16. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

ZIEMASSVĒTKOS

1938. GADS

12. BURTNĪCA

dec

SATURS

ŽURNALS «AIZSARGS» IZNĀK IK MĒNEŠA 15. DIENĀ

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—. Naudas pārvedumi adresējami: **Rīgā, Aizsargu štabs, «Žurnals Aizsargs»**, pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija** un **izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 33. Tālr. 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no pulksten 8,30—15,30, sestd. no 8,30—13.

1938. GADS
16.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

12. (186.)
BURTNĪCA
15. DECEMBRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTURAI

Darbs ir mūsu programa, darbs tautas un valsts labā.
Kārlis Ulmanis.

Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis valsts 20 gadu svētkos Nacionalā Teatrī.

Pašu zemei — pašu arājs

Valsts Prezidenta **Kārļa Ulmaņa** norādijumi Kameru kopsapulcē 1938. g. 2. novembrī.

«Pašu zemei — pašu arājs» ir sauciens, kas jūs visus šodien uz Rīgu ir aicinājis un še kopā sapulcējis. Kādēļ tagad šāds sauciens un aicinājums ir atskanējis? Tas pacēlies tādēļ, ka visai mūsu dzīvei strauji attīstoties un uz priekšu ejot mēs esam liecinieki tam, ka visas darba nozares pieprasa arvien vairāk darba roku, to starpā arī lauksaimniecība.

Ja pilsētās darba roku netrūkst, tad kā zinam, pastāvīgi pieaug darba roku trūkums lauksaimniecībā, un mēs jau vairākus gadus, ilgus gadus, ievedam laukstrādniekus no ārzemēm. Pēdējā gadā mēs esam bijuši spiesti ievest ārzemju laukstrādniekus vēl nekad agrāk nepieredzētā skaitā. Visam tam nāk līdzi parādība, ka ar katru gadu rodas lielākas grūtības strādnieku salīgšanā, un tagadējos satrauktos laikos nav drošības, cik ilgi ārzemnieki paliks pie mums, cik ilgi viņi varēs palikt pie mums. Mēs jau ļoti bieži arī agrāk esam atgādinājuši laukstrādnieku jautājumu, esam arī runājuši par jautājumu, kas vēl svarīgāks, proti, par darba roku sadalīšanu visām ražošanas nozarēm un visu pieprasījumu apmierināšanu. Mēs esam arī runājuši un bieži atgādinājuši, ka nav ieteicams balstīt lauksaimniecību — mūsu galveno ražošanas nozari — uz ārzemju laukstrādniekiem. Esam atkārtoti teikuši pašiem lauksaimniekiem, lai viņi aizkavē to un nepieļauj, ka viņu darbs balstas uz ārzemju laukstrādniekiem. Bet nupat stāvoklis ir tāds, ka pienācis laiks skaļi saukt: pašu zemei — pašu arājs.

Ko tad rāda mūsu pēdējo gadu piedzīvojumi, kas mudināja likt šim saucienam skanēt? Daudzi no jums atminēsies, ka priekš gadiem pie mums strādāja laukstrādnieki no Igaunijas, Lietuvas un Polijas. Un tad, daudzi no jums atminēsies, ka Igaunijas laukstrādnieki vairs nebija dabūjami un ka arī Lietuva samazināja savu pilsoņu skaitu, kas brauc pie mums strādāt lauksaimniecībā. Tas pats jāsaka tagad, runājot par Poliju. Kāpēc? Vienkārši tāpēc, ka nupat minētajās valstīs, tāpat kā pie mums, saimnieciskā rosība pieaug, viņiem pašiem vajaga visas darba rokas. Citās valstīs drusku agrāk, citās vēlāk, — bet tas notiks visur. Mēs redzam, ka piemēram Igaunijai jau pašai sāk pietrūkt strādnieku. Un tādēļ mums ir jārēķinas — ļaujiet man pateikt, ka ir pienācis pēdējais laiks ar to rēķināties — ka turpmāk var pienākt tādi brīži, kad nedabūsim vairs no ārzemēm neviena vienīga laukstrādnieka.

Un tādēļ, lai novērstu neaprēķinamus zaudējumus, jāsagatavojas uz pārmaiņām jau laikus; jāsagatavojas, lai tādā brīdī būtu piepildījies aicinājums: pašu zemei — pašu arājs.

Būs vajadzīgi stingrāki, varbūt pat bargi līdzekļi, kuru pamatā tomēr būtu vispusīgi pārdomāts un izstrādāts plans.

Izbeidzas runāšanas laiks. Lauksaimniecības ražošanas nozarēs trūkst darba roku; trūkst strādnieku.

Ko tas viss savās sekās nozīmē, ir mums visiem skaidrs, tiklab lauksaimniekiem pašiem, kā arī rūpniekiem, amatniekiem un pārējiem pilsētniekiem. Un ja tas nu jums visiem ir skaidrs un pārredzams, tad jums visiem ir iemesls še klāt būt, lai noklausījušies, kas man šodien sakams, zinātu, kas jums pašiem darams. Mums jāsagādā, kā jau es teicu, darba rokas lauksaimniecībai, un kas arī ir skaidrs un nenovēršams, šiem laukstrādniekiem jābūt pašu valsts iedzīvotājiem. Jūs lasat avīzes, ka visās zemēs, vienā pēc otras izbeidzas runāšanas laiks un tagad vajaga darbu strādāt.

Bez liekas kavēšanās, bez izvairīšanās, droši un bezbailīgi mums jāķeras pie šī jautājuma atrisināšanas. Es saku, droši un bezbailīgi, jo šis jautājums ir nogatavojies. Un dzirdiet — es saku — arī tas mums izdosies un par to nešaubieties. Bet man arī jāsaka, ka tas prasīs tādu piespiešanos, tādu pārveidošanu un pārveidošanos, kas zīmējas uz cilvēkiem, tādu pārkārtošanos visās dzīves nozarēs, kādu mēs vēl nekad neesam piedzīvojuši. Bet arī tas mūs nedrīkst atbaidīt.

Un es vēlreiz teikšu: mums izdosies mērķi sasniegt un par to lai jums šaubu nebūtu.

Uzvar, paliek savās mājās, paliek saimnieks savās mājās, dzīvo savās mājās mierīgi un netraucēti tikai modrīgais, drošsirdīgais un neatlaidīgais. Un laika zīmes runā gaišu nepārprotamu valodu. Pašu zemei — pašu arājs! Kāds ir ceļš šī jautājuma atrisināšanai?

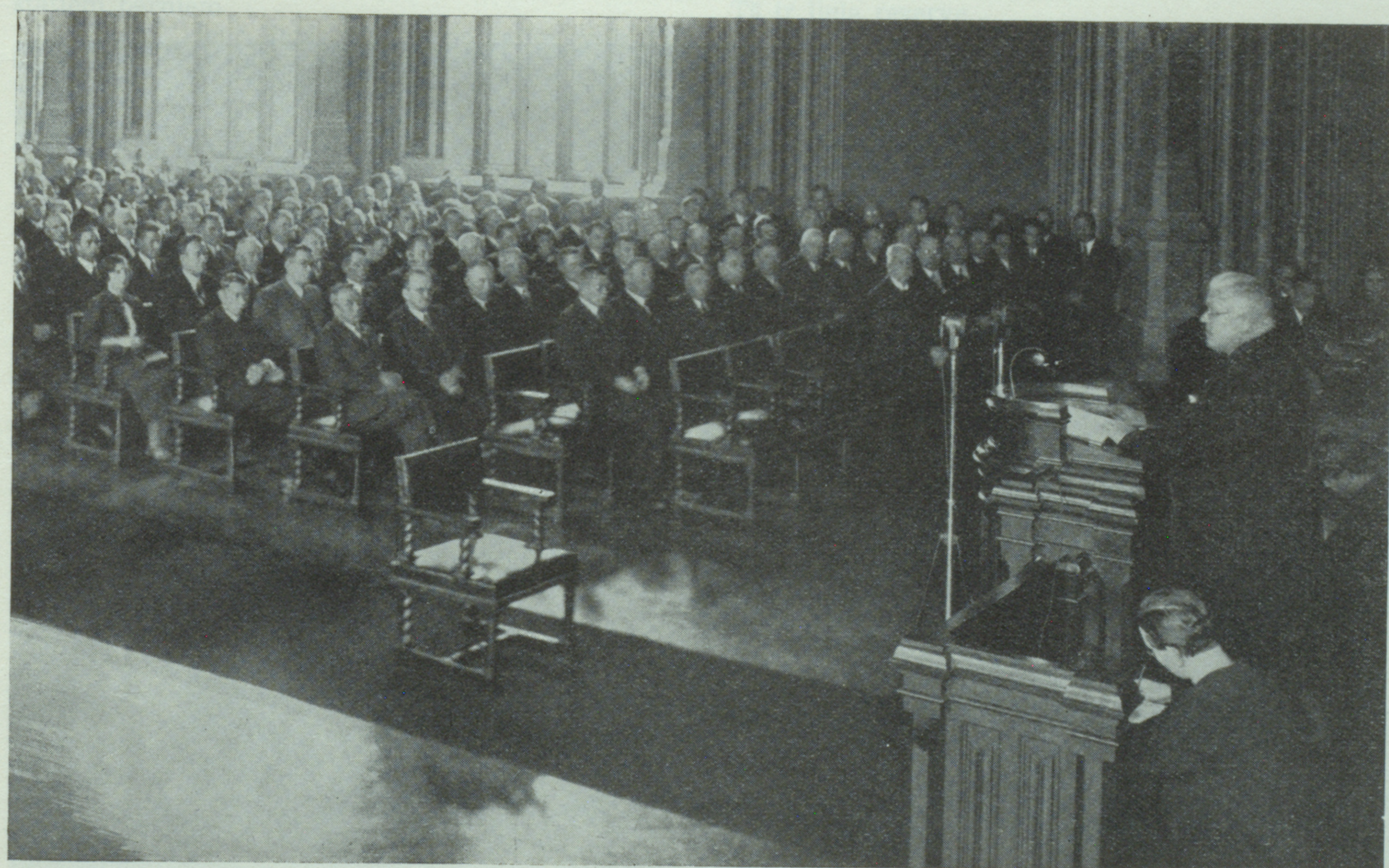
Vispirms, ko tad mēs strādnieku nodarbināšanas jautājumā varētu prasīt no lauksaimniekiem, ko vēl varētu darīt viņi paši? Atbilde būs īsa, jau dzirdēta un ne visai pievilcīga, jo tā skan — vēl tālāk racionalizēt, mechanizēt, lauksaimniecību pārveidot uz mašīnām; pārveidojot ražošanas paņēmienus, salētināt ražas, tās paceļot un paceļot arī ražojumu labumu.

Mērķis būtu — darba roku vajadzības samazināšana, un līdzeklis — mašinas.

Mašinu iegāde prasa naudu. Mašinu skaits aug gausi, un laukstrādnieku trūkst arvien vairāk. Vai ir vēl kādas citas neizmantotas rezerves, kuras izsmeļot varētu pavairot laukstrādnieku skaitu? Kā redzējām, tādas rezerves ir gan vispirms jau turpat uz laukiem. Bet arī tās sāk izsīkt, un tādēļ nepieciešami gādāt, lai tās tur paliktos.

Tas zīmējās tiklab uz vecākajiem gados, kā arī uz jaunākiem. Bet jāiet vēl tālāk un jāaptur darba roku ieplūšana citās ražošanas nozarēs.

Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis runā Kameru kopsapulcē 1938. g. 2. novembrī.

Jā, vēl vairāk. Tagad nopietni jāstājas pie strādnieku atpakaļdabūšanas no turienes, t. i. no darba ražošanas nozarēm ārpus lauksaimniecības. Protams, tikai lauksaimniecības darbam piemērotas, no lauka darba neatradinātas personas. Un tādu ārpus lauksaimniecības ir daudz, ļoti daudz. Fabrikās, pie būvēm, pie ceļu taisīšanas un citur.

Lauksaimnieks mašinas ir pircis, pērk un pirks vēl. Dažiem no mums tas liekas par gausu, bet mums jāsaka lauksaimniekam par godu, ka viņš saņem dūšu un pērk viņam pavisam nepazīstamas mašinas, un tās parasti ir dārgas mašinas.

Tas lauksaimnieks tāds brīnuma vīrs beigu beigās iznāk. Neskatoties uz to, ka viņu sauc konservativu, viņš tāds nemaz nav. To nevarēs teikt, ja apsvērs visus apstākļus. Lauksaimnieks pērk traktorus, kūlīšu sējējus, salmu krāvējus un lielā skaitā visas pazīstamās mašinas. Palīdziet saskaitīt, cik ir to fabrikantu, kas pērk modernas mašinas?

Mums ir kuļmašinu sabiedrības, kuļmašinas, kas pieder privatām personām un apkalpo lielu skaitu māju. Vai nederētu to pārnest arī uz traktoriem un preču automobiļiem. Mums ir valdības iegādāti un sabiedrības lietošanā nodoti traktori. Vai nevarētu rasties tāpat kā pie kuļmašinām sabiedrības, kas nopirktu traktorus, preču automobiļus, kuri apkalpotu apkārtni. Tas būtu liels palīgs. Tad jādomā, kā lauksaimniecības mašinu izgatavošanu mūsu pašu zemē paplašināt.

Par to varam runāt droši, jo mums ir lauksaimniecības mašinu fabrika Liepājā «Tosmare», kas nāks talkā visām vecākām lauksaimniecības mašinu fabrikām. Šo mašinu izgatavošanu nevajaga atstāt uz pavasari. Tās jāizgatavo jau agrāk, ziemā un jāieved no ārzemēm tās, ko netaisam, nevis pēdējā minutē, bet agrāk. Tad arī lauksaimniekiem jānoskaidro, lai tie sāktu mašinas pirkt jau ziemā, negaidot pēdējo acumirkli, lai viens otrs nepaliktu tukšā.

Mašinas jāieved un jāizgatavo tādā skaitā, lai nepietrūkst, kaut arī fabrikām būtu jāstrādā dienu un nakti. Citu zemju valdības ir pavēlējušas lielgabalu fabrikām to darīt. Mums te tādu fabriku nav. Bet lauksaimniecības mašinas mums mūsu apstākļos, mūsu dzīvē ir tikpat svarīgas kā lielgabali.

Un ja radīsies grūtības, varbūt ražības pacelšanas nolūkos nāks vajadzība lauksaimniecības mašinu fabrikas sagrupēt kopā, izrīkošanas tiesības par visām lauksaimniecības fabrikām piešķirot vienai personai vai kopīgi pārvaldei.

Vajadzētu sarīkot mums ceļojošas lauksaimniecības mašinu izlabošanas darbnīcas. Lauksaimniecības mašinu labošanas darbnīcas būs jāierīko vairākās vietās, lai visiem būtu viegli sasniedzamas. Tas jādara tūliņ un nevis nākamā vasarā.

Tad gribētu runāt par darba roku rezervēm, to paturēšanu laukos. Te es neatkārtošu to, ka šādas rezerves ir dažos apgabalos un visās mazajās saimniecībās. Es runāšu par citām rezervēm, kas ir pieietamas diezgan viegli lauku saimniecībām. Tikai drusku vajadzēs pārkārtoties un pārveidoties. Mums visiem zinami labie panākumi, ko sasniedzām izdodami rīkojumu, ka gada laukstrādniekiem, pastāvīgiem laukstrādniekiem izmaksājamas ģimeņu pie-

Zemes Saimnieks bērniem svētītas ģimenes vidū.

maksas. Tāpat ir izrādījies par labu, ka šos pastāvīgos laukstrādniekus ieskaitija slimo kasē. Un tad, ja tas izrādīsies par labu, attiecinās šos rīkojumus uz plašākām aprindām. Kādas aprindas tās varētu būt? Saimnieka un saimnieces radinieki, dēli, meitas, brāļi, māsas, ja tie nodarbināti saimniecībā normala laukstrādnieka skaita robežās un ja viņi patiešām izpilda sveša strādnieka vietu.

Tā tad pa priekšu tai saimniecībai jābūt tik lielai, ka viņa normalos apstākļos algo svešus strādniekus, un ja viens no saimnieka ģimenes radiniekiem stājas sveša strādnieka vietā. Ja viņam būtu mazi bērni līdz 10 gadiem, viņam būtu tiesības uz ģimenes piemaksu.

Atjaunota saimnieka un laukstrādnieka ģimeņu draudzība.

Tālāk varētu pacelties doma, ka samazinātas ģimenes piemaksas varbūt varētu izsniegt arī gada puišiem un meitām, vienīgiem pelnītājiem priekš mazgadīgiem brāļiem un māsām vai arī mājās atstātiem bērniem.

Tad vēl viena lieta. Tā mums galīgi sveša līdz šim, bet es gribu teikt, ka būtu nopietni jāpārbauda jautājums par algas maksāšanu saimnieka dēliem un meitām, ar noteikumu, ka viņi patiesi aizpilda sveša strādnieka vietu.

Tad es te gribu piezīmes kārtā aizrādīt, ka apsvērts tiek arī priekšlikums izsniegt ģimenes piemaksas tādiem lauku amatniekiem, kuri ir labi amatnieki, un pazīme, ka amatnieks ir labs, varētu būt tā, ka pie viņa strādā vismaz viens māceklis. Bet man gribētos te vienu noteikumu pielikt klāt, — ka viņam vasarā 4 nedēļas būtu jāiet pie siena pļaušanas un grābšanas.

Šai pašā vietā jāaizrāda vēl uz vienu darba roku rezervi, patiesībā gan uz darba iztrūkumu, pazušanu. Cikiem no jums ir zinams, ka pie mums Latvijā 30.000 saimniecību jeb 11% ir nomnieku rokās?

Valmieras apriņķī nomnieku saimniecību ir 3.200 vai 22%, tā tad, gandrīz viena ceturtā daļa. Rīgas apriņķī — 4.700 vai 15%. Man jāsaka, ka tādā stāvoklī nav nekā laba, un tas arī saimnieciski nav veselīgi. Te ir vajadzīga pārmaiņa, jo katrā tādā nomas saimniecībā trūkst vismaz viens vai divi darba darītāji. Pateikt, ka nomnieks jau tas ir, nav atbilde. Nomnieks nevar savu enerģiju tik labi pielietot svešā saimniecībā.

Vajadzētu novērst to, ka bez kaut kāda īsta pamata, bez īsti laba, stipra attaisnojuma tiek saimniecības iznomātas, kur patiesībā paši īpašnieki tās varētu apsaimniekot.

Bet, protams, ne jau visas 30.000 saimniecības varēs apsaimniekot paši īpašnieki. Tomēr pusi, divi trešdaļas gan varētu un vajadzētu. Līdz ar to šīs saimniecības ietu labāk uz priekšu pašu īpašnieku vadībā, un nāktu klāt vismaz 20.000 darba darītāju. Tā ir liela rezerve.

Šis jautājums nav atrisinājams īsā laikā, bet jo ātrāk sāksim par to domāt, jo labāk būs.

Ir vēl kāds pamests sīkums, kas piederas klāt pie māju nomāšanas. Zinamā laikā lauku mājas pirkšanas ceļā ieguvuši 302 lauksaimnieki, bet 153 mājas ieguvuši pircēji, nemaz nedomādami paši tās apsaimniekot. Tas arī kaut ko rāda un skubina uz pārdomām. Te arī būs kaut kas darams. Prasība pārdot mājas tikai tiem, kas paši tās apsaimnieko, ir radusies jau sen. Būtu jau labi, ja mēs sākumā šo parādību varētu kaut tikai sašaurināt.

Blakus jautājums, par laukstrādnieku rezervēm runājot, ir pilsētu jaunatnes piesaistīšana lauku darbiem. Mums šovasar jau bija izmēģinājumi šai virzienā. Vispāri, nesaistīsim par daudz lielas cerības ar šo paņēmienu, mazākais tik ilgi, kamēr pamatā būs labprātība, ne likums, kas piespiež. Bet ar likumu piespiest lauku darbā visus darbam piemērotus vīriešus, kas parasti staigā apkārt bez darba, — tāds nodoms gan pastāv. Šo jautājumu pacēla zemkopības ministra kungs un tas, varbūt, būs jāizved visā drīzumā. Šādu puišu uz laukiem ir diezgan daudz, kas nemaz nestrādā, bet traucē pat citus darbā.

Nekas ļauns tiem nenotiks, ja mēs atjaunosim 1921. g. darba bataljonus ar militaru iekārtu un militaru disciplinu.

Vēl jāpiemin ieteikums — vasaras strādniekus paturēt visu ziemu.

Šai lietai var piedot lielāku pievilcību ar to, ka mēs palīdzētu samaksāt algu, piem., garantējot šā-

Saimniecībā ar piemērotiem strādnieku dzīvokļiem darba roku nekad netrūks.

Bet iekļaušanās valsts saimnieciskā politikā, līdzdarbība šo mērķu sasniegšanā, līdzdarbība cilvēku enerģijas racionalā sadalīšanā — no visa tā nekā nav. Pienācis laiks, kad mēs sākam visas šīs lietas citādi novērtēt.

Ķieģeļu cepļos pavisam maz mašinu, kamēr citās zemēs mašinas ir ikdienišķa parādība. Tai vietā simtiem no laukiem paņemtu strādnieku.

Arī būvniecībā uz priekšu pie mums racionalizēsies. 80% būves mūsu zemē ir valdībai un pašvaldībām, un valdība un pašvaldības izdos šīs būves un neviens cits.

Ko var padarīt ar mašinām, tas jāpadara ar mašinām. Tad jāsaka, ka taisni vienkāršākos darbus, kur pietiek ar mazāk arodskolotiem strādniekiem, privatfirmas, pašvaldības un arī valsts iestādes galvenā kārtā strādā nevis ar mašinām, bet ar cilvēkiem, vienkāršiem strādniekiem, kas viegli dabūjami un algas tiem nav pārmērīgi lielas.

Te nav tāda īsta spiediena, dziņas, kas spiestu racionalizēties, bet tāds spiediens var rasties. Un vēlreiz man skaidri jāpasaka, ka še viskrasāk tiek dragāta prasība un noteikums — nelietot cilvēku darba spēkū, ja viņa vietā var likt mašinas, mechanisku spēku.

Taisni šie mazāk arodskolotie cilvēki būvēs, ielu bruģēšanā, ceļu taisīšanā, zāģētavās, finieru fabrikās, ķieģeļu un kaļķu cepļos, cementa fabrikās un tamlīdzīgos uzņēmumos ir atrauti tieši no arkla, nupat kā ienākuši svešā pilsētā. Taisni šo rūpniecības uzņēmumu vadītāji kā pirmie ir jāsauc un jāaicina uz savu uzņēmumu racionalizaciju. Ja kāds prasīs padomu vai ko citu — tiem es atbildu: ja jūs paši uzklausīsiet manu aicinājumu racionalizēt, tad valdība ies jums talkā un es ceru, ka varēsim par noteikumiem vienoties.

Par amatniekiem runājot jāsaka, ka racionalizacija būtu jau vispirms amata labāka prašana, piemērotāki jaunlaicīgi darba rīki, lielāks rīcības kapitals ar uzlabotu kredita palīdzību. Gribētu pakavēties pie tāda piemēra — kāds liels palīgs lauksaimniekam būtu tagadējam laikam atbilstoši ierīkota kalve, kurā strādātu sava amata īsts pratējs — kalvis.

Un beidzot, pie šīs rūpniecības racionalizacijas gribu pateikt, ka jautājuma patiesākai noskaidrošanai var izrādīties par nepieciešamu sevišķa pētīšanas instituta dibināšana, kas varēs sadarboties ar rūpniecības atsevišķām grupām vai nozarēm, un pie šī darba tad nu finansu ministrijas vadībā stāsies kameras.

Tie nu būtu mani norādijumi, kā ar darbiem nodrošināt prasību: pašu zemei — pašu arājs.

diem saimniekiem zinamas priekšrocības strādnieku dabūšanā nākošā pavasarī; mēs viņiem varētu piešķirot priekšrocības aizņēmumu un būvmaterialu dabūšanā, cukurbiešu platību noteikšanā, dažu procentu atlaišanā no mašinu un mākslīgo mēslu cenām. Tad strādnieks tik daudz nemaz neizmaksās.

Tie nu būtu galvenie ierosinājumi, domāti pašiem lauksaimniekiem pašu zemes arāju skaita pacelšanai. Tagad piegriezīsimies jautājumam, ko varētu darīt pilsēta, t. i. pārējās ražošanas nozares zemes arāju skaita pacelšanā.

Pilsēta savu daļu varētu sniegt ejot to pašu racionalizacijas ceļu, ko mēs visi tik uzstājīgi ieteicam lauksaimniekiem.

Runāsim vispirms par ceļu taisīšanu. Šovasar junija mēnesī satiksmes ministrija nodarbinājusi 12.000 strādnieku, no tiem pie zemes ceļiem — 3.300. Šī kārtība tādēļ būtu pārgrozama, un man jāsaka, ka pie tā jau strādā. Jautājums tiek pētīts un ar zinamiem panākumiem. Iegādājas arī mašinas. Dažas ceļu taisīšanas mašinas jau mums ir — ceļu ēveles un akmeņu drupinātāji. Ja šo mašinu nebūtu, mēs nezinātu, kā ar darbiem galā tikt. Domājams, ka atvēlēsim jaunus līdzekļus vēl citu mašinu iegādei un liksim tās cilvēku vietā.

Rūpniecībā racionalizacijas mērķis ir vairāk ražot, lētāk ražot, uzlabot ražojumus, atvieglot darbu, saīsināt darba stundas, uzlabot sanitaros un higieniskos apstākļos darba vietās un arī samazināt dzīvās enerģijas, t. i. darba roku pieprasijumu. Iekšzemes tirgus mūsu rūpniecībai ir labs un samērā pastāvīgs. Eksports, atskaitot kokus un koku izstrādājumus, ir mazs, bet ar to mēs arī daudz nerēķinamies. Galvenais mūsu rūpniecībā ir ar augstām ievedmuitām nodrošināts iekšzemes tirgus. Liekas, ka tas ir pietiekošs pamudinājums racionalizacijai, no kuras gan tomēr līdz šim maz redzam un jūtam.

Prof. Dr. agr. P. Starcs

Laukstrādnieku trūkuma novēršanas ceļi

Lielu valsts un tautas dzīves problemu atrisināšana un nokārtošana mūsu dienās notiek tik strauji un tik izciliem panākumiem, kā tas līdz šim vēl nekad mūsu zemē nav noticis ne tuvākā, ne tālākā pagātnē. Pēc tam, kad daudzi citi nopietni darbi jau paveikti, dienas kārtībā nākusi liela, svarīga un visai grūta uzdevuma atrisināšana — laukstrādnieku trūkuma novēršana. Šā gada 2. novembrī Kameru kopsapulcē Rīgā Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis teica visai svarīgu runu par tematu — «Pašu zemei — pašu arājs», kura bija veltīta laukstrādnieku jautājuma atrisināšanai. Savā runā, kuras saīsināts teksts šeit pat jau sniegts, Prezidenta kungs starp citu teica: «Bez liekas kavēšanās, bez izvairīšanās, droši un bezbailīgi mums jāķeras pie šī jautājuma atrisināšanas. Es saku, droši un bezbailīgi, jo šis jautājums ir nogatavojies. Un kā to izdarīt — par to es šodien gribu runāt. Un dzirdiet — es saku — arī tas mums izdosies un par to nešaubaties». Šie Vadoņa vārdi uzliek mums par pienākumu bez kavēšanās laist darbā visas savas zināšanas un spēkus, lai uzdevumu veiktu pēc iespējas pilnīgāk un iespējami īsākā laikā. Tādēļ arī šeit gribam apskatīt dažus jautājumus, kas stāv sakarā ar Vadoņa doto norādījumu izpildīšanu. Vispirms daži vārdi sakami par laukstrādnieku trūkuma izcelšanos un izveidošanās gaitu. Darba roku trūkums mūsu lauksaimniecībā ir jau krietni veca slimība. Kā pirmie par laukstrādnieku trūkumu mūsu zemē sāka žēloties muižnieki, pagājušā gadu simteņa 60. gadu sākumā. Šo žēlošanos izsauca dažas grūtības, kuras radās muižu saimniecībām sakarā ar klaušu laiku izbeigšanos un pāreju uz naudas saimniecību. Laukstrādnieku trūkums tai laikā muižniekiem izlikās tik nopietns, ka tie pat nelielu laukstrādnieku skaitu ieveda no Vācijas. Bet šis pasākums nedeva labus panākumus un tādēļ drīzi izbeidzās.

Arī pats laukstrādnieku trūkums drīzi mitējās, kad klaušu laiki bija galīgi beigušies un dzīve nokārtojusies uz jauniem pamatiem.

Lauksaimniecības dzīvē pēc tam iestājās liela rosība un zemnieku saimniecības stipri paplašināja ražošanu, jo produktu cenas tai laikā bija labas, turpinājās vēl augstās konjunkturas laikmets. Lielā rosība noveda pie tā, ka 70. gadu otrā pusē arī zemnieki sāka žēloties par laukstrādnieku trūkumu. Kā pirmie šo jautājumu pacēla Dobeles apkārtnes lauksaimnieki 1874. gadā. Pēc tam sākās laukstrādnieku jautājuma iztirzāšana Māteru Jura žurnālā «Baltijas Lauksaimnieks», Richarda Tomsona žurnalā «Darbs» un arī dienas laikrakstos. Bet tad 80. gadu sākumā arī Latvijā kļuva sajūtama lauksaimniecības krize, kura tai laikā pārņēma visu Vakareiropu. Krizes dēļ pilsētās radās liels bezdarbs, kādēļ apstājās lauku strādnieku aiziešana uz pilsētām, daļa pilsētnieku pat it kā esot atgriezušies atpakaļ uz laukiem. Slikto cenu dēļ rosība lauksaimniecībā samazinājās, pieprasijums pēc laukstrādniekiem kļuva mazāks un žēlošanās par darba spēka trūkumu apklusa.

Sakarā ar rūpniecības un tirdzniecības uzplaukumu 90-tos gados sākās no jauna lauku iedzīvotāju izceļošana uz pilsētām, kas drīzi vien atkal noveda pie laukstrādnieku trūkuma. Šo parādību 1895. gadā atzīmējusi Kurzemes, bet 1896. gadā Vidzemes guberņas pārvalde. 90-to gadu otrā pusē par laukstrādnieku trūkumu žēlojās kā zemnieku, tā arī muižu saimniecības. No šā laika žēlošanās par laukstrādnieku trūkumu mūsu zemē vairs neapklust līdz pat mūsu dienām, bet paliek arvienu skaļāka. Sevišķi spilgta tā kļuva pēc 1905. gada.

Cīņai ar laukstrādnieku trūkumu 1897. gadā grupa Jelgavas un Tukuma apriņķu lielgruntnieku izdarija mēģinājumu ievest laukstrādniekus no Lietuvas. Nākošā 1898. gada pavasarī Jelgavas lauksaimniecības biedrība ieveda 350 laukstrādniekus no Kauņas un Viļņas guberņām. Sākot ar 90-tiem gadiem Kurzemē un Zemgalē arvienu lielākā skaitā sākās laukstrādnieku ieceļošana no Lietuvas. Vidzemes ziemeļu daļā strādnieki ieceļoja no Igaunijas, it sevišķi no Sāmu salas, bet ziemeļu-austrumu rajonā no Pleskavas guberņas. Latgalieši tai laikā lauksaimniecības darbos uz pārejo Latviju izbrauca maz, gan lielā skaitā devās uz Krieviju strādāt pie dzelzceļu un dažādām citām būvēm. Pašos pēdējos

Vasaras strādnieki paturami arī ziemas darbiem.

Lauksaimniecības māceklа pirmais rīts pļavā.

gados pirms kara Rīgas lauksaimniecības centralbiedrība un Latvijas lauksaimnieku ekonomiskā savienība sāka organizēt Latgales brīvā darba spēka izceļošanu uz pārējo Latviju. Pēdējo priekškara gadu laukstrādnieku trūkuma novēršanas plani paredz pastiprinātu strādnieku ievešanu no Latgales. Pa to pašu ceļu gājām arī pirmos gados pēc pasaules kara. Organizētā veidā no Latgales laukstrādniekus sāka ievest Latvijas lauksaimniecības centralbiedrības darba birojs 1923. gada pavasarī. Kad noskaidrojās, ka Latgalē visu trūkstošo darba spēku nav iespējams atrast, vajadzēja stāties pie laukstrādnieku ievešanas no ārzemēm. No Lietuvas pirmās strādnieku partijas ievedām 1925., no Polijas 1928. gadā. No tā laika strādnieku ievešana no ārzemēm gāja arvienu plašumā un tikai šai 1938. gadā ārzemju laukstrādnieku skaits vairs nepieauga, bet jau nedaudz samazinājās. Tāda ir laukstrādnieku trūkuma vēsture mūsu zemē.

Daudz svarīgāki par vēsturi ir laukstrādnieku trūkuma iemesli, kādi tie ir bijuši pagātnē, bet it sevišķi kādi tie ir mūsu dienās. Šo iemeslu noskaidrošana mums lielā mērā var palīdzēt grūtās un svarīgās problemas atrisināšanā. Vispirms mums būtu jānoskaidro, vai laukstrādnieku trūkumu izsauc strādnieku skaita samazināšanās, lauksaimniecības paplašināšanās un ar to saistīts pastiprināts pieprasijums pēc darba rokām, vai vēl citi kādi iemesli.

Dot uz šiem jautājumiem kaut cik drošu un noteiktu atbildi ir diezgan grūti, jo statistiskās ziņas par pirmskara gadiem ir ļoti trūcīgas. Neskatoties uz šām grūtībām, vienu otru svarīgu jautājumu tomēr ir iespējams apgaismot, vismaz mēs varam noteikt attīstības tendences.

Pirmās, kaut cik drošās ziņas par lauksaimniecībā nodarbināto skaitu mēs atrodam 1881. gada tautas skaitīšanas materialos, kura notika trijās Baltijas guberņās. Šai avotā atrodam ziņas tikai par Vidzemi, Kurzemi un Zemgali, jo Latgalē skaitīšana nenotika.

1881. gada tautas skaitīšanas materialos lauksaimniecībā strādājošie ir sagrupēti citādāk kā to mēdz darīt pēckara gados izvestās skaitīšanās, tādēļ skaitļu salīdzināšana rada grūtības. Bet ar attiecīgu pārrēķinu palīdzību mēs varam iegūt tādus lauksaimniecībā nodarbināto cilvēku skaitļus, kurus var salīdzināt ar pēckara gados izdarītās tautas skaitīšanās iegūtiem datiem.

Izdarot vajadzīgos pārrēķinus, kurus aprakstīt šeit nav iespējams, varam konstatēt, ka 1881. gadā Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībā ir bijušas nodarbinātas 495.866 personas, no kurām Vidzemē atradušās 253.054, bet Kurzemē un Zemgalē kopā 242.812 par 14 gadiem vecākas personas. Bet kad iepazīstamies ar Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībā nodarbināto tādu pašu personu skaitu pēc 1930. gadā (ziņas par iedzīvotāju nodarbošanos pēc 1935. g. tautas skaitīšanas datiem vēl nav publicētas), tad jākonstatē 1881. un 1930. skaitīšanas datu apbrīnojama vienādība — jo 1930. gadā strādājošo skaits bijis 495.804, jeb tikai par 62 personām mazāks kā 1881. gadā. Tā tad Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībā nodarbināto skaits 1930. gadā bijis taisni tāds pats, kā 50 gadus atpakaļ — 1881. gadā. Kļūda kura varētu ieviesties 1881. gadu datus pārrēķinot, nevar būt tik liela, lai tikko kā konstatētais stāvoklis varētu jūtami grozīties. Bet skaitīšanas dati tālāk rāda, ka strādājošo sadalijums pa apgabaliem 1930. gadā bijis jūtami citādāks kā 1881. gadā, jo pēdējās skaitīšanas laikā Vidzemē bijuši 228.833, bet Kurzemē un Zemgalē 266.971 par 14 gadiem vecāki strādājošie. No šiem skaitļiem redzams, ka no 1881. līdz 1930. gadam, tā tad apmēram 50 gadu laikā strādājošo skaits Vidzemē samazinājies par 24.221, bet Kurzemē un Zemgalē tai pat laikā tas pieaudzis par 24.159 personām.

Interesanti atzīmēt, ka arī jaunākā laikā konstatējama tāda pat tendence — strādājošo skaits samazinājas Vidzemes lauksaimniecībā, bet pieaug Kurzemē un it sevišķi Zemgalē. Tā pēc lauksaimniecības skaitīšanas datiem laikā no 1929. līdz 1935. gadam Vidzemē iekšzemes strādājošo skaits samazinājies par 4.367 personām, Kurzemē tas pieaudzis par 83, bet Zemgalē par 4.481 personu. Tā tad arī apskatamo 6 gadu laikā Zemgalē strādājošo skaits pieaudzis par apmēram tikpat, par cik samazinājies Vidzemē.

Līdzīgu parādību var konstatēt arī laikā no 1881. līdz 1897. gadam. Ar ko šī parādība izskaidrojama, to pašlaik ir grūti pateikt. Ticamākie iemesli būs tie, ka Zemgales un Kurzemes auglīgākās zemes un

ar to saistītie labākie dzīves apstākļi lauku iedzīvotājus tur pie sevis ciešāk, kā Vidzemes mazāk auglīgās zemes un grūtākie darba un dzīves apstākļi. Bez tam Rīga no sev tuvākās Vidzemes, lauku iedzīvotājus uzsūc lielākā skaitā, kā no salīdzinot tālāk stāvošiem Zemgales un Kurzemes apvidiem. Šo pēdējo varbūtību zinamā mērā apstiprina 1930. g. tautas skaitīšanas dati. Tie rāda, ka no Rīgas iedzīvotājiem Vidzemē dzimušo skaits bijis, salīdzinot krietni lielāks par Zemgalē un Kurzemē dzimušo skaitu.

Ar ko arī nebūtu izskaidrojama apskatamā parādība, savā praktiskā darbā mums ir jārēķinas ar šo dzīves norisi, ka Vidzemē lauksaimniecībā strādājošo skaits samazinas, bet Zemgalē tas pieaug.

Analizējot 1897. gada tautas skaitīšanas datus, ir jānāk pie slēdziena, ka šai gadā Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē kopējais lauksaimniecībā nodarbināto personu skaits ir bijis apmēram tāds pat, kā 1881. gadā. Vidzemē šajos 16 gados tas ir samazinājies par apmēram 20.000, bet Kurzemē un Zemgalē par apmēram tādu pat skaitu pieaudzis. Izdarītie pētijumi rāda, ka laikā no 1881. gada no Latvijas izceļoja apmēram 62.000 un Rīgā latviešu skaits pieaudzis par 77.000 personām. Liekas, ka ne izceļošana, ne arī pārvietošanās uz pilsētām laikā no 1881. līdz 1897. gadam nav varējusi samazināt Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībās strādājošo kopskaitu. Zaudējumus ir sedzis tautas dzīvā spēka pieaugums. Stāvoklim vajadzēja ievērojami pasliktināties pēc 1897. gada, līdz pasaules karam, jo šai laikā izceļojuši katru gadu apmēram 4.000 latviešu un Rīgā latviešu skaits pieaudzis par 91.000, vai caurmērā par 5.700 personām gadā. Pie tādiem apstākļiem lauksaimniecībā strādājošo skaitam pēdējos divos gadu desmitos pirms kara vajadzēja samazināties, it sevišķi jūtamos apmēros tam vajadzēja notikt pēc 1905. gada.

Tā tad laukstrādnieku trūkums pēdējos 20 gados pirms pasaules kara būs pilnā mērā izskaidrojams ar lauksaimniecībā strādājošo skaita samazināšanos, ko izsauca izceļošana uz Krieviju un pārvietošanās uz pilsētām, it sevišķi uz Rīgu. Lielāka vēriena lauksaimniecības paplašināšanās šai laikā Vidzemē, Kurzemē un Zemgalē nav notikusi, kā to var spriest pēc tā laika statistikas datiem.

Tālāk pāriesim uz pēckara apstākļu noskaidrošanu. Kur meklējami laukstrādnieku trūkuma iemesli jaunākā laikā?

Kā jau augstāk konstatējām, 1930. gadā Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībā strādājošo kopskaits bija tikpat liels, kā 1881. gadā un tam vajadzēja būt lielākam kā pēdējos gados pirms kara. Agrarreforma mūsu tautu ir atgriezusi pie zemes.

Pēckara gados ir izdarītas 4 vispārējas tautas skaitīšanas, 3 pilnīgas un viena šaurāka lauksaimniecības skaitīšana. Uz šo datu pamata nav iespējams spriest, ka pēckara gados būtu notikusi kaut cik jūtama lauksaimniecībā strādājošo skaita samazināšanās. Pēc 1925. gada tautas skaitīšanas datiem uz laukiem dzīvoja 1.211.188 personas, bet desmit gadus vēlāk — 1935. gadā 1.239.939, vai par 28.751 personu vairāk. Lauku saimniecībās 1929. g. lauksaimniecības skaitīšanas laikā dzīvojušas 1.356.420, bet 1935. gadā 1.380.398, vai par 23.978 personām vairāk. Saimnieka ģimenes locekļu visās lauku saimniecībās 1929. gadā bija 1.071.811, bet 1935. gadā 1.099.413, tā tad nedaudz vairāk.

Algoto personu skaits 1929. g. bija 158.399, bet 1935. gadā 170.739, tā tad par 12.340 personām vai-

Cik priecīgs tas saimnieks, kam tik daudz krietnu palīgu!

Pirms pasaules kara Latvijā pastāvēja 1.300 muižu saimniecības un apmēram 150.000 zemnieku mājas, ko pēckara gados mēdza saukt par vecsaimniecībām. Ar agrarreformu agrākās lielsaimniecības likvidējām un nodibinājām jaunu agraro iekārtu ar dažāda lieluma zemnieku saimniecībām un tikai nedaudzām lielāka tipa valsts un dažādu iestāžu saimniecībām. 1935. gada skaitīšanas laikā dažāda lieluma saimniecību bija 275.698, jeb par apmēram 125.000 saimniecību vairāk, kā pirms agrarreformas. Agrarās iekārtas maiņa mūsu lauksaimniecībā izsauca ļoti dziļas pārmaiņas, kurām ir visciešākais sakars ar laukstrādnieku trūkumu pēckara gados. Notikušās pārmaiņas var raksturot ar dažiem skaitļiem un aprēķiniem.

Lauku sētā arvien biežāk sastopam arī dārgākās mašinas.

rāk. Bet viss šis pieaugums krīt uz ārzemju laukstrādniekiem, kuru 1935. g. bija par 16.797 personām vairāk, kā 1929. gadā.

Aina paliek labvēlīgāka, ja atmetam pašas sīkākās saimniecības un ņemam tik tās lauku saimniecības, kas lielākas par 1 ha. Tad iznāk, ka šajās saimniecībās laikā no 1929. līdz 1935. gadam par 15 gadiem vecāku strādājošo skaits pacēlies no 763.591 uz 778.620 personām, tā tad pieaudzis par 15.029. Ārzemju laukstrādnieku skaits šai pat laikā pieaudzis par 16.044, bet iekšzemes strādājošo skaits samazinājies par 1.739 personām. Iekšzemes strādājošo skaits samazinājies — Vidzemē par 4.367 un Latgalē par 1.936 personām, Kurzemē tas pieaudzis par 83, bet Zemgalē par 4.481 personu.

Šie skaitļi rāda, ka laikā no 1929. līdz 1935. gadam mūsu lauksaimniecībā iekšzemes strādājošo skaits samazinājies tikai par nepilniem 2 tūkstošiem, pie kam par nedaudz lielāku skaitu tas samazinājies Latgalē. Tā tad Zemgalē, Kurzemē un Latgalē lauksaimniecībā strādājošo kopskaits nav samazinājies, tas ir gan par 4.367 personām nokrities Vidzemē, bet totiesu Zemgalē pieaudzis par 4.481 personu.

Balstoties uz šiem skaitļiem ir jāsecina, ka pēckara gados kaut cik jūtama lauksaimniecībā strādājošo skaita samazināšanās vismaz līdz 1935. gadam nav konstatējama. Pilsētnieku skaits tā tad ir audzis uz tautas dzīvā spēka pieauguma rēķina. Tā tad lauksaimnieku grūtības laukstrādnieku jautājumā nevar izskaidrot ar lauksaimniecībā strādājošo skaita samazināšanos. Tikai Vidzemē šis apstāklis varēja būt par laukstrādnieku trūkuma iemeslu. Jautājumu tālāk pētot ir jānāk pie slēdziena, ka laukstrādnieku trūkuma galvenais cēlonis pēckara gados ir meklējams divos apstākļos — agrarreformas izsauktās pārmaiņās darba spēka sadalijumā un izmantošanā un lauksaimniecības paplašināšanā tendencēs.

Muižu saimniecības līdz pasaules karam apsaimniekoja ar ļoti maz cilvēku darba spēku. Pēc aprēķiniem, kuri izdarīti ap 1900. gadu, Vidzemes, Kurzemes un Zemgales muižās, bija nodarbināti apmēram 50.000 cilvēku, vai caurmērā pa 5 cilvēkiem uz 100 ha lauksaimniecības zemes. Bet tā kā ap to pašu laiku šo apgabalu lauksaimniecībā pavisam strādāja nepilni 500.000 cilvēku, tad zemnieku saimniecībās no tiem atradās apmēram 450.000 personu, vai 90% no strādājošo kopskaita.

Pavisam citādu darba spēka sadalijumu redzam pēc agrarreformas izvešanas. Pēc 1929. gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem no strādājošiem Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībā, kas vecāki par 15 gadiem, 60% bija nodarbināti vecsaimniecībās, bet pārējie 40% jaunsaimniecībās un tā sauktās pārējās saimniecībās, kas arī kopā ar jaunsaimniecībām ierīkotas uz bijušo muižu zemes. No 804.773 strādājošiem, kas reģistrēti 1930. gada tautas skaitīšanā, Vidzemes, Kurzemes un Zemgales lauksaimniecībā bija nodarbināti 495.804. Pieņemot, ka strādājošo sadalijums pa vecsaimniecībām un jaunsaimniecībām tautas skaitīšanas laikā bija tāds pats, kā 1929. gada lauksaimniecības skaitīšanas momentā, varam aprēķināt, ka vecsaimniecībās bija nodarbināti 297.482, bet jaunsaimniecībās un pārējās saimniecībās 198.322 personas.

Šie skaitļi vispirms rāda, ka mūsu jaunsaimniecībās ap 1930. gadu bija nodarbināts 4 reizes vairāk strādājošo, kā agrākās muižās, uz kuru zemes jaunsaimniecības ierīkotas, un ka šis jaunsaimniecību ieguvums ir noticis uz vecsaimniecību rēķina, kuras salīdzinot ar 1900. gada stāvokli ir zaudējušas apmēram trešo daļu no sava darba spēka. Bet tā kā laba daļa no vecsaimniecībām ir mazsaimniecības, kuras iztiek ar savas ģimenes darba spēku, tad viss šis lielais vecsaimniecību zaudējums krīt uz lielāka tipa saimniecībām. Šie konstatējumi mums atklāj

laukstrādnieku trūkuma pamata cēloni. Agrarreforma, kas deva dzīvību apmēram 100.000 dažāda lieluma un tipa jaunsaimniecībām, noveda lielās grūtībās vecsaimniecības, atņemot tām daudzus tūkstošus no viņu darba spēka.

Bez tam, vecsaimniecības ievērojamu daļu no sava darba spēka ir zaudējušas par labu valstij, jo daudzi tūkstoši valsts un pašvaldību ierēdņu, kā arī liels skaits no viņu sievām nāk no vecsaimniecību ģimenēm. Šis darba spēka zaudējums krīt galvenā kārtā uz rosīgākām saimniecībām, kurām bija vajadzīgie līdzekļi savu bērnu skološanai.

Tā tad darba spēka zaudējumi par labu jaunsaimniecībām un valsts darbam ir noveduši lielākās no mūsu lauku saimniecībām pie laukstrādnieku trūkuma un visām ar to sakarā stāvošām grūtībām. Stāvokļa traģiskumu pavairo tas apstāklis, ka daudzi saimniekotāji it kā nemaz negrib rēķināties ar notikušām lielām pārmaiņām. Tie tiecas saimniekot tāpat kā to darija priekškara gados, kad mājas bija pilnas ar cilvēkiem, kad strādnieku algas bija zemākas un paši cilvēki pieticīgāki. Saimniecības, kurām savas ģimenes darba spēka ir ļoti maz un gandrīz visi darbi jāveic ar algotiem strādniekiem, grib lopus ganīt ar algotu ganu, kaut arī ganamā pulkā būtu tikai savi 5—6 lopi, grib audzēt cukurbietes, kultivēt labi daudz sakņaugu un pļaut visus savus sūnu purvus. Šādas rīcības rezultatus tad mēs tagad jo skaidri redzam — cik tūkstošu ārzemnieku arī neievestu, laukstrādnieku kā trūkst, tā trūkst. Turpinot rīkoties līdzšinējā virzienā, no grūtībām mēs laukā netiksim. Visu to darba spēku daudzumu, ko vecsaimniecības ir zaudējušas sakarā ar agrarreformu, mēs nevaram ne no ārzemēm ievest, ne arī pašu zemē sameklēt.

Laukstrādnieku trūkumu lielā mērā veicina arī mūsu lauksaimniecībā novērojamā ražošanas paplašināšanās. 1935. gadā aramzemes platība bija vairāk kā par 500.000 hektaru lielāka kā pirms kara. Stipri ir paplašinājusies maizes labības un kartupeļu audzēšana. Pavisam no jauna klāt nākusi cukurbiešu kultura. Ievērojami pieaudzis mājlopu skaits. Mūsu lauksaimniecības darba intensivitāte ir stipri cēlusies. Paplašinot ražošanu, līdz šim mēs maz esam rēķinājušies ar mūsu rīcībā esošo darba spēka daudzumu. Uz priekšu šis apstāklis būs vairāk jāievēro. Cilvēku darba spēks mūsu lauksaimniecībā ir minimuma faktors, kurš novelk robežas ražošanas paplašināšanās tieksmēm.

Tādēļ izeja no laukstrādnieku trūkuma un ar to saistītām grūtībām ir jāmeklē saimniecību pieskaņošanā jauniem darba spēka apstākļiem, kādi tie mūsu zemē radušies un izveidojušies pēc agrarreformas izvešanas.

Visiem tiem lauksaimniekiem, kuri cieš no laukstrādnieku trūkuma, jāliek pie sirds mūsu Vadoņa 2. novembra runā tiektie vārdi: «Bet man arī jāsaka, ka tas prasīs tādu piespiešanos, tādu pārveidoša-

Atvieglodamas darbu, mašinas ietaupa darba rokas.

nu un pārveidošanos, kas zīmējas uz cilvēkiem, tādu pārkārtošanos visās dzīves nozarēs, kādu mēs vēl nekad neesam piedzīvojuši. Bet arī tas mūs nedrīkst atbaidīt.» Tā tad, lai tiktu laukā no laukstrādnieku trūkuma, mums nepieciešama tik liela pārveidošanās un pārkārtošanās visās dzīves nozarēs, kādu vēl nekad neesam piedzīvojuši. Šī pārkārtošanās katrā ziņā būs nepieciešama arī pašā lauksaimniecībā. Ka tā dos labus panākumus un izvedīs mūs no grūtībām, par to nav jāšaubas. Mūsu stāvoklis lauksaimniecības darba spēka jautājumā nepavisam nav bez cerībām, mūsu zeme ar šo darba spēku nemaz tik nabaga nav. Pēc 1930. g. tautas skaitīšanas datiem no visiem strādājošiem mūsu valsts iedzīvotājiem 66% bija nodarbināti lauksaimniecībā. Salīdzinājuma dēļ atzīmēsim, ka citās valstīs ir šāds lauksaimniecībā strādājošo procents — Igaunijā 65,8, Somijā 64,6, Zviedrijā 36,0, Norvēģijā 35,8, Dānijā 35,0, Lietuvā 78,0, Polijā 76,2, Vācijā 28,9, Holandē 20,5, Beļģijā 19,3, Francijā 35,7, Italijā 47,3, Šveicē 21,4, Ungārijā 53,1, Dienvidslavijā 80,0, Bulgārijā 80,9, Rumānijā 85,0, Grieķijā 53,7 procenti. Izlasot šo skaitļu rindu, neviļus uzmācas jautājums, kā gan Latvijā var trūkt laukstrādnieku, ja 66,0% no visiem strādājošiem atrodas lauksaimniecībā, kur citas valstis tīri labi iztiek ar 25—35 procentiem. Vēl lielāks lauksaimniecībā nodarbināto procents, kā Latvijā ir tikai galējās agrarās valstīs — Lietuvā, Polijā, Rumānijā, Bulgārijā, Dienvidslavijā. Bet Polija, Bulgārija un Dienvidslavija sūdzas par lielu lauksaimniecības darba spēka pārpalikumu.

Salīdzinošie dati rāda, ka laukstrādnieku trūkumam nevarētu par iemeslu būt nepietiekošs strādājošo skaits. Grūtības ir radušās sakarā ar pārmaiņām darba spēka sadalijumā izvedot agrarreformu, ar kuru cilvēki tika izsēti pa daudzām no jauna dibinātām saimniecībām, kurpretī agrāk tie bija koncentrēti ievērojami mazākā saimniecību skaitā. Pēc 1935. g. lauksaimniecības skaitīšanas datiem 275.698 lauku saimniecībās dzīvoja 1.380.398 cilvēki, vai caurmērā pa 5 katrā, no kuriem 3 bija strādājošie.

Ar šo cilvēku izklaidēšanu pa daudzām jaunām saimniecībām zinama daļa darba spēka lauksaimniecības darbam iet zudumā sakarā ar jaunām mājturībām. Tāpat desmiti tūkstoši jaunu ganamu pulku prasa liekus ganus.

Notikušās pārmaiņas ir tādā mērā sagrozijušas agrākos lauksaimniecības apstākļus, ka pārmaiņas saimniekošanas paņēmienos ir neizbēgamas un nenovēršamas. Tādēļ saimniecībām, kas cieš no darba spēka trūkuma, gribot negribot ir jāpieskaņojas jauniem apstākļiem.

Patreizējo stāvokli lauksaimniecības darba spēka jautājumā varam raksturot ar sekošiem skaitļiem. Pēc 1935. gada lauksaimniecības skaitīšanas datiem no visām 971.836 lauksaimniecībā nodarbinātām personām 861.046 vai 88,6% atradās saimniecībās ar zemes platību zem 50 ha un 729.822 personas, vai 25,0% atradās saimniecībās zem 30 ha. Tā tad trīs ceturtdaļas no lauksaimniecībā strādājošiem atradās sīk- un mazsaimniecībās, kuru platība gandrīz nepārsniedz jaunsaimniecību normu. 15.436 saimniecībās, kuru zemes platība pārsniedz 50 ha, bija nodarbinātas tikai 110.790 personas, vai 11,4% no strādājošo kopskaita, kaut gan šām saimniecībām piederēja 871.354 ha, vai 23,2% no mūsu lauksaimnieciski izmantojamās zemes platības.

Šie dati rāda, ka mēs esam nostādīti divu visai svarīgu uzdevumu priekšā. No vienas puses mums ir jārūpējas par to, lai mazās un sīkās saimniecībās koncentrēto 730.000 personu darba spēks tiktu racionali izmantots un mūsu tautsaimniecībai neietu zudumā, un no otras puses — lai tiktu pietiekoši racionali izmantotas lielāko saimniecību zemes platības, kuras līdz šim ir bijušas galvenās produktu ražotājas tirgum.

Abas problemas atrisinātos viegli un radikali, ja mēs sīko saimniecību darba spēka pārpalikumu varētu pārvietot uz lielākām saimniecībām.

Teoretiskie aprēķini rāda, ka ar šo pārpalikumu pietiktu, lai aizvietotu visus ārzemju laukstrādniekus un to ievešanu padarītu par nevajadzīgu. Pie darba spēka izlīdzināšanas starp dažāda lieluma saimniecībām esam jau diezgan daudz strādājuši un guvuši arī ievērības cienīgus panākumus. Tomēr tik tālu vēl neesam tikuši, lai varētu iztikt bez ārzemju laukstrādniekiem.

Lielu atvieglojumu lauksaimniecības darba spēka problemas atrisināšanai nesīs Vadoņa uzstādītā prasība par darbu racionalizēšanu ārpus lauksaimniecības stāvošās ražošanas nozarēs.

Šās prasības izpildīšana apturēs lauku iedzīvotāju nevajadzīgu saplūdumu pilsētās un daļa aizgājušo varēs atgriezties atpakaļ uz laukiem.

Bet tas, kas vēl nebūs panākts ar darba spēka racionalāku sadalīšanu starp lauksaimniecību un pārējām ražošanas nozarēm, kā arī starp dažāda lieluma lauku saimniecībām, būs jāpanāk ar attiecīgu saimniekošanas pārkārtošanu. Arī šai virzienā strādājot mēs varam panākt ļoti daudz. No augstāk sniegtiem 1935. gada lauksaimniecības skaitīšanas materialiem bija redzams, ka 15.436 saimniecībās ar zemes platību pāri par 50 ha, bija nodarbināti pavisam 110.790 strādājošie, no kuriem 15.108 bija ārzemnieki un 95.682 pašu zemes strādnieki. Caurmērā uz katru saimniecību nāk kopā ar ārzemniekiem 7,2, bet bez ārzemniekiem 6,2 strādājošie. Tā tad saimniecībās ar zemes platību pāri par 50 ha caurmērā uz katru saimniecību iznāk tikai apmēram pa vienam ārzemniekam. Saimniecībās pāri par 100 ha bija nodarbināti caurmērā ar ārzemniekiem kopā 10,6, bet bez ārzemniekiem 9,5 strādājošie. Pie saprātīgas rīcības ar tādu strādājošo skaitu neviena saimniecība vairs neputēs. Bet arī te būs jāatduras uz darba spēka nevienādu sadalijumu. Ja caurmērā uz katru saimniecību ar zemes platību pāri par 50 ha iznāk tikai pa vienam ārzemniekam, bet pāri par 100 ha, pa 1,1 ārzemniekam, tad ir tādi apvidi, kur ārzemnieki sastāda strādājošo vairākumu, kādēļ saimniecības kļūst no tiem stipri atkarīgas. Skaitīšanas dati rāda, ka arī mazākās saimniecības nodarbina diezgan lielu ārzemnieku skaitu. No 30 līdz 50 ha lielās saimniecībās pavisam bija nodarbināti 131.224 strādājošie, no kuriem 10.979 bija ārzemnieki. Caurmērā uz katru saimniecību iznāk kopā ar ārzemniekiem 5,4, bet bez ārzemniekiem 4,94 strādājošie. Arī šā lieluma saimniecības ar tikpat kā pilniem 5 vietējiem strādājošiem uz katru, vairs neputētu arī bez ārzemju laukstrādniekiem, ja vien tikai pašu zemes darba spēks šā lieluma saimniecībās būtu kaut cik vienlīdzīgi sadalīts. Arī šie dati rāda, cik svarīga loma mūsu lauksaimniecībā piešķirama lietderīgai darba spēka sadalīšanai! Ja mūsu pašu darba spēks

būtu kaut cik racionalāk sadalīts, ārzemju laukstrādnieku zaudēšana mums nedarītu nekādas rūpes. Tādēļ mūsu turpmākai rīcībai jāiziet uz to, lai iekšzemes brīvā darba spēka rezerves pirmā kārtā virzītu uz apvidiem, kur līdz šim visvairāk nodarbina ārzemniekus, jo grūtības mums ne tik daudz rada nepietiekošs strādājošo skaits, kā to neracionals, nevienāds sadalijums.

Tālāk mums sevišķa vērība jāgriež uz to, lai saimniekošanu pieskaņotu pieejamam strādnieku skaitam, jo tas būs daudz saprātīgāk, nekā mēģināt strādnieku skaitu pieskaņot saviem saimniekošanas planiem. Saimniecībām, kurām maz savas ģimenes strādnieku, katrā ziņā jāpāriet uz darba ekstensivāku saimniekošanu. Ja statistika rāda, ka mūsu zemē caurmērā uz katru saimniecību iznāk tikai pa 3 strādājošiem, tad nebūs lietderīgi pūlēties vienā pašā saimniecībā sakoncentrēt pa 10—15 strādājošo, jo tas nozīmē, ka vairākām citām saimniecībām būtu jāpaliek bez neviena strādnieka. Mums ir jāraisas vaļā no tiem saimniekošanas paņēmieniem, kuri izstrādājušies tai laikā, kad mājas bija pilnas ar cilvēkiem.

Mūsu centieniem jāiziet uz to, lai no algotā darba spēka atkarīgās saimniecības padarītu pēc iespējas darba ekstensivākas, lai samazinātu to pieprasijumu pēc algotiem strādniekiem. Šīm saimniecībām jāatsakas no darba intensivām kulturām, kā, piem., cukurbietēm un jāsašaurina sakņaugu un citu intensivāko kulturu platības. Pretēji tam mazās un sīkās saimniecībās, kur darba spēka netrūkst, bet pat ir pārpalikums, zemes izmantošana jāpadara iespējami intensivāka, lai racionalāk izmantotu šo saimniecību darba spēku. Mazām un sīkām saimniecībām jāapzinas, ka to uzdevumi ar to vien vēl nav izpildīti, ja tās spēj paēdināt un apģērbt savus ģimenes locekļus. Tām vairāk vērības jāpiegriež tirgus produktu ražošanai, jāpilda savi pienākumi pret visas valsts un tautas saimniecību, kurai ir nepieciešami dažādi produkti, kā iekšzemes tirgus prasību apmierināšanai, tā arī eksportam.

Sevišķu uzmanību savā runā Vadonis ir veltijis tām lielākā tipa saimniecībām, kuras patreizējos apstākļos darba roku trūkuma dēļ visvairāk cieš. Viņu likteni domāts atvieglot ar to, ka tām palīdzēs apgādāties ar modernām lauksaimniecības mašinām un ar to palīdzību darbus mechanizēt. Arī šai virzienā strādājot ir iespējams sasniegt ļoti daudz. Lai kļūtu iespējama lauksaimniecības darbu mechanizēšana, jāsaved kārtībā lauki un pļavas, lai mašinu lietošana varētu iet plašumā. Sevišķa vērība jāpiegriež pļavu uzlabošanai, kuras daudzās vietās ir neciešami sliktā stāvoklī. Ja nav tūliņ iespējams izvest pilnīgu melioraciju, steidzamības kārtā jāizdara pagaidu uzlabojumi, notīrot tās no krūmiem un nosusinot ar vaļējiem grāvjiem un grāvīšiem, jeb vadziņām, lai sienu varētu pļaut ar mašinām. Viens no vissteidzamākiem darbiem ir arī ganību uzlabošana un apžogošana, lai lopus varētu ganīt bez gana, kā to visur dara ārzemēs. Pie pirmiem saimniecību racionalizēšanas darbiem pieder arī pareizi nostādīta ūdens apgādāšana, kura līdz šim prasa ļoti daudz cilvēku darba spēka. Šās ir tās pamata linijas, pie kurām būs jāturas lauksaimniekiem, lai saskaņā ar tautas Vadoņa gribu pārkārtotu savas saimniecības un atrisinātu laukstrādnieku jautājumu, kurš mūsu zemi jau nepārtraukti moka vairāk kā 40 gadus. Cik sāpīgs arī pašlaik neizliekas laukstrādnieku trūkums, mūsu stāvoklis tomēr nav bez cerības un mēs grūtības pārvarēsim. Tad piepildīsies Vadoņa 2. novembrī starp citu teiktie vārdi: «Un es vēlreiz teikšu: mums izdosies mērķi sasniegt un par to lai jums šaubu nebūtu.»

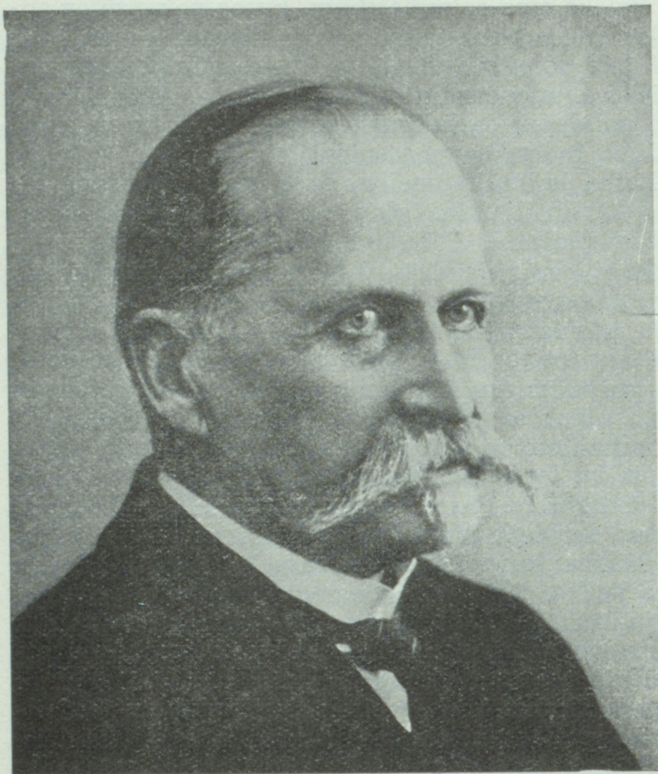

Tehniskās labierīcības ceļ turību un lauku dzīvi dara patīkamu.

E. H.

Somija tautu vēsturē

(Š. g. 6. decembrī Somija svinēja savas neatkarības 21. gada svētkus).

K. Kallio,
Somijas valsts prezidents.

Somi, kas pieder somu-ugru tautu saimei, pēc zinātnieku domām, ieceļojuši Somijā pirms apm. 2000 gadiem, nākdami no dienvidiem un austrumiem. To apstiprina arī izrakumi.

Par Somijas dienvidus un rietumu krastu apdzīvotājiem zviedriem ziņas ir nenoteiktas. Daži domā, ka šie zviedri šeit ieradušies tikai 11. un 12. g. simtenī, kad Zviedrijas karalis Ēriks Svētais iebruka Somijā ar krusta kara gājienu. Zviedri Somijā tomēr nostiprinājās vēlāk, kad Birgers Jarls 1249. gadā iekaroja Tavastas provinci un uzcēla tagadējo Hāmerlaāmas pili-cietoksni. Līdz ar zviedru karapulkiem iebrauca arī civilie iedzīvotāji. Karalis Turgils Knutsons rīkoja kara gājienu arī 1293. gadā. Kauja ar Aleksandru no Ņevas beidzās ar miera noslēgšanu Šlušelburgā 1323. gadā. Nospraustā robeža gāja no Sestroreckas uz Paatsjoki, Savo, Jääski, Airapää. Somijā tika ievesti zviedru likumi un Zviedrijas valsts iekārta. Katoļu baznīcas pārvalde bija nodota nacionalajam bīskapam.

Karaļa Hokona Magnusona vēlēšanu laikā Somija bija atsevišķa zeme — Osterland. Valstī sāka parādīties lielie muižnieki un ievērojamākais no viņiem bija Bo Jonsons Grips, kurš līdz savai nāvei (1386. g.) bija Somijas nomnieks. Kārlis Knutsons laikā no 1440.—1448. g. g. turēja nomā visas Somijas pilis-cietokšņus, un dzīvoja Viborgas pilsētā. Ēriks Akelsons Tots no 1457. līdz 1481. gadam pārvaldija Viborgu un Hāmerlāāmu. Viņam kopā ar bīskapu bija liela ietekme uz Somijas attīstību.

1435. g. Somija sadalīta divās jurisdikcijās — dienvidus un ziemeļu. Valsts vara nebija attīstīta un tirdzniecība atradās Hanzas savienības pilsētu rokās: Turku, Visbi, Viborgas, Raumo, Bårgo un Nådendalas.

Jāņa III valdīšanas laikā robežu arvien biežāk sāka pāriet krievi. Lai aizsargātu zemi, Ēriks Akselsons Tots 1475. gadā uzcēla Olofsborgas cietoksni (tagad Savonlina). Uzbrukumi tomēr atkārtojās un krievi sasniedza Viborgu. Viborgu izglāba Knuts Pose. 1497. gada martā tika noslēgts ar krieviem pamiers uz sešiem gadiem, kurš vēlāk atkal atjaunojās.

15. gadsimtenī, Svantes Sture valdīšanas laikā Somiju iekaroja dāņi. Dāņu valdīšanu izbeidza zviedru ķēniņš Gustavs Vaza, kas pēc nākšanas tronī sūtija uz Somiju savu karaspēku. Gustava Vazas valdīšanas laiks nesa zemei uzplaukumu. 1550. gadā tika nodibināti Helsinki. Viņa laikā Somijā izplatijās protestantisms.

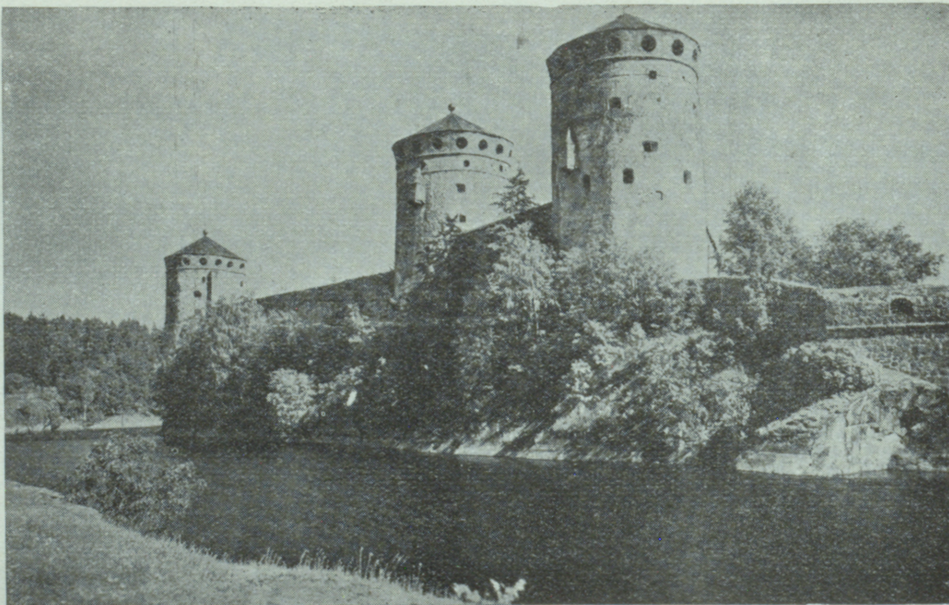
Kari ar Krieviju bija arī Johanna III valdīšanas laikā. Somija kļuva par lielhercogisti.

Laimīgs Somijai bija arī Gustava Ādolfa valdīšanas laiks. Stolbovā ar līgumu tika atjaunots miers un noteiktas robežas. Tautas dzīve attīstijās arī karalienes Kristines valdīšanas laikā, kad Somijas ģeneralgubernators bija Pērs Brache (1637.—40. un 1648.—54.). 1640. g. nodibināta Abo akademija. Dibinājās jaunas pilsētas, tika atvērtas skolas. Arvien vairāk un vairāk pieauga arī muižniecības vara, bet tas nenāca par labu zemei.

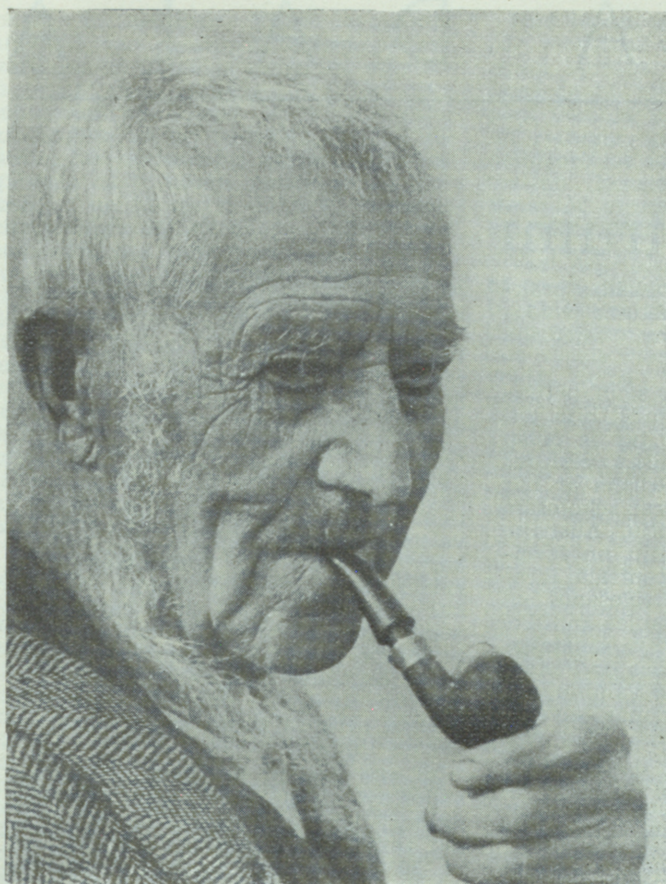
Kad uzliesmoja karš starp Kārli X un Krieviju, Kekisalmen apgabala pareizticīgie, kas pievienojās krieviem, tika vai iznīcināti, vai bija spiesti atstāt zemi. Viņu vietā ieradās somi. 1661. g. šis apgabals atkal tika pievienots Somijai. Kārļa XI valdīšanas laikā Somijas armija sasniedza 10.200 cilvēku. Pastāvīgie iesaukumi armijā tautu novājināja un kad Kārlis XII bija sakauts pie Poltavas, Pēterim I bija ļoti viegli uzsākt kara gājienu uz Somiju. 1710. g. padevās Viborga. Pēc 1721. g. miera līguma Zviedrija atdeva Krievijai Karelijas ziemeļ- un dienvidaustrumu daļas ar Viborgas, Kekisalmi un Sortovalo pilsētām.

1741. gadā atkal uzliesmoja karš. Krievu karaspēks pārgāja robežu un ķeizariene Elīzabete 1742. g. 18. martā izdeva manifestu, pasludinot tajā Somijas pievienošanu Krievijai kā atsevišķu valsti. Pēc 1743. g. miera līguma Zviedrija atdeva Krievijai zemes līdz Kimin-joki ar Frederiksamenas, Ništates un Villmanstraadas pilsētām. Sveaborgas cietoksnis uzcelts jau pēc šā kara.

1808. g. 21. februarī Krievijas cars Aleksandrs I pavēlēja karaspēkam bez kara pieteikšanas pāriet Somijas robežu. Zviedri nespēja sniegt palīdzību, bet somu karaspēks atkāpās uz ziemeļiem. Krievi ieņēma dienvidus Somiju. Kaut gan somi uzvarēja pie Sikajoki, Revonlāti, Pulkilas, Lapilas, viņi tomēr

Olofsborgas cietoksnis.

Somu tips.

bija spiesti atkāpties, jo krievi arvien dabūja svaigus papildspēkus. Saskaņā ar 1808. g. Olkijoki miera līgumu Somija līdz Kami-joki tika atdota Krievijai un pēc Frederikshamas Haminas 1809. g. miera līguma Zviedrija atdeva Somijai Tornio un Mionio, kā arī Alandu salas.

Vēl līdz miera līguma slēgšanai ķeizars Aleksandrs I sasauca Borgo pilsētā somu kārtu pārstāvju landtagu un pasludināja, ka Somija ir lielkņaziste un patur visas privato un kārtu tiesības. 1809. g. 29. martā landtaga pārstāvji deva zvērastu. Landtaga noslēguma runā cars Aleksandrs I kā Somijas lielkņazs, paziņoja, ka somu tauta tagad ieskaitīta citu tautu saimē.

1811. gadā Somija atguva tos apgabalus, kas 1721. un 1743. gadā bija piedalīti Krievijas teritorijai. Somijai un Krievijai bija tikai kopējs valdnieks un ārējā politika, bet citādi Somija bija pilnīgi patstāvīga. Somijai bija savs karaspēks, kuru komplektēja pēc vispārējiem karaklausības principiem, sava valsts banka, sava nauda, muitas un savas pasta iestādes. Dzelzceļu un kanaļu būvei Somija taisīja ārvalstu aizņēmumus, par ko tā pati bija atbildīga. Somijas landtags sanāca tikai uz valdnieka aicinājumu.

Zemes attīstība norisinājās bez sevišķiem novirzieniem, mierīgi. 1863. g. somi ieguva arī somu valodas līdztiesību savās iestādēs. Nikolaja II valdīšanas laiks bija Somijai nelabvēlīgs. Ar 1899. g. 15. februara manifestu Somijā bija spēkā arī visi Krievijas likumi. Tas uztrauca somu tautu. Pēterpilī ieradās 500 somu delegati, kas gribēja nodot caram no 500.000 somiem somu tautas adresi. Bet cars delegatus nepieņēma. Sākās somu patriotu vajāšanas.

1901. g. izludināja manifestu, kas Somijā paredzēja ievest krievu kara klausības sistemu. Apriņķi un ierēdņi atsacijās likumu piemērot. Tā šis likums par karaklausību nevarēja tikt realizēts, bet Somijai nācās samaksāt krievu valsts kasei 10.000.000 marku par 1905.—1907. gadiem. 1905. g. (30. okt. — 6. nov.) Somijā notika vispārējs streiks. Rezultats bija tas, ka senatam vajadzēja izstrādāt jaunu likumu par landtaga vēlēšanām. Četru kārtu vietā jauno Somijas parlamentu (200 loc.) ievēlēja jau visa tauta vispārējās vēlēšanās.

Krievija arvienu redzamāk izrādīja savu vēlēšanos somus pārkrievot. 1908. gada 2. junija reskripts dod tiesības ministru padomei vēlreiz revidēt somu likumdošanas aktus līdz to iesniegšanai caram, ja šie projekti skārtu imperiju.

Bet 1910. g. 27. marta manifests noteica, ka valsts rakstura likumi jāapstiprina imperijas likumdošanas orgaņiem. Šajā kārtībā bija izvesti arī likumi par kara klausību, neraugoties uz somu parlamenta protestiem. Somijai bija ikgadus jāmaksā kontribucija karaspēka vietā. Pēc cita likuma, krieviem, kuri nebija Somijas pavalstnieki, bija piešķirtas tās pašas tiesības, kā somiem. Somu pārvaldes organi atsacijas pielietot šos likumus. Nepaklausīgie ierēdņi tika izsūtīti uz Krieviju. Karš ar somu iestādēm turpinājās līdz pasaules karam, kad Krievijas aktivitate dubultojās. Anglija taisija Krievijai piezīmes, bet jaunie somi sāka slepeni pāriet robežu, dodamies uz Vāciju, kur ierakstijās Vācijas armijā, cerot uz Somijas atbrīvošanu. 1915. g. Vācijas kara ministrija bija ar mieru uzņemt 200 somu karavīrus militaros kursos. Pie vācu armijas nodibinājās somu strēlnieku bataljons. 1917. gada 6. decembrī Somijas parlaments svinīgi proklamēja Somijas valsts neatkarību un sākās varonīgās ziemeļu tautas pēdējā izšķirīgā cīņa.

Somijas brīvības cīņās liela nozīme piekrita Somijas aizsargu korpusam. Nodibināts jau 1917. gadā, aizsargu korpuss tag. feldmaršaļa Mannerheima vadībā atbrīvoja lielu Somijas teritorijas daļu un deva valdībai iespēju noorganizēt valsts regularo armiju, kas, visciešākā sadarbībā ar aizsargu korpusu, izcīnija Somijas brīvību un neatkarību visiem laikiem.

Somijas ziemeļos.

Pulkvedis Kr. Kārkliņš

Tālie austrumi

Tālos austrumos pašreiz risinājas dramatiska cīņa japāņu un ķīniešu starpā. Lai to izprastu, gribu atreferēt lorda Frederika Uaita*) domas, par tagadējās Tālo austrumu krizes politisko, vēsturisko un ekonomisko aizmuguri. Gribētos gan pieiet stāvokļa apskatei no ķīniešu redzes viedokļa, bet tas nebūtu jautājuma atrisinājums. Tāpēc mēģināsim noskaidrot japāņu rīcības cēloņus.

Pašu japāņu propaganda Eiropā un Amerikā par sevi un saviem nolūkiem mūs pavedina domāt, ka konflikta ekonomiskais faktors ir galvenais. Šī teze ir jānoraida jau pašā sākumā. Japāņu politikas faktori nostādami citā plāksnē, kur ekonomiskie jautājumi nav pirmā vietā. Pareizāki būtu, ja japāņu ekspansijai mēs meklētu trīs pamatus. Pirmo plašākā nozīmē varētu saukt par politisko; tāpat to varētu saukt par dinastisko, vai pat par garīgo. Otrais ir militari strateģiskais, bet trešais — komercialais un ekonomiskais.

Kad pēc 1868. g. revolucijas Japānas vadītāji visiem spēkiem centās izpētīt un izprast rietumu civilizacijas mācības, tie nonāca pie ļoti interesantiem slēdzieniem. Viņiem dūrās acīs tas, ka viena - divu iepriekšējo gadsimtu laikā, kad saskari starp Eiropas valstīm un Āzijas tautām tapa arvienu ciešāki, Āzijas tautas, izņemot pašus japāņus, vienmēr bija nespēcīgākas iepretim rietumu valstīm. Tas radija kā japāņu, tā ķīniešu prātos neizskaidrojamas pretrunas, jo japāņi līdz ar ķīniešiem ticēja, — lai gan ne ar tādu pārliecību un bravuru, kā pēdējie, — ka viņu civilizacija, dzīves norise, viņu izturēšanās, viņu cilvēka dzīves izpratne zemes virsū ir pārāka par eiropejisko; un ka rietumu civilizacijai ir maz kas, ko būtu vērts ņemt pretim. Tā bija un ir arī tagad katra aziata pamatdoma. Mēs, eiropieši, šīs tautas domājam stāvam zem mums visās ievērojamākās dzīves funkcijās, bet tās savās sirdīs savukārt domā esam pārākas dzīves gaitā par saviem iekarotājiem. Japāņi tam arī tic, bet novērojot pasauli pēc 1868. g., tie redzēja, ka šķietami zemāki stāvošais rietumu cilvēks visur — tirdzniecībā, diplomatijā, karā pievarēja austrumu cilvēku. Tā tad vajaga būt kādam savādam, bet tomēr izpētamam pamatam, kas ļauj rietumu civilizacijai nomākt katru, saskaros ar to nonākušo Āzijas varu. Tā japāņi, bez ķīniešiem, nolēma izpētīt, šo rietumu pārākumu.

Vispirms tie domāja, ka tas varētu būt reliģijas spēks, bet, kā kāds vecs japāņu valstsvīrs teica, pēc īsas eiropiešu tautu pētīšanas šinī ziņā bija skaidrs, ka reliģijai nav nekādas praktiskas līdzdalības šā pārākuma veidošanā. Tā tad noslēpumu vajadzēja meklēt citur.

Laiks, kad japāņi sāka savu pētīšanas darbu modernā pasaulē, bija ļoti kritisks Eiropas vēsturē; tas ir mūsu kontinenta trīs ļoti kritisku vēstures gadu laikā. Šinī laikā Prūsija ar trīs ātrām un viena pakaļ otrai sekojošām uzvarām pārvarēja Dāniju, Austriju, tad republikanisko Franciju un izveidojās par galveno varu centralā Eiropā, ievadot Lielvācijas izplešanos un soļojot ātrā tempā uz pasaules konfliktu 1914. gadā. Japāņi bija sagatavojušies uz mācīšanos; tie nāca uz Vakareiropu; tie atrada Francijā valdību, kas šķietami pamatojās uz tautas suverenitati. Japāņi to noraidija. Tad viņi nāca uz Angliju, tur atrada vēl grūtāki apjēdzamu valdības formu nekā loģiskā sistema Francijā; angļu valdīšanas iekārtā īstā autoritate bija suverenitate no apakšas, bet tai līdzās tomēr suverens valdnieks tronī. Japāņi, kuru domāšanas spējas ir vienkāršas, nebija spējīgi saprast šādus britu konstitucijas pamatus, un tie noraidija angļus. Tad tie atkal atgriezās uz kontinenta un meklēto skolotāju atrada Vācijā. Tā rādija valsti, kas balstas uz militaru varu. Tā bija policijas organizētā iekārta, kas padota gan augstākai autoritarai varai, bet kuru neiespaido tautas griba. Japāņi ticēja, ka tagad viņi atraduši kaut ko sev radniecīgu. Un viņi ķērās pie darba, lai pārveidotu Japānu par modernu valsti pēc ķeizariskās Vācijas parauga.

Bez šaubām, šeit mēs uzduramies uz zinamām pretrunām. Kad japāņiem vajadzēja meklēt sabiedrotos modernā pasaulē, tie vispirms neizvēlējās vis radniecīgi pārvaldītu zemi (Vācija to ļoti vēlējās), bet griezās pie Lielbritanijas. Bet tas ir izskaidrojams ar to, ka 19. gadu simta beigās Lielbritanija bija vienīgā valsts Eiropā, pielaižot, varbūt, vēl salīdzinājumu ar Krieviju, kurai bija vispasaules vara. Japāna kā salu zeme nāca pie slēdziena, ka viņas visizdevīgākais asistents pie ieiešanas modernajā pasaulē varētu būt jūru pārvaldniece Lielbritanija. Beigās tomēr japāņi palika pie pārliecības, ka viņiem piemērotākā ir Vācijas ķeizariskā pārvaldīšanas forma. Šo pārliecību vēl bija stiprinājuši vācu teoretiķu uzskati, ka vācu valdīšanas forma var pārdzīvot visas politiskas, starptautiskas vai citas vētras un ka tā sevišķi stipra ir karā. Un visiem spēkiem stiprināja to arī Japānā.

Tagad mēģināsim iedomāties šādi audzinātas tautas izjūtu, redzot šo neuzvaramo valdības formu sabrūkot pašu uzkurinātās kara briesmās, jo pasaules karā Japāna piebiedrojās Lielbritanijai. Iedomāsimies japāņu prāta noskaņojumu, redzot šo dievināto elku sabrūkot Vakareiropas kauju laukos, šo elku, kas nebija varējis izturēt savas gatavības pārbaudijumu.

Japāņu tautā, kuras patriciji jau 1868. g. revolucijā, ierādot savam ķeizaram īsto vietu Japānas konstitucijā, bija sevī uzņēmuši arī ideju par feodalisma sagraušanu, sākās spēcīga vispārīga kustība. Un zīmīgi, ka pirmais ministru prezidents, kas nāca no vispārējām aprindām, ne no militaristiem un ne no aristokratiem, saņēma valsts stūri 6—8 mēnešos pēc pasaules kara pamiera, kur apzīmogojās vācu ķaizariskās varas sabrukums. Japāņi, kas viegli piemērojas un ir gatavi pieņemt katru labu, apstākļiem piemērotu formu, redzēja, ka demokratijas sagrāva centralās Eiropas ķeizaristes Vāciju un Austro - Ungāriju. Un viņi nolēma pēckara gados sekot demokratiskām linijām.

Ja mēs jautātu tad kādu no japāņu vadošiem vīriem, pat tiem vadošiem militaristiem, kas neieredzēja šo sistemu agrāk, tad, domājams, tie stāstītu, ka 20. gadusimta Japānas politiskam ceļam vajaga līdzināties apvienotās karalistes politiskam ceļam, proti, vajadzīgs parlaments un ministru kabinets, kas balstas uz parlamenta vairākumu. Japāņu piemērošanās spējas tiešām pielaida iespēju — apvienot ķeizarisko sistemu ar tautas pārstāvniecību un varu tautas vēlētā parlamentā. Bet notikumi starp 1919.—1929. gadu rādija, ka modernās 19. g. s. Japānas tēvi bijuši gudrāki nekā pēckara modernie vīri, kas jaunajiem nepiedzīvojušiem tautas izvēlētiem uzkrāva pārāk smagas nastas, savienotas ar nacionalās demokratijas pienākumiem. Šī sistema sabruka, jo japāņu tauta nebija tai sagatavota.

Pirmās šīs nestabilā un nepietiekoši pamatotā parlamentarisma sekas bija atklāta parlamenta korupcija Tokijā. Lielākie tirdzniecības nami uzpirka divas lielākās valsts partijas, un to locekļi pārvērtās par šo namu komercialo interešu kalpojošiem gariem, neņemot vērā un neizprotot tās valsts prasības, kuru izpildīšana vienīgi varēja izvest Japānu no pēckara ārkārtīgi grūtā stāvokļa. Modernās Japānas problema ir mazāk saistīta ar tautas pieaugumu, bet vairāk attiecas uz nestabilo zemkopību un uz tām šausmīgām nastām, kas gulstas uz rīsa audzētāju un zīda ražotāju pleciem. Ja japāņi — vienalga kāda partija — neatrisinās jautājumu par modernās Japānas nelaimīgo agrikulturu, tad nekādi Ķīnas iekarojumi un spīdoši panākumi Āzijas kontinentā nenovērsīs nemierus mājās. Un ja arī japāņu armija pārnāktu mājās un teiktu: «tagad visas ekspansijas tieksmes Āzijas kontinentā apmierinātas,» tomēr nemiers Tālos austrumos liesmotu tik ilgi, kamēr nebūtu atvieglotas japāņu zemkopju nastas, un nebūtu pienācīgi uzlabota lauku dzīve.

Un pārsteidzoši, ka šie pamatjautājumi Tālos austrumos, kā Ķīnā, tā Ja-

*) Lords Frederiks Uaits darbojās kā padomdevējs pie Ķīnas valdības un viņa uzskati par Tālo austrumu konfliktu publicēti angļu artilerijas žurnalā.

pānā, ir identiski. Ķīnas zemkopja stāvokli var raksturot tādiem pašiem vārdiem, kā Japānas zemkopja stāvokli — abi cieš. Japānā tās ir sekmīga industrialisma sekas. Ja kāda valsts, kā Anglija un arī Amerika, izvēlas industriālās ekspansijas karjeru, tad par galveno nastu nesēju paliek zemes apkopējs; un tā tas ir Japānā, un dažu citu iemeslu dēļ arī Ķīnā. Abās valstīs zemkopis nes neproporcionalu nodokļu nastu, cieš neatrisinātu agraru jautājumu dēļ un nenokārtotu attiecību dēļ ar lielgruntniekiem; un cieš vēl arī tādēļ, ka tie, kas beidzamos 20 gados iespaidojuši parlamentu, pēc katrām vēlēšanām saistījuši valdību savu interešu aplokā un, neļaudami mainīties šādam status quo, pastāvīgi kontrolē zemkopja ienākuma procentu, kontrolē jēlzīda cenas, rīsa cenas un kontrolē un vada katru ekonomiskā spēka izpausmi japāņu zemnieka dzīvē.

Japāņu zemnieks to nojauž jo dienas jo vairāk. Ir saprotams, ka politiķi, kas ir pa lielākai daļai pilsētnieki, neizprot Japānas agrikulturas problemas pamatraksturu, bet ir arī saprotams, ka armija, ko tieši nevarētu domāt par agrikulturas reformu nesēju, ir vienmēr labāki izpratusi un tagad izprot agraro reformu nepieciešamību; šeit ir tas pamats un spēks, kas pieļauj armijai tagad būt par Japānas publiskās domas un politikas diktatoru. Kā visās zemēs vispaklausīgākie ierindnieki ir zemnieki, tā arī Japānā armijas lielākā daļa ir no laukiem, un arī jaunākie virsnieki nāk no maziem zemes īpašniekiem, kas cieši saistīti ar lauku dzīvi. Tāpēc armija par visiem labāk izjūt un saprot nepieciešamo agrarās reformas vajadzību.

Bet tā ir dzīves ironija, ka japāņu armija, kas praktiski 6—7 gadu laikā kontrolēja tagadējo birokratisko valdību, nav bijusi spējīga kaut pirkstiņu pakustināt savu galveno politisko klientu, lauku apkopēju, labā. Tagadējā militarā režīma sākumā daži soļi tika sperti, lai nodokļu nastu no laukiem novirzītu arī uz pilsētām, bet pašas armijas vajadzības reorganizacijā, mechanizacijā un apbruņojumā, kā arī aktivās operacijās Mandžurijā, Mongolijā un citur, bija tik lielas, ka katra lieka jēna aizlidoja tīri militarām vajadzībām, un nekas nepalika pāri agrarās reformas finansēšanai. Tā mēs redzam, ka šos gados, kad armija vai armijas iespaidota valdība būtu varējusi kaut ko darīt agrarreformas labā, nekas nav padarīts, un jautājums paliek atklāts. Tagad par pārējiem galveniem Japānas politikas motiviem.

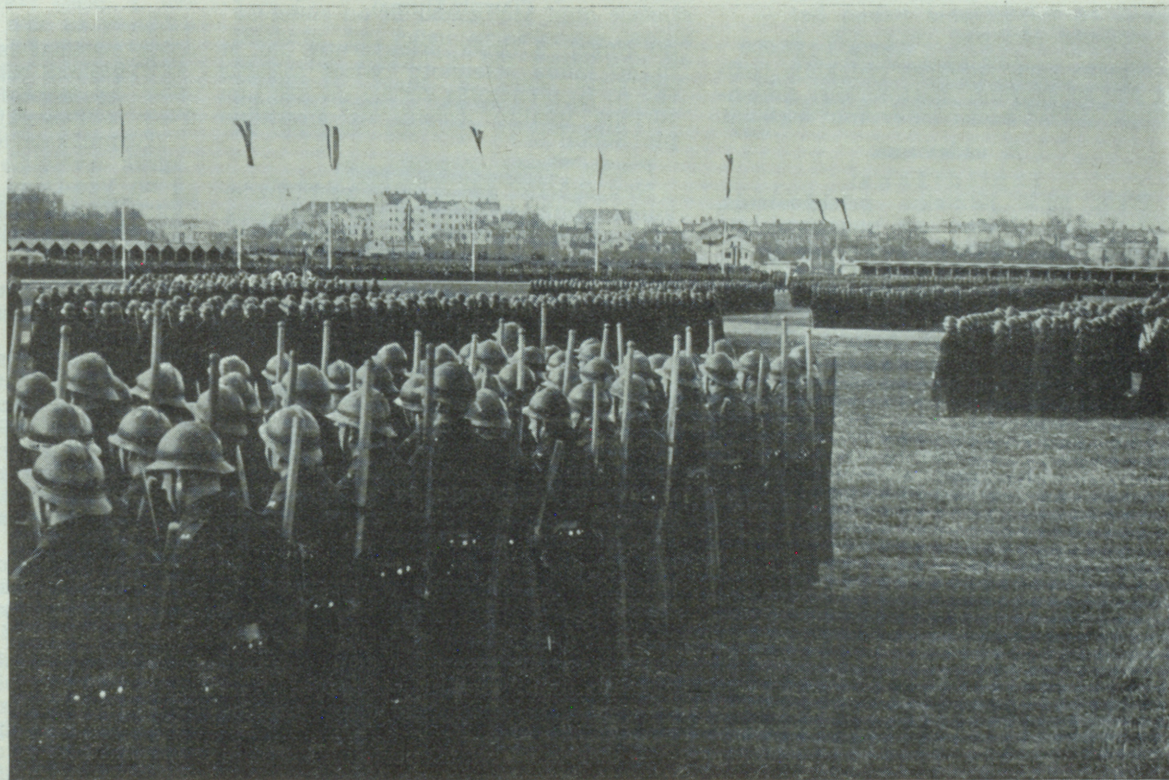
Kad japāņi gribēja pārvērst Japānu par modernu valsti, tie, varbūt neapzinīgi, sprieda, ka daudz šinī ziņā esot jāmācas no rietumu civilizacijas. Japāņi domāja un ticēja, ka var importēt rietumu prāta veidotas mašinas, neimportējot idejas, kas veidojušas šo mašinu konstrukciju. Japāņi domāja izmantot eiropiešu prāta ražojumus, bet pašu prātu atstāt Eiropā.

Viņi negribēja ielaist savā zemē pilnā mērā rietumu civilizaciju, jo saprata, ka ļaujot tautā attīstīties prāta kritikas spējām, notiks tāpat kā Eiropā, kur vecais monarchiskais princips tirā veidā, ticība Dieva svaidītiem ķēniņiem, izkūpējusi zem tautā atmodināto spriešanas spēju iedarbības. Tā tagad domā armija, tāpēc tā cenšas neielaist Eiropas civilizacijas idejas — kā nacionali vai liberali parlamentarās, tā arī komunisma idejas. Armija grib pārtraukt tautas saskarus ar šīm idejām. Vienīgi tā izskaidrojama policijas cīņa ar tā saucamo «šaubīgo prāta noskaņojumu.» Bet tradicionalā Japāna ar savu ķeizaru priekšgalā nejūtas droša arī tik ilgi, kamēr šīs idejas kūsā apkārt Mandžurijā, Ziemeļķīnā un pat visā Ķīnas teritorijā. Tā sakot: «Kaimiņu māja deg; mana māja ir briesmās; tā tad jādzēš kaimiņa māja.» Tāds ir tagadējās Japānas armijas nolūks. Japāņu karavīri saka ķīniešiem: «Visa jūsu nacionalā kustība, revolucionarais apvērsums ir bijuši maldi. Jūs esat saindējušies ar Eiropas, sevišķi Krievijas, sērgu, ir laiks jums šo lietuvēnu padzīt. Ja jūs paši sevi nevariet apkopt, tad to darīsim mēs, jums pašiem gribot vai negribot. Tas ir Āzijas pārvaldības dzīvības jautājums, lai jūs, ķīnieši, saprastu savu 20. gadusimta 40. gadu pienākumu un atgrieztos pie Āzijas dzīves pamatprincipiem, izdzenot šīs mēra idejas no Āzijas kontinenta.»

Skatot japāņu karagājienu šinī apgaismojumā, mēs sapratīsim, kāpēc blakus politiskajam un dinastiskajam dzenulim minējām arī garīgo dzenuli. Šāds spēks vada kā vidējo, tā japāņu ģenerālštaba virsnieku, tā ir kvēloša pārliecība, uguns sirdī, kas padara japāņu mūsdienu armiju par modernās pasaules biesmīgāko ieroci.

Tagad politiskais un dinastiskais dzenulis ir japāņu armijas galvenais bīdītājs. Tas noteic viņu politikas raksturu. Blakus nostādams arī strateģiskais motivs. Strateģisko motivu japāņiem ierosina doma, ka agri vai vēlu Padomju savienība vērsīsies uz Tāliem austrumiem. Pēc kāda laika tas arī nenotiktu, Japāna cenšas nodrošināt savu salu fizisko drošību, nostādot starp sevi un Padomju savienību pēc iespējas plašāku kontinenta teritorialo buferi. Tādā nolūkā nodibināja Mandžuko, ko mēs pazīstam kā Mandžurijas teritoriju. Ar Mandžuko nodibināšanu japāņi ir nošāvuši divus zaķus. Pirmkārt, zem japāņu armijas kontroles plašs teritorials buferis, vērsts pret Padomju savienību, un, otrkārt, Mandžuko ir atjaunots senais Tālo austrumu monarķiskais princips, mēģinot izmēst pēckara Eiropā un Āzijā ieviesušos dažādos «ismus».

Mēģināsim tagad novērtēt visu stāvokli kopsumā un jautāsim, par cik Tālo austrumu problema ir iespaidojama no ārienes? Tiešām, tā var būt padota lielāka spēka iespaidam no ārienes, bet pašreiz nav neviena, kas šo spēku varētu dot. Lielbritanija pašreiz nav tādā stāvoklī. Bruņošanās programa tikai sākta, un arī to nobeidzot, pašu mājās ir tikdaudz dažādu problemu, ka grūti būtu rast attaisnojumu spēku šķiešanai Tālo austrumu notikumu iespaidošanai. Savienotās valstis arī to nedomā darīt. Tās ir gan labākā stāvoklī, bet amerikāņu tagadējais pacifiskais un izolativais noskaņojums ne-

Karaspēka vienības lielajā valsts svētku parādē Uzvaras laukumā.

kādā gadijumā nepabalsta Savienoto valstu aktivaku politiku, un arī divpadsmit amerikāņu lielgaballaivu nogremdēšana Jangtse upē nevarētu uzkurināt tiktālu amerikāņu publikas prātus, lai viņu valdību piespiestu iemaisīties aktivi. Paliek tikai Padomju savienība. Nevar noteikti novērtēt Padomju savienības beidzamā laika iekšējos notikumus, par cik šīs tīrīšanas, slepkavošanas, kāršanas un ieslodzīšanas ir stiprinājušas vai vājinājušas padomju režimu. Jāpielaiž, ka tā ir vājuma pazīme. Ir veca vēsturiska patiesība, ka revolucija aprij savus bērnus. Daži krievi grib apgalvot, kad pēc dažu armijas vadoņu novākšanas armija esot tapusi stiprāka. To mēs tikai varam minēt. No pašreizējā stāvokļa redzes viedokļa tas nekrīt svarā. Ja Eiropas pašreizējais stāvoklis nemainas, tad Padomju savienībai ne vairāk brīvu roku iemaisīties tālo austrumu notikumos, kā pārējiem. Padomju savienības uzmanība vairāk vērsta uz rietumiem. Krievija lūkojas vairāk pāri Polijai uz Vāciju, Čechoslovakiju un Centralo Eiropu, nekā uz Vladivostoku. Staļins, neapšaubami, tagad domā, ka pienāks kādreiz cits stāvoklis Eiropas svara kausos, un tad Padomju savienība atjaunos savu respektu Tālos austrumos, kas tagad lai pacepas paši savos taukos. Tā tad visas šīs trīs varbūtējās japāņu bremzētājas ir bezspēcīgas tagad to darīt.

Tagad vēl par Padomju savienības operativiem ierobežojumiem. Starp Berlīni un Tokiju noslēdza pretkomunisma paktu. Šīs politikas ierosinājums no japāņu armijas nāca caur militaro pārstāvi Bērlīnē, bet ne caur japāņu vēstnieku. Japāņu ģeneralštabs domāja, ka nav tālu laiks, kad noslēgsies Mandžuko radīšanas karagājiens un varēs sākties Ziemeļķīnas kontroles pārņemšana. Mandžuko nodibināja samērā viegli, tomēr ne galīgi. Jaunuzbūve ir diezgan nedroša un japāņu kontrole šinī teritorijā nepilnīga. Šī valsts tomēr ir samērā viegli nodibināta bez Padomju savienības iemaisīšanās, no kā varēja baidīties. 1931.-32. g. Padomju savienība nebija spējīga uzstāties, bet 1935. g. japāņi par to vairs nebija pārliecināti, un viņi gribēja Krieviju padarīt nekustīgu; tā noslēdza pretkomunisma paktu ar nolūku brīdināt Maskavu, lai tā neiemaisītos, kamēr Japāna pasniegs stundas Ķīnai. Tas ir japāņu ģeneralštāba tiešais nolūks šī pakta noslēgšanā. Pēc Jaunā Berlīnes — Tokijas — Romas trīsstūra šis pakts izvērsies plašāks un pieņēmis citādu veidu, bet tomēr viņa galvenais motivs ir iespīlēt lauvas asti, lai redzētu, kas no tā iznāks. Pagaidām japāņu ģeneralštabs var būt apmierināts, jo katrs Padomju savienības mēģinājums iejaukties Ķīnas jautājumā ir saistīts ar šo paktu. Bet ja sākumā vāci varēja būt mierā ar šādu pakta pamatojumu no japāņu puses, un ja Japāna kā stipra lielvalsts uz sauszemes un jūras bija domāta pasaules otrā pusē kā Berlīnes — Romas ass darbības svarīgs un lietderīgs atbalsts, tad tagad vāci redz, ka japāņi šķiež savus spēkus darbā, kam nav redzams ne gals ne mala. Tas vācu ģeneralštabam, diezin, vai vairs patikt.

Jāpāņu armija ar zinamām bažām uzlūko beidzamā laikā Ķīnas cenšanos apvienoties, un japāņu vietējie militarie novērotāji, sevišķi Ziemeļķīnā, redzēdami to, nākuši pie slēdziena, ka dzelzs jākaļ, kamēr tā karsta, citādi vēlāk savas gribas uzspiešana Ķīnai var arī neizdoties. Var tomēr šaubīties, vai japāņiem izdosies viņu nodomi. Ķīna beidzamos 10 gados veikusi lielu nacionalas un garīgas apvienošanas darbu, un tie, kas pazinuši Ķīnu 1925.—27. g., to nemaz nevar iedomāties. Šie dažādie Ķīnas stāvokļi tagad ir kā nakts pret dienu; šis progress nav jāpieņem kā valdības nodibināšana mūsu izpratnē; kā administrativa organa nodibināšanu par visu Ķīnas tautu modernas valdības jēdzienā; bet Ķīnas valdības autoritatei klausa zemes provinces, un šī valdība beidzamos divos gados, tiešām, var runāt kā īsta Ķīnas valdība. Ķīnas apvienošanas process bija jau labi tālu, kad japāņi sāka uzbrukumu; no vienas puses šis uzbrukums pabalstija šo procesu, samazinot dažādas pretešķības Ķīnas daļu starpā, bet no otras puses tas apturēja jaunuzbūves praktisko darbu un piespieda ķīniešus darīt to, ko tie negribēja, tas ir, piespieda tos nodarboties ar militaras varas izveidošanu. Ja šis karagājiens turpināsies pietiekoši ilgi, un ja ķīniešiem būs griba pretoties (jāšaubas tikai, vai būs spēka), tad japāņi, tiešām, būs devuši ķīniešiem labu mācību, ko tie savā 3000 vai 4000 gadu vēsturē nekad nav izpratuši: ja grib būt par modernu valsti, tad vajadzīga arī liela militara vara. Japāņi kādu dienu var arī nožēlot šo ķīniešiem sniegto mācību.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums).

Karte 1 : 25.000

Minēto karti Aizsarga redakcija izsūta pēc 30 santimu (pastmarkās) saņemšanas, pārsūtīšanas izdevumu segšanai.

2. uzdevums.

Izpildīšana:

Plkst. 09.30 jātnieku priekšpatruļa, izdarīdama lēcienu no augstuma pie Nogaļi 2 uz augstumu pie Soboļi 5, sasniedz augstumu ar atsevišķo egli (ap 300 m uz Z. R. no Nogaļi 2), priekšpatruļas komandieris kapr. A. dzird šāvienus no Z. A. un saskata tālskatā vairākus šaujošus ienaidnieka kareivjus pie Nogaļi 6, no kurienes tie, kā domājams, apšauda priekšpatruļai sekojošo priekšgrupu vai pat priekšrotas kodolu. Priekšpatruļas kom-ris kapr. A. turpmākai darbībai pieņem lēmumu, kuru pamato uz sekojošo stāvokļa apsvērumu:

Uzdevums:

Jātnieku priekšpatruļas uzdevums lēcieniem virzīties priekšgrupas priekšā un pasargāt to no pārsteigumiem gājiena ceļa virzienā. Tā tad noteikts tuvapsardzības uzdevums, savienots ar gājiena ceļa izlūkošanu, kā blakus uzdevumu. Priekšpatruļa nedrīkst atstāt gājiena ceļa virzienu, jo tad tā patvaļīgi atteiktos no sava uzdevuma pildīšanas un atklātu priekšgrupu.

Pagaidām priekšpatruļas uzdevums būtu palikt uz vietas tik ilgi, kāmēr no Nogaļi 2 iznāk priekšgrupa, lai ar to no jauna atjaunotu redzes sakarus (K. A. R. pieņemtās zīmes) un pēc tam turpina iesākto lēcienu uz augstumu pie Soboļi 5.

Pašu stāvoklis:

Nav šķēršļu, kas varētu kavēt uzdevuma pildīšanu. Paliekot uz vietas, būtu jāatklāj uguns pa ienaidnieku pie Nogaļi 6, lai tā atvieglotu priekšgrupas un priekšrotas kodola stāvokli.

Attālums līdz Nogaļi 6 apmēram 500 m — tā tad uguns atklāšanai izdevīgs. Uguns atklāšanai jākājniekojas.

Ienaidnieka stāvoklis:

Spriežot pēc uguns stipruma, pie Nogaļi 6 kāda ienaidnieka patruļa, kura apšauda priekšgrupu vai pat priekšrotas kodolu. Ienaidnieks var apšaudīt arī priekšpatruļu, jo attālums tikai ap 500 m. Lai izvairītos no liekiem zaudējumiem priekšpatruļas zirgi jānovieto tā, lai tos no varbūtējās ienaidnieka uguns segtu paugurs ar atsevišķo egli.

Apvidus:

Paugurs ar atsevišķo egli izdevīgs pagaidu palikšanai uz vietas:

— sedz no ienaidnieka uguns no Nogaļiem 6;
— dod labu uguns poziciju šaušanai pa ienaidnieku pie Nogaļi 6;
— ir labs novērošanas punkts gājiena ceļa virzienā;
— ne tikai labs novērošanas punkts gājiena ceļa virzienā, bet arī laba uguns pozicija, ja ienaidnieks parādītos gājiena ceļa virzienā.

Turpmākais lēciena punkts būtu jau agrāk izvēlētais augstums starp Soboļi 5 un Vec-Domi 6, jo starp to un pauguru ar atsevišķo egli nav citu dabīgu apvidus nodalījumu.

Lēmums:

— kājniekoties un zirgus novietot paugura ar atsevišķo egli D. R. pakājē;
— pie zirgiem atstāt 2 jātniekus, kuriem uzdot arī novērot gājiena ceļa virzienā;
— visiem pārējiem jātniekiem ieņemt uguns poziciju uz paugura ar atsevišķo egli un atklāt uguni pa ienaidnieku, kas pie Nogaļi 6, lai tā pabalstītu priekšrotas virzīšanos uz priekšu;
— priekšpatruļai palikt uz vietas tik ilgi, kāmēr no Nogaļi 2 iznāk priekšgrupa, pēc kam priekšpatruļai turpināt iesākto lēcienu uz augstumu starp Soboļi 5 un Vec-Domi 6.

Pēc lēmuma pieņemšanas kapr. A. nojāj ar priekšpatruļu paugura ar atsevišķo egli D. R. pakājē, kur kājniekojas, pēc kam pavēl:

«Ienaidnieks, domājams, kāda patruļa, šauj no Nogaļi 6.

Schema 4. un 5. uzdevumam.

Mēs še paliksim uz vietas līdz priekšgrupa iznāks no tām mājām (Nogaļi 2). Jātniekiem B. un C. palikt pie zirgiem un novērot gājiena ceļa virzienā sektorā: pa labi māja ar skārda jumtu (Vec-Domi 4), pa kreisi — baltā māja (Žagari 4); priekšnieks jātnieks B.

Pārējie aiz manis uguns pozicijā uz paugura ar atsevišķo egli.»

Pēc nonākšanas uguns pozicijā kapr. A. komandē:

«5! pa ienaidnieka strēlniekiem dārza malā tieši pretim mums; savrupēji — uguni!»

Kapr. A. arī pats piedalās šaušanā, bet līdztekus tam, novēro uguns rezultatus un apvidu Nogaļi 2 virzienā.

Pēc tam, kad kapr. A. saskata priekšgrupu, kas pa ceļa grāvi (skat. 1. uzdevumu) no Nogaļi 2 nāk uz pauguru ar atsevišķo egli, tas pārtrauc uguni, ar pieņemtām zīmēm sazinas ar priekšgrupu, pēc kam sēžas zirgos un izdara nākošo lēcienu uz augstumu starp Soboļi 5 un Vec-Domi 6.

Iztirzājums:

Priekšpatruļa izdarija lēcienu no augstuma pie Nogaļi 2 uz augstumu starp Soboļi 5 un Vec-Domi 6, kad tā pie augstuma ar atsevišķo egli ieraudzija, ka ienaidnieks no Nogaļi 6 apšauda, kā domājams, sekojošo kājnieku priekšgrupu.

Mainoties stāvoklim, priekšpatruļas komandierim jāpieņem jauns lēmums turpmākai darbībai. Pirms lēmuma pieņemšanas jāizdara stāvokļa apsvērums. Rūpīgi jāanalizē uzdevums, kuru neviens komandieris nekad nedrīkst izlaist no acīm. Pēc tam uzdevuma robežās jāapskata apvidus, un uguns iespējamības (kā pašu tā ienaidnieka). Tā tad mazo vienību komandieriem galvenā kārtā jāapskata trīs elementi — uzdevums, apvidus un uguns.

Pēc stāvokļa apsvēršanas priekšpatruļas kapr. A. pieņem lēmumu pārtraukt iesākto lēcienu uz augstumu pie Soboļi 5 un pagaidam palikt uz vietas pie augstuma ar atsevišķo egli, lai, pirmkārt, apkarotu ienaidnieku ar uguni un tā palīdzētu, kājnieku priekšgrupai un, otrkārt, lai atjaunotu redzes sakarus ar sekojošo kajnieku priekšgrupu.

Bet tikko kapr. A. redz, ka kājnieku priekšgrupa turpina kustību pa grāvi, tas pārtrauc uguni, lai turpinātu iesākto lēcienu uz augstumu pie Soboļi 5.

Kas zīmējas uz mazo vienību komandieru lēmumu izvešanu dzīvē, tad tam jānotiek pēc iespējas vienkārši, izmantojot pirmā kārtā pieņemtās zīmes un komandas, bet ja ar to nepietiktu, tad arī īsas pavēles. Jo mazāk rīcībā laika, jo īsākas pavēles! Minēto ievērojis arī kapr. A.

Šai vingrinājumā redzējām, ka kājnieku priekšgrupa tiek pārsteigta ar uguni no sāniem, pie kam ienaidnieks atrodas apmēram 500 m no gājiena cela.

Zināmā mērā pie tā vainīgs jātnieku priekšpatruļas komandieris, jā jātnieku priekšpatruļas pienākums izsūtīt patruļniekus, apskatīt arī apvidu pa labi un pa kreisi no gājiena ceļa līdz 500 m. Nogaļi atrodas taisni uz 500 m robežas, kādēļ varēja tos arī apskatīt, neskatoties uz to, ka jātnieku priekšpatruļa gan tikai pavisam 5 jātnieki.

3. uzdevums.

Izpildīšana.

Plkst. 09.30 priekšrotas labā sānapsardzības patruļa, 5 jātnieku sastāvā sasniedz Nogaļi 7 un sānapsardzības patruļas komandieris — kapr. B. dzird šāvienus no R. puses, pēc kam saskata tālskatā, ka mūsu priekšgrupa ieplok grāvī pie Nogaļi 2, bet šauts tiek no Nogaļi 6. Kapr. B. savai turpmākai darbībai pieņem lēmumu, kuru pamato uz sekojošo stāvokļa apsvērumu:

Uzdevums:

Priekšrotas jātnieku labās sānapsardzības patruļas uzdevums lēcieniem virzīties redzes sakaros priekšrotas labos sānos apmēram priekšgrupas augstumā un pasargāt priekšrotas kodolu no pārsteigumiem (piemēram nejauša kaujas ratu uzbrukuma par ko priekšrota jābrīdina ar signalu), kā arī no kājnieku tuvās un negaidītās uguns. Tā tad noteikts tuvapsardzības uzdevums, kuru izpildot patruļa telpiski saistīta pie apsargājamās vienības, t. i. priekšrotas kodola, kuram patruļai jāpieskaņo sava kustība.

Tā tad nav redzams, ka priekšrotas kodols būtu apstājies, tad sānapsardzības patruļai jāturpina kustība.

Pašu stāvoklis:

Nav šķēršļu, kas varētu kavēt uzdevuma pildīšanu.

Kustības turpināšanai priekšējiem patruļniekiem uguns pabalstu nodrošinās patruļas kodols.

Ienaidnieka stāvoklis:

Ienaidnieks, domājams, kāda patruļa, šauj no Nogaļi 6 pa priekšgrupu. Ienaidnieks var apšaudīt arī mūsu patruļu tai iznākot no Nogaļi 7. Tas jāņem vērā pārlecot uz Vec-Domi mežu, kas jāizdara pārsteidzoši un ātri.

Apvidus:

Turpmākais patruļas novērošanas punkts būtu Vec-Domi augstiene, uz kuras mēs varētu tikt, ielecot no Nogaļi 7 Vec-Domi mežā; tad tālāk pa meža malu līdz Vec-Domi augstienei. Ejot pa meža malu mēs apejam to ienaidnieku, kas šauj no Nogaļi 7 un varam tam uzbrukt no aizmugures.

Lēmums:

Turpināt kustību, lai sasniegtu nākošo novērošanas punktu Vec-Domi augstiene:

- — vispirms no Nogaļi 7 pārlēkt uz Vec-Domi mežu un izlūkot tā dienvidus malu;
- — tad padzīt ienaidnieku no Nogaļi 6, pēc kam turpināt kustību uz Vec-Domi augstieni.

Pēc lēmuma pieņemšanas kapr. B. dod patruļai sekojošu mutvārdu pavēli:

Priekšpatruļa atklāj uguni.

Parādes gājienā.

«Tajās mājās meža malā (Nogaļi 6), domājams, kāda neliela ienaidnieka patruļa, kura apšauda priekšgrupu, kas atrodas pie tām mājām kalnā (Nogaļi 2).

Mūsu patruļas nākošais novērošanas punkts Vec-Domi augstienes (lūk, kur tā mājiņa ar sarkano jumtu).

Vispirms no šejienes mēs pārlēksim uz Vec-Domi mežu.

Tad izlūkosim meža D. malu un padzīsim ienaidnieku no Nogaļi 6, pēc kam turpināsim ceļu uz Vec-Domi augstieni.»

Pēc minētās pavēles atdošanas kapr. B. turpina:

«Nākošais patruļas lēciens uz Vec-Domi meža D. malu.

Priekšējie patruļnieki uz priekšu!»

Priekšējo patruļnieku kustību kapr. Š. nodrošina, turpinot kodolu gatavībā dot uguns pabalstu.

Kad priekšējie patruļnieki sasniedz meža malu un parāda zīmi «ceļš brīvs!», kapr. B. pārlec uz turieni arī ar patruļas kodolu, pēc kam turpina kustību gar Vec-Domi meža malu.

Iztirzājums:

Mēs neapskatījām līdz galam sānapsardzības patruļas kustību un darbību no Nogaļi 7 līdz Vec-Domi augstienei, jo minētā darbība ietu pāri mūsu vingrinājuma nolūkam.

Šai uzdevumā mēs gribējām parādīt, kā mazu vienību komandieriem, nonākot jaunu apstākļu priekšā, jauna lēmuma pieņemšanai vienmēr stingri jāpatur prātā savs uzdevums, pēc kam uzdevuma robežās jānovērtē apvidus un uguns iespējamības.

Apskatot kapr. B. darbību pēc būtības mēs redzam, ka viņš rīkojās aktivi, nolemjot ne tikai turpināt kustību uz priekšu, nākošā novērošanas punktā Vec-Domi augstienes sasniegšanai, bet grib apiet arī ienaidnieku pie Nogaļi 6 no muguras un tam uzbrukt.

Tā tad, ja pēc stāvokļa apsvēršanas, būtu iespējama arī aktiva darbība, katrā ziņā jādarbojas aktivi. Jāizrāda lielāka pašierosme un patstāvība, negaidot pavēles no augšas.

Tomēr patstāvību nedrīkst sajaukt ar patvaļu: priekšnieks nedrīkst nekad izlaist no acīm savu uzdevumu. Tā, piemēram, lai gan aktiva, bet patvaļīga darbība būtu, ja kapr. B. ar savu patruļu pamestu priekšrotas sānus un sāktu, teiksim, vajāt kādu ienaidnieka patruļu Z. virzienā. Ar to tiktu patvaļīgi pārtraukta dotā uzdevuma pildīšana: nodrošināt rotas labos sānus.

Ar strauju došanos uz priekšu, kapr. B. zinamā mērā izlabo savu kļūdu, kuru tas pielaidis, paliekot ar sānapsardzības patruļu iepakaļ. Principā priekšrotas sānapsardzības patruļai jāvirzas vienā augstumā ar kājnieku priekšgrupu (saprotams, ka apvidum noteicošais vārds). Lai gan rotas kodols no ienaidnieka uguns necieta, tomēr labāki būtu bijis, ja pirms kājnieku priekšgrupas pienākšanas pie Nogaļi 2, labā sānapsardzības patruļa jau būtu apskatījusi Vec-Domu meža dienvidu malu un sasniegusi Nogaļi 6 vai pat Vec-Domi augstieni, savlaicīgi atklājot ienaidnieku pie Nogaļi 6 un pasargājot tā arī priekšgrupu no pārsteiguma.

Tā tad, sānapsardzības patruļai labāk izvirzīties drusku vairāk uz priekšu, nekā palikt atpakaļ!

4. uzdevums.

Stāvoklis.

Ap plkst. 09.35 ložmetēju vada komris, kas visu laiku jāja kopā ar priekšrotas kom-ri, paliek drusku iepakaļ. Izjājot no Nogaļi 3, tas dzird šāvienus no Z. un redz, ka priekšgrupa ieplakusi grāvī pie Nogaļi 2, bet rotas komris, kas bija izjājis pie priekšgrupas, noauļojis no ceļa ielejā. Vada kom-ris aizjāj aiz kādas ēkas un tālskatā saskata, ka šauts tiek no Nogaļi 6. Spriežot pēc uguns stipruma šauj kāda patruļa.

Priekšgrupas kodola galva jau pienākusi apmēram 300 m no Nogaļi 3. Kodols turpina kustību. Ložmetēju vads iet rotas kodolā tūlīt aiz strēlnieku vadiem (skat. schemu).

Ko dara ložmetēju vada kom-ris?

5. uzdevums.

Stāvoklis.

Priekšrotas kom-ris izjājis līdz priekšgrupai. Plkst. 09.30 tā pēkšņi saņem uguni no Z.

Viņš redz, ka priekšgrupa ieplok grāvī. Pats viņš pagriež zirgu pa kreisi un noauļo ielejā uz D. no gājiena ceļa, kur tas segts no uguns (skat. schemu).

Ko dara tālāk rotas kom-ris?

(Turpinājums sekos.)

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Ko saka franču ģeneralis par Vācijas gatavību karam. Franču ģen. Nisels saka, ka krize, kura nesen apdraudēja Eiropas mieru, līdz nākošam starpgadijumam gan novērsta. Kara draudi bijuši visai jūtami, un tikai nedaudz trūcis, lai tāds neuzliesmotu. Paceļoties tomēr jautājums, vai Vācija varējusi cerēt uz labvēlīgu iznākumu, ja karš būtu ieildzis. Nirnbergas nacionalsocialistu kongresā izskanējis īsts panģermānisma kliedziens. Vadošās personas tur reklamējušas Vācijas varenību un vācu nacijas nelokamu gribu. Tie, kas atrodas ārpusē un nav tādā ekstazes stāvoklī, tomēr varot spriest daudz brīvāk un pareizāk vērtēt pašreizējo situaciju Vācijā. Neapšaubami, vācu armija esot visai spēcīga. 1938. g. rudens manevri ievērojamā mērā gan sakausējuši daudzas vācu rezerves divizijas un landvera brigades, bet šim karaspēkam trūkstot profesionalu kadru un jo sevišķi šis trūkums izjūtams rezerves un landvera vienībās. Šo vienību artilerijas sastāvs esot ļoti ierobežots. Kā to apstiprinot pieredzējumi Spānijā, lielākās daļas steigā būvēto vācu kaujas ratu bruņas neatbilstot modernām prasībām. Militarais spēks vien tomēr vēl nav viss, kas vajadzīgs kara vešanai. Vācu rūpniecības stāvoklis vērtējams visai augstu, bet turpretim finansialais stāvoklis esot kritisks: Vācijas komerciālā bilance uzrādot lielu deficitu. Maršals Gērings gan runājis par visāda veida lieliem krājumiem, kuru pietikšot ilgstošam karam. Tam tomēr neviens neesot spiests ticēt. Tā, piem., 1937. g. Vācija patērējusi 5.200.000 t motoru degvielu, bet pašu zemē gadā spējot saražot ne vairāk par 2.000.000 t Kara gadijumā motoru degvielu patēriņš gada laikā sasniegšot ap 20.000.000 t. Esot tomēr apšaubami, ka Vācija būtu paspējusi uzkrāt pat šādu kvantumu motoru degvielu. Lai motoru degvielas iegādātu, kaut no draugiem, nepieciešams maksāt, bet tikai jautājums — ar ko. Kara vešanai tomēr materia-

lie faktori nav galvenie, bet gan moralais. Neapšaubami, Nirnbergā vērotā ekstaze esot iespaidīga: tas tomēr neesot tautas masu sajūsmas izpaudums, bet gan panģermanisma fanatiķu. Vācu tautas masas, zem varbūtēja kara draudiem, pārdzīvojušas tikpat baigas stundas, kā kura katra cita nacija. Protams, ka mobilizacijas gadijumā vācieši «maršētu», bet bez tās ekstazes, kāda bijusi vērojama 1914. g. Jaunatne atrodoties propagandas iespaidā un pirmās nedēļās būtu gatava uz visu, bet vecākā paaudze vēl labi atceroties pasaules kara šausmas. Ja vācu nacijā patiesi valdītu tāda liela vienprātība, kādēļ tad nepieciešams tūkstošiem cilvēku turēt koncentracijas nometnēs un uzturēt desmitiem tūkstošu «melno policistu» — jautā franču ģenerālis. Armija, protams, zvērējusi vadonim, bet pretojas katrai avanturai. Pēdējo sevišķi spilgti apstiprinot armijas štaba priekšnieka ģen. Beka demisija. Vācu tautas neapmierinātību labi raksturojot Berlīnē notikušās sievu un bērnu demonstracijas. Dažos rūpniecības rajonos pat vajadzējis iejaukties karaspēkam, lai strādniekus piespiestu strādāt. Tādā garā visumā raksturots Vācijas pašreizējais gatavības stāvoklis karam. (La Fr. mil. 4. X 38.).

Blokmājas un to apkarošana. Pēc pasaules kara daudzas valstis nocietinājušas savas robežas, un šo nocietinājumu rindā ievērojamu vietu ieņem t. s. blokmājas, kuru garnizoni sastādas gandrīz vai vienīgi no ložmetēju apkalpes. Pēc kāda vācu autora domām, aizstāvēšanās kaujā blokmāju faktiskā loma esot tāda pat, kā tanku loma uzbrukumā; varot arī būt, ka vēl lielāka, jo blokmāja pilnīgi aizsargā ložmetēju apkalpi un nodrošina sekmīgas uguns vešanu. Arī aizsardzība pret gazēm blokmājā esot samērā viegla. Ja arī tankiem izdodas izlauzties cauri starp blokmājām, tad tomēr kājnieku sekošana tiem jāuzskatot par izslēgtu, kamēr uguns no blokmājām nav apklusināta. Nākotnē blokmājās, varbūt, būšot izbūvēti arī prettanku ieroči. Varot droši teikt, ka bez blokmāju iznīcināšanas nav ko cerēt uz izšķirošiem panākumiem; bez blokmāju apkarošanas, uz ātru roku, nav iedomājams kustības karš. Visvājākās vietas blokmājā ir šaujlūkas, ieejas un ventilacijas lūkas, bet tās ir tik niecīgas, ka pret tām iedarboties iespējams tikai no vistuvākiem attālumiem. Visa grūtība nu sastāvot tieši iekš tam, ka uz vistuvākiem attālumiem reti kad izdosies pievest iedarbības spējīgus ieročus. Teoretiski varētu iedomāties blokmājas šaujlūkas «aizklīsterēt» ar šķidru betonu, asfaltu vai darvu, bet tikai jautājums, kā šīs vielas pietiekošā daudzumā nogādāt mērķī. Varot pielaist domu par blokmāju applūdināšanu, kur tas iespējams, bet tad pats uzbrucējs arī uz priekšu netiks. No kājnieku ieročiem blokmāju šaujlūku apkarošanai kā vispiemērotāko uzskata prettanku šauteni, ja to tikai izdodas pienest sekmīgas uguns attālumā. Ja laimējas nokļūt blokmājas tiešā tuvumā, tad kā samērā sekmīgi ieroči varot izrādīties rokas granatas un liesmu metēji. Tikai jautājums, kā kājniekiem un pionieriem to realizēt. No tīri artileriskā viedokļa problema neesot atrisinama: šaujlūku apkarošana iespējama vienīgi ar tiešo tēmēšanu, un te nu atkal paceļas jautājums, kā piegādāt lielgabalu un pie tam vēl smago, vajadzīgā tuvumā. Ja domā izmantot tankus blokmāju šaujlūku apšaudei, tad viņu piekļūšanai vajadzīgā attālumā, varbūt, varot būt izpalīdzīga mākslīga migla. Šādu tanku bruņām, kuras domā vērst pret blokmājām, tomēr jābūt vismaz 20 mm biezām. Aviacijas izmantošana pret blokmājām nesolot nekādus panākumus, jo mērķis pārāk niecīgs. Gazu bumbas, kuras tiek nomestas no lidmašīnām, arī blokmāju aizstāvjiem maz spēšot kaitēt. Vācu autors cīņu pret blokmājām visumā iedomājas šādi: 1) blokmājas garnizona morales satricināšana ar smagās artilerijas uguni; 2) mākslīgas miglas radīšana blokmājas priekšā; 3) smago tanku uzbrukums, kuri apšauda šaujlūkas ar artilerijas uguni un vērš pret tām liesmu metējus; 4) trieciena vienību un pavadieroču pievešana tieši blokmājas tuvumā tankos vai bruņām klātās piekabēs, kuras velk tanki; 5) blokmājas garnizona apkarošana ar rokas granatām un liesmu metējiem. Armijai, kurai jārēķinas ar blokmāju apkarošanu (pēc autora domām, tādas būšot Eiropas visu valstu armijas), nepieciešamas divas speciali šim uzdevumam sagatavotas un sadarbībai labi ietrenētas karaspēka šķiras: spēcīgām bruņām klāti tanki un kājnieki — trieciennieki. (M. W. 1938. — 14.).

Kā vāci vērtē snaiperu lomu. Kāds vācu autors aplūko snaipera lomu dažādos taktiskos apstākļos. Vācu pašreizējā armijā neesot tādu strēlnieku, resp. snaiperu, kuru apbruņojumā ir šautenes ar optisko mērķekli. Snaiperiem, kā to vācu autors spriež pēc personīgiem piedzīvojumiem, vēlams dot ne karabinus, bet šautenes. Optiskam mērķeklim (tālskatam), kuru pievieno šautenei, jādod četr- līdz seškārtīgs palielinājums; tam jābūt arī viegli pievienojamam un noņemamam no šautenes. Snaipera trāpīšanas izredzes esot daudz lielākas nekā patšautenei. Sevišķi labus panākumus snaipera izmantošana solot kalnu cīņās un «pēdējo 300 m» pārvārēšanā. Kaujas priekšgrupās un vilcinājuma kaujā viņu pakalpojumi būšot ne mazāki. Kas attiecas uz snaiperu izvēli, tad ieteic izlasīt vienīgi brīvprātīgos, kuri pirms dienesta bijuši mednieki. Snaipera redzes spējām jābūt labām, inteliģencei augstai, nerviem stipriem, pienākuma apziņai plaši attīstītai un lemšanas spējām lielām. Bataljona snaiperi katru gadu savācami kopā apmācībai vismaz uz 14 dienām, pie kam šajā laikā neieteic nodarboties ar šaušanas vingrinājumiem šaujlaukos, bet labāk organizēt šaušanu nepazīstamā apvidū pa visdažādākiem mērķiem, izlietojot šīm vajadzībām līdz 50 patronu uz katra. Līdz ar to jāveic snaiperu sagatavošana taktiskā ziņā. Pēc autora domām, katrā rotā būtu jāsagatavo snaiperu lomai viens instruktors, viens dižkareivis un četri kareivji. Rotas taktisko vingrinājumu laikā un kaujā šī snaipera vienība iedalama vadības grupā un pakļaujama tieši rotas komandierim. Arī bataljona komandiera rīcībā jābūt snaiperiem. Bataljona snaiperu organizacija ieteikta šāda: 1 leitnants, 3 ziņneši (viens no tiem ar attāluma mērītāju), 3 tādi pat posmā kā pie rotas. Viss šis personāls sastād'tu snaiperu vadu un tas skaitītos pie bataljona štaba. Šo vienību papildināšanai ieteic sagatavot arī rezerves personālu — 50 proc. apmērā no minētā skaita. Kalnu jēģeru bataljonos snaiperu sastāvs trīskāršojams. Tiek prasīts, lai uzdevumus snaiperiem dotu paši rotu resp. bataljonu komandieri. Snaiperi kaujā novietojami iespējami tuvu pie rotu un bataljonu komandieriem, lai nodrošinātu šo priekšnieku ietekmi uz viņiem un atvieglotu uzdevumu došanu. (M. W. 1938. — 17.).

Angļi ierobežo sporta rekordistus armijā. Anglijas kaŗa ministrija ievērojamā pakāpē ierobežojusi dažādus sporta sacīkšu veidus armijā. Tā, piem., atceltas brigāžu atlētiskās sacensības, boksa cīņas iesācējiem, brīvā skrējiena sacensības grupās, «iesācēju vienību» kājbumbas sacīkstes, kaŗa apgabalu sacensības šaušanas, jāšanas sacīkstes kājnieku virsniekiem u. c. Ierobežojumi pasludināti ne tamdēļ, ka sports sevišķi iespaidotu mil. sagatavošanu: sportam arī priekšdienās atstāts zināms stundu skaits. Tie noteikti tamdēļ, ka pēdējos gados radusies pastiprināta tieksme izcelt atsevišķus rekordistus, bet visai niecīga vērība piegriezta veselu vienību fiziskai trenēšanai. (M. W. 1938. — 45.).

Vai kājnieku grupa samazinama? Par kājnieku grupas skaitlisko sastāvu pēdējā laikā mil. presē un mil. periodikā rakstīts ne vienreiz vien: sevišķi spāņu cīņu novērotāji ir tajās domās, ka pašreizējā sastāva kājnieku grupa esot pārāk liela. Arī pazīstamais angļu rakstnieks Lidell Harts ierosinājis domu par kājnieku grupas sastāva samazināšanu. Angļu 1937. g. kājnieku reglaments izsakoties, ka «grupa ir lielākais karavīru skaits, ko priekšnieks personīgi var vadīt visas kaujas laikā.» Lidell Harts prasa šo tezi pārveidot sekojoši: «Grupa ir mazākais karavīru skaits, kas spēj apkalpot vieglo ložmetēju (patšauteni)», jo modernos apstākļos varot būt runa vienīgi par patšauteni. Nelaiķis angļu pulkv. Lavrenss jau savā laikā Arabijā šo domu realizējis: viņam patšauteni apkalpojuši ne vairāk kā 2 vīri, bet viņa rīcībā gan bijuši kamēļi, kas šos ieročus piegādā uz sekmīgas uguns attālumiem. Šis skaits tomēr palielinams, jo municiju nāksies zinamu gabalu piegādāt pienešanas ceļā un jārēķinas arī ar zaudējumiem. Normali uzbrukumā un aizstāvēšanās kaujā patšautenes apkalpošanai pietiekot 3—4 vīri, bet tumsā, miglā un neparedzamā apvidū patšautenei varot rasties zinamas grūtības un tamdēļ šajos īpatnējos apstākļos var izrādīties vajadzīgi arī vairāki cilvēki. 3—4 kareivji arī uzrādot mazāku mērķi un cietīšot niecīgākus zaudējumus nekā pašreizējie 7. Pasaules karā grupa, atrazdamās zem uguns, drīz vien samazinājusies uz 3—4 vīriem, bet šis pēdējais skaits tomēr parasti uzglabājies. Tā nu Lidell Harts liek priekšā samazināt grupas, izdalot liekos kareivjus specialās grupās vadā, kuras paturamas sēgti pie bataljona rezerves vai vēl tālāk aizmugurē un izmantojamas tumsā vai miglā frontes pastiprināšanai un izlūkošanas uzdevumu veikšanai. Vislabāk būšot, ja vadu sadalīšot 6 grupās vai 3 dubultgrupās. (M. W. 1938. — 11.).

Ams.

LITERĀRĀ DAĻA

Līlija Auza

Brauciens Ziemassvētku naktī

Ar vieglām kamanām un zvaniem jautri skanot
Mēs braucam Ziemsvētkos, kur sniegos ciemi dus,
Sals vaigus noglāsta, leddzirkstīm spožām zvanot,
Aiz sevis atstājam kad mežus tumsušus.

Pats Dievs vien zina to, cik gaiša, maiga trīsa
Šai pusnakts klusumā var sirdī uzziedēt;
Pār upi pārbraucot, kur šķindot ledi plīsa,
Mums zvaigžņu miljardi sāk sniegos atmirdzēt.

Mēs klusi vēlamies, kaut nebūtu vēl gala
Šim ceļam zvaigžņotam un straujam braucienam;
Sals dimantpakaviem šai naktī zirgus kala,
Lai kopā slīdot tie — dim svētku sveicienam.

Gaiss miglā ietinas kā maija naktī zilā
Kur ziedi atveras un smaršās kūso lauks, —
Kļūst brīnums lielāks te, kā teiksma egļu silā
Un, sirds, tu gaidi tik, kas vārdā tevi sauks.

Ar vieglām kamanām un zvaniem jautri skanot
Mēs braucam Ziemsvētkos, kur sniegos ciemi dus;
Sals vaigus noglāsta, leddzirkstīm spožām zvanot,
Aiz sevis pametam kad mežus tumsušus.

Dzegūze

Maija novakarā zilā
Dzegūze sauc egļu silā:
Kū-kū!
Sauciens dziļi aizskan selgās —
Nogrimst zemes spožās velgās:
Kū-kū!
Notrīc mežs un vakartāle,
Ziedu zvani, zaļā zāle:
Kū-kū!
Notrīc sirds līdz pašām ailēm
Līksma prieka mestām gailēm:
Kū-kū!
Maija novakarā zilā
Dzegūze sauc egļu silā:
Kū-kū!

Vainagu vijot

Smaidi, sārtā sveķenīt,
Tevi vainagā nu vīt
Eju es, kur Dieva dārzs,
Ziediem greznojies un vārs.

Ai, cik smalki smilga zied! —
Zīda bārkstīs vēji dzied,
Šūpodamies ziedu vāls
Līgo sārts un zils un tāls. —
Šovakari Jāņu laiks —
Salds kā medus smaršu tvaiks
Līst pār sirdi, līgot sauc,
Prieka skurbu kausā jauc —
Šovakari Jāņu laiks!

Arājs un zirgs

Maigo purnu sniedz,
Preti jautri zviedz,
Skaistām acīm, jauks:
— Tu man esi draugs!

Iesim kopā mēs
Vecās papuvēs,
Lai tad saule līst,
Smagi sviedri šķīst.

Karsts ir sējas laiks,
Kūpošs saules tvaiks, —
Miklais zemes vaigs
Uzsmaidīs mums maigs.

Es tev uzticīgs,
Es tev paklausīgs —
Grauds tev zeltainais,
Siens man lapainais.

Velētājas

Jau agrā ritausmā tās smej un velējas,
Krīt rakstā priecīgā tām koka vāles.
Sauc atbalsi gaiss, mežs un spožās tāles,
Un bērzu galotnes ar viņām spēlējas.

Uz avotu iet ņiprās ūdens smēlējas
Prieks sirdī iesmaršo no valgās zāles,
Ko miesa dzer kā reibinošas zāles,
Kas kūso asinīs un silti kvēlējas.

Tām runas skalojas kā baltas ūdens šaltis,
Darbs sekmējas un galā drīzi būs —
Kad siltā pievakarē saulē žūs un kaltīs

Pulks veļas mirdzošas, kas apžilbinās mūs.
No rīta rasas vizmojoši spožās paltīs,
Kā ceļus baltus, stieps tās audeklus. —

Augusts Brocis

Satikšanās Ziemassvētku naktī

(Varoņu leģenda.)

— Vectēv, iesim egli cirst,
Sniegs krīt lielām baltām pikām,
Visos logos gunis spīd,
Kur mēs spožo cirvi likām?

Lai tas zib un skaidas sviež,
Zelta dzirkstis kaisa sniegos —
Dzirdi, torņos zvani skan,
Visu šūpo sapņos liegos.

Cirvis tēva zobens ass,
Ko tu kali darba rīkā . . .
Kam tu klusē, zinu jau,
Kur viņš savu galvu lika . . .

— Tepat jaunā audzē, dēls,
Sargos bija viņa rota,
Bija Ziemassvētku nakts,
Svētas gaismas apstarota.

Naidnieks virsū mācās baiss,
Dienas gāja kara dunā,
Vēl man ausis troksnis skar,
Dobji lielgabali runā.

Viņi bija tikko simts,
Naidnieks tūkstots vīru brašs,
Un vēl daudz, tik ļoti daudz
Kara zirgu strauju, ašu.

Bija nakts, tik dziļa nakts,
Viesuls plosījās un auka . . .
Nebij mēness, zvaigžņu pulks,
Tumsa klīda kaujas laukā.

Likās zeme dreb un jūk,
Bērziem norautas bij tāses,
Un no rīta baltais sniegs
Mirka kvēlās asins lāsēs . . .

Daudzi krita, daudzi, dēls,
Mīkstā sniegā bij tiem dusa,
Ienaidnieks bij projām triekts,
Ausa diena skumji klusa.

No tā simta, piecdesmit
Acis slēdza šajā naktī,
Tepat jaunā audzē, dēls,
Viņi Brāļu kapos rakti.

Arī tēvs tavs, kapteins jauns,
Līdz ar viņiem cīņā krita —
Dobji, dobji tornī zvans,
Naktī divpadsmitu sita.

No tā laika sveču guns
Neatspīd vairs mūsu mājās,
Kuru egli gribi cirst,
Liekas dēls mans blakus stājas.

Un kad atnāk svētvakars,
Ziemas nakts ar svētku ziņu,
Eju laukā gluži viens,
Eju sastapties ar viņu —

— Vectēv, mīļo, līdzi ņem
Šajā naktī arī mani,
Lūk, jau logos sveces mirdz . . .
Klau, kā atskan svētku zvani!

Šķiet, man sniegos ziedi krīt,
Kur vien skatos gaismu raugu,
Vectēv, mīļo, gadus šos
Es bez svētku egles augu . . .

Cirvis zvaignēs zaigo ass,
Krūtis siltas jūsmas pilda,
Katra skaņa, vējš ko nes,
Sirdi simtu liesmām silda.

Jauna audze, jaunais mežs,
Mēness gaismā sniegā laistas,
Un pret zilām debesīm
Augšup tiecas egles skaistas.

Vectēvs cirvi rokā ņem
Kuplu egli man lai cirstu,
Bet tad pēkšņi sauciens skan:
— Vai lai, dēls, es divreiz mirstu?

Jau pirms gadiem divdesmit
Šajā pašā vietā kritu,
Dēls mans mīļais, meklē sev,
Meklē svētku egli citu. —

Vai tas brīnums, vai tas māns?
Egle simtu svecēs zaigo
Un caur nakti dzirdu es
Atkal tēva balsi maigo.

Lepni stāv zem egles viņš
Un tam blakus daudzi stājas,
Klusā naktī dziesma skan,
Liesmas vējā plivinājas.

Jānis Kadilis

Mūsu rakstniecība valsts 20 gados

Ja rakstniecību pamatoti uzskatam par vienu no kulturas stūrakmeņiem, tad interesanti vērot, ko devusi neatkarīgā valsts šinī gara dzīves nozarē. Apstāsimies tādēļ brīdi pārdomās un mēģināsim apsvērt svarīgākās pagātnes un tagadnes sniegtās atziņas, kas dotu, varbūt, iespēju minēt dažus nākotnes mērķus un uzdevumus.

Ja runājam par rakstniecību, tad mūsu apziņā šis jēdziens neatvairami saistas ar grāmatu, jo nav taču tagadējo laiku rakstniecība iedomājama bez iespiestās grāmatas. Bet grāmatas likteņus, savukārt, lielā mērā nosaka pieprasijums, nosaka publikas interese. Jo šī interese dzīvāka, aktivāka, jo rakstniekam lielākas iespējas savus uzdevumus veikt. Protams, daudz kas atkarājas arī no rakstnieka paša — viņam jāprot publikas interesi saistīt, audzināt un attīstīt. Neapšaubami arī valsts ar savu moralisko un materialo atbalstu var stipri ietekmēt rakstniecību un tam līdz grāmatniecību. Ja mēs šeit tālāk minēsim dažus skaitļus, tad tie gan nevarēs parādīt, cik liels iedarbības spēks bijis katram no trim minētajiem faktoriem: rakstniekam, publikai, valstij, bet katrā ziņā ļaus konstatēt — vai rakstniecībai ir bijušas iespējas plaukt un attīstīties.

Statistika rāda, ka valsts pastāvēšanas 20 gados latviešu valodā izdotas vairāk kā 20.000 grāmatas (atkārtotus izdevumus līdzskaitot) kopsumā ap 50 miljonu eksemplaros jeb 25 eks. uz katru iedzīvotāju. Grāmatu caurmēra tiraža sasniedz 2.500 eksemplaru un vidējais biezums pārsniedz 100 lpp. Vienā pašā daiļliteraturas nozarē, kas mūs šinī gadijumā sevišķi interesē, izdotas pāri par 7000 grāmatas.

Turpretim visos trijos iepriekšējos gadu simteņos, t. i. kopš mūsu grāmatniecības sākumiem līdz valsts tapšanai, iznākušas pavisam tikai apm. 12.000 grāmatas. Tā tad valsts 20 gados kopsumā izdots gandrīz divtik grāmatu, cik iepriekšējos 300 gados! Tā ir iespaidīga valoda, ko runā šie abstraktie

skaitļi, un konsekvences, kas no tiem izriet, gluži skaidras: mūsu literaturai ir bijušas vēl nepieredzētas attīstības iespējas, raugoties jau no šī grāmatu statistikas viedokļa vien. Bet kur tad vēl periodika — žurnali un laikraksti, par kuriem gan noteiktus skaitliskos datus grūtāk minēt šo izdevumu dažādā rakstura dēļ. Taču nenoliedzami, ka arī tie lielā mērā sekmējuši literaro darbu izplatīšanos un rakstnieka darba iespējas vispār. Tāpat ievērojamu atbalstu rakstniecībai sniedzis radiofons, uzņemdams savā programā gan rakstnieku sacerējumus, gan informativus apskatus par literaturu.

Ja nu tālāk jautājam, kādu vērtību pieaugumu devuši šie ļoti labvēlīgie produkcijas apstākļi, tad skaitļi vien, protams, to nevar raksturot. Svarīgāka par kvantitati šinī ziņā kvalitate. Tādēļ jārauga noskaidrot, kas izdots, kādas ir tās satura vērtības, kas ietvertas abstraktajos skaitļos. Bez šaubām, labą tiesa te būs tādas mantas, kam gluži pārejoša vienas dienas nozīme, jā, taisni jāpasvītro, ka lielie skaitļi var liecināt arī par zinamu paviršību, lai neteiktu vairāk. Un nav arī nekāds noslēpums, ka tautas lielo un garīgo rosmi un dziņu pēc grāmatas ir savā labā mēģinājuši izmantot uzņēmīgi un peļņas kāri ļaudis, laizdami klajā lielu vairumu lētas sēnalu literaturas. Viss tas, bez šaubām, mazina lielā izdevumu skaita relativo svaru. Puslīdz droši varam pieņemt, ka skaitliski stiprā mazākumā gan būs tie darbi, kam īstais zelta svars. Un tomēr to sanāks krietns pulks, tā ka proporcija arī šinī ziņā izrādītos visai labvēlīga neatkarības laikmetam. Diemžēl ar skaitļiem to vairs izteikt nevaram, jo satura vērtību rubrikas grāmatu statistikā nav iespējamas.

Kad nu šinī virzienā domājam un atmiņā skati noturam, tad acis vispirms apstājas pie spožā lielo izdevumu pulka, kas gan tieši, gan netieši apliecina mūsu literaro bagātību un ieguvumus 20 gados: tur Kr. Barona Latvju dainu jauniespiedums, kam pēdējā laikā radies bagātīgs papildinājums folkloras krātuves sakopotajos materialos, tur R. Klaustiņa kārtoto Latvju tautas dainu 11 grāmatas, prof. P. Šmita zinātniski sakārtoto tautas pasaku un teiku 15 sējumi, K. Mīlenbacha un prof. J. Endzelīna Latviešu valodas vārdnīca 4 sējumos — viss tas ietver vērtības, ko gadu simteņos radijis tautas dzīvais gars un kas reprezentē latviešu valodas krāšņumu un bagātību. Un tālāk — konversacijas vārdnīcas līdz šim pabeigtie 17 sējumi, mūsu zinātnieku, literatu un citu nozaru specialistu sadarbības spožs rezultats, Latviešu literaturas vēsture 6 sējumos, Pasaules rakstniecības vēsture 4 sējumos, Vispārējā mākslas vēsture, pasāktā Latviešu mākslinieku monografiju serija . . . Jo tālāk slīd vērotājs skats, jo atkal un atkal tam jāapstājas priecīgā bijībā: nāk kopoto rakstu smagā ierinda, tā pati, par kuru Šveices rakstnieku biedrības priekšnieks Dr. Mešlins nesen teica: «Es apskaužu latviešus par to, ka viņi varējuši izdot ap 40 rakstnieku kopotus rakstus.» Piebildīsim, ka $^3/_4$ no šī skaita pieder neatkarīgās Latvijas laikmetam. Tiesa, daudz te vēl nepabeigta darba, bet tikai retos gadijumos tas ir apstājies.

Šķiet, tas nav tikai goda pienākums vien, ja brīvā Latvija ir devusi lielo celmlaužu K. Valdemāra, Jura Alunāna, Auseklа, Andreja Pumpura, Kronvaldu Ata kopotos rakstus, bet arī svēts apliecinājums meklēt tajos to, kas tur bagātīgi atrodams — latviskā gara spēku.

Vai lai minam vēl atsevišķus izcilākos darbus? Gara ir to rinda, un būtu jānosauc daži desmiti, lai būtu atzīmēts viss ievērības cienīgākais. Šī raksta šaurā apjoma dēļ minēsim vienīgi zinamus kopslēdzienus par atsevišķām literaturas nozarēm.

Vispirms varētu teikt, ka mūsu lirika un liroepika ir devušas darbus, kas līdzvērtīgi labākajiem pasaules literaturā. Te godam minami vecmeistaru Plūdoņa, Raiņa, Skalbes, Brigaderes vārdi. Cienīgi tiem seko arī jaunākie: Virza, Sudrabkalns, Medenis, Čaks un vēl daži citi.

Epikā jau valsts sākuma gadi iezīmējās ar Jēkaba Janševska lielromana «Dzimtenes» parādīšanos. Šo nozari ar augstvērtīgiem darbiem ir kuplinājuši arī Kārlis Štrāls, Anna Brigadere, K. Zariņš, Jānis Veselis, Ad. Erss, P. Rozītis Aleksandrs Grīns. Tiem uz pēdām seko jaunākā audze, kas arī paspējusi jau krietnus panākumus uzrādīt: A. Sprūdžs, A. Francis, M. Bendrupe, E. Adamsons un citi.

Samērā vājāk veicies dramā, kur pēc Raiņa un Brigaderes radušies tikai nedaudzi liela stila darbi. Izcilākie sniegumi te pieder Aspazijai, K. Zariņam, A. Grīnam (ar traģedijām «Nameja gredzens» un «Karoga meklētāji») un M. Zīvertam. Varētu piebilst, ka šī nozare gan ne tikai pie mums, bet visā pasaulē pārdzīvo patlaban krizi.

Ja nu apsveram tieši valsts lomu rakstniecības veicināšanā, ko gan, kā jau iepriekš minējām, nevar skaitļos izteikt, tad jāatzīmē, ka daudzi jo daudzi kapitaldarbi ir varējuši atklātībā parādīties tikai ar tiešu valsts, resp. Kulturas fonda atbalstu. Tāpat Kulturas fonds lielā mērā ietekmējis rakstniecības attīstību, gan iepērkot grāmatas tautas bibliotekām, gan godalgojot labākos daiļdarbus. Protams, arī pārējie fondi un iestādes, kas atbalsta literaturu, saistas ar valsts eksistenci. Visplašākos apmērus valsts gādiba ir pieņēmusi vienotās Latvijas laikā, kad blakus visiem citiem institutiem nāca Prezidenta nodibinātā Tēvzemes balva un Draudzīgais aicinājums, kas grāmatu cēla augstā cieņā un deva tās attīstībai jaunu sparu.

Viss līdz šim minētais skar rakstniecību galvenā kārtā tās ārējās parādībās. Cits un ļoti svarīgs jautājums — kāda ir tās iekšējā konstitucija, kādas gara izpausmes tanī parādas, pēc kādiem mērķiem tā tiecas. Protams, 20 gadu laikā ir parādijušās dažādas strāvas un virzieni. Dažādas idejas, dažkārt pat valstij naidīgas, ir rosinājušas rakstnieku darbus. Nav nozīmes šinī īsā apcerē minēt dažādus -ismus, jo galu galā rakstniecībā, tāpat kā jebkurā citā mākslā, personība ir tā, kas izšķir vērtības vai nevērtības jautājumu. Tādēļ aprobežosimies ar īsu norādijumu, ka neatkarīgās Latvijas laikā izauguši vai sasnieguši savu pilnbriedumu vesela rinda talantu, kas pieskaitami spilgtākajiem mūsu literaturā vispār. Lai minam, piemēram, Ed. Virzu, J. Sudrabkalnu, J. Veseli, A. Grīnu, Aīdu Niedru, J. Medeni, J. Sārtu, A. Čaku . . . Katram no šiem autoriem pieder jau vairākas grāmatas, kas bieži vien ir iezīmējušās kā izcilākie notikumi mūsu rakstniecībā.

Meklējot laikmeta literaturas garīgos satvarus, mēs saduramies ar šo un varbūt vēl dažu citu rakstnieku personībām, ar viņu īpatnējo pasaules skatijumu, kas katram ir vienreizējs un neatkārtojams, bet tomēr iekļaujas zinamās saskaņās kā orķestrī da-

žādie instrumenti, kamēr daudzi citi, kas arī grāmatas rakstījuši, dažkārt pat lielu troksni sacēluši un teorijas sludinājuši, ir drīz vien aizmirsti, pazuduši bez pēdām. Kādēļ? Tādēļ, ka viņu darbi nav izauguši organiski no mākslinieka personības, kas, savukārt, dziļi sakņojas savā tautā un laikmetā. Tā no mūsu literaturas ir pagaisušas visas aizgūtās internacionalās teorijas, bet palicis tikai tas, kas atbilst tautas raksturam, kas izriet no latviskās pasaules izjūtas un saskan ar latvieša dabu.

Ja nu šodien, atmetot, tā tad, jebkuru literaru grupēšanu, mēs jautātu, kāds ir mūsu tagadējās rakstniecības credo, tad būtu jāatbild, ka viens no galvenajiem elementiem tajā ir nacionalais lepnums. Pie tam šis jēdziens būtu tulkojams nevis kā tīri ārēja nacionalisma un tā atributu daudzināšana, bet gan daudz dziļākā nozīmē — kā apzināta un iekšējas nepieciešamības diktēta rakstnieka attieksme pret pasauli, jā, galu galā — kā dzīves uztveres un pasaules uzskata konsekvence. Ar to nepavisam negribam apstrīdēt agrāko rakstnieku paaudžu nacionalo pārliecību, bet tikai konstatēt, ka ir principiala starpība starp toreiz un tagad. Toreiz (t. i. pirms Latvijas tapšanas) tautisko ideju paudēji, sākot ar Ausekli un beidzot ar Raini, bija galvenā kārtā cīnītāji divos virzienos: pret ārējiem spaidiem un pret pašas tautas neapziņu. Toreizējā nacionalisma gala mērķis bija brīvība — brīvas attīstības iespēja tautai. Tagad šis stāvoklis sasniegts.

Tagadējā nacionalisma jēga nav vairs cīņā par ārējo un iekšējo atbrīvošanos (kas gan vienmēr vēl jāturpina, lai atsvabinātos no visādiem aizguvumiem un nevēlamām ietekmēm), bet gan misijas apziņa. Brīvība, kas likās kā tāls mērķis, kā princese, kas jānones no stikla kalna, ir pati kļuvusi par līdzekli kaut kam tālākam. Šis tālākais mūsu apziņā veidojas kā nojēgums par kādu uzdevumu, kas mums kā tautai, kā socialam organismam citu tautu vidū jāpilda.

Protams, ievērojot visas iespējas, šī pildīšana var notikt ne jau ar fiziskajiem, bet vienīgi ar gara spēkiem: mums jādod pasaulei kādas jaunas atziņas vai nu mākslās, vai citās gara dzīves nozarēs. Un ja reiz tas tā, tad mums vajaga būt arī kādām dotībām, kam jāatraisas aktivitatē un jaunradīšanā. Un lūk, šinī dotību apziņā, ar ko pilna mūsu jaunākā literatura, tad arī izpaužas tas nacionalais lepnums, ko iepriekš minējām.

Vai nu tie būtu Veseļa romanu intelektualie varoņi, kosmisko problemu risinātāji, vai Virzas pilnasinīgie un bajariskie zemnieki, A. Grīna drošsirdīgie dēkaiņi un cīnītāji, Čaka varonīgie pašpuikasstrēlnieki, vai Medeņa leģendarie spēka vīri, vai, beidzot, Cedriņa tālumu jājēji — visiem viņiem piemīt kāda sevišķa iekšēja spēka, kādas absolutas vērtības apziņa. Protams, tie tikai daži spilgtākie piemēri. Varētu rindu turpināt un dažādās variacijās saskatīt tos pašus momentus V. Eglīša, V. Damberga, K. Zariņa, Aīdas Niedras, J. Sārta, pat Kārļa Skalbes intimajā lirikā («. . . Bet Dievs ir garām gājis un viņu sveicinājis!»).

Varētu iebilst, ka līdzīgas pazīmes atradīsim arī agrāko laiku darbos un ka tās, varbūt, ir diezgan raksturīga latviešu literaturas īpašība vispār. Iespējams. Vismaz Raiņa Jāzeps te varētu noderēt par spilgtu piemēru, lai gan tas arī laika ziņā jau stipri tuvs valsts sākumiem. Protams, no nekā arī nekas nevar rasties, un kādiem iedīgļiem jau katrā ziņā jābūt, lai zinamas tendences varētu parādīties. Tas viss mūsu apsvērumos neko negroza. Spēkā paliek konstatējums, ka tagadnes literaturai zinama parādība raksturīga un ka tās principialais nostādijums ir citāds, nekā agrāk.

Liekas, ka nacionalais lepnums, kas centrēts savas vērtības apziņā, liek mūsu tagadnes rakstniekam iet pāri savas zemes robežām, lai pasaules literaturas forumā prasītu sev vietu kā līdzīgs starp līdzīgiem. Ceļš ir iesākts. Mēs gribam ne tikai citus apbrīnot, vērot, mācīties, ne tikai ņemt, bet arī dot un vērtības nest.

Kādi ir līdzšinējie panākumi? Atmiņu skatē pazib tulkojumu rinda, kurā figurē atsevišķi mūsu rakstnieku darbi vācu, franču, angļu, krievu, somu, igauņu, lietuvju valodās. Arī vairākas antoloģijas, no kurām sevišķi pieminamas Elfridas Skalbergas tulkotā Lettische Lyrik un V. Metjūsa The Tricolor Sun. Sagatavošanā patlaban arī antoloģija poļu valodā.

Un tomēr šie šķietamie sasniegumi nekādā ziņā neapmierina. Ja atskaita neapšaubamos panākumus pie mūsu kaimiņiem igauņiem, pa daļai arī lietuviešiem, tāpat Virzas Straumēnu divus izdevumus vācu valodā (no kuriem viens P. Lísta apgādā Leipcigā), tad viss pārējais — izdots vai vienīgi ar mūsu pašu līdzekļiem — ir palicis bez kaut kādas dzirdamākas atbalss. Kādēļ — tas nav jautājums, kas paceļams vai iztirzājams šinī īsajā apskatā. Tiesa, ir jau šur tur parādijušās dažas cildinātājas atsauksmes, bet, atskaitot pieminētos gadijumus, mūsu grāmata nekur vēl nav iekarojusi plašāku sveštautu publiku, kā to, piemēram, tik spoži veikuši daudzi jo daudzi mazo ziemeļvalstu, sevišķi Norveģijas, autori, padarīdami savu tēviju par literaru lielvalsti.

No otras puses, ja vērojam, kā pie mums izplatas svešzemju literarie ražojumi, tad redzam gluži pretēju parādību. Tā no 1930.—1936. gadam latviešu valodā izdotas pavisam 2.462 literaturas grāmatas, bet no tām 1.084 vai 44% ir tulkojumu. Pēc lappušu skaita tulkojumi sastāda pat 51% un pēc tiražas 52%. (Skat. Latvijas kulturas statistika 1918.—1937., 132. lpp.). Liekas, nevar būt divu domu, ka šis literarais imports ierobežojams, veicinot stingrāku izlasi un pieļaujot tikai patiesi augstvērtīgu darbu parādīšanos. Bet ir tad vēl mūsu literaro vērtību apmaiņas bilance būs pārāk pasiva. Mēs nedrīkstam palikt mūžīgi debitori. Ir jāpanāk līdzsvarojums, kas kaut cik atbilstu principam «kā līdzīgs ar līdzīgu». Šis ir viens no mūsu rakstniecības svarīgākiem nākotnes uzdevumiem. Tas pilnā mērā atbilst arī tagadnes atziņām, un mūsu griba šinī virzienā nedrīkstētu būt par mazu. Protams, nepietiek, ka mēs izejam pasaules atklātības priekšā ar to vien, kas mūsu mantu kambaros jau gatavs atrodams, bet jāplano darbi arī nākotnei, paturot acīs šo uzdevumu. Starp citu, liekas, mums būtu sevišķi jāizkopj liela stila episkās formas, kas, kā tas visā pasaulē pierādijies, visdrošāk pašķir ceļu uz citu tautu lasītājiem.

Noslēdzot šo pārdomu gājienu, gribētos teikt, ka valsts pastāvēšanas pirmie 20 gadi netikvien bagātīgi vairojuši mūsu literarās vērtības, bet ir mūs arī it kā kalnā pacēluši, no kura saskatam lielu mūsu tautas nākotnes iespējamību spožumu.

Aīda Niedra

Koka karote

Stāsts.

Kad Ozolu sētas saimnieks Sveču dienā derēja kalpu, viņš pieliecies un spiezdams roku Siliņa Jānim, jaunam vīram, kuplu gaišu bārdu, viltīgi piemiedzis acis, teica: «Nāc, nāc, mana saimniece dod labu ēdienu! Trīs spaiņi ūdens un īkšķa galu tauku!» Siliņš smējās pilnā kaklā un padotās rokas neatņēma; tā viņi nolīga un apvienojās labā saderībā uz visu gadu, jo gaitniekam vajadzēja laba saimnieka, kur varēja izmitināt arī savu sievu un trīs mazos bērnus.

Puikas gan jau kūlās savām kājām uz priekšu, bet vēl bija tik mazi, ka tos bez gādnieka un uzraudzības nevarēja pamest, visi bija pasaulē nākuši viens pēc otra, nekavēdamies un jaunā māte, kāda sveša un tāla novada piederīgā, nejauši šurp atvesta pie Siliņu Jāņa, bērnus kopa un glabāja gaužām rūpīgi un ar lielu mīlestību.

Viņai bija savāda, spalga un augsta balss un viņa runāja dziļi un smagi lauzīdamies, gluži tāpat, kā to darija viņas novada ļauži.

Viņa bija nākusi no vēl trūcīgāka kakta, kā pats Siliņš un maizes bagātais Eglienes novads to priecināja, te visi bija paēduši un te klājās labi arī viņas bērniem.

«Nāc, nāc, pieņemšu tavus bērnus, kā pats savus!» Tā bija teicis Ozolu saimnieks deramā dienā, un tā viņš jaunā dienā arī priecīgs atvēra vārtus, sagaidīdams kalpu un viņa saimi.

«Tas ir Otiņš, viņam karavīra gars.»

Marijai no klēpja izvēlās bērns, kad viņa kāpa no ratiem, jo arī abas rokas tai saistija pārējie, un saimnieks, smiedamies pacēla uz augšu savīstīto puiku, kurš apmulsis grozija tikai acis, nemaz negribēdams brēkt par nodarīto pārestību.

«Varens vīrs tu būsi!»

«Tas ir Otiņš, tas vecākais, viņam karavīra gars, nemaz nav valdams», spalgā balsī iesaucās Siliniete un pievilka apbēdināto dēlēnu sev klāt, rosīdamās pa ratiem un celdama ārā saiņus un veļas paunas.

Kalps un saimnieks stūma un cēla veco pūra lādi, skapi un divas gultas, un pēc īsa brīža visa iedzīve jau bija lielajā ļaužu kambara kaktā novietota, mazu daļu aiznesot uz klēti. Kambaris bija lielāks un gaišāks, kā vecajā darba vietā un tas Marijai patika, te bērni nejutīsies lielajiem zem kājām, te viņiem būs ziemas laikā platība, kur savu soli likt. Viņa ievēla gultās platus, augstus, svaigiem salmiem piebāztus maisus, apklāja tos tīriem linu palagiem, apsedza mīkstām vilnas segām un izgreznoja vistu spalvām piebāztiem spilveniem. Nu bija labi. Vienā gultā gulēja kopā visi trīs bērni, bet otrā paši vecāki. Divi puikas gulēja viens otram blakus, bet trešais bija paglābts otrā gultas galā un līdz viņam nesniedzās brāļu nerātnās un kustīgās kājeles, viņš bija pats mazākais un jaunākais.

Marija bērnus nobērza tīrus, pirms lika tos gulēt, klusu ciesdama viņa noklausijās citu sievu apsmieklā, kā kungus audzējot, zemnieku un gaitu bērni, laiku laikos gultā līduši norepējušām kājelēm, aizaugušām mutēm, kas šiem tās tīrijis, bet vai neesot izauguši vīri? Ko nu Marija gribot audzēt?

«Ūdens nekā nemaksā, ziepes es izvāru pate,» vaininiece klusi zem sevis taisnojās, bet nekad necēla ķildas, tikai turpināja darīt, kā jau iesākusi un Siliņš ļāva tai vaļu, viņam patika tīrs cilvēks un arī bērni tik bieži neslimoja, apkopti un vadīti. Tiesa, Marija gan saimnieka darbā gāja tikai vasaras mēnešos, arī tad aizgūtnēm, valdīdama bērnus, tos gluži nepamezdama, un tamdēļ sievas sprieda, ka viņa esot gaužam slinka, visu maizes pelnīšanu uzkraudama vīram, pati dzīvodama kā lielmāte, grozīdamās tikai pa kambari, sakņu dārzu un iedama ogot mežu mežos.

«Ne sēnes, ne ogas neķeras, kur iet pāri Siliņu Marija, viņai mucu mucas piesālītas un podi pievārīti ievārījumiem», kurnēja sievas, Marijas nīdējas.

«Kur tu tikdaudz cukura ņem, saimniece nespēj sev ievārīt vairāk par trim podiņiem, bet tev desmit stāv uz plaukta!»

Gaitnieka sieva nolieca galvu un piesarka, viņa kaunējās, bet negribēja arī palaisties.

«Ogas pielasiju, aiznesu uz dzirnavām, uz aptieku, uz muižu, savs grasis tika . . .»

«Jā, jā, bez darba dzīvojot skraidīšanai laika iznāk!»

Pašas runātājas dzīvoja gausas un savu mājas soli un gaitu darbu kopa miegainas, tikai viņu valodas tecēja čaganas un nekad neaprimās.

«Labi nebūs, Siliņ, zagļus audzē tava sieva, vai tie gribēs vagā stāties?»

Bet kalps atmeta ar roku un sirdīgi nospļāvās par sievu runām; puikas viņam auga kā lāči, nu jau trešo gadu tas dzīvoja pie Ozola un negribēja prom iet, te bērniem bija prieks un dzīve, tuva upe un lielais mežs, un saimnieki tos nespieda, arvienu pabalstīdami Mariju, dodami tai aizgādu arī govij, jo puikām vajadzēja piena malka.

Trešā gada vidū Siliņu aizsauca karā.

Tas bija lielais pasaules karš, kurā cīnijās tautas un kura iznākumu vēl neviens nezināja.

«Kas notiks ar Mariju un bērniem?» gaitnieks jautāja, drebošu roku celdams Ozola saujā.

«Meža būda stāv tukša, tu jau pats zini, tā pie griķu lauka, tur es iemūrēšu jaunu krāsni, kūtij ielikšu jaunas durvis un Marija lai dzīvo bez bēdas».

«Bez bēdas?» gaitnieks šaubijās un viņa rūpju māktais ģīmis vēl nebija noskaidrojies.

Ozols mierīgi pamāja, nebiedēdams kareivja, viņš sacija, ka bērni gan neviens vēl nebūšot mātei palīgi, bet paši sevi apkopties varēšot un tad Marija iešot gaitu darbā visu gadu, maizes netrūkšot visām mutēm un sīks ķeizara pabalsts arī nākšot.

«Es viņas projām neraidīšu un došu arvienu darbu, kad vīri aizsaukti, tad sievām jāstājas viņu vietā. Bērni būs paēduši, staigā mierīgs un vairies no vācieša lodes!»

*

Ozola laukos staigāja bagāts rudens. Debesu pamalēs grauda lielgabalu pērkons, bet zemes Dievs mājoja savu ļaužu vidū un svētija ar bagātu ražu.

Vietvietām bija sazēluši pērkoņi arī labībā un saimnieks vēroja bažīgs nezāļainos tīrumus, nespēdams nekā sev palīdzēt, jo netīra sēkla bija ieviesusies viņa apcirkņos.

Marijas dzimtā novadā ļaudis vēl gaužam mīlēja senos ticējumus un arī viņa bija pilna vārdiem un nostāstiem, pilna aizgājušā laika elpas, ticēdama nozumēšanai, laika zīmēm un visām tām rēgonīgām lietām, kuras notika zemnieku laukos un viņu sētās, un kuras neviens nespēja izskaidrot citādi, kā vien ar ļaužu ļauno prātu, ar likteņa ceļu un kādu tumšu spēku, kurš jaucas cilvēka dzīvē.

Marijas vecākais puika Otiņš kādā dienā līkņāja pa upes pacerēm un tā kā ūdens vairs nebija vasaras siltumā, bet krietni vien vēss, puika mājās pārnāca nosalis un tukšām rokām. Māte vakarā viņu atrada pavisam slimu gultā zem tēva vecā aitu kažoka, un kad viņa jautāja, kas zēnam noticis un ko viņš dienā darijis, karstuma guļu sagrābdams, dēlēns atbildēja, ka esot meklējis vēžus, bet nekā neatradis, kaut gan visu dienu nostāvējis ūdenī un izjaucis visas krasta velēnas un siekstu dziļumus, cik vien spējis.

«Rudens laikā tu meklē vēžus? Vai tu kādreiz esi dzirdējis par rudens vēžiem? Vai tev maize negaršo, ka sev meklēji tādus kārumus?» māte stingri noprasija un abiem mazākajiem kļuva pavisam baigi, dzirdot mātes spalgo un dusmīgo balsi.

«Māt, nebaries, tu tagad katru dienu sūksties par saimnieka pērkonainiem laukiem, ka viņš neesot vēžus ielaidis tīrumos un. . ., tad es gribēju pameklēt četrus vēzīšus. . .», kratīdamies drebuļos zem segas taisnojās puika.

Marijai noskaidrojās seja, viņa steigšus nomutēja Oti un metās iekurt plīti; drīzi kambaris pildijās tīkamu siltumu un trumulī vārijās zāļu tēja.

Iedzēris pāra krūzes un cieši apsegts, puika aizmiga un otrā rītā uzmodās gluži vesels, māte vieglu sirdi varēja iet saimnieka druvā un atstāt bērnus vienus pašus būdā. Ozols kratija galvu, kad Marija viņam stāstija, ko puika vakar izdarijis; viņam nepatika Siliņa sievas nemaldīgā ticēšana visiem pārdabīgiem spēkiem, jo saimnieks vairāk cienija pats sava prāta un roku varenību.

«Ja tu pērkoņainā labībā ielaidīsi četrus vēžus no četriem stūriem, no ziemeļu puses, no dienvidus, no rīta un vakara puses, tad pērkoņa sēkla izbirs jau pirms lauka pļaušanas», stāstija Marija, slaucīdama sviedrus no pieres un vilkdama ar pirkstiem pār izkapts zibošo asmeni. Ozols strauji sakustējās un pirmo reizi viņš nikni uzlūkoja gaitnieci.

«Gaiša un manīga sieva esi, bet kad tu metīsi māņu iedomas no prāta? Pati zini, ka bez darba nekā nebūs! Pērkoņi sēklā, tā ir visa nelaime! Ja tu Siliņam tik labi glabāsi dēlus, tad mājās pārnākot viņš vairs neatradīs neviena priekšā!»

Druvā noklusa valodu troksnis, Marija apmulsusi atvilkās savrūp, viņai ausīs vēl skanēja saimnieka bargie vārdi, ka viņa Siliņam, tāļajam kara vīram, neaudzinot un nesargājot atstātos dēlus.

Otis sāka arī mazos brāļus vilkt pie grāmatas.

Ai, ai, ar bērniem valodās vajadzēs uzmanīties, tie viņai bija gaužam agri uz visādu izdomu un rasīšanos! Otis jau bij septiņus gadus vecs, bet darbā vēl nevarēja sūtīt, liela ganampulka valdītājs tas nebij, izdarija tikai mājas soli, apkopa mazos brāļus, apkopa arī sivēnu un parakāja sakņu dārzā, kā māte bij likusi.

Pretī viņš nerunāja, kaut gan bija straujš un cilāja labprāt grāmatas, bieži nopūzdamies pie nesaprotamiem burtiem, jo māte lasīt nemācēja un zēns saimnieka mājā visiem sējās klāt, lai tam ierādot burtus.

Kad burti bija ierādīti, lasīšana paveicās aši un tad sāka Otis arī mazos brāļus vilkt pie grāmatas gudrībās un māte klusībā priecājās par viņu, pati nesaprazdama un nejauzdama dēlu nākotnes.

Karavīrs rakstija reti un arvienu Ozols lasija Marijai priekšā pienākušās vīra vēstules, viņa gan par tām priecājās, bet vairāk domāja par savu tagadnes dzīvi un bērniem un ne reizi viņai neienāca prātā, ka Siliņš varētu karā krist.

«Būda ir gaužam laba, to gan varētu, saimniek, mums piešķirt līdz tam laikam, kamēr puikas palaižu no pērkļa, pats redzi, kā es viņu saudzēju un Siliņš, pārnācis, salāpīs jumtu un logus, nekur neļaus ielīkt būdas stāžam,» lūdzās Marija, priekā vērodama savu lauku mazo mājokli.

Ozols būdu labprāt uzcītīgajai sievai atstāja, tur arvienu bija mitinājušies īrnieki, savā vaļā dzīvodami, bet neviens no tiem nebija tik rūpīgs savas dzīves dzīvotājs kā Marija, un Ozolam tādi ļaudis patika.

«Gribu būt karavīrs, tēv!»

Trim augumiņiem vajadzēja drēbju, trijiem kāju pāriem apavu, viņa pūlējās un gādāja visu, bet kas lai iznāk no viņas bērniem, kādu amatu tie lai mācas, to viņa nezināja, viņai mīļa bija zemnieka vaga un tādu viņa novēlēja arī saviem dēliem, novēlēja viņiem stipriem kļūt un sākt gaitu dienas, kā sācis tēvs un viņa pate.

«Vēli bērniem pašiem savu sētu,» ieteicās Ozols un tad Marijai uzdzirkstija acis, jā, viņa bija lēnprātīga sieva un nākotnē daudz nezīlēja.

Pienāca ziema, tā nu jau bija trešā kara gada ziema un bargajā aukstumā atkal iegula Marijas bērni savādā slimībā, kāda plosijās visakpārt un ņēma līdzi daudzu bērnu dzīvības.

Marija vārija savas ziedu tējas, karsēja kambari un pacietīgi gaidija puiku atveseļošanos, bet pienāca Ziemassvētki un dēlēni vēl arvienu gulēja smagās kaites liekti un mierīgā sieva sāka baiļoties.

Šinī laikā pienāca vīra vēstule un mazs sūtijums no kādas tālas Ukraines pilsētas; Ozols atnesa svētku velti skumīgajā būdā un kad Marija atvēra mazo lādīti, viņa tanī atrada sasalušu, svaigu vērša mēli.

«Vērša mēle?»

«Jā, vērša mēle, saimniek. . .»

«Ir gan joka vīrs, sūtīdams gaļas gabalu no tāda tāluma!» «Lasi vēstuli . . . » Marija lūdzās un tad viņa dabūja zināt, ka šī vērša mēle esot gaužam ievērojama, pats Siliņš viņu esot nokāvis, te latviešu zemē tādu kustoņu neesot un viņš gribējis Marijai un bērniem sagādāt kādu svētku prieku, viņš dodot to, kas tam labāks bijis pie rokas un sūtot visiem laimes vēlējumus, gan viņš tagad drīzi pārnākšot mājās, lai dzīvojot un gaidot to.

Marija paņēma mēli un tūliņ to sakapāja, tad ielika katliņā kopā ar sīpoliem, sāli un labiem taukiem un viņa izvārija gardu virumu, no kura pieplūda laba smarža visā kambarī.

Viņa pabaroja arī slimos bērnus, stāstīdama par tēva dāvanu, un bērni ēda dzirkstošām acīm, pēc ilga laika pirmo reizi kāri ķerdami pēc karotēm.

«Kad izaugšu liels, būšu karavīrs, man būs goda zīmes pie svārkiem un mani klausīs kareivju pulks!» iesaucās Otis, un klusā un godīgā māte brīnijās, kā gan tas būtu iespējams pie viņu nabadzības un vai tad puika varēs aiziet pasaulē pa tālu ceļu, pa kādu nestaigāja eglēniešu ļaudis?

«Tā būs,» Otis apgalvoja.

«Gaidiet tēvu, tad jau viņš par visu zinās!»

Paēduši no tēva atsūtītās mēles, bērni atspirga un pēc nedēļas jau uzcēlās no savām cisu vietām, un tad Marija aizgāja pie saimnieka un lūdza, lai tas uzraksta Siliņam atbildes vēstuli.

«Ko lai rakstu?» gludinādams balto papiru jautāja saimnieks.

«Raksti tā. . .» un viņa iesāka pamatīgu aprakstu par dzīvi un bērniem un, ka to gaida mājā uz pavasari. «Raksti vēl, lai Jānis atsūta divas mēles no tā paša vērša, no kura bij svētku mēli atsūtijis, tās bija bērniem kā vislabākās zāles!»

Ozols atstūma papiru un palūkojās Marijā, jā, viņa sēdēja tam iepretim un bija gaužam mierīga,

šī vēžu laidēja pērkonaīnā labībā, šī darbīgā sieva, kuras rokas nekad nepiekusa un kuras sirds bija maigas sirsnības pilna!

«Tu laikam pārteicies, Marij, vai tu domāji divas mēles?»

«Jā, jā, tad būs bērniem lielāks kumoss,» viņa steigšus attrauca un nogludināja sava priekšauta stūri ar aso, sasprēgājušo roku.

«Un no tā paša vērša?» saimnieks smīnēdams vaicāja.

«Jā, kā tad!»

«Labi, tad es arī tā rakstīšu, ja tu tik cieti pastāvi, ka no tā paša vērša! Tas ir gan bijis nezvērs, Marij, ar trim mēlēm!»

Nu sievai atausa gaisma un viņa nokaunējusies nosārta, kā koša magone.

«Ai, ai, ko nu atkal esmu sarunājusi! Lai nu tad paliek mēles, labāk nemaz par tām neraksti, gan jau iztiksim pašu barībā!»

Ozols uzrakstija vēstuli un Siliņa Jānis viņu saņēma tālajā krievu zemē; viņš bija atgriezies no smagas kaujas sveiks un vesels un tagad viņš zināja, ka tiešām atgriezīsies dzimtenē pie savējiem, jo krievi vairs lāgā negribēja karot un visi uz māju vien taisijās.

Bet pagāja vēl ilgs laiks, pagāja vēl pāra gadi, līdz Siliņš nokļuva Eglienē. Viņš gan nekaroja pie Daugavas, viņš necīnijās pa latviešu zemi juku laikos, bet viņš atbēga tad no Krievijas, kad kara vienība bij izputējusi un neviens viņa vairs nevarēja aizturēt, kad tas pagrieza krievu zemei muguru.

Tikai dažas dienas vīrs apsildijās meža būdā un pavērās savos spirgtajos dēlos, tad viņš atkal āva kājas un viņu paņēma jaunās Latvijas kara pulks.

«Ko nu bēdāt, tēvs karos pa pašu zemi, nu mums vairs nav ko bīties, drīzi vien līgs mieru un varēsim atkal visi dzīvot kopā vienā pērklī,» priecājās Marija, palaizdama savu karavīru un palikdama pie bērniem.

Un Jāni Siliņu saudzēja arī šis pēdējais karš; viņš atgriezās sveiks un vesels, kad Otis bija izdrāzis no koka savu pirmo saini glītu koka karošu un mātei tādas vairs nevajadzēja pirkt.

Šis vecākais dēls jau gāja skolā un mācijās labi, viņš bij izlasijis grāmatas skolas bibliotekā krievu valodā un arī vācu valodā viņš varēja lasīt; šīs svešās valodas tam bija pielipušas ātri.

Tagad goda vietā nāca pašu zemes, latviešu valoda.

Skolotājs pabalstija Oti un tēvs, pārnācis no kara lauka, uzņēma kādu papostītu, tukšu sētu uz rentes, solīdams dēlam tālāku skolu.

«Bet tepat lauksaimniecības skolā,» viņš stingri noteica, vērodams savu dēlu.

Otis palocija galvu, kaut gan acīs tam kaut kas apdzisa, bet tēvs nemanija pārvērtības.

Pagāja atkal gadi, rentes vieta pārvērtās iepirktā sētā, saimniece gāja dienu un nakti, abi jaunākie dēli un tēvs plosija auglīgo zemi un irdināja viņu labi, ņemdami bagātas ražas, bet Otis bija jau pabeidzis lauksaimniecības skolu. Nu viņš stāvēja jaunā ceļa pagriezienā un kādā dienā tēvs dzirdēja, ka dēls atzinās savā nākotnes nodomā.

«Gribu būt karavīrs, tēv! Tas ir goda pilns amats, gribu būt īstens un krietns karavīrs, tās domas neesmu atmetis, kuras ieņēmu savā prātā, kad tu vēl cīnijies pasaules karā!»

«Dēls, paliec labāk pie vagas!»

«Nē, tēvs!»

Marija iepriecināta pacēla galvu, jā, tas viņai patika, ka dēls nebij atsacijies no saviem vārdiem, kas gan brīvajā laikā varēja tam stāties ceļā, ja viņš gribēja kļūt par kara kungu? Vai tēvam nebija savas sētas, vai Otim nestāvēja blakus divi braši brāļi? Viņš vis nebija kā kails koks vientuļa lauka vidū un nu viņš arī drīkstēja kļūt tas, ko prāts bija lepni iecerējis!

Vienkāršā un mūžam čaklā sieva pievērsās saimniekam un rādīdama uz stipro mājokli, uz dārziem un druvām, viņa vaicāja, vai tādam bagātam un gudram dēlam vajadzētu liegt darīt to, ko viņš lūdz, jo dēls jau sen tai esot stāstijis par šo savu nodomu.

«Ļauj viņam iet, latviešiem vajaga arī karavīru, vagu dzīs viņa brāļi, mūsu dzimums neizniks, bet plauks, vedīs dēli mājā sievas, rosīsies bērni tavu acu priekšā... Ļauj vecākam dēlam iet un balsti viņu sākumā, cik tam būs vajadzīgs, jo tu pats zini, ka tas ir godīgs dēls un nekad nav atteicies no katra darba!»

Vecākais dēls apskāva māti un noglauda tai saliektās, kaulainās rokas, šīs rokas, kuras bij izaudzējušas dēlus caur grūtajiem kara un juku gadiem, un viņš juta sev apkārt savas vienkāršās mātes labās sirds mieru.

«Tad ej, dēls,» sacija tēvs.

Un tā Otis Siliņš kļuva virsnieks latvju armijā, šis zēns, kas uzauga pie koka karotes, kuru pats bija izgrebis un kurš bija mācijies ciest grūtu dienu, tagad mācīdams latviešu karavīru griezt krūti pretī nedienai un aizstāvēt savu zemi ikvienā stundā.

Francis Skoda

Draugi

Stāsts.

Nav vairs tagad zēniem tie laiki, kas mums bija agrāk. Mēs tad nestaigājām ar korķa pistolēm kabatās. Mums bija īsti revolveri un šautenes, krietni patronu krājumi un lielākas un mazākas granatas, kuras mīlējām nomaļā vietā uzspridzināt.

Tie bija pēckara laiki, tādas kā kara paģiras...

Bet jāsaka, ne bez pamata mēs valkājām savu apbruņojumu. Mums toreiz likās, ka uz to mums zinamas tiesības, jo mūsu starpā daži bija vareni zēni, kā tas pats Vladislavs Ruiga, par kuru gribu še pastāstīt. Viņš no ieročiem nevarēja nemaz šķirties. Vienalga, lai kur viņš arī gāja, arvien stiepa līdz kādu ieroci un lepni kā vecs karavīrs teica:

— Esmu pie ieročiem pieradis!

Viņam bija iedzimta liela drosme. Viņš arvien uzsvēra savu pārākumu: no tēva viņš vēl nekad neesot saņēmis pēriena. Un tiešām: tēvs viņa sodīšanā aprobežojās tikai ar dažām labām pamācībām, kurpretī mūsu gūžas reizēm trīcēja no asiem žagaru cirtieniem. Jā, Vladislavs tēva uzskatos bija iekarojis cienijamu vietu! Un kā viņam tas izdevies, lai viņš pastāsta pats tā, kā viņš mēdza to stāstīt mums:

— Mūsu pagalmā toreiz stāvēja vesela rota sarkanarmiešu, strēba kaltētu zivju zupu, ēda sādžā samangotas olas un spēķi, un vālājās šķūnī garkūļos. Tas bija 1919. gadā, tanī pat dienā, kad notika «tā kauja uz Daugavas», kurā arī jūs paši ņēmāt dzīvu dalību...

Brīdī, kad Vladislavs pieminēja «to kauju uz Daugavas», mūsu sirdis nodrebēja baigā atmiņā. Brīnījāmies paši par sevi un skatijāmies viens otrā...

Neticējām: vai tiešām mēs tā toreiz izdarījām?.. Pat apjukām, nosarkām... Arī Vladislavs tad pārtrauca savu stāstu un brīnijās līdz ar mums. Ilgi klusējām, dziļi iestiguši pagātnes atmiņās: gar mūsu gara acīm aizslīdēja dažas briesmu pilnas ainas, mati sasala uz galvas. Tā vien gribējās, lai tās ātrāk atstātu mūs, lai Vladislavs ātrāk turpinātu savu stāstu... Bet viņš neturpināja — klusēja. Tikai viņa vaigs, kas tādos brīžos sākumā sastinga, pamazām atkusa un acis iemirdzējās. Un tad arī mums vairs nebija baigi. Mēs bijām tad gatavi krist viens otram ap kaklu un tā ilgi palikt kopā...

Lai mans stāsts iznāktu pēc stāsta, lai notikums notikumam neaizsteigtos priekšā, vispirms, kamēr Vladislavs klusē, pastāstīšu par «to kauju uz Daugavas».

Pārējie Latvijas novadi, izņemot Latgali, jau bija atbrīvoti no svešajiem iekarotājiem. Sākās Latgales atbrīvošana. No Krustpils austrumu virzienā bija izveidojusies frontes linija, bet pie Biržiem un Zasas parādijās 4. Valmieras kājnieku pulka dažas rotas, kas virzijās uz Dignāju, ar nolūku nostiprināties Daugavas kreisā krastā un izdevīgā brīdī to pāriet.

Turpretim, uz Daugavas labā krasta, Latgales sādžās, tai laikā bezbēdīgi dzīvoja sarkanie. Viņiem — tā no malas izskatijās — šai pasaulē vairs nekas cits nerūpēja, kā tikai olas un spēķis. Karošana viņiem bija galīgi apnikusi, paši tādi kā apmiegojušies.

Un mēs, zēni, tad dzīvojām starp viņiem. Ja sarkanarmiešiem nozuda kāda šautene vai patronu soma, viņi neuztraucās. Viņi tikai siroja pa mājām, tīrija vistu perekļus, svilināja cūkas un palaida bišu saimes Dieva brīvībā. Mēs tad diezgan droši salasijāmies Daugavmalā un izšaudijāmies pēc sirds patikas. Vecās radžu lauztuvēs vai katru svētdienu sarīkojām mērķi šaušanas sacensību, un Vladislavs vienīgais no mums visiem 50 soļu attālumā varēja sašaut vecu vara pieckapeiku.

Sarkanarmieši nelikās gar mums ne zinis. Viņi domāja: puikas. Un mēs arī uzvedamies kā puikas — muļķa puikiņas, kas nekā nesajēdz. Mēs iedraudzējāmies ar viņiem un dažreiz labprāt pamielojāmies pie viņu speķa un olām, jo tad Latgalē bija liels trūkums.

Vladislavs bija vecākais — viņam bija 16 gadi — un viņš jau sevī nesa kādu noslēpumu, kuru uzticēja arī mums, kad mēs viņam svēti apsolījāmies par to nevienam nestāstīt. Viņa tēvs tad dzīvoja mežā «zaļo» starpā, un Vladislavs viņam naktīs piegādāja pārtiku un izspiegoja sarkanarmiešus. Mēs tādēļ pret viņu sajutām cienību, paklausijām viņam un slepeni nīdām sarkanos.

Kadu svētdienu mēs atkal salasijāmies Daugavmalā. Bija jauks junija rīts. Daugava viegli nesa savu zilo plūdumu, pārvilkusies ar smalkiem garaiņiem. Saule spiedās cauri zemes vēsumam un mūsu muguras jau skāra viņas siltie stari. Pārdaugavā muižās dārzā un apkārt Dignājas baznīcas drupām koki, sevī ierāvušies, nedroši cēla pret debesi savu applaucēto zaļumu un it kā ilgoties ilgojās dzirdēt, kad atkal dārzā čalos jautras balsis, kad atkal zvanu tornī šķindēs dvēseli ielīksmojošās skaņas, kad atkal pa Daugavu garām slīdēs plostu karavanes. Tālumā, plašajā augļu dārzā nobira pēdējie ābeļu ziedi, un viņu vītušo smaržu vējš atnesa līdz mūsu kailajai Latgales norai, kur auga tikai zemzares priedes un sakaltusi sūna un mētājās radžu drumslas.

Vladislavs atrāva un, aizcirtis šautenes aizslēgu, piespieda laidi plecam, gribēdams iesākt šaušanu, kad no Daugavas augšgala atskanēja jautras vīriešu balsis. Laiks bija mierīgs — dzirdēt varēja tālu. Klaudzēja airi. Mēs izsteidzamies krastā ar šautenēm rokā un saplakām vecā tranšejā. Vērojām: trijās lavās kāpa sarkanarmieši un gatavojās pārcelties uz viņu krastu — uz Dignāju. «Vai izlūki?..» kāds no mums iejautājās, bet Vladislavs, kas arvien zināja vairāk par mums, paskaidroja: «Izlūki! Labi izlūki! Laupītāji... Mūsu pusē iztīrijuši visas mājas, tagad brauc uz Dignāju! Šī viņiem vairs nav pirmā reize. Tas speķis un medus, ko viņi pagājušo trešdien tiesāja, arī bija no Dignājas.»

Bet šoreiz «izlūkiem» nelaimējās — dignājieši nebija bailīgie. Viņi bija noorganizējuši «zaļo» grupu un «izlūkus» godam sagaidija. Tiklīdz sarkanarmiešu laivas atradās Daugavas vidū, viņā krastā norībēja šāvieni. Tie sekoja viens pēc otra un bija labi tēmēti, jo laivās izcēlās panika. Daži sarkanie, bailēs piecēlušies kājās, lai mestos ūdenī, ieplestām rokām pārvēlās pār laivas malu un nogrima.

Tranšejā guļot, mēs skaidri dzirdējām kā pukst mūsu sirdis. Vladislava seja kļuva pavisam savāda, bāla, dreboša. Viņa lūpas palika zilas un pirksti cieši sažņaudza šautenes stobru. Mēs nepacietīgi raudzijāmies viņā un gaidot vērojām, cik daudz un dažādas izteksmes pārveidojās viņa sejā. Viņš, droši vien, atminējās ne tikai vajāto tēvu, bet arī māsu, ko sarkanie bija pametuši par izsmieklu visai apkārtnei. Bet vai tikai Vladislavam bija ko atminēties?! Katram mums sarkanie kaut ko bija nodarijuši pāri!.. Arī es atminējos to dienu, kad māte bija izvārijusi auzu ķīseli un mēs izsalkuši bērni karotēm rokās nostājamies ap kūpošām bļodām gaidīdami, kad māte beigs slaukt govis, lai pienu varētu piestrēbt klāt. Bet tad atnāca divi sarkanie un aiznesa mūsu ķīseli un pienu. Es vēl to pacietu, bet mans mazais brālis ilgi raudāja ar tukšu karoti rokā...

Pēkšņi Vladislavs iesaucās: «Dosim mēs arī!» Mēs veikli iespiedām kārbās patronu aptveres un aizgrūdām aizslēgus... Tūlīt piecu šauteņu stobru galos pazibēja mazas liesmiņas — mēs šāvām... Atminos tikai, ka mums garām pa Daugavu aizpeldēja trīs laivas, pa pusei nogrimušas un viena pat apgāzusies.

Laivas peldēja arvien tālāk un tālāk. Abos Daugavas krastos atkal iestājās pilnīgs klusums. Daba sastinga noslēpumainā mierā. Kļuva mazliet baigi. Smalkie garaiņi, kas Daugavai piedeva jauka noslēpuma un viegla plūduma izteiksmi, bija nozuduši. Tagad viņa izskatijās kaila un sastingusi kā nāvējošam kampienam sagatavojusies zilgana čūska. Zeme kļuva karsta un sausa; mazliet drebēja gaiss; koki saboza lapas un skujas.

Laivas bija nozudušas mūsu skatiem, un rokas dega karstajā smiltī. Pagāja mirklis pēc mirkļa, bet mēs nekustējāmies. Neviens neiedrošinājās kaut ko teikt, visi skatijāmies uz Vladislavu.

Izdzirduši šaušanu un kliegšanu uz Daugavas, sarkanie sādžā bija atmodušies. Vairākas grupas, šautenēm rokās, parādijās uz noras, pāris simtu metru mums aiz muguras. Pirmā acumirklī mūs pārņēma briesmīga bezizejas sajūta. No bailēm mums sastinga ne tikai locekļi, bet arī domas un kādu brīdi izlikās tā, it kā mums bailes nemaz nebūtu. Nekas cits nebija prātā, kā tikai doma: lai notiek kas notikdams, tik un tā beigas.

Protams, lai izbaudītu šādu sajūtu un izdomātu šādas domas, nevajadzēja daudz laika. Kaut gan šāds sastingums mus izlikās garš kā vesela mūžība, tomēr tas nevilkās ilgāk par niecīgu sekundes daļu. Sarkanie gan skrēja, bet mums bija tuvojušies tikai par vienu soli, ne vairāk. Un mēs atģidāmies. Viss mums iztēlojās gluži citādi, nekā sekundi atpakaļ: mums likās, ka sarkanie velkas kā vēži, ka mums vēl bezgalīgi daudz laika; un mūsu sirdis

Kādu svētdienu mēs atkal salasijāmies Daugavmalā.

no lielas laimes peldēja kā siltā vaskā. Bez vārdiem, bez saskatīšanās zinājām, kas jādara: salīkuši pa tranšeju diedzām uz priedīšu pusi. Soļi izlikās tik viegli, ka bija ne skriešanas, bet lidošanas sajūta. Priedītēs mūsu kailās kājas nemaz nejuta sakaltušo zaru un čiekuru dūrienus. Pat līdz šai dienai palicis man atmiņā šis skrējiens. Tai brīdī, kad sarkanie sasniedza to vietu, no kuras mēs bijām šāvuši, mēs jau atradāmies drošā vietā — lielajā mežā. Kad apstājāmies, skatijāmies viens otrā kā sen neredzējušies. Sajūta bija pavisam jocīga: lai gan mūs visus apņēma laimīgas izglābšanās sajūta, tomēr sirds muskuļi no pārdzīvotā savilkās savādā tirpoņā, drebēja rokas un kājas.

Šo piedzīvojumu mēs vēlāk nosaucām par «to kauju uz Daugavas». Un vēl tagad, tiklīdz kāds to piemin, es visu atkal pārdzīvoju no jauna. Tā tas notiek vienmēr, kad Vladislavs mums stāsta par to, kā viņš sava tēva acīs izpelnijies cienību, jo tas, ko viņš stāsta, ir tikai kaujas turpinājums. Starpība tā, ka turpinājumā viņš dalību ņēmis viens.

Tagad atkal ļaušu Vladislavam pašam stāties jūsu priekšā un turpināt iesākto stāstu, jo tagad tas jums būs tikpat labi saprotams, kā tiem, kas piedalijušies Daugavas kaujā.

— Vakarā, lai gan nedroši, tomēr aizgāju pie sarkano ugunskura pagalmā, kur viņi dedzīgi pārrunāja dienas notikumu. Es brīnijos, jo viņu nebija daudz, tikai kādi desmit, un tie paši šādi tādi, slimi un ievainoti. Kāds no viņiem pārmeta citiem, ka viņi esot bijuši pārāk slinki. Viņš teica: «Vajadzēja pasteigties. Tikai pāra minutes, un mēs būtu viņus noķēruši. Patronas vēl bija karstas, kad mēs tās atradām tranšejā... Ak, miega mices! Tikai pieci vien bijuši, mēs būtu tos paņēmuši tīri viegli...» Tagad es labi sapratu, par kādiem pieciem viņš runā, un klausijos tālāk: «Bet kur viņi, velni, tik ātri nozuda?! Kaut kas traks!.. Nē, komandieris neliksies mierā, iekams viņi nebūs rokā... Droši vien, tepat kautkur mežā slapstās... Man liekas, ka šonakt pat viņus noķers. Mūsu komandieris esot pieaicinājis palīgā arī Brūveros stāvošo rotu un ielencis visu mežu, nolikdams sargus uz visiem ceļiem...» Man palika pavisam nelabi. Es biju nodomājis nest tēvam uz mežu vakariņas, bet nu izrādijās, ka viņš kopā ar pārējiem ielenkts un atrodas briesmās. Līdz šim sarkanie tikai smējās par zaļajiem, kādēļ arī zaļie — es pats redzēju savām acīm — nemaz no sarkanajiem nebaidijās: droši mežā kūra uguni kā dienā, tā naktī, sarunājās un pat dziedāja. Un ja nu viņus, kā tas sarkanais pie ugunskura stāstija, ielenkušas divi rotas, tad viņi iet pretī nāvei. Manī pamodās savāds bezbēdības gars, un es jautāju runātājam: «Kāpēc jūsu «rotņiks» licis ielenkt mežu?» Viņš atbildēja: «Tādēļ, ka tur ieperinājušies zaļie. Nekas, gan šonakt viņus izkvēpinās!» Es vēl brīdi stāvēju pie ugunskura, it kā nekā nesaprazdams. Tad steidzos uz istabu pie mātes, un pastāstiju viņai, ka vakariņas tēvam šovakar nenesīšu, bet iešu turpu tukšā. Pastāstiju viņai arī to, ka tēvs mežā ielenkts un, ka viņam kuru katru brīdi draud nāve. Viņa gan raudāja un negribēja mani laist, bet beidzot atļāva, jo es viņai iegalvoju, ka ielencēju ķēdei visādā ziņā tikšu cauri nepamanīts. Tad paņēmu revolveri, ziniet, to niķeļa maziņo, ko aizpērn man nospēra Kankaru Ješka, un laidos ceļā. Vakars nebija visai tumšs, un es varbūt nebūtu nekur ticis, ja krūmi un mežs nebūtu pilni biezas miglas. Es zināju, ka viņi atrodas Kauprēs, aiz tā smilšu uzkalniņa, kas ir tūlīt aiz Bišu pļaviņas. Devos uz turieni ne

Šauteņu stobru galos pazibēja mazas liesmiņas.

pa ceļu, bet tieši pāri purvam. Gāju uzmanīgi — katru soli apdomāju. Iedomājos, ka esmu liels, piedzīvojis karavīrs, ka visi sarkanie pāšķiras man no ceļa. Beidzot biju tā aizrāvies, ka aizmirsu pat, kur un kāpēc eju. Un gadijās tā, ka pēkšņi uzdūros sarkanarmiešu grupai, kas bija apmetusies kādā sausākā vietā. Biju piegājis viņiem tik tuvu, ka skaidri saredzēju viņu stāvus un sadzirdēju vārdus. Nobijies saplaku aiz kāda ciņa uz mitras, dūņainas zemes un pūlējos savaldīties, jo sirds pukstēja ļoti skaļi. Man tā vien likās, ka viņi tūlīt to uzdzirdēs un mani atradīs... Galu galā izrādijās, ka viņu ir tikai trīs, ka no viņiem, ik pēc īsa brīža, atdalas viens un aiziet, un ka pēc tāda pat brīža no otras puses, pie viņiem pienāk cits. Daudz maz nomierinājies un noklausijies pa labi un kreisi, sapratu, ka šādi posteņi viens no otra novietoti par mazu gabaliņu, un ka no viena šāda posteņa līdz otram nepārtraukti staigā kāds kareivis. Tā tad skaidrs, ka šāda modrība ir ne tikai šeit purvā, bet arī visapkārt mežam. Es gulēju un domāju: ko darīt?.. Ne projām vairs, ne atpakaļ... Bet tad es atkal atcerējos tēvu, un manī pamodās drosme: es sāku līst uz vēdera prom no posteņa līdz stigai, ko kareivji bija ieminuši, uz vienu un otru galu staigādami. Es sapratu, ka no šīs stigas viņi vairs nenosviedīsies ne uz vienu, ne otru pusi, ceļš jau bija stipri iemīts. Slēpdamies aiz ciņiem un baltgalvju kušķiem, pielīdu pie stigas pavisam tuvu, tik tuvu, ka viens sarkanais man gandrīz uzkāpa uz pirkstiem. Viņi staigāja tik bieži, ka man gandrīz zuda cerība tikt pāri stigai. Bet tomēr: sak', ja jau tik tālu ticis, tad jātiek arī tālāk. Kad kāds man bija pagājis tikko garām, saņēmu drosmi, četrrāpus pārskrēju pār stigu un atkal pieplaku pie zemes. Es nedrīkstēju vairs kustēties, jo sarkanā soļi apklusa — viņš bija dzirdējis kautko aizdomīgu. Es nevarēju arī atskatīties, jo sarkanais man atradās aiz muguras; nevarēju kustināt galvu — nekā nevarēju kustināt. Briesmīgi drebuļi skrēja pār muguru: tā vien likās, ka sarkanais mani jau ieraudzijis un pašlaik tēmē man mugurā... Šausmīgs bija šis brīdis!.. Un arī tad, kad sarkanais atkal sāka soļot, man likās, ka viņš nāk man klāt un nupat, nupat saņems mani aiz apkakles... Jūs nevarat iedomāties, cik labi man palika, kad soļi attālinājās. Es atkal sāku līst uz vēdera. Aizlīdis labi tālu, cēlos kājās. Man traki gribējās pēc iespējas ātrāk tikt līdz Kauprei un pastāstīt, ko esmu redzējis, ko dzirdējis. Bet vai jūs ziniet, ko viņi darija, kad es tur nonācu?.. Viņi pie ugunskura spēlēja kārtis... Bija gan apkārt novietoti sargi, bet tie bija tik neuzmanīgi, ka es bez mazākām pūlēm pagāju viņiem garām nepamanīts. Pie ugunskuriem tovakar bija daudz vairāk sēdētāju, nekā agrāk. No mūsu sādžas tur bija arī Cipriāns, Aiduks un Ruža; pārējie man bija sveši. Visu viņu bija pāri divdesmitiem. Es tūlīt steidzos pie tēva. Viņš mani ieraudzijis, noglaudija ūsas un aplaizija lūpas, domādams, ka esmu atnesis kaut ko ēdamu. Bet es viņu pamieloju ar citādu vakariņu — ar jaunām ziņām, kuru pietika un atlika arī pārējiem. Visi salasijās vienā vietā, noslāpēja ugunskurus, nolika vairāk sargu un sāka mani sīki izprašņāt. Es pastāstiju visu, ko zināju, un viņi skatijās manī savādām, mīļām acīm. Viens bija pavisam lielisks vīrs, dziļi guļošām, lielām acīm un augumā līdzīgs Šmukstu Kazimiram. Es nopratu, ka viņš ir viens no galveniem, jo visi gaidija, ko viņš teiks. Viņš piegāja man klāt, uzlika savu lielo roku man uz galvas un jautāja: «Saki, Vladislav, vai tu ievēroji, vai sarkanie bija tādi nadzīgi, vai tādi nošļukuši.» Es paskaidroju, ka visai nadzīgi viņi nebija, jo citādi es nebūtu varējis viņiem garām tikt. Tad Andrejs, tā sauca lielo puisi, skaidroja pārējiem, ka nekas cits neatlikšot — kādā vietā jāpār-

raujot sarkano apķēdējums un jālaižoties pāri Dubnai uz Atašieni un tad pāri frontei pie baltajiem. Tā arī darija. Bet kā īsti viņi pārrāva sarkano apķēdējumu, es gan neredzēju, jo Andrejs lika manam tēvam, kā vecākam, palikt kopā ar mani mazliet iepakaļ. Dzirdēju tikai sparīgu, bet klusu cīņas troksni. Tēvs man čukstēja: «Andrejs strādā...» Tad atminos, ka mēs skrējām, un ka pie Puncuļa mājām atkal visi satikāmies. Andrejs pienāca pie manis. Saņēmis manus plecus, viņš mani stingri sakratija un teica: «Varens puika tu esi, Vladislav! Tu mūs visus izglābi gandrīz vai no drošas nāves. Tagad ej mājās, guli mierīgs un nevienam nekā nesaki.» Arī tēvs apkampa mani un viņa ūsas berzējās gar maniem vaigiem. Viņš teica: «Jā, ej mājās un nevienam nekā nesaki. Tikai mātei pasaki, ka viss kārtībā...» Tad viņi pazuda Augstā kalna priedēs. Es ar skumjām noraudzijos viņiem pakaļ, jo arī man gribējās būt starp viņiem. Es viņus vairs netiku redzējis līdz rudenim, kad viņi pārnāca kā atbrīvotāji un uzvarētāji kopā ar pārējiem karavīriem.

Tāds bija Vladislava stāsts. Un kad viņš to beidza, mēs arī vairs nešaubijāmies, ka patiešām viņa tēvs pret viņu var izturēties daudz savādāk, nekā mūsu tēvi pret mums. Mēs taču neviens nebijām savam tēvam izglābuši dzīvību. Mums bija tāda kā skaudība, bet bija arī prieks, ka viņš ir mūsu draugs.

Gadi steidzās viens pēc otra. Zeme, kas kā ilgi noraudājusies māte bija visai drūma kļuvusi, atkal uzsmaidija cilvēkiem un saulei. Strādāja arī Vladislavs un mēs pārējie, bet ieročus vēl mums negribējās un negribējās mest projām, sevišķi Vladislavam. Gan tēvi un mātes mums stāstija, ka visi kari jau izkaroti, ka ienaidnieki aizdzīti, bet tas neko nelīdzēja.

Kādā svētdienā Vladislavs mūs pārsteidza, ierazdamies jaunā, melnā vadmalas uzvalkā. Šais grūtajos pēckara gados tas bija kautkas sevišķs, īpaši mums, zēniem. Mēs vēl visi staigājām vecos karavīru kankaros. Vladislavs jaunajā uzvalkā bija glīts, bet sākumā arī mazliet iedomīgs un lepns. Viņš ar mums sarunājās kā gailis no laktas. Bet pamazām viss tas nozuda, jo šīs nekad neredzētās īpašības bija radušās tikai tādēļ, ka jaunajā uzvalkā viņš jutās nebrīvs. Kad mēs viņu aicinājām uz mežu meklēt vārnu olas, viņš mums atzinās:

— Nevaru. Kā gan lai es kāpelēju kokos ar jaunām biksēm? Man jāsteidzas mājās, iekams tēvs un māte nav no baznīcas pārbraukuši... Es jauno uzvalku bez viņu atļaujas izņēmu no skapja. Tēvs teica, ka es to varēšot uzvilkt tikai tad, kad iešot pie dievgalda.

Mēs nebrīnījāmies par to, jo zinājām, ka viņa tēvs, bija gan labs tēvs, bet stingrs. Viņš mīlēja mājās kārtību. Viņš pats, tiklīdz atbrauca no baznīcas, tūlīt noģērba jaunās drēbes un pakāra skapī, lai nākošā reizē tās atkal uzģērbtu tikpat jaunas. Tādēļ viņu visā apkārtnē sauca par lepnu cilvēku. Viņš gribēja, lai arī viņa sieva un bērni būtu tādi pat lepni, lai bez vajadzības neplēstu jaunās drēbes, lai tās ilgāk kalpotu viņu lepnumam.

Mēs Vladislavam iestāstijām, ka viņam kokā kāpt nevajadzēs, lai tikai palīdz uzmeklēt perēkļus. Viņš nenocietās.

— Vai jums kāds šaujamais ir līdz? — viņš mums jautāja.

— Nē, nav!

— Man gan ir, — un Vladislavs pavilka no jauno bikšu kabatas pistolei līdzīgā spalā pierīkotu līdz ar patrontelpu nogrieztu šauteni jeb «obrezanku», kā mēs viņu saucām.

— Vai ielādēta?

— Jā, ar rankuli!

Tad kāpām pāri sētiņai, lai taisni nokļūtu mežā. Vladislavs kāpa pēdējais, ar vienu roku pieturēdams kabatu, kurā atradās ierocis.

Bet tiklīdz viņš gatavojās nolēkt no sētiņas, tiklīdz viņš atlaida roku no kabatas, norībēja šāviens. Vladislavs nokrita zemē un izbijies raudzijās mūsos. Mēs piesteidzāmies un ieraudzijām, ka Vladislava jaunajām biksēm tieši pret labās kājas gūžu liels caurums, pa kuru izlīdis «obrezankas» īsais, vēl kūpošais stobrs.

Es tūlīt steidzos pie tēva.

— Celies augšā, parādi kāju! — mēs viņu mudinājām.

Bet Vladislavs necēlās, viņa acīs parādijās asaras, Viņš izvilka no kabatas ieroci un, mezdams to projām, dusmīgi kliedza:

— Nolādētā pistole!.. Par kāju nekas, bet bikses... bikses... Ko teiks tēvs?..

Stāvoklis bija bēdīgs. Mēs, no visas sirds juzdami viņam līdz, klusējām.

— Ko lai es tagad daru?... — Vladislavs, asaras ar pirkstiem atpakaļ bīdīdams, stenēja.

— Zini ko? — beidzot ieminējās Dekšņu Izidors.

Vladislavs pacēla uz viņu savas glābiņa meklējošās acis. Izidors turpināja:

— Aizej pie vecā Vimbara, kas tev biksas šuva, un palūdz, lai viņš ieliek ielāpu. Viņš to lietu izdarīs tik smalki, ka neviens neko neievēros... Bet vispirms, iekams vēl nav par vēlu, steidzies uz mājām un sameklē melnās vadmalas gabalu un tad skrien atpakaļ. Mēs steigsimies katrs uz savām mājām un paņemsim naudu, cik nu mums katram ir... Gan jau par visiem kaut ko salasīsim.

Vladislavs cēlās augšā un, gan mazliet klibodams, tomēr teciņus devās uz mājām. Laimīgā kārtā smaga ievainojuma viņam nebija, tikai stūrainie pulvera graudiņi bija iestrēguši zem ādas, un tas tajos laikos mums bija tīrais sīkums. Tad izklīdām arī mēs katrs uz savām mājām un, paņēmuši savus ietaupijumus, atkal satikāmies norunātā vietā. Vladislavs jau bija nomierinājies, ietērpies vecajos svārkos un biksēs, un padusē viņš turēja mazu sainīti. Mēs zinājām, kas tur iekšā, un devāmies pie vecā skrodera Vimbara.

Vimbars sēdēja saulē un sildija savu klibo kāju. Viņš bija ne tikai ieslavēts par labu skroderi, bet arī slavens ar savu klibo kāju. Tā bija pārlauzta kara laikā virs ceļgala, un tagad locijās nevien celī, bet arī lūzuma vietā, jo kara laikā neesot bijis ārsta, kas lūzumu būtu varējis pareizi saaudzēt.

Mēs viņu laipni sveicinājām. Mūs pamatīgi novērojis, viņš jautāja:

— Nu, malači, ko teiksiet?

Vladislavs piegāja viņam tuvāk.

— Vimbaru tēv, man notika nelaime... Nācām pie tevis ar lūgumu, vai nevari palīdzēt?

— Kas tad,..

Vladislavs visu sīki izstāstija.

— Neko, mīlīši, nevarēs izdarīt, jo šodien svētdiena, un, pie tam, meses laiks... Atnāciet rīt...

— Bet mans tēvs... — Vladislavs lūdzās, — viņš būs drīz mājās, un tad...

Arī mēs gājām Vimbaram tuvāk un mēģinājām viņu pierunāt. Viņš gan liedzās, gan bārās, bet tad, beidzot, vēlreiz mūs pamatīgi apskatija, pasmaidija, ķērās pie darba un neilgā, laikā, ieklāja ielāpu tik pamatīgi, ka gandrīz nebija iespējams pateikt, vai tur kādreiz bijis caurums vai nē. Kad Vladislavs viņam jautāja, cik vajadzēšot maksāt, un mēs jau ķērām pie kabatām, Vimbars atbildēja:

— Ejiet bērni, ejiet... Nekas nav jāmaksā. Vai es lai svētdien naudu pelnītu? Izpalīdzēju jums tikai tādēļ, lai jums būtu vieglāk ap sirdi, un lai Dieviņš uz manis nedusmotos, ka atraidu nelaimīgus cilvēkus.

Mēs viņam sirsnīgi pateicāmies, un apsolijuši, ka viņa nekad neaizmirsīsim, mierīgām sirdīm devāmies prom.

Pagāja vairāk kā gads, un Vladislava tēvs arvien vēl nekā nebija ievērojis. Notikums pilnīgi aizmirsts, kad kādā novakarē Vladislavs atnāk pie mums un pastāsta, ka tēvs ielāpu jaunajās biksēs esot beidzot ievērojis. Mēs nosēdāmies viņam apkārt un klausijāmies.

— Bikses, tagad, protams, nav vairs jaunās, — viņš stāstija, — mazliet apdilušas, tādēļ tēvs ielāpu šorīt bija ievērojis. Viņš izņēma bikses no skapja, uzmeta uz galda un, ūsas kodīdams, staigāja pa istabu. Tad pēkšņi nāk pie manis un jautā: «Kur tu saplēsi jaunās bikses?» Es apstulbu un nezināju ko atbildēt. Un tēvs, domādams, ka es nekā nesaprotu, man skaidro: «Tavās biksēs ielikts ielāps! Saki, kā tas varēja gadīties?» Es paraustu plecus un nomurminu, ka nekā nezinu... Man tomēr tā nevajadzēja teikt, vajadzēja atzīties, jo nekad vēl tēvam nebiju melojis, acīs skatīdamies... Tēvs man tūlīt noticēja un sāka meklēt cita vainīgā. «Kas gan tas varētu būt?» viņš staigā pa istabu un prāto. «Es taču nebiju akls, kad vadmalu nodevu skroderim, tā bija pilnīgi vesela...» Viņš atkal iet pie galda un pēta ielāpu. «Ā—ā, citādi jau tas nav!..» tēvs nosaka, nācis īstajam vainīgajam uz pēdām. «Tas vecais Vimbars, neviens cits!.. Gludināja un, kāmēr aizdedza savu lielo pīpi, aizmirsa, ka gluddzelzs karsta, un sadedzināja!... Ak tu vecais gnīda!... Nu pietiks! Uz manu māju viņš vairs kājas nespers! Nupat vajadzēja uz Lieldienām šo to pašūdināt, bet tagad nekā — jāmeklē cits skroderis!» Man iesāpējās sirds par nabaga veco skroderi, bet negribējās tēvam vairs atzīties, jo tikko biju viņam melojis, ka par ielāpu nekā nezinu. Un jo lielāks laiks pagāja, jo man kļuva grūtāk. Nekas man vairs netikās, ne darbs, ne ēdiens. Visu priekšpusdienu nostaigāju kā pa miglu, aiz kauna nezinādams, kur skatīties, kur nē. Un jo vairāk par to domāju, jo smagāk kļuva... Un kauns, kāds kauns!..

Vladislavs uz brīdi pārtrauca savu stāstīšanu un, mūs pēc kārtas uzlūkojis, smagi nopūtās. Bet šī nopūta nebija tāda, kas gulstas atkal atpakaļ krūtīs un spiež no jauna, bet tāda, kas it kā aizlido līdzi vējiem un vairs neatgriežas, — tāda atmiņu nopūta. Viņš uzlika roku uz krūtīm, palocija galvu un, laimīgi pasmaidījis, turpināja:

— Bet tagad, mīļie draugi, man pavisam viegli....

— Viss kārtībā?.. — Dekšņu Izidors iejautājās.

— Jā, viss kārtībā. Kur gadijies, kur nē, tīri kā saukts, tieši pusdienu laikā istabā ieklibo Vimbars. Sen nebija bijis un, padevis labdienu un Dieva svētību, apsēstas, noslauka ūsas un grib sākt runāt. Ir jautrs kā vienmēr. Bet tēvs paskatas uz viņu caur pieri, dusmīgi cilā karoti un nerunā ne vārda. Vimbars iesāk gan par agro pavasari, gan par darbu, bet tēvs ar viņu neielaižas. Vienīgā runātāja ir māte, jo arī man nav ko runāt, man bail, kas tikai tagad notiks. Agrāk katru reizi, kad Vimbars atnāca mūsmājā, vienalga, ēdamā laikā vai nē, viņu aicināja pie galda un mieloja, bet šodien tas nenotika. Vimbars grozās kā uz adatām uzsēdies, — arī viņš noprot, ka kaut kas nav kārtībā... Beidzot tēvs pieceļas no galda, noslauka ūsas un stingri jautā Vimbaram: «Ko tu meklē? Ko teiksi?» Vimbars apjuka. Tādu valodu viņš nebija paradis dzirdēt. Stostīdamies viņš atbildēja: «Atnācu... varbūt būs kāds darbs... Pietrūka maizītes, gribēju aizņemties kādu pudiņu... Gan jau atstrādāšu...» Tēvs uz viņu drūmi noskatijās un teica: «Nē, tev pie manis nebūs vairs ne darba, ne maizes!..» Vimbars stipri sakustējās, apjucis kasija bārdu un nevainīgi skatijās tēvam acīs. «Ko tu tam manam puikam biksēs esi tādu caurumu izdedzinājis?» tēvs rādija. «Ak, gudrinieks! Un tad ieklājis ielāpu!» Tagad arī Vimbars saprata. Slepeni viņš paskatijās uz mani. Tēvs viņu turpināja rāt. Stāstija, ka darbs esot un ka arī maizi būtu dabūjis, ja tikai tā nebūtu izdarijis. Vimbars sēdēja klusi, pār nūju noliecies, un skatijās grīdā. Tad teica: «Gadijās, mīļais Ruiga, ko lai dara... Žēl, ka jau sākumā neatzinos... Jā, bet nu jau par vēlu», viņš celdamies žēlojās un taisijās uz iešanu. Es vairs neizturēju, skriešus devos pie tēva un satvēru viņa roku. Raudādams lūdzos: «Mīļais tētiņ, piedod, viņš nav vainīgs...» Un tad visu izstāstiju, kā mums tas toreiz gadijās. Jau stāstot sajutu, ka ar katru vārdu man paliek vieglāk un vieglāk. Arī Vimbars smaidīdams noklausijās manā stāstā un, varbūt, domāja: tak tomēr man būs darbs un maize... Kad nobeidzu, tēvs ar nožēlošanu paskatijās uz mani un teica: «Visu no tevis varēja sagaidīt, dēls, tikai ne to, ka tu vecajam Vimbaram gribēji atņemt maizes kumosu...» Tad Vimbars nāca man palīgā un iestāstija tēvam, ka viņš tikai izpalīdzējis puikam, es esot bijis ļoti nobijies. Viss nokārtojās pavisam labi. Tēvs mani tikai brīdināja, lai tādas lietas nākotnē vairs nenotiekot, tāpat lai es beidzot vazāt līdzi tās vecās pistoles. Es to apsoliju, noskūpstīdams tēvam un Vimbaram rokas. Vimbars gandrīz apraudājās. Rokas acīm priekšā aizlicis, izbēgu no istabas. Vēlāk redzēju, ka Vimbars ar miltu kulīti aizgāja pār kalnu, un no mātes uzzināju, ka viņš jau otrdien nākšot pie mums strādāt... O, es esmu ļoti laimīgs, ka viss tā beidzās...

Kad Vladislavs beidza, arī mums it kā kļuva vieglāk. Ilgāku laiku visi sēdējām klusēdami; klusējām un vērojām, kā pār kalniem un lejām nāk pavasaris, viegls, trokšņains, tērpies rietošās saules sārtumā. Likās, ka nekur pasaulē nav labāk, kā sēdēt starp mīļiem draugiem un skatīties pāri kalniem...

Ak bērnība, skaistā bērnība!

Pagāja vēl gadi — laiks aizvīla mūs sev līdzi. Vladislavs jau sen izdienējis kara dienestu un strādāja tēva mājās tāpat kā mēs, viņa draugi. Jā, nu atkal mēs esam draugi. Bez bērnības atmiņām mūs saista arī tas, ka mums visiem iznāca dienēt vienā karaspēka daļā — Jātnieku pulkā. Ir mums katram ko stāstīt par dienesta draugiem, par priekšniekiem un par dažādiem atgadijumiem manežā. Vladislavs bija beidzis instruktoru rotu un, mājās pārnācis, izlūdzās tēvam atļauju audzēt sev zirgu. Un mēs, viņa draugi, ne par ko negribējām palikt kaunā, — darijām to pašu. Liels bija mūsu prieks, kad kādā pavēlē aizsargu pulka komandieris mūs bija uzņēmis aizsargu jātnieku eskadronā, bet eskadrona komandieris savukārt mūs visus ieskaitijis vienā grupā un par grupas komandieri iecēlis Vladislavu. Bija daudz jauku brīžu, kad mēs, šūpodamies zirgu mugurās, jājām uz pilsētu apmācībās vai atpakaļ, lepni un pašapzinīgi, jo mūsu grupa arvien izpelnijās uzslavu.

Dažreiz tā jājot un tērzējot, mūsu sarunas skāra arī pagājušos laikus. Vladislavs tad atkal stāstija, un mēs klausijāmies. Un tiklīdz viņš minēja «to kauju uz Daugavas», mūsu acis apmiglojās. Bet zirgi kaklus locīdami un sprauslodami, spēcīgi kapāja balto ceļu. . . .

Vladislavs nokrita zemē un izbijies raudzijās mūsos.

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Aizsargu šaušanas sacīkstes 1938. gadā

13. vispārējo aizsargu šaušanas sacīkšu rezultati 1938. g. 24. un 25. septembrī.

(Beigas.)

Labākais šāvējs individuali ar šauteni un automatisko pistoli kopā — Rusovs Pēteris — 10. Cēsu aizs. p. — 176 pkt.

Meistaršāvēju sacensībā šaušanā ar šauteni.

I klases.

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Aizsargu pulks	Punktu skaits
1.	Rusovs, P.	10.	232
2.	Leitis, J.	10.	228
3.	Stūrmanis, V.	5.	223
4.	Kārkliņš, E.	7.	218
5.	Šmits, E.	10.	215
6.	Rusovs, J.	10.	215
7.	Andrējevs, N.	5.	214

II klases.

1.	Upenieks, A.	8.	204

Šaušanā ar kara šauteni.

I klases šāv.

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Pulks	Lodes	Punkti
1.	Kārklis, Ed.	7.	10	86
2.	Leitis, J.	10.	10	85
3.	Tauniņš, A.	5.	10	85
4.	Rusovs, J.	10.	10	84
5.	Stūrmanis, V.	5.	10	82
6.	Šmits, E.	10.	10	81
7.	Andrējevs, N.	5.	10	81
8.	Rusovs, P.	10.	10	74
9.	Liepacis, A.	19.	10	73
10.	Spunde, K.	5.	10	71
11.	Dubrovskis, J.	17.	10	68
12.	Puzulis, J.	6.	10	66
13.	Veltmanis, J	Dz.	10	64
14.	Akmens, J.	3.	10	64
15.	Pormalis, A.	4.	10	64
16.	Pauders, O.	7.	10	63
17.	Jerumanis, V.	6.	10	57
18.	Čevers, K.	17.	9	71
19.	Upenieks, A.	8.	9	70
20.	Ķemers, A.	8.	9	70

II klases šāv.

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Pulks	Lodes	Punkti
1.	Puzulis, J.	10.	10	74
2.	Dundurs, A.	6.	10	73
3.	Sīlis, A.	16.	10	70
4.	Lubaus, A.	8.	10	70
5.	Lecis, V.	15.	10	69
6.	Saliņš, K.	12.	10	69
7.	Kļaviņš, M.	19.	10	67
8.	Pipiķis, J.	2.	10	67
9.	Lodziņš, V.	4.	10	62
10.	Mūzis, A.	7.	10	62
11.	Rubenis, N.	9.	10	59
12.	Meirāns, K.	19.	10	53
13.	Līcis, A.	7.	9	72
14.	Juzups, A.	15.	9	71
15.	Valters, E.	6.	9	66
16.	Kļaviņš, A.	9.	9	65
17.	Aizkalnietis, R.	9.	9	62
18.	Avotiņš, K.	15.	9	62
19.	Špoģis, A.	12.	9	61
20.	Lauva, K.	9.	9	60
21.	Siliņš, V.	7.	9	60
22.	Eizis, A.	15.	9	60
23.	Bechmanis, V.	Dz.	9	60
24.	Ciekurs, Ž.	2.	9	60
25.	Ozols-Ozoliņš, E.	Dz.	9	57
26.	Matīss, J.	3.	9	56
27.	Mednis, J.	4.	9	55
28.	Akmens, V.	19.	9	55
29.	Šķiliņš, P.	9.	9	49
30.	Timlers, A.	15.	9	46
31.	Pfafrots, H.	16.	8	65
32.	Sperjānis, P.	4.	8	63
33.	Zvirgzdiņš, V.	9.	8	62
34.	Ločs, B.	19.	8	62
35.	Bražņevics, V.	14.	8	60
36.	Plaude, G.	14.	8	59
37.	Bergmanis, K.	16.	8	58
38.	Pūris, J.	15.	8	57

III kl. šāvēji (Laiks 1 min.).

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Pulks	Lodes	Punkti
1.	Mūrnieks, A.	3.	10	80
2.	Graudiņš, K.	5.	10	77
3.	Gržibovskis, A.	3.	10	77
4.	Siliņš, A.	11	10	73
5.	Bergmanis, K.	16.	10	73
6.	Guļāns, J.	12.	10	69
7.	Klepers, O.	10.	10	67
8.	Vīksne, R.	4.	10	67
9.	Žīdiņš, K.	9.	10	67
10.	Ūdriņš, H.	2.	10	66
11.	Daugavietis, O.	4.	10	64
12.	Ozoliņš-Lautenbachs, H.	11.	10	62
13.	Laimiņš, P.	8.	10	56
14.	Miks, A.	17.	9	71
15.	Seleckis, St.	17.	9	56
16.	Cīrulis, J.	Dz.	9	54
17.	Dimza, J.	5.	9	54
18.	Picalcelms, T.	2.	8	61
19.	Trizna, J.	17.	8	59
20.	Sīlis, J.	9.	8	58
21.	Tupesis, M.	15.	8	57
22.	Kundziņš, J.	15.	8	56
23.	Bērznieks, F.	14.	8	56
24.	Morozovs, A.	5.	8	54
25.	Lamberts, A.	Dz.	8	52
26.	Grauds, K.	14.	8	52
27.	Miķelsons, O.	15.	8	50
28.	Kraulis, Ž.	14.	8	50
29.	Klepers, J.	Dz.	8	50
30.	Beķeris, K.	Dz.	8	50
31.	Ozoliņš, B.	17.	8	50
32.	Maurītis, H.	8.	8	49
33.	Upenieks, M.	13.	8	49
34.	Dārznieks, K.	14.	8	47
35.	Henelāns, R.	2.	8	45
36.	Garjānis, D.	17.	8	42
37.	Ābeltiņš, R.	18.	7	60
38.	Sedlenieks, J.	7.	7	54

III kl. šāvēji (Laiks 1 min. 15 sek.).

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Pulks	Lodes	Punkti
1.	Kārkliņš, R.	16.	10	77
2.	Tenne, K.	2.	10	77
3.	Gurtiņš, O.	9.	10	74
4.	Balcers, Ž.	19.	10	72
5.	Āboliņš, M.	1.	10	70
6.	Rusovs, K.	10.	10	69
7.	Krēsliņš, N.	17.	10	67
8.	Blicis, A.	11.	10	66
9.	Maziņš, V.	16.	10	65
10.	Čikste, H.	15.	10	63
11.	Upesleja, K.	9.	10	61
12.	Cildermanis, M.	6.	10	59
13.	Aumanis, K.	5.	10	59
14.	Gaiļums, J.	17.	10	58
15.	Kažoks, J. S	9.	10	57
16.	Lapiņš, M.	5.	10	53
17.	Beķeris, P.	4.	9	71
18.	Jaunzems, E.	15.	9	65
19.	Bikše, O.	1.	9	64
20.	Ģērmanis, K.	1.	9	63
21.	Aizups, V.	7.	9	63
22.	Malbārdis, N.	Dz.	9	61
23.	Salmiņš, P.	5.	9	61
24.	Jundzis, J.	13.	9	61
25.	Svilpe, K.	13.	9	59
26.	Kaudze, A.	2.	9	59
27.	Anbats, J.	9.	9	59
28.	Cinglers, A.	7.	9	58
29.	Ķikas, G.	18.	9	58
30.	Šlesseris, J.	7.	9	57
31.	Ozoliņš, R.	3.	9	57
32.	Zaķis, V.	4.	9	57
33.	Olle, J.	18.	9	56
34.	Laizans, K.	17.	9	54
35.	Kondraševs, K.	3.	9	53
36.	Miška, P.	7.	9	53
37.	Rozenbergs, J.	4.	9	53
38.	Bērziņš, J.	15.	9	51
39.	Škerbergs, J.	5.	9	49
40.	Bušs, Ed.	5.	9	49
41.	Cīrulis, M.	19.	9	48
42.	Petrītis, K.	9.	9	46
43.	Pudulis, J.	1.	9	44
44.	Tilaks, A.	9.	8	65
45.	Simsons, V.	5.	8	58
46.	Rošāns, K.	5.	8	56
47.	Visockis, V.	4.	8	53
48.	Grasis, A.	4.	8	52
49.	Neliuss, E.	1.	8	52
50.	Grāvītis, J.	8.	8	52
51.	Lazdiņš, R.	9.	8	52
52.	Miezītis, J.	9.	8	52
53.	Silkalns, J.	5.	8	51
54.	Pakulis, A.	9.	8	51
55.	Ķikuts, A.	15.	8	51
56.	Dambergs, A.	15.	8	50
57.	Gabris, S.	12.	8	48
58.	Ceriņš, J.	10.	8	47
59.	Cīrulis, V.	4.	8	47
60.	Brūns, J.	15.	8	47
61.	Vārtnieks, Ed.	15.	8	46
62.	Liepiņš, E.	9.	8	45
63.	Orleāns, A.	16.	8	38

Ārrindas aizs.

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Pulks	Lodes	Punkti
1.	Dambravs, O.	10.	10	70
2.	Murņikovs, V.	Av.	10	68
3.	Beļavskis, Ed.	15.	10	61
4.	Tomiņš, R.	4.	10	59
5.	Lapa, Kr.	13.	9	62
6.	Vilciņš, A.	5.	9	59
7.	Kuģis, J.	11.	9	55
8.	Smočs, P.	17.	9	52
9.	Rubenis, K.	15.	9	48
10.	Dambrovs, O.	10.	8	58
11.	Jansons, A.	16.	8	51
12.	Roze, R.	17.	8	49
13.	Trupans, J.	3.	8	47
14.	Ekmanis, J.	2.	8	43
15.	Porietis, R.	12.	8	40
16.	Treijs, E.	5.	7	57

Šaušanā ar karabinēm.

I klases šāv.

Nr. Nr.	Uzvārds un vārds	Pulks	Lodes	Punkti
1.	Bučas, J.	16.	10	69
2.	Glinbergs, H.	2.	10	68
3.	Anševics, V.	16	9	67

II klases šāv.

1.	Kochs, V.	16.	9	64
2.	Dūdelis, J.	12.	9	48

III kl. šav. (Laiks 1 min.).

1.	Kažmers, R.	9.	10	69
2.	Lavendels, Ž.	14.	10	63
3.	Matisons, A.	16.	9	61
4.	Luiks, S.	7.	9	55
5.	Grundmanis, E.	4.	8	48

III kl. šāv. (Laiks 1 min. 15 sek.)

1.	Jurcēns, A.	4.	10	76
2.	Siliņš, G.	1.	10	66
3.	Roze, P.	4.	10	64
4.	Jurjāns, V.	7.	8	53

Ārrindas aizs. kat.

1.	Bredovskis, E.	15.	10	69
2.	Bredovskis, A.	15.	9	72
3.	Gailis, M.	2.	9	66

Snaiperu vingrinājums.

1.	Andrejevs, N.	5.	2—3 fig.
2.	Šmits, E.	10.	2—3 „
3.	Pūtelis, V.	16.	2—3 „
4.	Rāviņš, P.	18.	2—3 „
5.	Šubergs, Ed.	1.	2—3 „
6.	Čevers, K.	17.	1—3 „
7.	Dāvus, V.	11.	1—3 „
8.	Matiss, J.	3.	1—3 „

Šaušanā ar automatisko pistoli.

		Pulks	
1.	Sietiņsons, J.	8.	6 fig.
2.	Ozoliņš, B.	17.	6 „
3.	Daugavietis, O.	4.	6 „
4.	Pudāns, V.	5.	6 „
5.	Prieditis, Ed.	13.	6 „
6.	Jansons, A.	1.	6 „
7.	Knope, K.	16.	6 „
8.	Ķikas, G.	10.	6 „
9.	Brūniņš, B.	Dz.	6 fig.
10.	Rusovs, P.	10.	6 „
11.	Matiss, J.	3.	6 „
12.	Butkus, Ž.	16.	6 „
13.	Brišķa, A.	18.	6 „
14.	Samsons, A.	19.	6 „
15.	Auns, K.	11.	6 „
16.	Cildermanis, M.	6.	6 „
17.	Kulainis, A.	13.	6 „
18.	Pabērzs, J.	Dz.	6 „
19.	Mazurs, J.	13.	6 „

Šaušanā ar patšauteni.

		Pulks	Fig.	Lod.
1.	Renfelds, P.	18.	8	19
2.	Krieviņš, A.	12.	8	15
3.	Ūdrass, F.	7.	8	13
4.	Freibergs, A.	1.	8	12
5.	Bleķis, V.	16.	8	11
6.	Aizkalnietis, R.	9.	8	11
7.	Strazdiņš, K.	19.	8	10
8.	Pormalis, A.	4.	7	13
9.	Šmits, J.	16.	7	13
10.	Gaiķis, A.	10.	7	12
11.	Lācis, J.	9.	7	12
12.	Liepiņš, P.	18.	7	11
13.	Harjū, A.	10.	7	11
14.	Freimanis, T.	1.	7	11
15.	Lauva, K.	9.	7	11
16.	Spalviņš, P.	Dz.	7	11
17.	Veiss, A.	15.	7	10
18.	Šmits, J.	15.	7	10
19.	Matīss, J.	3.	7	9
20.	Gugans, St.	18.	7	9
21.	Lodziņš, V.	4.	7	8
22.	Stepka, A.	8.	7	8
23.	Starpiņš, K.	Dz.	7	8
24.	Kochs, V.	16.	7	8

Grupu šaušanā ar patšauteni.

		Fig.	Lod.
1.	16. Jelgavas a. p.	27	39
2.	1. Talsu a. p.	26	39
3.	18. Daugavpils a. p.	25	46

Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa balvu «Apgabala labākajam šāvējam-aizsargam» ieguva:

1) Rīgas apgabalā 5. Rīgas a. p. Tauniņš Arnolds 85 p., 2) Vidzemes apg. 7. Valkas a. p. Kārklis, Eduards 86 p. 3) Zemgales apg. 11. Tukuma a. p. Siliņš, Andrejs 73 p., 4) Kurzemes apg. 6. Aizputes a. p. Dundurs, Andžs 73 p., 5) Latgales apg. 3. Ludzas a. p. Mūrnieks, Alfreds 80. p.

Ceļojošo balvu izcīņa

XIII vispārējās aizsargu šaušanas sacīkstēs 1938. g. 24. un 25. oktobrī.

Grupu sacensībā:

1) Valsts Prezidenta 1936. g. dāvāto ceļojošo balvu grupu šaušanā ar automatiskām pistolēm un šautenēm uz vienu gadu izcīnija 10. Cēsu aizsargu pulks (pirmo reizi) ar 522 pkt.

2) Valsts Prezidenta 1935. g. dāvāto ceļojošo balvu grupu šaušanā «Labākajam aizsargu pulkam šaušanā ar šautenēm» trešo reizi izcīnija un ieguva savā īpašumā — 10. Cēsu aizsargu pulks ar 445 pkt.

3) Zaķa kunga dāvāto ceļojošo balvu «Sudraba kauss» grupu šaušanā ar patšautenēm izcīnija 16. Jelgavas aizsargu pulks (pirmo reizi) ar 27 fig. 39 lod.

Individuālā sacensībā:

1) Iekšlietu ministra dāvāto ceļojošo balvu «Barometrs» šaušanā ar patšauteni izcīnija 18. Daugavpils aizs. p. Reinfelds, Pēteris (pirmo reizi) ar 8 fig. 19 pkt.

2) Somijas aizsargu korpusa dāvāto ceļojošo balvu «Sudraba kauss» šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm izcīnija 10. Cēsu aizs. pulka Rusovs, Pēteris (pirmo reizi) ar 176 pkt.

3) Igaunijas aizsargu priekšnieka ģen. Orasma dāvāto ceļojošo balvu «Kolonna» meistaršaušanā ar šauteni izcīnija 10. Cēsu aizsargu pulka Rusovs, Pēteris (pirmo reizi) ar 232 pkt.

4) Konsula Himberga, Somijā dāvāto ceļojošo balvu «Sudraba kauss» šaušanā ar kara šautenēm izcīnija 7. Valkas aizs. pulka Kārklis, Eduards (pirmo reizi) ar 86 pkt.

«Aizsarga» abonenti aizsargu nodaļās 1938. g.

«Aizsarga» š. g. 6. burtnīcā konstatējām, kā mūsu žurnala abonenti sadalas pa aizsargu pulkiem. Zemāk publicētais saraksts turpreti rāda «Aizsarga» abonēšanas ziņā izcilākās pulku vienības Vispirms uzrādītas tās pagastu un pilsētu aizsargu nodaļas un rotas pilsētās, kurās žurnala abonentu skaits, pēc šo vienību iesūtītām abonentu vākšanas listēm, sasniedz vismaz 80% no vienības dalībnieku kopskaita (aizsargi, aizsardzes, sportisti). Šādas vienības šogad ir 97. Otrā grupā uzrādītas vienības ar abonentu skaitu 60 un augstāk, bet kas lielā sastāva dēļ (piem. ļoti liels sporta vai aizsardžu pulciņš) nav varējušas procentualā ziņā sasniegt 80%. Šādas vienības ir 44. Visbeidzot, trešajā grupā uzrādītas tās centīgākās aizsargu organizacijas amatpersonas, kas pāri par 30 abonentu savākušas uz savu personīgo iniciativi, t. i. šo amatpersonu savākto abonentu skaitu nevar attiecināt uz kādu noteikta sastāva vienību, kā tas ir pirmajā un otrajā grupā. Šādi rosīgi atsevišķi abonentu vācēji 1938. gadā ir 15. Viņu rastie «Aizsarga» lasītāji, pa lielākai daļai, ir privatpersonas.

Vienības sākot ar 80,0% abonentu.

Vieta	Pulks un vienība	Abonentu %
1.	18. D. Sakaru btl. 2 rota . .	291,1
2.	17. R. Vidsmuižas nodaļa . .	265,8
3.	5. R. Sakaru btl. 1. rota .	265,0
4.	8. V. Mazsalacas pils. nod. .	261,7
5.	14. K. Saldus pils. nodaļa .	240,1
6.	4. J. Neretas jātnieku nodaļa .	221,0
7.	5. R. Jūras diviziona 2. rota	215,8
8.	12. I. Lašu nodaļa	180,9
9.	3. L. Štaba rota	173,0
10.	17. R. Viļēnu nodaļa . . .	166,1
11.	5. R. 1. riteņbraucēju rota	166,0
12.	5. R. 2. riteņbraucēju rota	162,0
13.	15. L. Štaba btl. 2. rota . .	159,7
14.	5. R. Sak. btl. 9. motoc.-auto rota	149,0
15.	9. M. Stāmerienas nodaļa .	145,7
16.	16 J. Štaba btl. auto rota .	142,4
17.	12. I. Bebrenes nodaļa . .	142,2
18.	9. M. Ļaudonas nodaļa . .	141,4
19.	5. R. Skrīveru nodaļa . . .	141,4
20.	12. I. Rubenes nodaļa . . .	140,0
21.	12. I. Kaplavas nodaļa . .	134,7
22.	7. V. Strenču pilsētas nodaļa	133,3
23.	8. V. Braslavas nodaļa . .	133,3
24.	5. R. Sakaru btl. 7. tel. rota	132,0
25.	12. I. Pilskalnes nodaļa . .	131,2
26.	Dz. Abrenes nodaļa . . .	130,0
27.	5. R. Štaba rota	127,2
28.	16. J. Līvbērzes nodaļa . .	126,4
29.	5. R. Aizkraukles nodaļa .	122,6
30.	4. J. Sunakstes jātnieku nod.	121,0
31.	1. T. Nurmuižas nodaļa . .	120,2
32.	12. I. Raudas nodaļa . . .	119,1
33.	18. D. Gostiņas nodaļa . .	118,6
34.	5. R. Tomes nodaļa	117,7
35.	18. D. Krustpils pils. nodaļa	115,4
36.	8. V. Sēļu nodaļa	110,6
37.	9. M. Meiranu nodaļa . . .	109,2
38.	5. R. Kokneses nodaļa . . .	108,0
39.	17. R. Štabs	106,2
40.	16. J. Štaba btl. 2. rota .	106,1
41.	14. K. Kurmales nodaļa . .	106,0
42.	13. B. Vecmuižas nodaļa . .	105,8
43.	17. R. Varakļānu nodaļa . .	105,3
44.	14. K. Ranķu nodaļa . . .	104,8
45.	5. R. Sakaru btl. 5. rota . .	103,4
46.	7. V. Smiltenes pag. nodaļa	102,0
47.	7. V. Alūksnes pils. nodaļa .	101,8
48.	9. M. Madonas pils. nodaļa	101,4
49.	17. R. Sakstigalas nodaļa .	100,0

50. 18. D. Līvānu pils. nodaļa . 98,6
51. 1. T. Mērsraga nodaļa . . 98,2
52. 16. J. Šķibes nodaļa . . . 96,8
53. 5. R. Pretķimiskā aizs. rota . 96,7
54. 16. J. Jaunsvirlaukas nodaļa 95,8
55. Dz. Sakaru rota 95,1
56. 14. K. Snēpeles nodaļa . . . 95,0
57. 4. J. Štaba rota 94,2
58. 11. T. Bikstu nodaļa . . . 93,2
59. 15. L. Krotes nodaļa . . . 93,1
60. 11. T. Lestenes nodaļa . . . 92,9
61. 5. R. Sējas nodaļa 92,1
62. 14. K. Skrundas nodaļa . . 91,5
63. 18. D. Piedrujas nodaļa . . 90,1
64. 5. R. Nītaures nodaļa . . . 90,0
65. 10. C. Stalbes nodaļa . . . 88,8
66. 5. R. Vidrižu nodaļa . . . 88,8
67. 5. R. Krapes nodaļa . . . 88,4
68. 5. R. Sakaru btl. 4. rota . . 88,3
69. 5. R. Ogres pils. nodaļa . . 88,1
70. 5. R. Majoru nodaļa . . . 87,6
71. Dz. Saldus nodaļa 87,5
72. 1. T. Upesgrīvas nodaļa . . . 87,0
73. 15. L. Vaiņodes nodaļa . . 86,8
74. 10. C. Lizuma nodaļa . . . 86,4
75. Dz. Indras nodaļa 86,2
76. 1. T. Sabiles nodaļa 86,0
77. 7. V. Kalncempju nodaļa . 85,7
78. 12. I. Skrudalienas nodaļa . 85,1
79. 16. J. Bērzmuižas nodaļa . 84,4
80. 9. M. Cesvaines nodaļa . . 84,2
81. 14. K. Rendas nodaļa . . . 84,0
82. 19. A. Štaba aizsardžu pulc. 84,0
83. Dz. Gulbenes nodaļa . . . 83,3
84. Dz. Daugavpils nodaļa . . 83,2
85. 16 J. Sesavas nodaļa . . . 83,1
86. 5. R. Salaspils nodaļa . . . 82,6
87. 19. A. Štaba rota 82,6
88. 14. K. Lutriņu nodaļa . . . 82,4
89. 8. V. Duntes nodaļa . . . 82,0
90. 9. M. Bērzaunes nodaļa . . 82,0
91. 17. R. Bērzgales nodaļa . . 81,8
92. 8. V. Viļķenes nodaļa . . . 81,0
93. 13. B. Taurkalnes nodaļa . 80,9
94. 9. M. Viesienas nodaļa . . . 80,5
95. Dz. Cēsu nodaļa 80,5
96. 13. B. Jaunsaules nodaļa . . 80,3
97. 17. R. Stirnienes nodaļa . . 80,0

Vienības sākot ar 60 abonentiem.

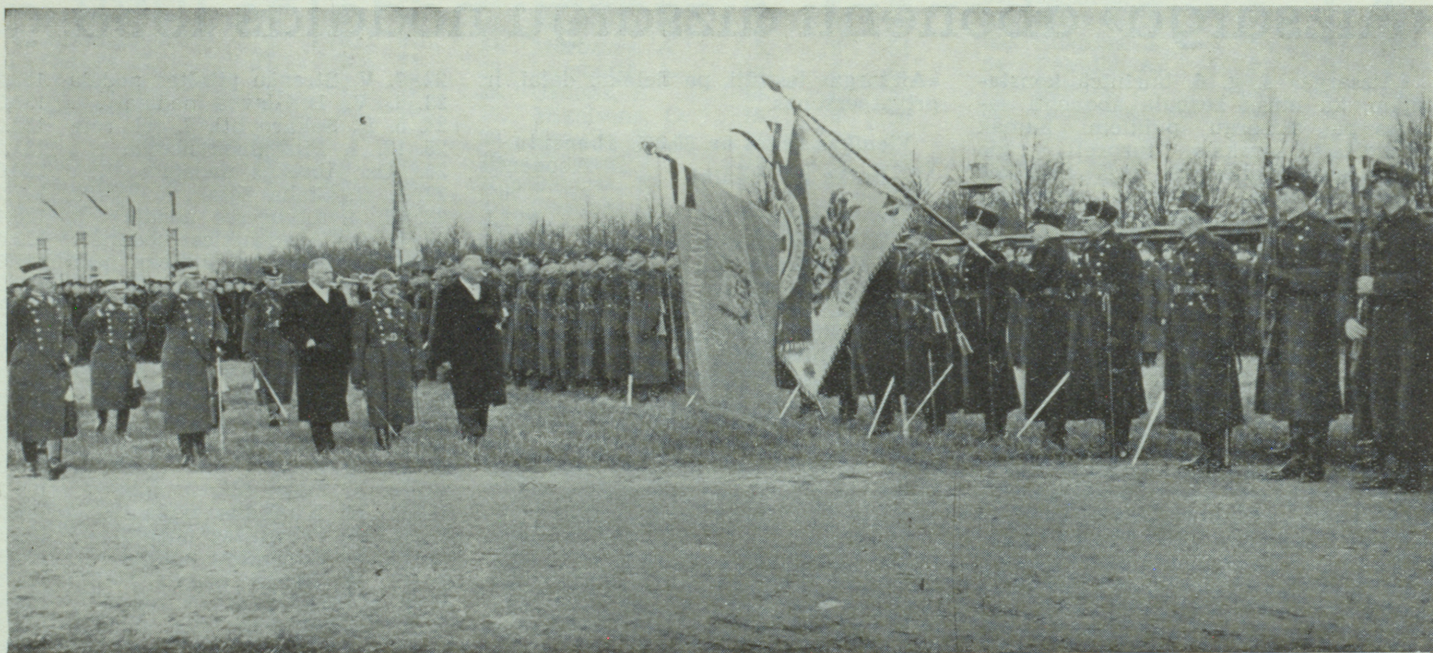
1. 8. V. Štaba rota 141
2. 5. R. Štaba aizsardžu pulc. 135
3. 16. J. Zaļenieku nodaļa . . . 124
4. Dz. Čiekurkalna nodaļa . . . 105
5. 9. M. Lubānas nodaļa . . . 101
6. 2. V. Štaba rota 101
7. 2. V. Dundagas nodaļa . . . 97
8. Dz. Rīgas nodaļa 93
9. Dz. Jelgavas nodaļa 90
10. 19. A. Balvu nodaļa 89
11. 10. C. Vecpiebalgas nodaļa . 86
12. 17. R. Barkavas nodaļa . . . 85
13. 9. M. Litenes nodaļa 83
14. 16. J. Dobeles nodaļa . . . 81
15. 19. A. Tilžas nodaļa 81
16. 5. R. Zaubes nodaļa 80
17. 16. J. Džūkstes nodaļa . . . 80
18. 16. J. Štaba btl. štabs . . . 79
19. Dz. Ventpils nodaļa 78
20. 17. R. Ozolmuižas nodaļa . . 77
21. 16. J. Riteņbraucēju rota . . 77
22. 17. R. Gaigalavas nodaļa . . 77
23. 8. V. Naukšenu nodaļa . . . 75
24. 5. R. Ādažu nodaļa 75
25. 3. L. Mērdzenes nodaļa . . . 75
26. 6. A. Kalvenes nodaļa . . . 73
27. 5. R. Jūras diviz. 1. rota . . 73
28. Dz. Virsvaldes nodaļa . . . 70
29. 8. V. Rozēnu nodaļa 68
30. 5. R. Sakaru btl. 2. rota . . 67
31. 17. R. Maltas nodaļa 66
32. 18. D. Sakaru bataljons . . 66
33. Dz. Krustpils nodaļa 66
34. 5. R. Suntažu nodaļa 64
35. 5. R. Mārupes nodaļa . . . 63
36. 13. B. Panemunes nodaļa . . 63
37. 14. K. Kursīšu nodaļa . . . 62
38. 18. D. Varkavas nodaļa . . . 62
39. 13. B. Skaistkalnes nodaļa . . 61
40. 14. K. Pampaļu nodaļa . . . 61
41. 17. R. Štaba rota 61
42. 5. R. Štaba rota 60
43. 11. T. Zantes nodaļa 60
44. 5. R. Ikšķiles nodaļa . . . 60

Personas, kas savākušas pāri par 30 abonentiem.

Vieta	Pulks un abonentu vācējs	Abonentu skaits
1.	10. C. Štaba btl. adj. K. Lubovs	165
2.	5. R. Štab rotas Saimn. v. kom. L. Reguts	135
3.	16. J. Štaba darbv. A. Beļavskis	112
4.	17. R. 1. btl. 3. rt. kom. A. Deičmanis	111
5.	3. L. kasieris R. Brauneris	106
6.	5. R. 1. btl. kom. K. Vinters	80
7.	18. D. Sakaru btl. kasieris A. Timmermanis	66
8.	2. V. 1. btl. kom. adj. L. Kauliņš	53
9.	17. R. Štaba darbv. B. Maikovskis	53
10.	1. T. Gāzu virsn. J. Kvālbergs	51
11.	15. L. kom. K. Tikmanis	45
12.	5. R. kom. pal. kapt. N. Ošiņš	43
13.	4. J. 2. rotas kom. J. Pernavs	40
14.	18. D. Sakaru btl. 3. rt. v. kom. P. Līgers	40
15.	5. R. Sakaru btl. kom. J. Steps	40

Aizsargu priekšnieks augšminētām vienībām un personām izsaka sevišķu pateicību. Tāpat liela atzinība pienākas visiem pārējiem žurnala izplatītājiem.

Arī 1939. gadam «Aizsarga» abonentu vākšana aizsargu vienībās piekrīt nodaļu priekšniekiem, aizsardžu pulciņu priekšniecēm un pilsētas rotu komandieriem. Neskatoties uz iespiešanas u. c. izdevumu pavairošanos, žurnalam paturēta tā pati ļoti lētā abonēšanas maksa — 4 ls gadā, 2,50 pusgadā. Bet tas noticis pārliecībā, ka aizsargu saime neļaus savam soli pa solim izveidotam preses izdevumam sākt slīdēt uz leju. «Aizsarga» izplatīšanā vēl nebūt nav sasniegta iespējamā robeža. Blakus rosīgajām ir vienības, kurās «Aizsarga» abonentu skaits vēl ļoti zems. Tāpat daudz plašāk kā līdz šim «Aizsargs» var tikt izplatīts ārpus aizsargu saimes. Tāpēc lasīsim savu žurnalu kā paši, tā ieteiksim viņu citiem! Līdz ar katru jaunu «Aizsarga» eksemplaru vēl viengabalaināka augs aizsargu saimes vienotā doma, bet sabiedrībā «Aizsargs» godam apliecinās aizsargu ideju spēku, kas lielāks kā jebkad ir tagad — organizacijas pastāvēšanas 20. gadā.

Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis sasveicinas ar aizsargiem š. g. 18. novembra parādē Uzvaras laukumā.

CHRONIKA

* Lai valsts 20 gadu pastāvēšanas svinības izvērstos jo spožākas un svinību sarīkošanā iesaistītu visplašākās iedzīvotāju aprindas, svētku organizēšanas iniciative bija uzticēta pašvaldībām. Lielu aktivitati svinību rīkošanā parādija arī aizsargu saime. Saskaņā ar svētku rīcības komitejām, aizsargi vadija un organizēja gājienus uz brīvības cīņu varoņu atdusas un piemiņas vietām, piedalijās iestāžu svinīgos aktos un dievkalpojumos baznīcās, noturēja parādes un rīkoja svētku aktus ar Valsts Prezidenta radio runas noklausīšanos. 18. novembra vakarā notika daudzi aizsargu sarīkojumi ar referatiem un Aleksandra Grīna patriotiskās lugas «Tēvzeme» izrādēm. Aizsargu organizacijas visas vienības vai nu lielākā vai mazākā mērā piedalijās svētku rīkošanā un veicināja svinību labo izdošanos.

Galvaspilsētas iestādēs valsts svētku svinības ievadija svinīgi darbinieku kopbrīži 17. novembra priekšpusdienā. Aizsargu štaba darbinieki pulcējās aizsargu nama aktu zālē, kur tos uzrunāja aizsargu štaba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Ķikulis. 17. novembra pēcpusdienā pie aizsargu organizacijas augstākā vadoņa Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa ieradās aizsargu štaba priekšnieks pulkv.-ltn. J. Ķikulis, org. daļas priekšnieks Ed. Rapss, apmāc. daļas priekšnieks kapt. J. Sāns, 5. Rīgas a. p. kom. M. Treijs un Dzelzceļu a. p. kom. J. Ozoliņš, kas aizsargu augstākam Vadonim izteica visas aizsargu saimes sirsnīgākos novēlējumus lielajā svētku dienā. 18. novembrī Brāļu kapos aizsargu štaba vadība nolika vaiņagu. Lielajā parādē Uzvaras laukumā piedalijās 5. Rīgas un Dzelzceļu aizs. pulka Rīgas vienības. Lidotāju parādē piedalijās arī 7 aizsargu aviacijas lidmašinas.

Aizsargu organizacijas augstākais vadītājs sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, kopā ar aizsargu priekšnieku pulkvedi K. Praulu, 17. novembra rītā izbrauca uz Kauņu, lai Latvijas valsts 20 gadu svinīgos sarīkojumos piedalītos mūsu brāļu tautas galvaspilsētā.

* Aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls š. g. 8. decembrī atskatijās uz karavīru gaitu 20 gadiem Latvijas armijā. Pulkvedis Kārlis Prauls dzimis 1895. g. 2. maijā, Lielstraupes pagastā. Savas karavīra gaitas sācis Krievijas armijā, kur ieguvis arī pirmo virsnieka dienesta pakāpi. 7. Bauskas latviešu strēlnieku pulka sastāvā piedalijies kaujās pie Katrinmuižas, Ķekavas, Smārdes un Melnmugures. 1918. gada 8. decembrī viņš kā kapteinis brīvprātīgi iestājas Latvijas armijā un Atsevišķās (studentu) rotas un Atsevišķā bataljona sastāvā piedalas kaujās pret lieliniekiem pie Kurzemes un Rīgas atbrīvošanas, bet pēc pārskaitīšanas uz 3. Jelgavas kājnieku pulku — Latgales atbrīvošanā. Aizsargu priekšnieka amatā pulkvedis K. Prauls darbojies sākot ar 1930. gada 20. augustu, ielikdams aizsargu audzināšanas darbā savu karavīra gaitu ilgos gados gūtos piedzīvojumus un zināšanas. Aizsargu organizacija šajā laikā sekmīgi gājusi uz priekšu, izaugdama līdz tagadējam atbildības pilnam un izcilam stāvoklim. Pulkveža K. Praula vadībā aizsargu saime, blakus armijai un kārtības sargiem, līdzdarbojās arī 1934. gada 15. maija notikumos pie atjaunotās Latvijas pamatu likšanas.

Apsveikdami savu ilggadīgo priekšnieku viņa Latvijas armijas karavīra gaitu 20 gadu atcerē, aizsargu štaba daļu priekšnieki un štaba darbinieki pulcējās aizsargu nama aktu zālē. Aizsargu saimes vārdā aizsargu priekšnieku pulkvedi K. Praulu uzrunāja aizsargu štaba priekšnieks pulkvedisltn. J. Ķikulis, bet štaba darbinieces pasniedza ziedus, novēlot vēl ilgus gadus darboties aizsargu saimes priekšgalā.

Aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls, sakarā ar Latvijas armijā pavadītiem 20 gadiem.

* Aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls izsaka sirsnīgu pateicību visām aizsargu vienībām un komandieriem, kas š. g. 8. decembrī viņu apsveikuši sakarā ar Latvijas armijā pavadītiem 20 gadiem.

* Žurnala «Aizsargs» redakcija valsts 20 gadu svētkos saņēmusi apsveikuma rakstu no Lietuvas Vismantu kolonijas latviešu un lietuviešu 7 organizacijām. Redakcija izsaka pateicību par Latvijas aizsargu saimei velTīto uzmanību un priecājas, ka arvienu ciešākas kļūst saites abu brāļu tautu starpā.

1. Talsu pulks.

* Pulka sporta kluba jaunā valdē par priekšsēdētāju ievēlēts pulka komandiera palīgs kapt. V. Liepiņš, par priekšsēdētāja b-dru Talsu pilsētas galva P. Haselbaums, kasieri — pulka fiziskās audzināšanas instr. F. Čibe, biedrzini — H. Sūniņš. Revizijas komisijā — apr. vec. R. Kuikulītis, A. Plācis un J. Grikmanis.

* Kandavas aizsardzes un aizsargi svinīgo solijumu deva 13. novembrī. Svētrunu teica māc. R. Zariņš. Svinīgo solijumu pieņēma pulka komandieris E. Mauriņš. Noslēgumā sumināja Valsts Prezidentu, valdību un aizsargu augstāko vadību. Pēc akta Kandavas sadr. b-bas zālē notika koncerts ar vīru dub. kvarteta «Tēvija» piedalīšanos.

* Ievadot 17. novembra vakarā valsts 20 gadu pastāvēšanas svētkus, Talsu aizsargi un aizsardzes, piedaloties skautiem, arodbiedrībai un pārējām organizacijām, pulcējās Ezera laukumā, no kurienes gājienā devās uz baznīcu. Pulka komandieris E. Mauriņš nolika vaiņagu pie kritušo brīvības cīnītāju piemiņas plāksnes. Svētvakara dievkalpojumu noturēja mācītāji Namgauds un Martinelli. Pēc tam gājiens devās uz senču pilskalnu, kur aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Solijumu pieņēma pulka kom. E. Mauriņš. Aizsargi un aizsardzes sumināja Valsts Prezidentu, kara ministru, valdību un aizsargu vadību. Pilskalnā dega četri sārti, novietoti uz vītnēm greznotiem augstiem stabiem. Pilskalna nokājē, ezerā, dega: «Slava Latvijai», un atskanot 20 šāvieniem, pa apgaismoto karogmastu pilskalna augstienē uzvijās valsts karogs. Pāri ezeram sākās Talsos vēl neredzēti krāšņa uguņošana, ko vadija aizsargs Benjamiņš.

* 18. nov. Talsos notika lielā parāde un pamatakmens likšana Talsu atbrīvošanas piemineklim. Svētkos bija ieradies kara ministra ģen. J. Baloža pārstāvis plkv. Rapa. Pieminekļa pamatakmens vietu iesvētot, svētrunu teica mācītājs Saulītis, uzsverot, ka šai vietai jātop par tautas svētnīcu, kur jaunatne varēs nākt un smelties spēkus. Svētīšanu izdarija māc. Martinelli. Tad uzrunu teica plkv. Rapa, nododams kara ministra un armijas komandiera sveicienus, norādod uz valsts 20 g. sasniegumiem un uzsverot, ka diviem vīriem esam pateicīgi par Latvijas valsts radīšanu un izveidošanu — Valsts Prezidentam Kārlim Ulmanim un kara ministram ģen. Jānim Balodim. Pēc runas plkv. Rapa ieguldija Atbrīvošanas pieminekļa pamatos skārda cauruli ar naudas un laikr. paraugiem. Pamatakmens likšanas svinībām sekoja svētku parāde,

Aizsargi - jūrnieki parādē.

bet vakarā, pēc Valsts Prezidenta radio runas, lugas «Tēvuzeme» izrāde.

* Nūrmuižas aizsargi un aizsardzes svinīgo solijumu deva 18. nov. Svētrunu teica mācītājs Namgauds, solijumu pieņēma p. k. p. kapt. Liepiņš. Notika arī svētku parāde, bet vakarā lugas «Tēvuzeme» izrāde.

* Svētku parādes vēl notika Kandavā, Sabilē un Valdemārpilī. Visur Valsts Prezidenta runai sekoja A. Grīna lugas «Tēvuzeme» izrāde. Sarīkojumi bija labi apmeklēti.

2. Ventspils pulks.

* Visas pulka vienības jau paspējušas dot aizsargu un aizsardžu jauno svinīgo solijumu. Kā pēdējie solijumu 6. novembrī deva Ziru aizsargi un aizsardzes. Pēc mācītāja E. Kacenberga noturētā garīgā akta un pulka kom. palīga kapt. A. Bīmaņa uzrunas solijumu deva 50 aizsargi un aizsardzes. Nodaļas dramatiskā trupa vakarā uzveda P. Balodes lugu «Sapnis par laimi».

* Valsts 20 g. pastāvēšanas svētkos Ventspils pilsēta ziedojusi pulka nama fondam 1000 ls. Svinību rīkošanā pulka vienības piedalījās kopā ar pašvaldībām. Ventspilī kopējā parādē piedalījās štaba rota, jūras diviziona 2. rota un 3. rotas III vads, kā arī pulka štaba un jūras diviziona orķestri.

* Ugāles pagasta padome savā pēdējā sēdē nolēmusi pagasta pašvaldībai piederošo tautas namu «Gaisma» atdāvināt aizsargiem. Attiecīgais lēmums jau iesūtīts apriņķa vecākam, kas kopēji ar pulka komandieri nokārtos dāvinājuma formelo pusi.

3. Ludzas pulks.

* Valsts 20 gadu svētkos Mērdzenes pagasta aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu, ko pieņēma pulka k-ra pal. kapt. ltn. Frišmanis. Vakarā notika A. Grīna «Tēvuzemes» izrāde.

* Visās pulka vienībās valsts svētkos aizsargi un aizsardzes ņēma aktīvu dalību. Svētki pagāja lielā sajūsmā un no jauna stiprināja apņemšanos, vēl vairāk strādāt savu dzimto pagastu kulturalās un sabiedriskās dzīves veidošanā.

* Istras nodaļas rosīgā aizsardžu saime, priekšnieces J. Putnieces vadībā, 20. un 21. novembrī bija sarīkojusi lielu mantu loteriju, kas deva nodaļas kulturalo pasākumu veicināšanai 470 ls atlikumu. Sarīkojumu kuplināja nodaļas koris dir. Fr. Štāla vadībā.

4. Jēkabpils pulks.

* Valsts 20 gadu pastāvēšanas svinībās aizsargi piedalījās kopā ar pašvaldībām, skolām un organizacijām. Parādes notika: Jēkabpilī — kopā ar armiju. Viesītē — pieņēma II bataljona komandieris V. Veinbergs. Jaunjelgavā — pieņēma pulka kom. pal. kapt.-ltn. Matcats. Sērenē — pieņēma pulka kom. palīgs. Neretā — pieņēma III bataljona komandieris V. Kazaks. Pēc parādēm, svinīgiem aktiem un Valsts Prezidenta radiorunas noklausīšanās aizsargu dramatiskie pulciņi svētku sarīkojumus noslēdza ar A. Grīna lugas «Tevzeme» izrādi.

5. Rīgas pulks.

* Uz novembra mēneša gaitām un veikto darbu pulka komandieri, aizsargi un aizsardzes var atskatīties ar zināmu lepnumu, jo arī viņu darbs galvas pilsētā un apriņķa pilsētās ievērojami sekmēja valsts 20 gadu pastāvēšanas svētku sarīkošanu un to teicamo norisi.

Svētku sarīkošanā piedalījās pulka Rīgas rotas, sazinā ar valsts 20 gadu pastāvēšanas rīcības komiteju, bet nodaļas un aizsardžu pulciņi apriņķa pilsētās un pagastos sadarbojās ar vietējām pašvaldībām un organizacijām. Svinīgajā valsts svētku parādē Rīgā, Uzvaras laukumā, piedalījās pulka kājnieku un jūrnieku rotas ar karogu komandiera palīga kapt. N. Ošiņa vadībā. Šajā parādē aizsargi gar savu augstāko Vadoni Valsts Prezidentu Kārli Ulmani nosoļoja teicami un iznesīgi, godam sacenzdamies ar mūsu armijas pulkiem.

Pēcpusdienā Valdemāra ielā, no valdības nama līdz Nacionalajam Teatrim, aizsargi veidoja goda špaleru, caur kuru uz teatra namu devās Valsts Prezidents un ministru prezidenta biedrs kara ministrs ģen. J. Balodis. Pie teatra nama, kur 1918. gada 18. novembrī pasludināja Latvijas valsti, Valsts Prezidents atklāja piemiņas plāksni. Arī tur divi pulka aizsargu komandieri stāvēja goda sardzē.

* Provincē valsts svētkos, 18. novembrī, pulka aizsargi un aizsardzes piedalījās svinīgajās parādēs 22 vietās. Dubultos Rīgas jūrmalas bataljona 13. un 14. rotu un jūras diviziona parādi pieņēma pulka komandieris M. Treijs, bet komandēja turienes bataljona komandieris Jākobsons. Siguldā parādē piedalījās Siguldas, Krimuldas un Turaidas nodaļa. Šo parādi pieņēma 5. rotas komandieris Linters. Ogres un Ogresgala nodaļu parādi Ogrē pieņēma 4. rotas komandieris Strauchs, Ropažos — jātnieku diviziona komandieris Plieniņš, Ādažos — Sakaru bataljona 9. motociklu - auto rotas komandieris Podnieks, Ikšķilē — Sakaru bataljona 4. rotas komandieris Plūmanis, Inčukalnā — Inčukalna, Sējas un Allažu nodaļu parādi — 6. rotas komandieris Kalniņš, 7. rotas parādi Nītaurē — rotas komandieris Freimanis, Vidrižos — Vidrižu, Ledurgas, Bīriņu un Pabažu nodaļu parādi — 8. rotas komandieris Kalniņš, kas Skultē pieņēma arī Skultes un Pēterupes nodaļas aizsargu parādi. 9. rotas parādi Zaubē pieņēma rotas komandieris Tobiss. Madlienas, Ķeipenes, Lauberes un Kastrānes nodaļas pulcējās parādē Madlienā, ko pieņēma III bataljona komandieris Stūre. Suntažos — jātnieku diviziona komandieris Grunte, Krapē — Krapes un Lēdurgas nodaļu parādi — 10. rotas komandieris Ozols, Lielvārdē — Lielvārdes, Rembates un Ķeguma vada parādi pieņēma vada komandieris Vītiņš, Aizkraukles, Skrīveru un Jumpravas nodaļu parādi Skrīveros — 11. rotas komandieris Sekste. Birzgalē — nodaļas priekšnieks Saulkalns. Kokneses, Viskaļu, Bebru un Pļaviņu pagasta nodaļas parādi Koknesē — 12. rotas komandieris Preiss, Slokā — 15. rotas parādi bez Ķemeru nodaļas — Rīgas jūrmalas bataljona komandieris Jākobsons, Ķemeros nodaļas parādi pieņēma 15. rotas komandieris Alste, bet Pļaviņu pilsētas nodaļa piedalījās turienes garnizona parādē pilsētas tirgus laukumā. Nodaļas rīkoja arī svinīgus aktus un bija sagatavojušās A. Grīna patriotiskas lugas «Tēvuzeme» izrādes.

* Svinīgā solijuma sanāksmes pulka vienībās jau gandrīz noslēgušās. 6. novembrī tādas bija Taurupē un Ogrē, bet 13. novembrī plašākā Rīgā, kad jūras diviziona aizsargi nodeva un parakstīja solijumu Tēvzemei un Vadonim. Diviziona aizsargi pulcējās Aizsargu nama zālē. Viņu skaitā bija arī visi mūsu kuģu īpašnieki, kas tagad iestājušies aizsargu organizacijā. Svinībās ieradās pulka komandieris M. Treijs un viņa palīgs kapt. N. Ošiņš, adjutants J. Freimanis. Maršam skanot, zālē ienesa pulka karogu. Dievvārdus sacīja māc. V. Rozenieks, un tad aizsargi deva savu svēto solijumu, ko pieņēma pulka komandieris, aprādīdams, ka aizsargiem jābūt tiem darbiniekiem, kas ar prieku stājas sabiedrības priekšgalā, lai pildītu pienākumus, kurus noteic tautas Vadonis. Jūras aizsargos jābūt arī modram mū-

su jūrniecības tēva Kr. Valdemāra garam. Izskanot valsts himnai, diviziona komandieris K. Meinerts pateicās pulka vadītājam un jūras aizsargu saime slavināja Valsts Prezidentu, kara ministru, aizsargu un armijas vadību. Komandieris jaunajiem diviziona saimes locekļiem — kuģu īpašniekiem pasniedza aizsargu nozīmes. Balvas saņēma diviziona labākie šāvēji: 1. rotas flagvirsnieks V. Snikeris, ieroču pārzinis J. Pancers un 2. rotas aizsargs M. Kadiķis. Svinīgo sanāksmi slēdzot, tās dalībnieki nodziedāja Dziesmu brīvai Latvijai.

* 20. novembrī Arķibīskapa katedralē pulka štaba aizsardžu pulciņš ar priekšnieci, sabiedrisko lietu ministra A. Bērziņa kundzi, rīkoja garīgu koncertu, piedaloties māksliniekiem — H. Cinkai - Berzinskai, Ženijai Brūgānei, Ed. Miķelsonam, P. Rībam, F. Heinrichsonam, Verneram Taubem un pulka orķestrim. Šis mirušo piemiņas dienas koncerts izdevās teicami un bija labi apmeklēts.

6. Aizputes pulks.

* 6. novembrī Aizputes Sv. Jāņa baznīcā atklāja piemiņas urnu brīvības cīņās un pasaules karā kritušiem draudzes locekļiem. Līdzekļu sagādāšanā rosīgu dalību ņēmis štaba aizsardžu pulciņš un ziedojumus devis arī pulks. Atklāšanas svinībās ieradās armijas mācītājs P. Apkalns, Kurzemes divizijas komandieris ģenerālis O. Dankers, 2. Ventspils kājnieku pulka komandieris pulkvedis J. Stulpiņš, u. c. Pārpildītā baznīca bija aizsardžu krāšņi dekorēta rudens ziediem un pie urnas stāvēja aizsargu komandieru goda sardze. Pēc mācītāja P. Apkalna garīgā ievada, urnu atklāja kara ministra ģenerāla J. Baloža uzdevumā ģenerālis O. Dankers. Urnu pagatavojis tēlnieks K. Zemdegs.

* 6. novembrī svinīgo solijumu deva pulka 6. rota Gudenieku skolas namā, kur to pieņēma III btl. komandieris A. Zaure. Solijumam turpat sekoja kopējs azaids.

* Ievadot valsts 20 gadu pastāvēšanas svinības, 17. novembrī uz pulkveža Kalpaka nāves vietu Airītēm izbrauca apriņķa, pašvaldību un skolu pārstāvju delegacija, kurā piedalijās arī aizsargu pulka vadība. Delegacijas vārdā kopēju vaiņagu ar krāšņiem ziediem nolika Aizputes - Kuldīgas kara apr. priekšnieks plkv.-ltn. J. Bērziņš.

* Aizputes pilsētā un visā apriņķī valsts jubilejas svinības noritēja visai pacilāti. Aizputē pulka orķestris no rīta baznīcas tornī atskaņoja koralus. Notika svinīga pilsētas valdes sēde, svētku dievkalpojums Sv. Jāņa baznīcā un plkst. 12,30 tirgus laukumā plaša aizsargu, skolu un organizaciju parāde, ko pieņēma pulka komandiera palīgs J. Zvirbulis. Pēc uzrunas un kritušo pieminēšanas, jūsmīgi atskaņeja valsts himna un Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa, kara ministra ģenerāļa J. Baloža, sabiedr. lietu ministra A. Bērziņa un valdības sumināšana. Plkst. 16 visi pulcējās Aizputes Latviešu biedrībā uz svinīgu aktu, kur noklausijās Valsts Prezidenta radiorunu un ģimnazijas audzēkņu kora dziesmas. Vakarā pulka štaba rota uzveda J. Grīna patriotisko lugu «Tēvuzeme».

* Svētku parāde notika arī Sakā, piedaloties aizsargiem, skolu jaunatnei un organizacijām. Šeit parādi pieņēma III btl. komandieris A. Zaure. Valsts svētkus aizsargi ļoti svinīgi atzīmēja visos pagastos, kopā ar pašvaldībām, skolām un organizacijām.

* Mājturības kursu sezonu šogad ievadija štaba aizsardžu pulciņš, sarīkodams Aizputē no 25.—27. novembrim gaļas pārstrādāšanas un konservēšanas kursus, LLK instruktores M. Firstes vadībā.

* Valtaiķu pagastā kāda aizsarga ģimeni skārusi smaga ugunsnelaime un nodegušas vairākas ēkas. Vietējie aizsargi savā sanāksmē nolēmuši cietušām nākt talkā katrs ar savu darba spēku un šķūtīm.

7. Valkas pulks.

* Valsts 20 gadu pastāvēšanas svētkus spoži svinēja visos apriņķa pagastos. Svētku rīkošanā aktivi līdzdarbojās arī aizsargi un aizsardzes, rīkodami gājienus, parādes un vakarā A. Grīna lugas «Tēvzeme» izrādes. Valkā, pēc svinīgā dievkalpojuma, laukumā pie tautas nama notika plaša aizsargu, aizsardžu, brīvības cīnītāju b-bas «Ziemeļnieki», skolu, ugunsdzēsēju, mazpulku, vanagu un organizaciju kopēja parāde, kuru komandeja pulka kom. palīgs kapt. J. Krūmiņš. bet pieņēma pulka kom. K. Briedis. Pēc parādes gājiens devās uz Valkas Brāļu kapiem, kur svētbrīdi noturēja mācītāji E. Jundzis un O. Krauze un uzrunu teica kara apr. priekšnieks pulkv. Sinants. Svinībās Valkā bija ieradusies arī delegacija no Igaunijas — apriņķa vecākais V. Velners, kolonels Trosi u. c.

Aizsargi s. g. 18. novembra parādē Uzvaras laukumā.

* Valkas Sporta biedrība savā ārkārtējā pilnsapulcē nolēmusi apvienoties ar 7. Valkas aizs. pulka sporta klubu. Biedrībai pieder nekustams īpašums 14.000 ls vērtībā. Šī apsveicamā apvienošanās jūtami cels sporta dzīves rosību Valkā.

* Ja beidzamā laikā teatra nozīme uz laukiem sāka mazināties un teatra izrādes tika uzskatītas par biedrību galveno ienākumu avotu, nepiegriežot nekādu vērību izrāžu mākslinieciskai sagatavošanai, tad to vairs nevar teikt par pašu pēdējo laiku.

Īpatnējus, jaunus ceļus teatra mākslas izveidošanā laukos iet arī 7. Valkas aizsargu pulks, pulka režisora F. Kļaviņa vadībā. Katrā vienībā darbojas aizsargu teatra trupa, kura dod gadā vairākas labi sagatavotas izrādes. Trupas savā starpā izved arī izrāžu apmaiņu — viesošanos. Ar to viegli panāk lielāku izrāžu skaitu un rada savstarpēju sacensību. Lai sasniegtu vēl lielākus panākumus, 2—3 trupas apvienotas vienā trupā kopā, kura sīki izstrādā kopēju darbības planu visam gadam, pagatavo kostimus un citus teatra piederumus. Pulks katru gadu notur 1—2 kopējus teatra kursus, kuros parasti ierodas ap 150 trupu vadītāji un aktieri no visām nodaļām. Kursos bez teoretiskām lekcijām tiek iestudētas vairākas lugas, kuras vēlāk uzved nodaļās. Pienācīga vērība tiek piegriezta arī grimētāju sagatavošanai. Vasaras laikā daudzās nodaļās notiek brīvdabas uzvedumi, tiem apmeklētāji ierodas no plašas apkārtnes. Sevišķi pagājušā vasarā pulks cēla gaismā senās senču tradicijas atjaunotā mirdzumā, svinot kopējus Līgo svētkus ar visu pārējo pagasta sabiedrību un tautu, tā vēl vairāk padziļinot aizsargu un iedzīvotāju ciešo vienību. Šāda veida darbs bez plašākas sadarbības veicināšanas dod arī prāvus ienākumus, kas savukārt nodaļām atļauj izvest skatuvju pārkārtošanu, jaunu dekoraciju iegādi, tāpat dod iespēju iekrāt kapitalu, lai ar laiku varētu stāties pie aizsargu mītņu ierīkošanas, kuru trūkums sāpīgi izjūtams nodaļu lielākā daļā.

8. Valmieras pulks.

* Par pulka aizsardžu priekšnieci iecelta cand. hist. A. Meneka.

* 6. novembrī Kokmuižas aizsargi rīkoja bazaru. Tā ienākums izlietots «Brandeļa» pārbūvei par aizsargu namu.

* 6. novembrī Umurgas un Katvaru nodaļas deva svinīgo solijumu. To ievadija garīgs akts Umurgas baznīcā, kuplināja kora priekšnesumiem un noslēdza sporta priekšnesumi un bazars.

* 12. novembrī Limbažu pagasta namā notika nodaļas svinīgā solijuma sarīkojums. Pie Baumaņu Kārļa un Viļa Gelbes kapiem notika garīgi akti mācītāja E. Mača vadībā. Vakarā notika Limbažu saviesīgā biedrībā teatra izrāde, uzvedot R. Blaumaņa «Ļauno garu». Režiju saprātīgi vadija sab. lietu min. režisors T. Kugrēns. Sarīkojums bija saistijis plašas pagasta sabiedrības uzmanību un atsaucību.

* Valsts 20 g. svētkus aizsargu saime svinēja lielā pacilātībā un sajūsmā. Pilsētās un lielākos centros notika aizsargu parādes, kur piedalijās vietējo un apkārtējo nodaļu aizsargi, sabiedriskās organizacijas un skolu jaunatne. Valmierā notika iespaidīgs lāpu gājiens uz Brāļu kapiem jau 17. novembrī, bet parāde ar Kauguru garnizona, aizsargu, sabiedrisko organizaciju un skolu jaunatnes piedalīšanos notika 18. novembrī Vienības laukumā. Parādi pieņēma garnizona priekšnieks plkv.-ltn. Jaunsnikers.

* Labi izdevās valsts svētku sarīkojumi arī Ķieģeļu, Puikules, Rozēnu, Ainažu u. d. c. nodaļās. Svinīgos sarīkojumos galveno darba organizēšanu un tā smagumu iznesa aizsargu nodaļas, bet sarīkojumos ļoti plaši piedalijās visi pagastu iedzīvotāji. Augšā pieminētajos sarīkojumos piedalijās arī lektori no sab. lietu ministrijas. Sarīkojumus kuplināja koncertiem un teatra izrādēm. Citas aizsargu nodaļas, kopā ar pagastu pašvaldībām un sabiedriskām organizacijām, valsts svētkus atzīmēja svinīgu aktu veidā.

* 18. novembris bija izcila diena visai Limbažu pilsētas sabiedrībai arī citādā ziņā: pilsētas pamatskolai aizsargu nodaļa pasniedza dāvāto karogu. Svinībās piedalijās pulka komandieris J. Vērpelis, Valmieras apriņķa tautskolu inspektors K. Streipa u. d. citi redzami sabiedrības pārstāvji. Izcilo notikumu skolas saime kuplināja ar priekšnesumiem.

* Novembrī pulkā noslēdzās svinīgo solijumu sarīkojumi. Pulka aizsargu un aizsardžu saimi tagad saista pie Latvijas jo ciešām saitēm svinīgs solijums mūsu tautai, valstij un Vadonim Kārlim Ulmanim.

9. Madonas pulks.

* Valsts 20 gadu pastāvēšanas svinības Madonā stipri atšķīrās no iepriekšējo gadu svinībām un bija daudz plašākas un grandiozākas. 17. novembrī aizsargi, aizsardzes, skolas un organizacijas gājienā devās uz Lisaskalna kapiem, kur pie kritušo brīvības cīnītāju pieminekļa notika aizlūgums un nolika vaiņagu. 18. novembra rītā pulka orķestris atskaņoja korāļus pie Aizsargu nama. Plkst. 10 sākās svinīga pilsētas valdes sēde, bet plkst. 11 dievkalpojums Aizsargu namā. Plašā nama zāle bija pārpildīta un daļai svētku dalībnieku nācās uzturēties priekštelpās. Pēc dievkalpojuma notika parāde, kuru pieņēma pulka komandieris N. Jansbergs. Plkst. 17 madonieši bija pulcējušies Aizsargu namā un noklausijās Valsts Prezidenta radiorunu. Nama zāle atkal nevarēja uzņemt visus svētku dalībniekus. Pēc Prezidenta runas sākās svinīgs akts, kurā uzrunu teica pulka komandieris un dziedāja pulka štaba koris. Tad svētku dalibnieki noskatijās A. Grīna lugu «Tēvuzeme», pulka štaba dramatiskā pulciņa izpildijumā. Izrāde un svinību oficialā daļa noslēdzās ar «Dziesmu brīvai Latvijai». Krāšņi bija pilsēta un veikalu skatlogi savā svētku rotā, kas dekorējumā ievērojami atšķīrās no iepriekšējos gados redzētā. Vakara krēslā, iedegoties svētku ugunīm, daudzie prožektori, spuldzes un gaismas uzraksti pilsētu padarija vēl skaistāku. Jo krāšņi te izcēlās aizsargu nams ar savu skaisto dekorējumu.

* Vairākās pulka nodaļās valsts svētku dienā tika noturētas parādes, kurās bez aizsargiem un aizsardzēm piedalijās skolas, organizacijas un biedrības. Aizsargi un aizsardzes svētku rīkošanā visos pagastos ņema aktivu dalību un veicināja svētku labu izdošanos. A. Grīna lugas «Tēvuzeme» izpildītāji, gandrīz visos gadijumos, bija pulka nodaļu dramatiskie pulciņi. Dažās pulka nodaļās bez pārējām svinībām notika arī aizsargu un aizsardžu svinīgā solijuma došana. Solijumu deva Patkules, Sarkaņu, Bērzaunes, Grostonas, Viesienas, Tirzas, Mārcienas un Mētrienas nodaļās. Solijumus pieņēma pulka vecākie komandieri. Mētrienas nodaļas aizsargi un aizsardzes 18. novembra rītā ieradās pie pulkv. Kalpaka kapa Visagala kapos un nolika vaiņagu.

* 2. novembrī pulks Aizsargu namā rīkoja tautas izrādi. Pulka štaba dramatiskais pulciņš uzveda R. Blaumaņa «No saldenās pudeles», aizsargu štaba režisora O. Ziemeļnieka režijā. Izrāde notika pie pārpildītas zāles.

* 5. novembrī Ļaudonas aizsargi un aizsardzes, savā tradicionalā Mārtiņu vakarā, deva svinīgo solijumu. Garīgo aktu noturēja māc. Goba. Solijumu pieņēma 5. rotas komandieris Lā-

Svinīgā solijuma parakstīšana 1. Talsu aizs. pulkā.

cis un nolasija referatu: «Senais un tagadējais Mārtiņvakars». Vakaru kuplināja deklamacijām.

* Novembra pirmā pusē svinīgos solijumus deva arī Kraukļu, Sāvienas, Adulienas, Vecgulbenes, Grašu u. c. nodaļās.

* 16. novembrī Cesvaines aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu, ko pieņēma I bataljona komandieris Everts. Valsts svētku svinības Cesvainē ievadija ar gājienu uz baznīcu. Pēc dievkalpojuma notika parāde, kurā piedalijās aizsargi, aizsardzes, sportisti un skolu jaunatne. Teatra uzvedums «Tēvuzeme» bija pulcējis neredzēti kuplu apmeklētāju skaitu.

* 26. novembrī Lazdonas nodaļa pamatskolā rīkoja «Mārtiņu vakaru». Pulka kulturalās nozares vadītājs P. Kalniņš nolasija referātu: «Lazdonas un tuvākās apkārtnes vēsture». Vakaru kuplināja kora dziesmas.

* 27. novembrī Aizsargu namā, Madonā notika komandējošā sastāva apspriede ierindas komandieriem. Apspriedi atklāja pulka komandieris N. Jansbergs. Apspriedē pulka vadība deva norādijumus un pārrunāja dažādus aizsargu dzīves jautājumus. Komandieri uz apspriedi bija pulcējušies kuplā skaitā.

* 30. novembrī pulks atjaunoja referatu vakarus Aizsargu namā, Madonā. Pulka kulturalās nozares vadītājs Kalniņš lasija referātu par tematu: «Madonas un apkārtnes vēstures fragmenti.» Vakaru kuplināja Lazdonas nodaļas vīru dubultkvartets. Turpmāk šādi vakari notiks ik pēc divām nedēļām — trešdienās.

10. Cēsu pulks.

* Valsts 20 gadu neatkarības svētkos pulka vienības piedalijās svinīgās parādēs un citos sarīkojumos Cēsīs un lauku centros. Štaba bataljons soļoja parādē kopā ar Cēsu garnizona karaspēka daļām, bet pārējās pulka vienības svētku parādes rīkoja kopā ar mazpulkiem. Daudzās vietās aizsargu un aizsardžu dramatiskās trupas pēc svinīgiem aktiem sarīkoja teatra izrādes, uzvedot režisora A. Zommera iestudējumā A. Grīna lugu «Tēvuzeme». Raunā pēc svētku parādes, kuru pieņēma II btl. adjutants O. Dzenis, aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu.

* 5. novembrī svinīgo solijumu deva Priekuļu nodaļas aizsargi un aizsardzes. Dievkalpojumu vadija māc. K. Hermanis. Solijumu pieņēma pulka k-ra pal. kapt. K. Apinis.

* 13. novembrī štaba bataljona aizsargi un aizsardzes ar pulka komandieri J. Pubuli un viņa palīgu kapt. K. Apini priekšgalā pulcējās svinīgā solijuma dievkalpojumā Cēsu Sv. Jāņa baznīcā. Dievkalpojumu vadija māc. A. Piebalgs. Svinīgo solijumu aizsargi un aizsardzes parakstija Cēsu aizsargu namā.

* Pulka komandieris J. Pubulis nodevis Cēsu Sv. Jāņa baznīcas komitejai ziedojumu — 200 ls izdevumu segšanai, kas rastos ar baznīcas atvēlēšanu apmeklētājiem ik dienas, rītos un vakaros. Baznīcu pēc tās atjaunošanas apmeklē daudz dievlūdzēju. Pulka vadība nodomājusi laiku pa laikam sarīkot īpašus aizsargu un aizsardžu dievkalpojumus. Pirmais dievkalpojums notika aizsardzēm 24. novembra vakarā. Dievvārdus teica teoloģe M. Šmite.

Aizsargi - jūrnieki svinīgā solijuma aktā.

11. Tukuma pulks.

* 6. novembrī Milzkalnes pamatskolā pulcējas Milzkalnes nodaļas un Jūras rotas aizsargu saime svinīgā solijuma svētkos. Zaļumu vītnēm greznotā zālē pie improvizēta altara svinības ar garīgu aktu ievadija pulka mācītājs — prāvests A. Virbulis. Pulka komandieris E. Mauriņš uzrunā pakavējās vie aizsargu organizacijas tapšanas laikiem, aizsargu pienākumiem un svinīgā solijuma nozīmes. Tad visi vienojās tautas lūgšanā. Aktu noslēdza ar Dziesmu brīvai Latvijai. Vakarā notika patriotiskās dramas «Tīreļpurvs» izrāde A. Katlapa režijā, kurš arī veiksmīgi tēloja Granta lomu. Apmeklētāju bija pārpildīta zāle.

12. Ilūkstes pulks.

* Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš 6. novembrī Sventē atklāja aizsargu namu, kas izbūvēts bijušā muižas klētī. Nama pārbūvi vadijis arch. Villa un tā izmaksājusi 18.000 ls, no kuriem 3.200 ls Sventes aizsargiem dāvinājis Valsts Prezidents. Pie goda vārtiem sabiedrisko lietu ministru A. Bērziņu, aizsargu priekšnieku pulkv. K. Praulu un aizsargu štaba saimniecības daļas priekšnieku F. Upelinci sagaidija pulka vadība, bet aizsardzes viesiem pasniedza ziedus. Jauno aizsargu mītni iesvētija Sventes katoļu draudzes mācītājs P. Smelteris, pēc kam svinību dalībniekus uzrunāja sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš. «Prezidents savos atpūtas brīžos iepazinies ar valsts iedzīvotāju dzīvi dažādos novados,» teica ministrs. «To viņš darijis, lai redzētu, kas lauku darbu darītājiem vajadzīgs, lai palīdzētu tiem iekļauties valsts dzīves cēlēju saimē. Arī šis mums ir gaišs pierādijums mūsu Prezidenta gādībai. Pateicoties Valsts Prezidenta gādībai, tagad nodrošināta arī zemnieku labklājība, gādāts par skolām, kur mācīties valsts valodu. Valoda ir drošākā saite, kas dod iespēju pilsoņiem saprasties. Valoda neiznīcina tautību, tā tikai palīdz ikvienam ciešāk iekļauties mūsu valstī, mūsu valsts sabiedriskajā dzīvē. Pie mums nav ne nacionalas, ne reliģiskas neiecietības, bet valstij tomēr tiesības prasīt, lai visi, kas bauda valsts likumu aizsardzību, cienītu šo valsti, kuras pilsoņi mēs esam, cienītu šo tautu, kuras vidū kāds bauda viesmīlību. Viens neapgāžams likums ir un paliek, ka vienas valsts iedzīvotājiem jāturas cieši kopā kā priekos, tā bēdās, kā vienas lielas ģimenes locekļiem. Latvija ir mūsu Tēvuzeme, tā ir mūsu tēvu darba rezultats. Cienīdami savu tēvu darbu, lai esam gatavi turpināt to, gatavi par Latviju stāvēt un, ja vajadzīgs, arī cīnīties.» Sabiedrisko lietu ministrs Sventes aizsargiem nodeva Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa sveicienus ar vēlējumu būt ne tikai priecīgiem ņēmējiem, bet vēl jo priecīgākiem devējiem, cenšoties labi veikt visu, kas kalpo mūsu Latvijai. Pulka komandieris K. Bērziņš un Sventes aizsargu nodaļas priekšnieks A. Risters pateicās ministram par sniegtajiem norādijumiem un lūdza nodot sirsnīgu pateicību Valsts Prezidentam par labajiem novēlējumiem un atbalstu. Sventes aizsargu svinībās piedalijās Zemgales divizijas komandiera palīgs ģen. N. Dūze, Ilūkstes apriņķa lauku pašvaldību vecākais J. Vepers u. c. apriņķa sabiedriskie darbinieki. Sarīkojumu noslēdza teatra izrāde.

* Lielā sajūsmā pulka vienības piedalijās valsts 20 gadu svinību rīkošanā. Aizsargu un organizaciju parādes notika: Silenē — pieņēma 2. rotas kom. Dakša, Ilūkstē — pieņēma pulka kom. Bērziņš, Subatē — pieņēma eskadr. kom. Breikšs un Aknīstē, kur to pieņēma pulka kom. palīgs Vilciņš.

13. Bauskas pulks.

* Ar sašķobītām sienām un vēja aiznestu jumtu, — tāds izskatijās Misas tautas nams, kad to pārņēma aizsargu organizacija. Kā ļauns rēgs no nesenām nesaticības un nevienprātības dienām, tas pacēlās pagasta centrā. Tagad šā slikti turētā nama vietā paceļas stalts Misas aizsargu nams. Ar Valsts Prezidenta, valdības, Kulturas fonda, aizsargu štaba un vietējo organizaciju materialu atbalstu nams tikpat kā no jauna pārveidots un 13. nov. atvēra savas durvis, lai kalpotu vietējo iedzīvotāju kulturali - sabiedriskām vajadzībām. Nama atklāšanas svinībās ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un aizsargu pr-ks pulkv. K. Prauls. Viņus uz apriņķa robežām sagaidija pulka kom. A. Blanka ar lauku pašv. vecāko V. Annusu. Pie jaunā nama bija celti goda vārti. Te viesus sagaidija aizsargu, aizsardžu, mazpulku, skautu, skolu jaunatnes un sabiedrisko darbinieku goda ierinda. Ziedu veltes pasniedza aizsardzes un mazpulku dalībnieki. Nama pārbūves projekta un būvdarbu vadītājs pulka topografs inž. A. Bramanis nodeva ministram nama atslēgu. Ministrs atslēgu tālāk nodeva pulka komandierim A. Blankam.

Misas aizsargu nams.

Nama iesvētīšanas garīgo aktu noturēja aizs. māc. J. Lūsis no Iecavas. Nama atklāšanas runā ministrs, starp citu, sacija: «Daudzus gadus atpakaļ jūs, misenieši, šo namu jau reiz atklājāt, bet tā jumts bija tik nestiprs, ka vējam to bija iespējams aiznest. Daudziem bija brīnums, ka pagasta centrā var būt tāda sabiedriska celtne. Arī šis jaunais nams var izskatīties ne tāds, kā tagad, ja trūks saimnieka rokas. Tādēl, lai aizsargi un aizsardzes ir nevien šī nama apsaimniekotāji, bet arī kārtībā uzturētāji. Palīgā jānāk arī visai Misas sabiedrībai, jo šis nams kalpos nevien aizsargu organizacijai, bet visai vietējai sabiedrībai. Viena no svarīgākām mācībām tautas dzīvē», — turpināja ministrs, «ir mācība par vienprātību, to gaiši liecina arī mūsu brīvības cīņas. Un ja partiju laikos bijām no šīs mācības atkāpušies, tad 15. maijs mūs novedis atpakaļ pie vienprātības. Vienprātība nav tukša skaņa, ko tikai izrunā, bet mums jāprot arī vienprātībai kalpot un bez kurnēšanas, atrunāšanās un kritikas izpildīt to, ko prasa valsts un tautas Vadonis — tad mēs iesim preti vēl pilnīgākai dzīvei un spilgtākām slavas dienām.» Pēc ministra runas Misas aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu. Pārskatu par nama izbūvi sniedza pulka komandieris A. Blanka. Svētku dalībnieki sumināja Valsts Prezidentu Kārli Ulmani, kara ministru ģen. J. Balodi, sab. lietu ministru A. Bērziņu un aizs. pr-ku plkv. K. Praulu. Misas aizsargus sveicināja apr. vec, V. Annuss. Iecavas pag. vec. J. Sietiņš līdz ar apsveikumu nodeva 50 ls naudas balvu. Svētku noslēgumā pulka dramatiskais ansamblis K. Grīnberga režijā uzveda J. Sārta lugu «Gredzens».

* Līdzekļu vairošanai pulks katra gada rudenī rīko mantu izlozi-bazaru, kas izpelnijušies vietējās sabiedrības plašu atbalstu. Šīgada bazars notika 6. nov. un bazara mantas, kā parasts, izpārdeva dažās stundās. Bazars pulkam deva Ls 3397,61 tīra atlikuma. Bazara noslēgumā pulks rīkoja Nacionalā teatra ansambļa viesizrādi ar K. Zariņa komediju «Lielās sirdis». Arī šī izrāde bija modinājusi sabiedrības uzmanību un plašo aizsargu nama zāli izpārdeva līdz pēdējai vietai. Izrāde deva Ls 452.12 tīra atlikuma.

* Pagājušie valsts 20. gada svētki Bauskā noritēja lielā pacilātībā. Svinībās jo aktivu dalību nēma aizsargi un aizsardzes. Pēc pilsētas valdes svinīgās sēdes un svinīgā dievkalpojuma pie pilsētas pamatskolas notika aizsargu un organizaciju parāde, ko pieņēma pulka komandieris A. Blanka. Svētku runā pulka k-ris atskatījās uz mūsu tautas un valsts 20 g. neatkarības sasniegumiem, izcelot laikmetu pēc 15. maija. Vakarā pilsēta bija krāšņi iluminēta un rotāta. Starp dekorējumiem izcilus vietā bija aizsargu nams, kas saistija visu uzmanību. Pulka dramatiskais ansamblis uzveda A. Grīna lugu «Tēvuzeme».

* 20. novembrī Bauskā notika gadskārtējā komandieru, aizsardžu pulciņu priekšnieču un viņu palīdžu apspriede. Pulka k-ris A. Blanka iepazīstināja sanāksmi ar nāk. gadā paredzētām aizsargu organizacijas 20 g. jubilejas svinībām un uzdeva pulka vienībām jo čakli uz tām gatavoties. Apspriedē atzina, ka vienību kulturālās dzīves izveidošanā kā lektori vairāk jāpiesaista arī vietējā inteliģence, kā: ārsti, agronomi, skolotāji u. c. No 4. dec. līdz 31. janv. pulkā darbosies profesionals skatuves pedagogs - režisors, kas lasīs lekcijas par skatuves mākslu un iestudēs arī lugas. Sanāksme nolēma vietējai valsts ģimnazijai dāvināt karogu, ko pasniegs draudzīgā aicinājuma gada dienā — 28. janvarī. Sanitarie kursi pulkā notiks 1939. g. no 2.—8. janv. Sanāksmes noslēgumā tās dalībnieki sumināja ilggadīgo pulka k-ra palīgu Ed. Senku, kurš savā amatā Bauskā pavadijis 10 gadus. Pulka k-ris A. Blanka dienesta vārdā izteica savam palīgam atzinību un novēlēja vēl ilgus gadus strādāt aizsargu saimē.

* 3. un 4. decembrī pulkā notika aizsardžu dienas, kurās ieradās ap 300 dalībnieču. Aizsardžu dienas ievadija pulka k-ris A. Blanka, norādot aizsardzēm viņu pienākumus un uzdevumus. Referatus nolasija aizsardžu instr. Torgani, Dr phil. J. Students un M. Kerla. Sanāksmē noskaidroja arī vairākus aizsardžu dzīves jautājumus. Pirmās dienas noslēgumā aizsardzēm demonstrēja filmas: «Tēvzemei un brīvībai» un «Ceļojums pa ziedošo Zemgali». Noslēguma runā pulka komandieris norādija, ka aizsardzēm pirmā vietā stādams darbs savā organizacijā, kuras mērķis ir darīt mūsu valsti stipru. Sanāksmi noslēdza Dziesma brīvai Latvijai.

14. Kuldīgas pulks.

* 5. novembrī uz 10 darbības gadiem atskatijās Sātiņu nodaļas aizsardžu pulciņš, sarīkojot piemērotu priekšlasijumu ar sekojošu teatra uzvedumu, deklamacijām, loteriju-alegri u. c.

* 11. novembrī pulka štabs, kopīgi ar Latv. kara invalidu s-bas Kuldīgas nodaļu, atzīmēja Lāčplēšu svētkus. Par tematu «Lāčplēša gars» referēja Sab. lietu min. lektors Edg. Alberings. Koncerta programu izpildija pulka štaba orķestris un pulka sporta kluba koris.

* Valsts 20 gadu pastāvēšanas svētku rītā Kuldīgā un Saldū aizsargi ar lauku un pilsētu pašvaldībām, organizacijām, skolu jaunatni u. c. ieradās kapos, lai godinātu atbrīvošans cīņās kritušo piemiņu. Kuldīgas Annas kapos vaiņagu nolika pulka komandieris Kalve, aizsargu saimes vārdā soloties turēt svētu Latvijas neatkarību un brīvību, ko cīnītāji ar savām asinīm izkarojuši 20 gadu atpakaļ. Svētku parādēs Kuldīgā un Saldū piedalijās tikai pilsētām tuvākās aizsargu vienības un organizacijas, bet pārējās vienības piedalijās svētku sarīkojumos uz vietām. Parādes pieņēma: Kuldīgā — pulka kom. Kalve, bet Saldū — pulka kom. palīgs kpt. Smiltens. Parādes un svētku dalibniekus Kuldīgā uzrunāja pulka kom. Kalve, lauku pašvaldību pārstāvis Kampārs un Kuldīgas pilsētas pārstāvis Auģis. Sakarā ar valsts 20 gadu un Kuldīgas latv. draudzes baznīcas 35 gadu pastāvēšanu, Kuldīgas pilsētas aizsardžu pulciņš dāvināja baznīcai 2 greznus valsts karogus, kurus iesvētot, pulka mācītājs pateicās ziedotājām un izcēla karogu kātu sudraba plāksnēs ierakstītos Vadoņa zīmīgos vārdus: «Kas zem Latvijas karoga stāvējis, tas mūžam Latvijai uzticību zvērējis». Vakarā visi pulcējās pie uzstādītiem skaļruņiem, lai noklausītos Valsts Prezidenta radiorunu tautai.

* 26. novembrī Kuldīgā notika pulka komandējošā sastāva sanāksme, kuru atklāja pulka kom. pal. kpt. Smiltens. Par pulka iekšējo dzīvi skarošiem jautājumiem ziņojumu un pārskatus sniedza pulka revizijas kom. priekšsēdētājs Vilks, pasvītrojot, ka pulka saimniecība nostādīta labi. Pēc pulka goda tiesas locekļu, palīdzības fonda pārstāvju un pulka revizijas komisijas vēlēšanām pulka komandieris Kalve sniedza plašu vispārīgu 1938. g. darbības pārskatu. Par militaro darbību ziņoja pulka kom. pal. kpt. Smiltens, atzīstot sasniegumus par labiem.

* Tanī pašā dienā notika arī aizsardžu pulc. priekšnieču apspriede. To vadija jaunieceltā pulka vec. aizsardze Dr. M. Spalviņa, kurai pulciņu priekšnieces, sakarā ar stāšanos amatā, pasniedza krāšņus ziedus.

* Ar aizsargu priekšnieka atļauju pulks iegādājies lielāku skaitu armijas

jaunā parauga kareivju mēteļu, kurus paredzēts izsniegt norīkojumu gadijumos tiem aizsargiem. kuri nebūtu vēl mēteļus iegādājušies. Uz aizsargu vēlēšanos pulks mēteļus arī pārdos.

* Turlavas aizsardzes novembra sanāksmē nolēma pagasta trūcīgākām daudzbērnu ģimenēm uz Ziemassvētkiem izsniegt dāvanu paciņas. Pulciņa priekšniece O. Biezā un viņas palīdze J. Petrusa apņēmās izsniegt šinī mācības gadā siltas brīvpusdienas katra 1 trūcīgām skolēnam Turlavas pamatskolā. Arī aizsardzes M. Sīmane un I. Zariņa kopīgi izsniegs brīvpusdienas 1 skolēnam.

15. Liepājas pulks.

* Valsts 20 gadu pastāvēšanas svinībās pulka aizsargi un aizsardzes piedalijās gājienos, parādēs, svinīgos aktos un lugas «Tēvuzeme» izrādēs. Svinības visur noritēja lielā spožumā un sajūsmā Sevišķi iespaidīgas tās bija Liepājā kur kopējā parādē piedalijās štaba bataljons. jūras divizions, aviacijas eskadriļa un ritenbraucēju rota. Aizsargus Liepājas parādē komandēja bataljona komandieris Līģeris.

* Valsts vētku gadijumā pulka komandieris K. Tikmanis saņēmis šādu apsveikumu no Lietuvas: «Latvijas neatkarības 20 gadu jubilejas gadijumā sūtu Jums, komandiera kungs, un visam pulkam savus un sev padoto šauļu sveicienus. No sirds novēlu, lai pavadīto 20 brīvības gadu sasniegumi un neatkarības laime iedvesmotu uz vēl dižākiem darbiem un dotu nākotnē vēl lielāku laimi un labklājību. Pulkv.-leitn. Išlinskas, XIII Šauļu vienības priekšnieks.»

* 6 novembrī svinīgo solijumu deva Grobiņas pilsētas. Grobiņas pagasta un Mēdzes pagasta aizsargi un aizsardzes. Svinīgo solijumu pieņēma pulka kom. palīgs kapt. Bekmanis. Sekoja teatra izrāde.

* Aizsardžu tuvināšanās vakaru 21. novembrī rīkoja pulka štaba pulciņa 4. un 5. grupas aizsardzes. Aizsardze Pāvuliņa nolasija referatu «Cilvēka raksturs».

16. Jelgavas pulks.

* Jēkabnieku nodaļa rīkoja rakstnieka R. Blaumaņa 30 gadu nāves atceres vakaru ar lugas «Indrāni» izrādi. Lugu nodaļas dramatiskam ansamblim ļoti rūpīgi bija iestudējis Kristaps Linde un izrāde bija pulcējusi apmeklētājus pat no tālākiem pagastiem. Pirms izrādes par Blaumani kā rakstnieku referēja 2. eskadrona farmaceits M. Pile. bet Blaumaņa dzejas deklamēja Kristaps Linde.

* 6. novembrī aizsargu klubā notika Jelgavas aizsardžu pulciņa kārtējā pēcpusdiena - koncerts. Koncertu izpildija operdziedone H. Lūse, vijolnieks A. Arnītis un pianists - komponists O. Kreišmanis. Mākslinieku sniegumus uzņēma jūsmīgi un tiem veltija sirsnīgus aplausus. Pēc priekšnesumiem bija vērtīgu mantu izloze, bet aizsardzes pamieloja viesus ar gardiem atspirdzinājumiem.

* Labi izdevusies vakarēšana 9. novembrī notika Salgales Vecpudžu mājās. Pēc pag. vecākā Ūvena uzrunas referatus nolasija aizsardžu pulciņa priekšniece Silgaile — par naida cēloņiem, lauksaimnieks Līcis — par jaunāko literaturu, lauksaimniece Bierne — par daiļuma kulturu, Jelgavas novada mazpulku inspektors — par vakarēšanas izveidošanu. Referatiem sekoja ļoti dzīvas pārrunas. Interesanto vakarēšanu kopīgi rīkoja aizsardžu pulciņš, lauksaimniecības biedrība un pagasta pašvaldība.

* Valsts 20 gadu pastāvēšanas svinībās Jelgavā aizsargi no rīta piedalijās svētbrīdī pie Atbrīvošanas pieminekļa, kur pulka kom. A. Ausmanis nolika vaiņagu. Tad aizsargi un aizsardzes ieradās dievkalpojumā Sv. Trīsvienības baznīcā un piedalijās svinīgajā parādē hercoga Jēkaba laukumā. Noklausīties Valsts Prezidenta runas radio pārraidijumu aizsargi un aizsardzes pulcējās aizsargu namā. Skatuves priekšā starp lauru kokiem bija novietoti Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa un kara ministra ģenerāļa Jāņa Baloža krūšu tēli. Uz Prezidenta aicinājumu Jelgavas aizsargu saime ar piecelšanos godināja kritušo varoņu piemiņu, kā arī nodziedāja valsts himnu. Vakarā aizsargu namā bija rīkots koncerts aizsargu saimei un piederīgiem. Sarīkojumu atklāja štaba btl. kom. Ed. Zalpēters ar uzrunu, pakavēdamies pie Valsts Prezidenta Kārļa Ulmaņa lielās personības un 15. maija dziļajām pārvērtībām. Runu noslēdza Dziesma brīvajai Latvijai. Sekoja plašā koncerta programa. kurā dziesmas skandināja Jelgavas skolotāju instituta vīru koris audzēkņa R. Baloža vadībā. Ar solo dziesmām piedalijās aizsardzes M. Bramane un E. Muraška, bet čello solo priekšnesumus sniedza V. Ciplājevs. Klavieru pavadijumus izpildija aizsardze Zelle.

* 27 novembrī Jelgavas aizsargu namā notika pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede. To atklāja pulka kom. A. Ausmanis. uzrunā pakavēdamies pie tikko aizvadītām valsts svētku spožām svinībām. Tālāk apspriedē pārrunāja priekšdarbus, kādi veicami vienības. lai pulks cienīgi sagatavotos aizsargu organizacijas 20 gadu svinībām Rīgā, 1939. gada jūnijā. Apspriedē apskatija arī svarīgākos pulka iekšējās dzīves jautājumus.

17. Rēzeknes pulks.

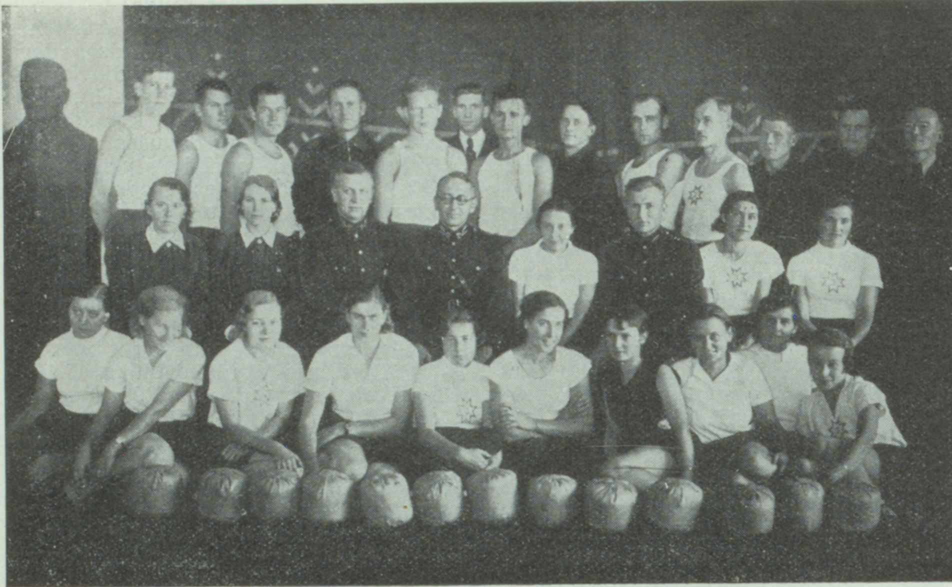
* 6. novembrī Kaunatas un Atašienes vienību aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solijumu. Kaunatā dievkalpojumu vadija rotas mācītājs Pudniks. Solijumu pieņēma pulka komandieris V. Zarāns. Solijumu devušos apsveica Rēzeknes kara apriņķa priekšnieks p.-ltn. Līcis, Rēzeknes arodskolas direktors inž. Cīrulis un citi. Atašienē dievkalpojumu vadija rotas mācītājs Jankovskis. Solijumu pieņēma pulka komandiera palīgs J. Samiņš. Aizsargus apsveica pulka vecākā aizsardze V. Zarāne, Br. Skrindu 6-kl. pamatskolas pārzinis Fr. Počs un citi.

* 9. Rēzeknes kājnieku pulks. 17. Rēzeknes aizsargu pulks un Rēzeknes latviešu biedrība «Tautas Pils» 9. novembrī rīkoja tautisko «Mārtiņu» vakaru. Pulka aizsargi, aizsardzes un sportisti sniedza šim vakram attiecīgus priekšnesumus. Vakars bija kupli apmeklēts. Viesi arī pēc priekšnesumiem vēl ilgi kavējās pie tautiski klātiem galdiem un tautiskās dejās.

* 17. novembra pēcpusdienā Rēzeknes latviešu biedrības «Tautas Pils» zālē pulcejās pulka štaba sastāvs, štaba rotas aizsargi un štaba pulciņa aizsardzes, lai zem pulka karoga solītos būt uzticīgiem Latvijai un Vadonim. Svinīgo solijumu pieņēma pulka komandieris V. Zarāns. Kā viesi bija ieradušies Rēzeknes kara apr. priekšnieks plkv. Ceplīts, kara apr. priekšnieks pltn. Līcis. pilsētas galva plkv.-ltn. Priedulāns, apriņķa lauku pašvaldību vecākais Kozul-Kaža un citi. Pulka komandieris V. Zarāns norādija uz svinīgā solijuma nozīmi un aicināja arī uz priekšu būt uzticīgiem Latvijai un tās Vadonim un vienmēr būt nomodā par valsts drošību. Garnizona priekšnieks un 9. Rēzeknes kājnieku pulka komandieris plkv. Ceplīts aizsargus apsveica savā. pulka saimes un klātesošo viesu vārdā. Noslēgumā pulka komandieris V. Zarāns izteica pateicību visiem. kas atbalstija pulku viņa sprausto mērķu sasniegšanā. Vakarā komandieri. aizsargi un aizsardzes, pulka komandiera palīga vadibā, ar orķestri priekšgalā devās kopējā gājienā ar karavīriem, skolu jaunatni un

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš pasniedz Misas aizsargu nama atslēgas 13. B. a. p. komandierim A. Blankam.

Aizsargu sportisti un sportistes ar pašu izgatavotiem vingrošanas maisiņiem.

vietējām organizacijām uz Brāļu kapiem.

* 17. novembra vakarā Varakļānu aizsargi un aizsardzes kopā ar valsts un pašvaldības iestāžu pārstāvjiem un skolu jaunatni pulcējās pie atbrīvošanas cīņu pieminekļa Lielos Strodos, godinot atbrīvošanas cīņu varoņus. Barkavas aizsargi un aizsardzes pulcējās Barkavas draudzes kapos, pie atbrīvošanas cīņās kritušā kareivja Lakstīgalas kapa. Atašienes aizsargi un aizsardzes draudzes kapos godināja tur apbedītos atbrīvošanas cīņās kritušos varoņus.

18. novembrī pie atbrīvošanas cīņu pieminekļa Silajāņu pagasta Rušenicā pulcējās Maltas un Silajāņu aizsargi un aizsardzes. Visās vietās pēc attiecīgām uzrunām nolika vaiņagus un ziedus.

* 18. novembrī pulka štaba rotas, Bērzgales, Ozolmuižas, Rēznas un Makašēnu nod. aizsargi piedalijās kopējā parādē, Rēzeknē. Maltas ciemā parādē piedalijās Maltas, Andrupenes, Ružinas un Silajāņu pagastu aizsargi un aizsardzes. Parādi komandeja 5. rotas komandieris K. Veikšans un pieņēma Rēzeknes garnizona priekšnieks plkv. Ceplīts. Parādē noskatijās ap 1000 cilvēku. Varakļānos parādē piedalijās Varakļānu, Stirnienes, Atašienes un Barkavas pagastu aizsargi un aizsardzes. Parādi komandēja 9. rotas komandieris St. Trizna un pieņēma pulka saimniecības priekšnieks A. Austrums. Parādē noskatijās ap 3500 cilvēku. Viļēnos parādē piedalijās Viļēnu, Vidsmuižas, Sakstigala un Dricēnu pagastu aizsargi un aizsardzes. Parādi komandēja III bataljona komandieris Fr. Čačs un pieņēma pulka komandiera palīgs J. Samiņš. Katrā pagastā notika plaši svētku sarīkojumi ar referātiem par svētku nozīmi un valsts sasniegumiem 20 gados, koncertiem un teatra izrādēm.

18. Daugavpils pulks.

* Pulka komandējošā sastāva, ārstu, fiziskās audzināšanas vadītāju, koru diriģentu un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriede notika 27. novembrī Daugavpils apriņķa vecākā apspriežu zālē. Sanāksmi atklāja pulka komandieris D. Silavs, atzīmējot, ka pulka sasniegumi militarā, saimnieciskā un kulturalā ziņā gājuši uz augšu. Darbs aizsargu organizacijas labā līdz ar to nācis par svētību visai plašai apkārtnei un valstij. Tuvāki pie pulka kulturaliem un saimnieciskiem jautājumiem pakavējās pulka komandiera palīgs kapt. S. Lagzdiņš. Militarām apmācībām noslēdzoties, rotās un bataljonos rīkoti priekšlasijumi par dažādiem praktiskiem jautājumiem: lauksaimniecību, jauno Civillikumu, lipīgām slimībām u. t. t. Referatus noklausīties aicināti arī vietējie iedzīvotāji. Rīkotas aizsardžu dienas, dziesmu svētki un brīvdabas izrādes. Nākošā gadā aizsardžu dienas paredzētas Krāslavā. Par koru darbību referēja pulka koru diriģents J. Svenne. Dziedātāju skaits pēdējā laikā stipri audzis, un gandrīz katrā aizsargu nodaļā noorganizēts koris, ansamblis vai dubultkvartets. Tāpat aizsardžu darbs bijis visai veiksmīgs, ko ar atzinību izcēla pulka vecākā aizsardze Dr. Sproģe. Arī turpmāk aizsardzes visus darbus veiks pēc noteikta darba plana. A. Lielausis sniedza pārskatu par fizisko audzināšanu nodaļās un sportā pulciņos. Arī šeit nav izpalikuši panākumi. Latgales apgabala meistarsacīkstēs vieglatletikā pulks izcīnijis pirmo vietu. Sportistu nometni nākošā vasarā rīkos Līvānos. Lielu vērību piegriezīs slēpošanai un šaušanai ar mazkalibra šauteni. Par kaujas apmācībām savus atzinumus deva kapt. S. Lagzdiņš. Sanitarā nozarē ziņojumu sniedza pulka vecākais arsts Dr. J. Tepfers. Sekoja pārrunas, dažādu jautājumu iztirzāšana un vēlēšanas. Pulka revizijas komisijā ievēlēja: sakaru bataljona k-ri A. Inku, rotas k-ri A. Vembri, nodaļas priekšnieku J. Baško un sakaru bataljona aizsardžu pulciņa priekšnieci M. Birkhāni; palīdzības fonda valdē: bataljona k-rus A. Inku, S. Pabērzu, K. Sūci un P. Lapiņu. Goda tiesā: bataljona k-rus K. Sūci un S. Pabērzu, rotas k-ri K. Kalnieti, nodaļas priekšnieku J. Misiņu un rotas k-ri P. Daugi.

* Vienības nama koncertzālē, Daugavpilī, 27. novembrī Daugavpils aizsargu pulka sakaru bataljona aizsardžu pulciņš bija rīkojis plašu tautisku vakaru. Uzvedums — «Precības un kāzas» risinājās trijās ainās, kur skatītāji varēja vērot mūsu senču tradicijas precību un kāzu gadijumā. Uzvedumu sekmīgi sniedza aizsargi un aizsardzes. Daudzo viesu starpā bija redzams Zemgales divizijas komandieris gen. Bachs, viņa palīgs ģen. Dūze, pilsētas galva A. Švirksts, prefekts J. Krīgens u. d. c.

* Daugavpils aizsargu jaunajā sporta laukumā 1. decembrī, pulka komandiera D. Silava un viņa palīga kapt. Lagzdiņa pavadībā ieradās Latvijas fiziskās kulturas un sporta komitejas ģeneralsekretars plkv.-ltn. Rumba, kurš iepazinās ar laukuma izbūves darbiem. Pulkv.-ltn. Rumba atzinīgi izteicās par līdz šim veikto darbu un atzīmēja, ka šis laukums būs viens no skaistākiem un modernākiem sporta laukumiem mūsu valstī, kur varēs noturēt arī starptautiskās sacīkstes. Pašlaik laukuma vienā pusē jau izbūvētas kāpņveidīgas sēdvietas, kā arī tuvojas noslēgumam 400 m garā skrejceļa būve, kuru ar 60 tonnu smago veltni nolīdzina. Nākošā gadā paredzēts uzsākt slēgto tribinu izbūvi.

19. Abrenes pulks.

* Pulka sporta klubs 26. novembrī sarīkoja Abrenes aizsargu namā plašu propagandas vingrošanas vakaru. Sarīkojumā piedalījās pulka sportisti un sportistes, kā arī ģimnazijas un pamatskolas skolēni. Uzveda dažādus sporta vingrojumus ar rīkiem, brīvās kustības, latvju un citu tautu nacionalās dejas un plastiku. Publikas sevišķu piekrišanu ieguva latvju un holandiešu nacionalās dejas. Šāds sarīkojums Abrenē notika pirmo reizi un tas guva vispārēju piekrišanu. Apmeklētāju bija vairāk kā 500.

* 27. novembrī Abrenē notika pulka komandējošā sastāva apspriede. Pulka komandieris G. Mežulis deva norādijumus turpmākā darbā, uzsverot, ka aizsargiem jārūpējas ne tikai par savas organizacijas stiprināšanu, bet jāpiedalas arī sabiedriskos pasākumos. Viņš atzinīgi pieminēja Rugāju aizsargu nodaļu, kas dāvājusi Rugāju pamatskolai karogu un Kacēnu nodaļu, kas uzstādījusi piemiņas plāksni atbrīvošanas cīņās kritušiem karavīriem Pokrovā. Pulka komandiera palīgs kapt. J. Grosbergs deva norādijumus militarās lietās. Sekoja saimniecības pārskata nolasīšana un revizijas komisijas ziņojums.

* Linavas aizsargu nama izbūve tuvojas noslēgumam. Divstāvu nams celts no ugunsdroša materiala, ar plašu zāli 400 personām, virtuvi un bibliotēku. Nams izmaksājis vairāk kā 40.000 ls. Līdzekļu sagādāšanā piedalijušās pašvaldības, sabiedrība ar labprātīgiem ziedojumiem un Kulturas fonds ar 10.000 ls. Linavas pagasta valde dāvājusi ½ ha lielu zemes gabalu nama būvei, kā arī pievedusi materialus klaušu kārtā. Apkārtējie zemnieki bez atlīdzības piedalijušies plienakmeņu laušanas un pievešanas darbos. Jaunceltais Linavas aizsargu nams būs viena no ievērojamākām celtnēm pierobežā.

Dzelzceļu pulks.

* Par 6. rotas komandieri iecelts Augusts Vilks.

Aizsargu aviacija.

* 4. nov. aizsargu aviacijas saime deva savu svinīgo solijumu. Uz svinīgo aktu aerodroma mītnē ieradās sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, aizsargu pr-ks plkv. K. Prauls, aizs. aviacijas pr-ks pltn. J. Ērglis un štaba eskadriļa ar eskadr. k-ri H. Dzelzīti priekšgalā. Ministram ziņojumu nodeva pr-ka pal. a. p. i. vltn. Zālītis, bet aviacijas aizsardžu priekšniece Fr. Olava pasniedza ministram ziedus. Dievkalpojumu vadija aizs. av. mācītājs Stange, griezdamies pie aizsargiem ar izjustu svētrunu. Pēc tam sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš, pēc īsas uzrunas nolasija svinīgā solijuma tekstu, kuru atkārtoja aizsargu aviacijas saime. Pēc svinīgā akta visi aizsargi un komandieri palika vēl kopā, daloties domām par tuvākiem uzdevumiem un jau gūtiem sasniegumiem.

* 9. novembrī aizsargu aviacijas saime pulcējās uz Lāčplēšu un armijas svētku ievadijuma vakaru aizsargu namā. Svinīgā sarīkojumā ieradās aizsargu aviacijas priekšnieks pltn. J. Ērglis, kuru sagaidija aizsardžu pulciņa priekšniece Fr. Olava kundze ar ziediem un apsveikumu, sakarā ar priekšnieka apbalvošanu ar Viestura ordeņa 2. šķiru. Tāpat priekšnieku apsveica aizsargu aviacijas pr-ka palīga a. p. i. vltn. Zālītis un visa aizsargu aviacijas saime. Ievadot vakaru, pltn. J. Ērglis teica uzrunu, veltītu Latvijas brīvības cīņu atcerei. Ar piecelšanos un klusuma brīdi sanāksme godināja kritušos brīvības cīnītājus.

Pēc kopīgi nodziedātas valsts himnas Latvijas Vēstures instituta ģeneralsekretars priv.-doc. M. Stepermanis nolasija referatu par Latvijas valsts tapšanu. Pēc tam kapt. Bebris nolasija referatu par latvju brīvības cīņām, beigās uzsvērdams nepieciešamību augsti turēt armijas un tautas godu un piesavināties, sevišķi jaunatnei, tik svarīgo stāju. Vakaru jaukām dziesmām kuplināja dubultkvartets «Tēvija».

* Valsts 20 gadu svētkus aizsargu aviacijas saime atzīmēja 16. novembra sanāksmē Aizsargu namā ar Latvijas Rakstu un mākslas kameras pilnvarnieka J. Druvas referatu «Ticība uzvarai». Bija ieradusies visa aizsargu aviacijas saime un lielā zāle bija pārpildīta līdz pēdējai iespējai. Rakstu un mākslas kameras pilnvarnieks J. Druva sāka savu uzrunu ar nacionalā karoga rakturojumu, — latvju karogs bija un būs tautas vienotājs, — teica J. Druva, — kara laikos mūsu sarkani baltais karogs rautin rāva cīņā, aicināja izturēt un izturēt līdz galam.» To latvju piemiņu, kas ticībā mūsu karogam nolikuši savas galvas, runātājs aicināja godināt ar piecelšanos. Tālāk J. Druva saistoši attēloja mūsu karoga krāsu simbolisko nozīmi un norādija, ka mūsu gaitās mums jāieaumē tautas mūžības ideja. «Šo ideju mēs esam cienīgi nesuši savās sirdīs un ja 1918. gada 18. novembrī bija tikai ticība uzvarai, tad viss tas, kas nāca pēc tam, bija sarkani-balti-sarkanā karoga uzvara. Toreiz mūsu zeme bija tukša, izlaupīta, visapkārt valdija posts un bads. Rīgā pulcējās latvju pirmā valdība bez naudas, bez ieročiem, bez pārtikas, pat bez telpām pirmai valdības sēdei. Bet šodien, kad visur pland mūsu sarkani-balti-sarkanais karogs, mums jāatjauno atmiņā pagātnes notikumi, mums jāpievērš skats tam, kā no ticības izauga Latvijas valsts. Un apzinādamies mūsu sasniegumus, būsim lepni uz tiem, ļausim vaļu mūsu nacionalai sajūsmai. Šodien, mūsu lielā svētku dienā, lai pateicamies mūsu toreizējiem un tagadējiem ticētājiem, mūsu Valsts Prezidentam un tautas Vadonim Kārlim Ulmanim, kas pavēris mums ceļu uz brīvību, un mūsu uzvarām vaiņagotam mūsu pulku vadītājam, mūsu karavīru audzinātājam ģeneralim Jānim Balodim. Lai viņiem visa mūsu uzticība nevien tagad, bet arī visā mūsu dzīvē. Ieejot jaunā gadu posmā, mēs ieejam stiprā, varenā valstī — Latvijas valstī!» Tā nobeidza Rakstu kameras pilnvarnieks J. Druva savu spēcīgo, dziļi patriotisko uzrunu, kuru aizsargu aviacijas saime uzņēma sirsnīgiem pateicības aplausiem. Pēc kopēji nodziedātās valsts himnas sākās vakara koncerta daļa, kurā ar atzīstamiem panākumiem uztājās dziedātāja Alīse Dzirkale, čellists Vold. Brauers, dziedātājs K. Rozenbergs un vijolnieks Cīceris, bet aizsargu aviacijas orķestris, doc. Freidenfelda vadībā, atskaņoja rūpīgi iestudētus koncerta gabalus. Svinības noslēdzās ar kopīgi nodziedātu Dziesmu brīvai Latvijai.

* Aizsargu lidotāji, pr-ka pal. a. p. i. vltn. Zālīša vadībā, piedalijās 18. nov. svētku gaisa parādē, pārlidojot Uzvaras laukumu kopējā ierindā ar kara lidotājiem. Aizsargu grupas lidojumā piedalijās 7 lidmašinas.

Aizsargu - jātnieku ierinda.

Doc. Jēkabs Vītoliņš.

Latviešu muzika Latvijas valsts laikā

Latvijas valsts 20 gadu pastāvēšanas laikā ir norisinājies milzīgs mūsu muzikalās dzīves jaunuzbūves un organizēšanās darbs. Ir radīti mūsu muzikas instituti, kādu latvju tautai pirms savas neatkarīgās valsts nodibināšanās nebija, — radīta mūsu augstākā muzikalās izglītības iestāde — Latvijas konservatorija, radītas daudzas tautas konservatorijas un muzikas skolas Rīgā un provincē, radīts mūsu augstākais atskaņotājas mākslas instituts — lepnā Latvijas Nacionalā opera, tālāk Latvijas radiofons, kas tik milzīgā mērā kalpo latviešu muzikas kopšanai, simfoniskī orķestri, kuros darbu rast mūsu orķestra muziķiem, ir dzimuši un darbojas simtiem jaunu koru visās Latvijas malās, izaugusi un bagāti uzplaukusi mūsu koncertdzīve, kurā tik liels un svarīgs vārds kļuvis sakams latviešu māksliniekam, — arī pašam savā zemē izaugušam — latviešu dziedātājam, diriģentam, vijolniekam, pianistam, kamermuziķim, latviešu koriem, orķestriem, operai, baletam, un beidzot minami, bet kā vissvarīgāko — šais Latvijas valsts divos gadu desmitos radītas un uzkrātas lielas un varenas pašas latviešu muzikas vērtības; latviešu radošā muzika, kurā vēl visu laiku kopā sadarbojas mūsu muzikas pirmie meistari ar vidējo, jauno un visjaunāko paaudzi, ir kļuvusi par jaunu, patstāvīgu un spilgtu muzikas kulturu Baltijas jūras krastos.

Poļu, zviedru, dāņu, somu un it sevišķi, protams, vācu un krievu muzikas lielā priekšrocība ir viņu muzikas dzīves lielā tradicija, kas nodibinājusies uz gadusimtiem ilga kulturas radīšanas darba pamatiem. Mūsu radošajā muzikā tāda sāk rasties tikai ar Jurjānu Andreja un Jāzepa Vītola darbu; mūsu patstāvīgos muzikas institutus — latviešu operteatri, latviešu muzikas augstskolu, latviešu simfoniskos koncertus rada tikai brīvā latviešu valsts. Ko nozīmē mūsu muzikai vienas pašas Latvijas konservatorijas nodibināšana un audzinošā darbība, liecinās mums kaut paviršs vispārējs skats mūsu tagadējā muzikas dzīvē. Iedomāsimies tikai, kāds daudzums jauno, Latvijas konservatorijā izaugušo latviešu muzikas mākslinieku tagad darbojas mūsu zemē visos muzikalos nodarbības novados — kā dziedātāji, pianisti, vijolnieki, diriģenti, ērģelnieki, orķestra muziķi, kā radoši muziķi, muzikas paidagoģijā, muzikas rakstniecībā un kritikā, augstākās atbildības administratīvā darbā mūsu vadošajos mākslas institutos u. t. t. Iedomāsimies vai vienīgi to, kāds daudzums jauno latviešu komponistu nākuši no mūsu konservatorijas, no prof. Vītola kompozicijas teorijas klases: to starpā ir Jēk. Graubiņš, Jēk. Poruks, Jānis Kalniņš, Volfg. Dārziņš, J. Vītoliņš, J. Norvilis, Barisons, Paula Līcīte, Lūc. Garuta, Lauma Reinholde, Jānis Ķepītis, O. Bištēviņš, Žilinskis, Skulte, Berino, Pavasars, Cīrulis, Berkholcs, Feils, Vold. Ozoliņš, Leon. Vigners, Artūrs Sīlis, Jānis Ivanovs, V. Upenieks, Mārt. Jansons u. c. Šī garā vārdu rinda reprezentē veselu jaunu paaudzi latviešu muzikā; mēs zinam, cik liels tās ienesums latviešu muzikā jau tagad, bet tās rokās ir visa latviešu muzikas nākotne. Varam nešaubīgi teikt, ka tiklab latviešu atskaņotāja, kā radošā muzika nekad nebūtu spējusi pieaugt tik lielā plašumā, raut sev tik lielu un dziļu gultni, ja tai nebūtu kā audzinātājas un atbalsta savas nacionalās konservatorijas, savas nacionalās valsts.

Tāpat kā Latvijas valsts ir gādājusi par savu muzikas augstskolu, tā ir radījusi un uztur arī augstāko atskaņotājas muzikas mākslas institutu — Latvijas Nacionalo operu. Latviešu operteatrim zināmi pamati bija gan likti jau pirms pasaules kara, taču tikai Latvijas valsts nodibināšanās tam nodrošināja pilnīgu eksistenci, nepieciešamo materialo un artistisko bazi, kā augstam latviešu nacionalās kulturas institutam. Ievērojamo māksliniecisko līmeni, kādu sasniedzis tagad latviešu operteatris un kam nav līdzīga mūsu tiešajās vēsturisko likteņu kaimiņvalstīs, kļuvis iespējams radīt tikai bagātu, lielu mūsu tautas māksliniecisko spēku un lielu, nemitīgu valsts dotu materialo līdzekļu sadarbībā. Neaizmirsīsim, ka operteatri visā pasaulē ir bezpeļņas iestādījumi un spēj pastāvēt tikai vai nu no valsts, vai pilsētu pašvaldību vai arī no lielu mecenatu bagātīgiem pabalstiem. Par to, ka mums ir savs latviešu operteatris, kurā latviešu labākie mākslinieki, latviešu dziedātāji, latviešu muziķi, latviešu diriģenti, latviešu dekoratori, latviešu režisori sniedz pasaules operliteraturas labākos darbus latviešu valodā, kurā savus uzvedumus atradušas jau liela rinda mūsu pašu oriģinaloperu un oriģinalbaletu, mums jāpateicas vienīgi mūsu pašu, latviešu patstāvīgajai valstij.

Liela un daudzveidīga izaugusi Latvijas laikā mūsu koncertdzīve. Blakus Nac. operas orķestrim, mūsu radiofonā pastāv otrs visai kvalificēts simfonisks orķestris, kā darba un uzvedumu lokā ir vienīgi simfoniskās muzikas kopšana. Simfoniskus koncertus rīko arī Nacionalās operas orķestris, pēdējās sezonās kopā ar radiofona orķestri. Vasarā ikgadus simfoniski koncerti notiek koncertestradēs atklātos dārzos, Rīgā, Rīgas jūrmalā, Ķemeros, Liepājā, arī Jelgavā, Ventspilī. Par kamermuzikas kultu gādā Latvijas konservatorijas kamermuzikas ansamblis, prof. Jāz. Vītola trio, savā laikā daudz koncertēja Norīša — Alfr. Ozoliņa un nelaiķes Lilijas Kalniņas - Ozoliņas trio. No solistiem sevišķi iekarojuši koncertestradi mūsu dziedātāji, kas daudzi nesuši latviešu mākslas vārdu arī tālu ārzemēs, un daudzi spēj pildīt koncertzāles līdzīgi virtuoziem — pasaules slavenībām. Mums ir rosīgi koncertējoši vijolnieki, čellisti, pianisti; latviešu diriģenti, jau Latvijas konservatorijā auguši, stāv mūsu lielo — Nac. operas, radiofona orķestru priekšgalā. Kā sevišķas nozīmības muzikas centrs jāpiemin Latvijas radiofons, kura muzikalās programās sev vietu atrod ikviens talantīgs latviešu mākslinieks, ikviens latviešu skaņdarbs. Nebūs lieki atgādināt, cik liela nozīme Latvijas radiofonam arī kā latviešu muzikas mākslinieku un radošo muziķu darba materialajam atbalstītājam un rosinātājam. Radiofona honorari sagādā darba materialo bazi daudziem mūsu izcilajiem koriem, palīdz mūsu komponistu eksistencei, jel maz tuvinot to stāvoklim, kāds radošajam muziķim ir citās, lielākajās tautās, daudziem mūsu māksliniekiem radiofons dod vienīgās koncertēšanas iespējamības. Mūsu simfoniskai muzikai radiofona simfoniskā orķestra esamība ir vislielākās nozīmības rosinātājs faktors, jo sniedz visplašāko vietu tās atskaņojumiem; kā bez Latvijas Nacionalās operas skatuves nebija iespējas dzimt latviskai oriģinaloperai, tā tikai īpaša koncertu simfonijorķestra pastāvēšana spēja līdzīgus impulsus sagādāt mūsu lielāko formu, simfoniskajai muzikai.

Ļoti liela vieta mūsu muzikas dzīvē piekritusi koriem. Latvijas laikā atjaunojusies atkal mūsu dziesmusvētku lielā tradicija, notikuši Rīgā 6., 7., 8. un 9. vispārējie dziesmusvētki, aicinot kopā aizvien lielākus koru un dziedātāju pulkus, kas nupat šovasar notikušajos svētkos aizsniedza jau 380 koru ar apm. 16.000 dziedātājiem. Šos skaitļus novērtējot, iedomāsimies, ka veselas trīs ceturtdaļas šo koru ir dibinājušies jau Latvijas valsts laikā, kas kopā ar citiem, svētkos aktivu dalību vēl neņēmušiem koriem, dos vismaz 300, varbūt pat 400 vai vēl vairāk Latvijas laikā nodibinātu koru. Starp tiem ir vai visi mūsu tagadējie izcilākie kori, tā Nacionalās operas koris, Reitera koris, 4 studentu kori — Latvijas universitates koris, «Dziesmuvara», L. U. Prezidiju konventa vīru un sieviešu koris, divi «Dziedoņa» vīru kori — Rīgā un Liepājā, «Zemes Spēka», «Dainas» koris, Vīgnera vīru koris un d. c. Vairāki no šiem koriem, it īpaši Reitera koris, «Dziesmuvara», Nac. operas koris ir tālu un spoži nesuši latviešu koru mākslas un latviskās dziesmas skaņu pāri mūsu valsts robežām, daudzos lielos Eiropas muzikalos centros.

Kā lai apcer īsos vārdos visu to, ko mums Latvijas valsts laikā devusi latviešu radošā muzika? Vēsturiskā perspektīvē kādas tautas kulturu vērtē tikai pēc viņas radītiem mākslas darbiem. Vēstures tiesas par mūsu muzikas darbiem, kas dzimuši Latvijas laikmetā, vēl nezinam, vai arī varam tikai

aptuvenis to nojaust, jo laika posms galīgajam vērtējumam vēl pārāk īss. Tas jo sevišķi lielu un smagu dara mūsu tagadējās radošo muziķu paaudzes atbildību savas tautas priekšā, lai viņas darbs izrādītos sava lielā laikmeta cienīgs. Taču mūsu radošās muzikas mērķi un uzdevumi ir pilnīgi skaidri: latviešu radošais muziķis apzinas, ka viņš ir latviešu muziķis, ka viņa sūtība ir kalpot latviskai mākslai, radīt savu īpatnu, latvisku muziku, kas atbild mūsu tautas dziļākajām domām un jūtām. Šai ceļā ir gājuši jau mūsu pirmie muziķi, vēl pagājušā gadsimtā, tajā pirmos lielos balstus licis Jurjānu Andrejs, šai virzienā vēl aizvien mūsu skaidrākie gaitu rādītāji ir mūsu muzikas vecākie — Jāzeps Vītols, Emīlis Melngailis, Alfrēds Kalniņš, Jānis Zālītis. Bet šai ceļā jo skaidras ir iezīmējušās arī daudzu mūsu vidējās un jaunākās paaudzes muziķu sejas; neviens spēcīgs, īsts radošs gars nevar nesadzirdēt savas tautas aicinājumu.

Latviešu muzika Latvijas laikā bagātības krājusi visos muzikas novados. Daži muzikas žanri bija savu autonomiju nodibinājuši mūsu muzikā jau pirms pasaules kara — tā it īpaši latviskā solo un kordziesma, mūsu lielo meistaru Jāz. Vītola, Jurjānu Andreja, A. Kalniņa, Em. Dārziņa, Melngaiļa, Zālīša darbos. Šīm divām lielajām mūsu muzikas gultnēm — solo un kordziesmai bagātīgi un uzticīgi kalpojuši vai itin visi mūsu vēlākie radošie muziķi, daudziem šais virzienos meklējams arī viņu darba smagumcentrs. Kordziesmā, blakus vecākajiem, lielus vārdus ieguvuši Jēkabs Graubiņš, Ādolfs Ābele, Jāzeps Mediņš, no jaunākajiem vērtīgus ielikumus latviskajā kordziesmā devuši Jānis Kalniņš, Jānis Norvilis, Voldemārs Ozoliņš, Volfgangs Dārziņš, Jānis Cīrulis, Jēk. Poruks, Pēteris Barisons un d. c. Kordziesmu Latvijas laikā sevišķi veicinājuši lielie dziesmusvētki un kordziedāšanas izplatība. Galvenie žanri mūsu kordziesmā kļuvuši tautdziesmu apstrādājumi un oriģinaldziesmā it īpaši patriotiskie un dzimtenes mīlas sižeti, arī liela koru kantate.

Ar kordziesmu ciešā sakarā arī latviskās tautdziesmas kults. Mūsu tautdziesmu vākšanas un mākslinieciska apstrādājuma darbs, ko sāka Cimze un Jurjānu Andrejs, Latvijas laikā ar lielu rosību un interesi turpināts. Svarīgs ne tikai tas, ka mūsu folkloras krātuvē tagad sakrāts pāri par 10.000 uzrakstītu latviešu tautdziesmu melodiju un variantu, bet jo vairāk svarīgas ietekmes, kas strāvo no mūsu tautdziesmas uz mūsu lielo radošo muziku, kā tautas gara, tautas izjūtu atklājējas. Mūsu tautdziesmu melodijas mums ver apbrīnojama daiļuma un muzikala krāšņuma paraugus, ko izprast, izjust, kuros augt, kuru smaržā iesūkties nepieciešams ikvienam, kas grib radīt patiesi latviski. Šī ir viena no atziņām, ko Latvijas laiks, turpinot Jurjānu Andreja uzsākto un Em. Melngaiļa īpaši praktiskajā tautdziesmu harmonizēšanas plāksnē tālāk vesto darbu, ir padarījis galīgi skaidru.

Latviskās solodziesmas pirmajiem meistariem — Jāz. Vītolam, Em. Dārziņam, Alfr. Kalniņam — Latvijas laikā piebiedrojušies ar lielas nozīmības darbu Jānis Zālīts un Jānis Mediņš, tā radot mūsu lielo dziesminieku piecotni. Bet solo dziesmā izteikties mīl un popularitates tīkamos laurus solodziesmā plūc arī Lūcija Garūta, Jānis Kalniņš, Jēk. Poruks, Barisons, Žiļinskis, Berino, Norvilis, Līcīte, Reinholde, Graubiņš, Jāz. Mediņš, Upenieks, Sīlis un d. c. Laikam gan tāpēc, ka latviešu dziesmai jau no priekškara gadiem ir bijuši izcili atskaņotāji, un arī tagad dziedātāji mūsu koncertdzīvē dominē, arī mūsu radošajā muzikā joprojām solo dziesmas kults ir viens no vispopularākajiem.

Mūsu instrumentalai muzikai vismazāk bija tradiciju Latvijas valsts erā ieejot; tās aktīvā bija tikai galvenokārt Vītola klavieru, kamermuzikas un orķestra darbi, Jurjānu Andreja orķestra darbi un Alfr. Kalniņa daži agrīnie klavieru un orķestra darbi. Viss pārējais lielajās muzikas formās veiktais mūsu muzikas radošais darbs darīts jau Latvijas valsts laikmetā. Lielās instrumentalās formas kamermuzikā, simfoniskā muzikā, operā, — prasa tiklab no komponista lielu, pilnīgu kompozicijas techniku un radoša gara plašāku lidojumu, kā arī to atskaņošanai noorganizētu, spēcīgu koncertdzīvi un atskaņotājus muzikas institutus — savus orķestrus, instrumentalansambļus, operskatuvi. Visu to latviešu muzikai sniedza Latvijas valsts. Vispirms tie ir tagadējās vidējās paaudzes muziķi, kas blakus Vītolam, Alfr. Kalniņam spēcīgi iekeras lielo instrumentalo formu radīšanā — Jānis Mediņš, Ādolfs Ābele un par viņiem gan vecākais, tomēr tikai Latvijas laikā savus galvenos darbus radošais Jāzeps Mediņš. Šī paaudze instrumentalā, īpaši simfoniskā muzikā patlaban arī visspēcīgākā, īpaši Jāņa Mediņa radošais darbs izaudzis visai lielā plašumā un nozīmībā. Tai cieši seko jaunākie, kas savu skolu guvuši prof. Jāz. Vītola kompozicijas klasē un daudzi klausījuši mūsu muzikas lielmeistara kādreizējam saucienam pēc latviskas simfonijas. Kas simfonijas, kas simfoniskus tēlojumus, simfoniskas svitas, kas klavierkoncertus, kas kamermuziku — sonatas, trio, stīgu kvartetus, mazākus un lielākus darbus klavierēm, vijolei, čellam — raksta vai visi jaunie — Volfgangs Dārziņš, Jānis Kalniņš, Pēteris Barisons, Jānis Ķepītis, Lūcija Garūta, Paula Līcīte, Jānis Ivanovs, Jānis Vītoliņš, Ādolfs Skulte, Jēkabs Graubiņš, Olģerts Bištēviņš, Lauma Reinholde, Upenieks, Žilinskis, M. Jansons, un c. Instrumentalās muzikas radīšanā redzam arī vēl citus vidējās paaudzes muziķus — Vidv. Jurēviču, Bernh. un Aleksandru Valli, Ed. Lammasu, Jul. Sproģi, kas visi pa dažādiem ceļiem ieiet kopējā latviešu muzikas straumē.

Sevišķi izcili un tālu redzami sabiedriski un mākslas notikumi aizvien ir kļuvuši latvisko oriģinaloperu un oriģinalbaletu pirmuzvedumi Nacionalā operā. Jau Latvijas Nac. operas pirmajos gados piedzīvojām arī pirmo latviešu operu — Alfr. Kalniņa «Baņutas» un Jāņa Mediņa divu vakaru operas «Uguns un nakts» skatuvisko dzimšanu. Abas šīs operas ir arī bijušas latviešu oriģinaloperu lielākie panākumi, izrādītas daudzas sezonas. Tām sekoja vēl Alfr. Kalniņa «Salenieki» — vēlākajā pārstrādājumā «Dzimtenes atmoda», Jāņa Mediņa «Dievi un cilvēki» un «Sprīdītis», Jāzepa Mediņa «Vaidelote». Pēdējos gados kā operkomponists daudz panākumu guvis Jānis Kalniņš — ar trim operām: «Lolitas brīnumputnu», «Hamletu» un «Uguni». Latviešu oriģinalbaletu ievadīja uz Nacionalās operas skatuves Jānis Mediņš ar savu «Mīlas atmodu», kas mūsu baleta pilnīgā uzvedumā gājis arī pār Stokholmas karaliskās operas skatuvi; Jāņa Vītoliņa «Ilga» un nupat šoruden uzvestie Jāņa Kalniņa divi viencēlienu baleti «Rudens» un «Lakstīgala un roze» liecina arī latviskā oriģinalbaleta jauno ražu uz mūsu Nac. operas skatuves.

Šie galvenie virzieni un daži nosauktie vārdi vien jau rāda mums latviešu muzikas lielo darba vērienu un plašumu Latvijas valsts laikā. Latviešu muzika tajā ir atradusi visus vajadzīgos apstākļus, lai varētu brīvi augt un pilnīgi izteikt sevi. Sevišķi nozīmīgas latviešu muzikai bijušas lielās mūsu valsts dzīves pārvērtības, ko ievadīja 1934. gada 15. maijs. Latviešu muzikai visur ir radusies lielāka, izcilāka vieta — radiofonā, operā, koncertos. Nav nekāda nejaušība, ka taisni šais pēdējos 4 gados ir dzimuši tik daudz jaunu lielu formu latviešu muzikas darbu, iestājusies jauna, pastiprinātas radīšanas epocha mūsu muzikā. Mēs esam mācījušies skaidrāk saredzēt un augstāk vērtēt paši savu mākslu, kritiskāk skatīties uz svešo. Mūsu Vadonis un nacionalā valdība visai plaši atbalsta arī muziku. No savām krizēm, uz nodrošinātas eksistences ceļa ir izgājusi Nacionalā opera, kas taisni tagad ir plašāk kā jebkad devusi savu skatuvi latviskai oriģinaloperai un baletam. Kulturas fonda lielās skaņdarbu premijas ir spēcīgi veicinājušas lielu formu darbu rašanos. Valdība ir daudz gādājusi arī par latviskās muzikas izplatību un propagandu ārzemēs, palīdzēdama gan noorganizēt mūsu izcilu koru un mākslinieku koncertus ārzemēs, gan rasdama ceļu latv. muzikas atskaņošanai aiz robežas, gan palīdzēdama latviešu lielo kompoziciju izdošanai un uzņemšanai ārzemju lielajos muzikas apgādienos. Ikgadus Kulturas fonds izdod lielus līdzekļus mūsu jauno muzikas mākslinieku sūtīšanai uz ārzemēm tālākai izglītībai savā specialitatē, lai no tiem atkal sagaidītu lielāku un bagātāku darbu savā zemē. Cik lielu uzmanību muzikas dzīvei parāda mūsu tautas Vadonis Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis un mūsu nacionalā valdība, liecina arī pirmo Tēvzemes balvu piešķiršana tieši mūsu lielajiem muzikas māksliniekiem, to starpā prof. Jāzepam Vītolam.

Ar Latvijas Rakstu un mākslas kameras nodibināšanos latviešu muzikas dzīve ieies jaunā laikmetā, kurā to vēl ciešāk skars valsts atbalstošā un rosinošā roka.

Kā visai latviešu garīgajai kulturai, kā latviešu zinātnei, latviešu literaturai, latviešu tēlotājām mākslām, arī mūsu muzikai brīvā nacionalā Latvijas valsts raisījusi jaunas, necerētas, brīnišķas augšanas un attīstības iespējamības. Arī latviešu muzika nes dziļu pateicību tiem Latvijas dēliem, kas savas dzīvības upurējuši savas tautas brīvībai, tiem vīriem, kas Latvijas likteņus nelokāmi vada pa gaišu saules ceļu.

Fridrichs Gulbis.

Dzejniece Līlija Auza

Kulturas vērtību uzkrājējas, glabātājas un izdalītājas ir lielpilsētas. Viņās koncentrēts viss, ko kāda tauta radijusi mākslās un zinātnēs. Tāpēc tās uzsūc ikvienu, kas alkst vairāk zināt, vairāk varēt. Tām tās ir arī kā nekad nepieēdinami pūķi, kas bieži apskurbina zināt kāros alcējus, lai izsūktu viņu garu un tad aizmestu prom kā nekam nederīgu mantu. Vajag milzīga spēka, lai mūžīgi mainīgo iespaidu, trauksmes un nemiera virpulī saglabātu sevī būtisko, paturētu to kripatiņu īpatnējā, kas pieder ikvienam. Tamdēļ daudzi radošie gari lielpilsētas nemīl, jo viņas cilvēkus nivilē. Tie nobēg kaut kur tāli no pasaules trokšņa un rada tur, kur tie jūt zemi elpojam un dzīvību skanam, kur tie redz cilvēkus tādus, kādus tos radijis pats Dievs. Šo nobēdzēju rinda nav mazā un starp viņiem ir paši lielākie gari pasaules literaturā. Arī mums viņu netrūkst. No vecākās paaudzes minēju kaut Blaumani. Bet arī jaunās paaudzes dzejnieki atgriežas lauku klusumā, un ja tie tur nedzīvo pastāvīgi, tad vismaz pavada tur to laiku, kas vajadzīgs kāda lielāka darba veikšanai. Tur redzam Jāni Medeni, Jāni Sārtu, Vili Veldri un daudzus citus. Arī Ed. Virza un A. Grīns pa laikam nobēg lauku klusumā, lai trokšņa un steigas netraucēti dziļāk ieskatītos sevī un pašā dzīvē. Uzticīga laukiem palikuse arī dzejniece Līlija Auza. Kādu laiku gan tā mēģinājusi strādāt Rīgā, taču drīz no tās aizbēgusi, nevarēdama iekļauties viņas ritmā. Un lasot viņas dzeju, redzam, ka tā pareizi darijusi, jo Auza var skanēt tikai līdzskaņā ar dabu. Pilsētas rada intelektualistus, domātājus un skeptiķus. Būtiskie dzejnieki, kuri nemokas ar pasaules problemu risināšanu, bet ļauj savām dvēselēm skanēt kā Eola arfām, savus radošos spēkus var atraisīt vienīgi jaužot saskaņu ar visumu.

Līlija Auza savā pirmā dzejoļu krājumā «Vēju melodijas» parādas kā pati astrālākā mūsu dzejniece. Liekas, ka viņā nebūtu it nekā no zemes smaguma un kaislēm. Sapņodama viņa iet klajos un klausas vēju melodijas, vērdamās dabas mūžīgā skaistumā. Kur citu dzejnieču darbos dzirdam nemieru un satrauktību, Auza it kā runā pusbalsī, baidīdamās skart temas, kas uzvanda kaisles, kas liek mocīties un šaust kvēlo miesu. Viņas pantos nedzirdam asiņu straujo pulsēšanu. No tiem runā vienīgi dvēsele. Tā ir tāda astrāla romantika, viegla un plūstoša, kā viegli vasaras vēji. Ja viņa kur skumst, tad arī šīs skumjas ir vieglas. Vienkārša un jūsmīga ir viņas dzeja šai krājumā un tai ir savāds vieglums un gaisīgums. Taču nevar teikt, ka tā būtu bāla un neizteiksmīga. Auzai ir sava krāsainība un savs īpatns tonis, kas skan visai simpatiski citu dzejnieču korī. Dzīvodama uz zemes viņa tomēr izvairas no visa, kas zemē netīrs, lai saglabātu dvēseles skaidrību.

Otrā Auzas dzejoļu grāmata ir «Mirdzošā zeme». Jau krājuma nosaukums raksturo viņas attiecības pret vielu. Zemei un dabai viņa grib skanēt līdz un to dzejniece redz mirdzošu — tik skaista tā viņai ir. Dzejnieces talants visspilgtāk uzplaucis tieši pēdējos gados un, liekas, to pozitivi ietekmējusi Latvijas atdzimšana. Tamdēļ arī «Mirdzošo zemi» ievada patriotiski dzejoļi par Vadoni, varoņu zemi, Latviju, gaišo un jauno laiku. Šie dzejoļi gan Auzu sevišķi neraksturo un nav pieskaitami tās labākiem sniegumiem, taču tie zīmīgi kā dzejnieces deva dzimtenei, kuru tā pēkšņi ieraudzijusi mirdzošu jaunā gaismā. Pēdējās krājuma dzejas ar «Vēju melodijām» jau ir stiprā kontrastā. Autore kļuvusi konkretāka un skaidrāka, veidojoties par noteiktu dabas liriķi. Viņa gan vēl tik dziļi nav iegājusi dabā, lai izjustu to ar mistisku varenību, izzustu viņā un tad celtos augšā no kādas pirmbūtības dziļumiem. Viņa to vēl skata tikai ārēji, viegli pieskardamās ikvienai viņas parādībai, bet šī skatīšanās ir sirsnīgas un dziļas jūsmas pilna. Liekas, ka viņa tikko būtu atmodusēs dzīvei, lai visai pasaulei izkliegtu prieku par savu esamību. Viņa ir kā Eola kokle, kas skan visam. Visu skaisto tā apvij ar jūsmas plīvuri un dziedošām gavilēm. Viņa dzejo par putniem, kokiem, pumpuriem, ciekurzīšiem u. c., viegli, patetiski un gavilējoši. Tās ir jaukas dabas gleznas, zīmīgi tvertas ainas, kurās viz oriģināli salīdzinājumi. Taču šie motivi nav vienīgie viņas grāmatā. Tur ir arī laba tiesa mīlas dzejoļu. Bet viņos vairs nemanam to viegli skumjo ilgošanos un kvēlo jūsmu, kāda ieskanējās Auzas pirmā grāmatā. Arī šais dzejoļos vairāk konkretības, vairāk pārdomu un arī atziņu. Dzejniece ir ieskatijusies dzīvē un atradusi tur arī daļu rūgtuma. Taču viņa negrib tam padoties un meklē ceļu uz skaidrību. Šie meklējumi izraisijuši virkni pantu, kurus varētu apzīmēt par pārdomu dzeju. Tā gan nesniedz nekādas jaunas atziņas, taču diezgan labi raksturo dzejnieci. Auza nav žanriste, viss viņai nāk no tiešas izjūtas un ikvienam priekšstatam viņas acīs ir kāda augstāka nozīmība, jo tā visur meklē dvēselīgo. Saduroties ar lietām, kas var dvēseli ievainot, dabīgi rodas vēlējums šīs parādības novērtēt. Bet tamdēļ Auza nav kļuvusi pesimiste. Viņā ir kāds spēks, kas ļauj atvairīt tumsas uzmākšanos. Kādā dzejolī viņa saka: es mīlu galotnes. Šī mīla pret galotnēm ceļ to augšup un liek ticēt labam un daiļam.

Līlija Auza.

Simpatiskās dzejnieces attīstība iet trijos virzienos, ko nosaka viņas temas: daba, mīla, dvēsele. Viņas pants jau samērā labi izkopts, taču nekādus formalus meklējumus neuzrāda. Pagadas arī pa formalam defektam, taču vēlākos dzejoļos, kas publicēti pēc šī krājuma, autore pratusi no tiem izvairīties. Dzejniece ir savu radošo spēju briedumā un no viņas varam daudz gaidīt.

Līlija Auza dzimusi Adulienas pagastā. Viņas tēvs ir amatnieks, kustīgs un straujš vīrs, liels grāmatnieks un dziedātājs. Dzīvi piedalas sabiedriskā dzīvē, ir bijis aktieris un pagasta tiesas loceklis. Auzas māte turpretī pilnīgs pretstats tēvam. Klusa, attuiīga un sevī noslēgusies, kas labprāt no mājas nemīl izkustēties. Ārēji tā liekas pat asa un paskarba, bet viņai ļoti jūtīga un saprotoša sirds un tā var būt īsti sirsnīga. Auza bērnību pavada Adulienā. Tā ir tēva lutekle un tādā kārtā izbēg no lauku bērniem tik parastām ganu gaitām. Pēc Adulienas ministrijas skolas beigšanas Auza mācas Madonas un Cesvaines ģimnazijās. Kara apstākļu dēļ skolas mācības uz laiku jāpārtrauc. Pēc tam Auza apmeklē Jaunatnes savienības ģimnaziju Rīgā, kuru absolvē 1923. g. Žurnālā «Līra» 1924. g. parādas pirmais Auzas dzejolis, pēc kam tā drukājusies dažādos izdevumos. Lielu ierosmi sevis atrašanā tai snieguši rakstnieki Baltpurviņš un Saulietis — skolotāji Madonas un Cesvaines ģimnazijās. Pirmais dzejolis gan uzrakstīts tikai 18 gadu vecumā. Zīmīgi, ka 1925. g. Auza uzrakstijusi dzejoli «Pravietis», kurā tā ar intuitivu nojautu gara acīm skata pravieti, kas Latvijā atnesīs jaunu laiku. Pirmais Auzas dzejoļu krājums «Vēju melodijas» iznāk 1932. g. Tam seko «Mirdzošā zeme» (1936.). Dzejniece sakārtojusi arī trešo krājumu «Saules vaiņags», kas drīzumā iznāks Valtera un Rapas akc. sab. apgādā. Savas literarās gaitas sākumā dzejniece rakstijusi maz. Tagad tā pilnīgi atradusi sevi un iekļāvusies dzīvē, jūtot savu īsto vietu laukos. Viņa publicējusi arī vairākus stāstus un uzrakstijusi divus dramatiskus darbus: viencēlienu dzejā, tautas dziesmu ritmā, — «Trakais mīlētājs» un jaunatnes lugu «Zied rudzi». Pēdējie darbi nav publicēti.

Apskati un recenzijas

Jaunākais teatros.

Nacionalais teatris, ievadot valsts 20 gadu pastāvēšanas svētkus, Lāčplēšu dienā — 11. novembrī — pirmo reizi izrādija Aleksandra Grīna jauno lugu «Pumpurs un Lāčplēsis», kas deviņās koncentrētās ainās skatītājam paver «Lāčplēša» autora Andreja Pumpura dzīves gājumu. Pumpura mūža stāstu autors gan nav samezglojis parastajā dramas formā — Grīna darbs ir biografiska vizija ar episku plūdumu. Taču autora cietajā kalumā un teicamā skatuviskā apdarē uzvedums atzīstams par pilnīgāko no šāda veida darbiem un īsti piemērots bija savam paredzētam uzdevumam — armijas un valsts svētku svinīgam ievadijumam. Vizijas pirmā aina rāda Pumpuru jaunībā, kad Piebalgā viņš no Auseklą gūst pirmo ierosinājumu par liela darba radīšanu, kas spētu uzmodināt tautā snaudošos cinītāju spēkus. Otrā ainā Pumpurs Daugavas krastā sastopas ar tautas teiku tēlu Lāčplēsi, kas Pumpura dzīvi tagad ietekmē līdz pat nāvei. Vai tas būtu Maskavā, Krišjāņa Valdemāra dzīvoklī, vai Moldavijā, kur Pumpurs nokļūst kā krievu savvaļnieks, cīnīdamies par serbu brīvību, vai beidzot Rīgā, ģimenes vidū, — visur Pumpuru pavada apziņa par savu mūža darbu un uzdevumu, kas piepildas līdz ar «Lāčplēša» uzrakstīšanu. Un liels ir tautas nākamības sapņotāja sirdsprieks, kad viņa sacerētais eps kļūst populars tautā. Uzveduma zīmīgākā aina ir Pumpura sastapšanās Daugavpils stacijā ar jaunajiem latviešu kadetiem — trikatiešiem, starp kuriem atrodas arī nākamās Latvijas valsts karavīru virspavēlnieks. Uzveduma notikumu labākai izprašanai pirms katras atsevišķas ainas ievests sirmgalvja stāstijums. Izrādi sagatavojis Jānis Zariņš, bet izteiksmīgas dekoracijas devis Ardis Vinklers. Pumpuru stājā un pārdzīvojumā atzīstami atveidoja Jānis Lejiņš. Izrādes iekšējais spraigums skatītājus saistija un kadetu ainas vidū publikas saviļņojums izteicās ilgos aplausos, veltītos klātesošam kara ministram ģeneralim J. Balodim. «Pumpuru un Lāčplēsi» uzveda arī 18. novembrī, pirms izrādes nolasot Zinaidas Lazdas prologu «Topi, Latvija!»

P. Norvilis.

Dailes teatris valsts svētku izrādi ievadija ar svinīgu aktu. Pēc teatra direktora P. Ozola uzrunas, Preses un biedrību departamenta direktors M. Jansons sniedza lietišķu referatu: «Latvijas 20 gadi». Svinīgā aktā piedalijās arī «Dainas» koris. Svētku izrādei teatris izraudzijies Aleksandra Grīna laikmetīgo lugu 3 ainās «Tēvzeme». Teatris to sniedza ar inscenētāja Ed. Smiļģa ainu ieskaņām, kas lugā ietverto domu izcēla spēcīgi un reljefi. Tā priekškaram atveroties, redzam vētrā skrejošus mākoņus, bet aiz tā dzelzs tiltu. Nāk kareivji, skan parole: «Torņakalns» un pār tiltu aizskrien Rīgas atbrīvotāji pretī ienaidniekam. Pirmā aina rāda Liepāru mājas, kur apmetusies karavīru grupa. Tos visus saista asins brālība un doma par Tēvzemi. Tie visi tic gaišai nākotnei, kāda nāks, kad Latvija būs atbrīvota. No viņiem sevišķi izdalas kapralis Bandinieks — bezbailīgs un drosmes pilns vīrs. Šai brālībā vienīgi neiederas pavārs Putrinskis — liels savas ādas sargātājs, kas pusdienas ved tikai tad, kad mēness nogājis. Pēkšņā ienaidnieka uzbrukumā Bandinieks un kara zēns Guntis krīt. Otrās ainas ieskaņā redzam vīrus rokām plātamies un kliedzam par balsošanu. Tas ir parlamentarisma laiks. Otrā aina rāda neapmierinātību un nospiestību zemē. Avīzes slavē savējos, bet visus citus norej. Apkārt braukā balsu zvejotāji. Viens tāds — bijušais pavārs Putrinskis — iemaldas arī Liepāru mājās. Liepāru jaunais saimnieks to izsviež laukā ar visiem balsošanas materialiem. Bet nu ir arī pienācis brīdis Latvijas otrreizējai atbrīvošanai. No sētas uz sētu skan sauciens — Vadoņa sauciens — lai tie, kas reiz atbrīvoja Latviju, lai tā varētu būt, tagad ietu jaunā cīņā, lai tā varētu pastāvēt. Trešās ainas ieskaņā redzam liktenīgo 15. maija nakti, kad iet aizsargi un karavīri darīt galu kārtībai, kas zemi velk postā. Un trešā ainā jau skatam vienotu tautu. Uz skatuves nāk aizsargi un karavīri un godam sveic Latviju, kas sava Vadoņa vadīta iet pretī spožai nākotnei. Šīs ainas rāda zīmīgus Latvijas tapšanas momentus un tās saista kopā Tēvzemes ideja. Lugā daudzi zīmīgi tverti raksturi. Viens tāds ir vecais Liepu saimnieks, kas māca znotam un citiem, ka tikai viens stūrmanis var vadīt plostu pa krācēm. Smiļģa inscenējums krāšņs un dinamikas pilns. Pirmās divas ainas skatam ovālā rāmī, it kā no nesenās pagātnes izgrieztas fotografijas. Trešai ainai šī rāmja vairs nav. Ar aizsargu un karavīru uznākšanu skatuvē tā sasaistas ar zāli un skatītājiem. Skaidrus un pārliecinošus tēlus sniedza A. Filipsons (kapralis Bandinieks), E. Mačs (saimnieks Liepa), E. Zīle (Arājs), N. Krauklis (Putrinskis) un citi. Publika izrādei sekoja ar interesi, jūtot valsts svētku pacilātību.

Fridrichs Gulbis.

18. novembra svinīgā izrāde Nacionalajā operā.

Latvijas valsts 20 gadu pastāvēšanas svētku izrādē bija daudz brīžu, kuri klātesošiem neizdzēšamā atmiņā paliks uz laiku laikiem. Ja mēs metīsim skatu tikai nedaudzus gadudesmitus atpakaļ, tad mēs tiešām būsim pārsteigti par panākumiem, kādus ir sasniegusi latvju tauta šai visai neilgajā laika sprīdī, kas tautas mūžā nenozīmē daudz vairāk kā vienu dienu. Vēl daudzi no mūsu vecākās un vidējās paaudzes atcerēsies tos laikus, kad bieži nicināšanu un izsmieklu nācās piedzīvot tiem, kuriem bija drosme atklāti pateikt, ka viņi ir latvieši, kad Latvijas patstāvības ideja varēja mājot tikai vispārdrošāko patriotu sirdīs. Un tagad — lepnu naciju vēstnieki un karaliskie sūtņi zeltu šūtiem svārkiem un ordeņiem rotātām krūtīm, kājās piecēlušies godbijīgi sveic Latvju tautas lūgšanu. Vai tas vien jau nav brīdis, kas asarām liek saskriet acīs un neizsakamā priekā uzgavilēt katra latvieša sirdij. Un šādu brīžu bija daudz šai gaišajā gaviļu dienā, daudz spožajā svētku izrādē Nacionalajā operā.

Telpu dekorējums šoreiz pārsteidzoši grezns un gaumīgs. Ziedi, valsts krāsas, zelta vārpas un baltās slaidās sveces gar balkoniem, gaismas un krāsu mirdzums, godaviesu greznie, ordeņiem rotātie tērpi, viss tas radija tiešām fantastisku krāšņumu, brīdim piemērotu pacilāti svinīgu noskaņu. Valsts Prezidentam ar pavadoņiem ierodoties ložā, publika ilgi un jūsmīgi aplaudēja. Izrādē klāt bija arī ministru kabineta locekļi, mūsu sabiedroto Lietuvas un Igaunijas ārlietu ministri, diplomatiskais korpuss un daudz mūsu redzamāko valsts un sabiedrisko darbinieku. Valsts himnai sekoja muzikali-dramatisks uzvedums «Gaismas ceļš» ar L. Breikša un V. Plūdoņa tekstu un J. Norviļa muziku. Uzvedums simboliski tēlo latvju tautas cīņas par brīvību un savu valsti, no sen seniem laikiem, līdz pat mūsu dienām. Bija šai uzvedumā brīži, kuriem latvieša sirds nevarēja vienaldzīgi paiet garām teksta patriotiskā satura dēļ vien; bija arī mākslinieciski it spilgti momenti, tomēr, pats par sevi saprotams, ka ietverot tik plašu vielu vienā inscenējumā, uzvedumam jābūt stipri fragmentiskam. Uzveduma muzika sniedza vajadzīgās dziesmas, dejas un ainu pavadijumus. Par muziku visumā jāliecina, ka netrūkst viņai nedz īpatnēju vilcienu melodikā, nedz arī krāsainības instrumentacijā, un, galvenais, skan tajā arī latviskas stīgas, kas pie mūsu jaunākās paaudzes skaņražiem diemžēl ir vēl samērā reta parādība. Uzveduma muzikalais vadītājs J. Kalniņš, režisors J. Muncis, dekorators P. Rožlapa un baletmeistars E. Leščevskis. Uzvedumā piedalijās daudzi redzami skatuves darbinieki, vairāki kori, Nacionalās operas orķestris un balets. Lavju dramas ansamblis, karavīri, aizsargi un skolu jaunatne. Svinīgā izrāde noslēdzās ar Jāzepa Mediņa dziesmu «Tev mūžam dzīvot Latvija» un Valsts himnu. Atvadoties klātesošie atkal ilgi un jūsmīgi sumināja Valsts Prezidentu.

Pagājušā mēnesī Nacionalajā operā jaunā veidojumā uzveda Offenbacha fantastisko operu «Hofmaņa stāsti». Inscenējums svaigi un interesanti iecerēts, daudz viņā spraigu un saistošu momentu. Režiju vadijis Jānis Zariņš; atjautīgas dekoracijas radijis Pēteris Rožlapa. Muzikalo daļu ar parasto rūpību un korektību iestudējis Leo Blechs. Dejas veidojis E. Leščevskis. Galvenās lomas uzticētas A. Priedniekam-Kavaram, A. Kaktiņam, M. Brechmanei-Štengelei, V. Briedei, M. Valterei-Braunei, A. Ludiņai un A. Kortānam. Pagājušā mēnesī operā viesojās arī vairāki ļoti ievērojami dziedoņi: Milanas «Skalas» soliste M. Kapsire, viens no ievērojamākiem tagadnes tenoriem Tito Skipa un slavenie itaļu dziedoņi Toti dal Monte un Luidži Monteranto.

Vold. Upenieks.

«Aizsarga» redakcijai piesūtītas grāmatas.

A. Gulbja grāmatu izdevniecības izdevumi: R. Vipers — Jauno laiku vēsture, Napoleona imperija, liberalisma un nacionalo kustību laikmets (1795.—1851.). Pēteris Blaus — Negaisos un saules staros, dzejdarbu izlase. Mārtiņš Zīverts — Partizani, drama 3 cēlienos. Konstance Miķelsone — Slinkā sieva, dzīves spēle četros cēlienos. Antons Austriņš — Bērnības atmiņas, Jaunības apcirkņi Nr. 25.

A. Kroders

Mēneša apskats

Valsts 20 gadu pastāvēšanas svētku nozīme.

Par valsts pastāvēšanas 20 gados paveikto darbu jau runājām «Aizsarga» pagājušā numurā; nerunāsim arī par svētku norisi, ko tik plaši un bagātīgi sniedza dienas laikraksti, bet mēģināsim pavērt svētku dienas dziļāko nozīmi, cik tā bija saskatama vai nojaušama vienā vai otrā svētku svinību gadijumā. Vispirms Valsts Prezidenta K. Ulmaņa runa rādija valsts attīstības gaitas dzinējus spēkus — pirmo cīnītāju ticību un drosmi, un rādija mums arī to, kas aizgājušos gados sasniegts: «Brīvības un neatkarības cīņas un uzvaras politika, bet jo sevišķi kara laukā, spēcīgas armijas radīšana no pavisam maziem, trūcīgiem sākumiem, aizsargu organizēšana, mūsu valsts cieņas pilna ievešana pārējo valstu saimē un mūsu tiesiskā stāvokļa nostiprināšana starptautiskās attiecībās, lai varētu arī mēs līdzi strādāt miera nodrošināšanā. Tad tālāk agrarreformu socialās reformas, lauksaimniecības, rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības atjaunošana, drupu — šā vārda tiešā un simboliskā nozīmē — vietā uzceļot ne tikai simtiem, tūkstošiem jaunu ēku laukos un pilsētās, bet, tikpat kā burtiski ņemot, no nekā radīta ziedošā lauksaimniecība, pilnā gaitā strādājošas pārējās ražošanas nozares, no jauna radīta satiksme un satiksmes ērtas iespējas pa dzelzceļiem, kā arī zemes ceļiem.»

Arī kulturā tāds pats uzzēlums un radoša rosība, ar sevišķi pasvītrotu pamata tendenci — radīt pozitivas, augstvērtīgas kulturas vērtības, kas radītas nevis dažu atsevišķu cilvēku, dažkārt visai šķībām gaumēm, bet tautas garīgā un tikumiskā spēka celšanai.

Un kad cēlie ideali sāka izbālēt, kad, «sadziedējuši kara brūces, mēs iekritām ikdienībā, kur mums kaut kā tomēr trūka,» tad ideali un ticība tautā nebija zuduši, un atnāca atdzimšanas laiks. «Uzliesmoja atkal atziņa, ka cīņas un upuri nav tikai vienai dienai, bet visai nākotnei.» Un sākās ceļa meklēšana uz nākotni, uz apgarotu darbu, uz dzīvi, «kur gars valda pār materiju, kur gars būtu formētājs, veidotājs, bet arī ceļa rādītājs un piepildījuma meklētājs un nesējs.» Un Prezidents izteica pateicību tiem, kas savas dzīvības atdevuši, sniegdams ziņojumu pirmiem cīnītājiem, ka viņu testaments ir izpildīts un dodams solijumu, ka no tagad iesāktā ceļa mēs nenovērsīsimies, lai uzceltu latviešu Latviju, to noslēgdams tādiem vārdiem: «Īstais, pareizais, gaišais, baltais ceļš tagadnei un nākotnei ir atrasts, tauta iet pa šo ceļu, iet vienībā, vienprātībā, ar aizrautību, enerģiju un neizsīkstošu darba un radīšanas prieku un gribu.» Un mūs vada atziņa, ka «dzīve ir cīņa un tikai ar darbu un neatlaidību, drosmi un enerģiju uz priekšu tiek tiklab katrs cilvēks, kā arī veselas tautas. Cita ceļa nav, kas ved pie brīvības, drošības un labklājības.»

Šajos Prezidenta runā izsacītos vārdos mēs sadzirdam visas zemes domas un sajūtas, un valsts svētku nozīme ir tā, ka šīs atziņas vēl dziļāk iespiedās mūsu prātos, darot mūs atkal stiprākus, apņēmīgākus, darbam un cīņām gatavākus.

Bet vienu domu gājienu Prezidenta runā gribam arī šajā vietā sevišķi uzsvērt, jo šai atziņai būs lemts ienest līdz pašiem mūsu dzīves pamatiem tverošas pārmaiņas pašu cilvēku veidošanā. Prezidents uzsvēra, ka «iemācīties daudz ir slavējama lieta. Bet vēl slavējamāka lieta ir izaugšana par krietnu un labu pilsoni.» Jo taisni audzināšanai mūsu skola un sabiedrība visus valsts pastāvēšanas gadus piegrieza ļoti niecīgu vērību, tādēļ, ka katrai partijai bija savi nolūki attiecībā uz cilvēkiem, bet nebija vienkopēja nacionala mērķa par cilvēku audzināšanu, kaut gan pēc kara un revolucijām taisni audzināšanai vajadzēja būt visgalvenām valsts un tautas vadības rūpēm. Šīs jaunās atziņas piepildīšana radīs pavisam jaunu latvieti, kas būs cienīgs, spējīgs un garīgi, kā arī tikumiski sagatavots nākotnes Latvijas celšanai.

Ļoti skaista bija ideja, ka valsts svētku rītā visā zemē visas ģimenes un saimes sanāca vienuviet, kur ģimenes galvas saviem ļaudim atgādināja valsts pastāvēšanas nozīmi un nacijas mērķu piepildīšanos nepieciešamību no latviešu tautas dzīvības un spēka augšanas viedokļa. Tāpat valsts svētkos valsts vadība tautas vārdā parādija žēlastību daudziem, kas savā laikā bija noziegušies pret mūsu dzīvi kārtojošiem likumiem, jo valsts svētku priekšvakarā tika izdots amnestijas likums, dodot iespēju atgriezties godīgā darbā un dzīvē tiem, kas uz to devuši cerības. Saprotams, ka Valsts Prezidents svētku dienā neaizmirsa arī bērnus, apdāvinot daudzas daudzbērnu ģimenes un kara invalidus, šos lielo upuru nesējus tautas brīvībai.

Kā sevišķas atzinības apliecinājums ir jāsaprot arī ilggadīgā valsts kancelejas direktora D. Rudzīša iecelšana par ministri, jo Rudzīts no paša pirmā mūsu neatkarīgās pastāvēšanas brīža kļuva par vienu no tuvākiem Prezidenta līdzstrādniekiem, arī pirms valsts nodibināšanas jau strādādams mūsu brīvības idejas piepildīšanas labā. Viņa darbs bija un ir tik cieši saistīts ar ministru kabineta darbu, ka ir tikai dabīgi, ja viņš tagad kļuvis pilntiesīgs ministru kabineta loceklis.

Tautas atsaucība valsts svētku dienā bija plaša un dzīva kā laukos, tā pilsētās, kas pierāda, cik cieši tauta saaugusi ar atjaunotās Latvijas idejām un mērķiem.

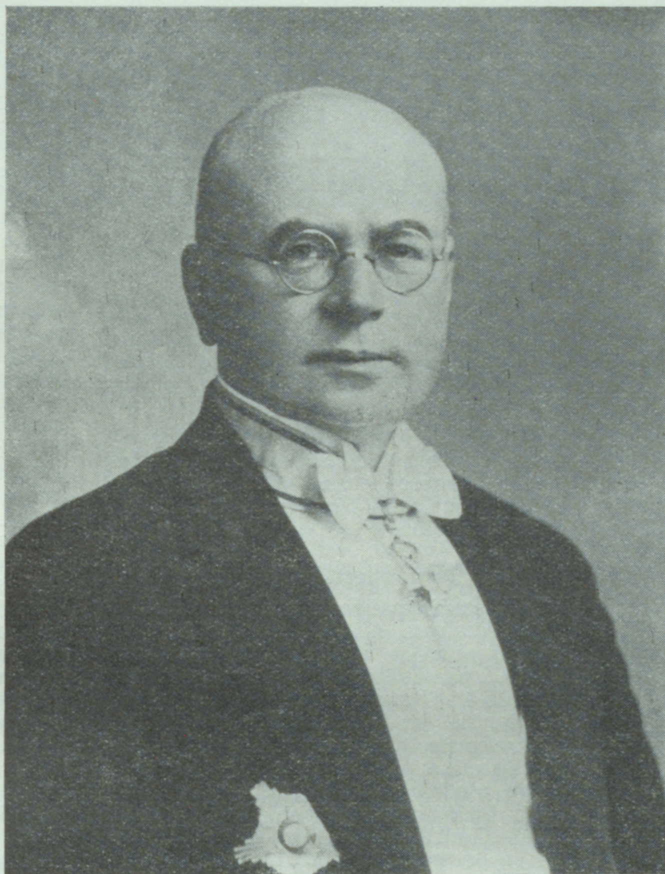

Valsts Prezidents Kārlis Ulmanis š. g. 18. novembrī atklāj piemiņas plāksni Nacionalā teatra priekšā.

Svarīgas pārmaiņas mūsu saimniecības iekārtā.

Šo Valsts Prezidenta tālu iecerēto saimniecisko reformu programu praktiskas pielietojamības plānā iztirzāja savā runā Tirdzniecības un rūpniecības kameras pilnsapulcē finansu ministrs A. Valdmanis no mūsu nacionalās saimniecības viedokļa, pretēji atsevišķo interešu viedoklim, no kura dažkārt vēl nespēj atbrīvoties saimniecības vīri, nacionalās saimniecības intereses aizmirstot, cenzdamies pēc savām interesēm, kuras, tautas un pašu šo saimniecības vīru tālākas pastāvēšanas labā allaž būtu saskaņojamas ar vispārīgā labuma apsvērumiem. Arī rūpniecībā nepieciešama plaša un pārdomāta racionalizacija, kurai jāiet daudz tālāk

par vienkāršu mechanizaciju, t. i. par mechanisko spēku izmantošanu darbā, jo racionalizacijai jāpanāk labāku un lētāku preču ražošana, panākot arī darba roku taisnīgu sadalijumu starp visām ražošanas nozarēm. Šādā nolūkā jau tuvākā nākotnē «tiks nodibināts racionalizacijas pētīšanas instituts, kas pastāvēs pie Finansu ministrijas un kas saziņā ar pašu tirgotāju un rūpnieku personalās pašvaldības iestādi — Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameru un saziņā ar pašiem tirgotājiem un rūpniekiem izstrādās tehniskās racionalizacijas planus un dos atzinumus un padomus rūpniekiem par to, kas racionalizējams un kādā veidā.» Līdztekus šim racionalizacijas procesam norites vēl cita nodoma piepildīšana — «unifikacija, kas racionalizacijas darba sakarā tiek saukta par standartizaciju», un tā ir vēlēšanās panākt vienveidību ražojamo preču kvalitates un techniskos noteikumos, lai citās zemēs patērētāji jau iepriekš pazītu mūsu ražojumu kvalitati un technisko standartu. Pie kam jāuzsver, ka ne uzņēmumu lielais skaits un arī ne pārmērīgi lielais skaits nebūt nav rūpniecības un tirzdniecības spēka un veselības pazīme. Racionalizaciju sekmīgi dzīvē izvest mums ievērojami palīdzēs pilnīgi pārkārtotā un atveseļotā kredita sistema. Finansu ministrs tālāk uzsvēra visiem saimnieciskiem darbiniekiem vērā ņemamo domu, ka «dzīves iekārta, ir līdzīga dzīvam organismam un še nevar iet tik tālu, ka administratīvā ceļā regulēsim strādnieku skaitu, administratīvā ceļā noteiksim iegādājamo mašīnu skaitu un administratīvā kārtā noteiksim šo mašīnu novietošanu fabrikās». Jo tādi paņēmieni rūpniecībai atņem ierosmi un gribu un neatraisa visu panākamo enerģiju. Saprotams, ka joprojām jāpaliek valdības kārtojošai uzraudzībai un izlīdzināšanas rīcībai. Lai jo plašāk un pilnīgāk atraisītu pašu rūpnieku un tirgotāju ierosmi, «valdība tuvākā nākotnē izdos likumu par saimniecisko interešu kopām, apvienojot atsevišķos tirgotājus un rūpniekus interešu kopās». Kopu nodibināšanu varēs ierosināt arī paši rūpnieki un tirgotāji, tikai panākot finansu ministra apstiprinājumu. Šīs kopas ir gan jauns instituts mūsu zemē, bet viņu funkcijas nav nekas jauns Eiropā pastāvējušām rūpnieku un tirgotāju interešu apvienībām. «Atsevišķo un savstarpēji konkurējošo uzņēmumu savstarpējās cīņas vietā aizvien biežāk tiek nodibinātas apvienības, kas ar savstarpējiem līgumiem mēģina regulēt gan uzņēmumu skaitu, gan produkcijas apmērus visumā, gan rūpējas par tirgu sadalīšanu, gan arī iet vēl tālāk un rūpējas par ražošanas sagrupēšanu starp atsevišķiem uzņēmumiem, par izejvielu iepirkšanas kopīgu iepirkšanu u. t. t.». Šajā Eiropas apvienību funkciju raksturojumā apmēram izteiktas arī mūsu dibinamo interešu kopu funkcijas. Ar šīm kopām būs panākts, ka mūsu tirdzniecības un rūpniecības atveseļošana būs nodota pašu rūpnieku un tirgotāju rokās, padarot mūsu saimniecisko uzņēmību starptautiskas konkurences spējīgu. Arī preču cenu ziņā šīs interešu kopas varētu panākt ne administratīvās uzraudzības ceļā nosacītas cenas, bet gan cenas, kas organiski, tautsaimnieciskās likumības kārtībā slīdētu uz leju. Un, beidzot, finansu ministrs pieskārās jautājumam par dabiskām un mākslīgām rūpniecībām, jo kontingentu režima laikā radās daudzi mākslīgās rūpniecības uzņēmumi, kas ražo sliktas un dārgas preces. No šādiem uzņēmumiem jāatsakas, un Latvijai jāizvēlas veselīgas starptautiskas sadarbības ceļš gan preču apmaiņas laukā, gan pakalpojumu apmaiņā. Mūsu pašu zemes dabīgai rūpniecībai ir veselīgs pamats un lielas attīstības iespējas, piem. kokrūpniecībai. Tad radīsies arī solidas eksporta firmas, kuras varētu uzturēt solidus tirdzniecības sakarus ar ārzemēm. Arī uzņēmumu koncesionēšanā jāpanāk pastāvīgi noteikta kārtība, kas nedotu pamatu bažām par nestabilitati, lai uzņēmumi varētu darboties nepārtraukti, kamēr viņi izpilda prasības, ko uzstāda mūsu saimnieciskās intereses.

Ministrs D. Rudzītis.

Stingra un noteikta organizacija mūsu saimniecībā dos daudzējādā ziņā labus panākumus, un tad arī patērētāju intereses būs ievērotas daudz taisnīgāk un daudz lielākā mērā, nekā tas bija tagad, kad saimnieciskā dzīvē valdija katra atsevišķa uzņēmuma atsevišķie aprēķini, kurus regulēt un novest pie kāda kopīga principa nemaz nebija iespējams, tāpat, kā neiespējama bija daudzmaz plašāka racionalizacija mūsu saimniecībā. Jaunās pārmaiņas šajā ziņā nāks par lielu svētību.

Likums jauniešu garīgā spēka vairošanai.

Kā valsts vadības svētku balva mūsu jaunatnei izdots likums par valsts aizdevumiem normalas studiju gaitas nodrošināšanai augstākās valsts mācības iestādēs. Šis likums nosaka, ka sākot ar 1939. gada 15. janvari valsts, pašvaldību un vispāri publiski-tiesiskām iestādēm un uzņēmumiem, kuros tieši vai netieši piedalas valsts ar saviem kapitaliem, aizliegts nodarbināt savā dienestā valsts augstāko mācības iestāžu audzēkņus. Tas nozīmē, ka studenti turpmāk vairs nevarēs būt ierēdņi un visiem, kas tagad iestādēs strādā, ir jāizvēlas, vai viņi paliek iestādē, pārtraukdami studijas, vai jāiet augstskolā mācīties. Izņēmums ir ierēdņi, kuri trijos gados var augstskolu nobeigt tie tad var palikt darbā šos trīs gadus. Bet turpmāk studenti vairs nevarēs būt ierēdņi. Lai tiem jauniešiem, kam ģimenes apstākļi neatļauj netraucēti mācīties un viņiem jāmeklē darbs, lai šiem jauniešiem būtu nodrošināta eksistence studiju laikā, tiek nodibināts studiju fonds, kurš nodots Latvijas kreditbankas pārvaldīšanā, un no šī fonda katram studentam izsniegs aizdevumus 80 latus mēnesī laikā no 15. septembra līdz 1. junijam, tā tad astoņus ar pus mēnešus gadā, tā kā 3½ mēneši jāiztiek studentam ar saviem līdzekļiem. Bet kurš no 1. junija līdz 15. septembrim pavada svešā lauku saimniecībā un ņem dalību lauku dzīvē, tiem par šo laiku var piešķirt neatmaksājamu pabalstu 30 latus mēnesī, un bez tam šādi studenti nākamā mācības gadā var saņemt palielinātu aizdevumu normu — 100 latus mēnesī. Tāpat no studiju fonda tiktu samaksāta mācības maksa, to ieskaitot aizdevuma sumā. Aizdevums jāatmaksā 15 gados, sākot ar ceturto gadu pēc studiju beigšanas. Studentiem-ierēdņiem, kuri uz šī likuma pamata atstājuši dienestu, trīs gadus viņu vieta tiek viņiem rezervēta, un citus darbiniekus aizliegts viņu vietā pieņemt.

Kas tad nu ir jaunā likuma mērķis? Par to nepārprotamu atbildi 17. novembra vakarā studentu lāpu gājiena dalībniekiem pateica Valsts Prezidents: «Tikai vispirmā kārtā studiju atvieglošana ir jaunā likuma uzdevums un mērķis.» Jo patiesi, līdz šim lielākās daļas jauniešu studiju apstākļi bija grūti, vecāku vairums taču paši ir ne visai pārtikuši ļaudis, un kas gribēja tikt augstskolās, tiem pa lielākai daļai tas bija jādara pašiem ar saviem spēkiem, bez vecāku atbalsta. Un rezultati nebija iepriecinoši. Studiju gadi ieilga, paši studenti, vecāki klīdami, mācījās arvien gausāk un studiju nobeigšanu atlika no gada uz gadu. Daudzi aizdragāja arī savu veselību. Jo dienu

pavadīt darba vietā un vakaros intensivi mācīties eksameniem, to galu galā izturēt spēja tikai daļa studentu. Saprotams, ka tāda parādība jau sen vērsa augstskolas vadības un arī valdības uzmanību uz sevi, un tagad jautājums izšķirts studējošai jaunatnei ļoti pieņemamā veidā. Jo 80—100 latu mēnesī ir pilnīgi pietiekoši jaunieša mēneša ienākumi, lai viņi varētu nodoties tikai un vienīgi studijām. Ja šādos apstākļos kāds nebeigs studijas, tad vaina būs meklējama nebeigušā raksturā vai spējās. Un pilnīgi nododoties studijām pavisam cits būs arī darba rezultats, daudz lielāka būs beigušo sagatavotība nākošam darbam, jo tagad cieta vai nu studijas, vai darbs: abus uzdevumus pilnīgi apmierinoši spēja veikt tikai nedaudzi.

Tad vēl viens sevišķi svarīgs jautājums šajā lietā, uz ko savā 17. novembra uzrunā studentiem aizrādija Valsts Prezidents: «Ja kāds jauns cilvēks ir spiests strādāt dienu dienā, gadu pēc gada iestādēs un tad vēl jāstudē, kur tad lai laiku ņem priekš vispārīgās izglītības padziļināšanas. Mūsu laiki tagad prasa, un prasīs vēl vairāk, lai blakus aroda zināšanām darbinieks būtu ieguvis arī visplašāko vispārigo izglītību. Tas ir šī likuma uzdevums, tas ir viņa mērķis.»

Tā tad garīgi pilnvērtīgu, augsti inteliģentu un vispusīgi sagatavotu Latvijas nākošo cēlāju radīšana. Jo šaurie arodnieki un specialisti vien nekad nav bijuši tie, kas nacijas dzīvi ved kalnā pretim lielākam plašumam, pretim tālākiem mērķiem: viņiem trūkst plašāka aptvēruma, viņi nav sagatavoti savas personas saaugšanai ar nacijas likteņiem, jo šaurā specialitate viņu redzes aploku dara ierobežotu. Protams, spēcīgas personības paceļas pāri arī šim šaurumam. Bet Prezidenta idejas piepildīšana visu jaunatni sagatavos šim plašākam aptvērumam, un visu arodu pratējus darīs spējīgus veikt arī ārpus aroda nepieciešamos pienākumus, tālāk viņus darot arī spējīgus šos uzticētos pienākumus veikt iespējami vislabāk sagatavotiem.

Jaunās kameras veidošanās noslēdzas.

Rakstu un mākslas kamera un Profesiju kamera pabeidz kameru sistemas izbūves darbu. Līdz abu šo kameru pilnīgai organizēšanai bija nepieciešami svarīgi priekšdarbi: organizēt kamerā ietilpstošo arodu biedrības, kuras ir pamats kameru darbam. Sevišķi grūts bija šis darbs Profesiju kamerai, ievērojot ļoti dažādo arodu pārstāvību viņā. Šo darbu veica pirmais Profesiju kameras pilnvarnieks prof. J. Auškāps un jau novembra sākumā sabiedrībai ziņoja, ka katras kamerā pārstāvētās profesijas dalībnieku skaits noskaidrots, kā arī nokārtots jautājums par šo profesiju biedrībām. Kameras rīcībā patlaban ir ziņas par 90 biedrībām ar 14.179 locekļiem, no kurām gan tikai viena daļa atbilst Latvijas profesiju kameras likuma prasībām. Pavisam kamerā ietilpst 640 agronomi, 174 architekti, 1558 ārsti, 571 augstskolu mācību spēki, 490 farmaceiti un 1566 aptiekaru palīgi un asistenti, 773 inženieri, 1573 juristi, kas strādā valsts un pašvaldības iestādēs un 789 juristi, kas apvienoti biedrībās, 319 ķimiķi, 434 mērnieki, 131 mežkopis, 453 tautsaimnieki, 1448 techniķi, 177 veterinarārsti, 12.548 skolotāji, 832 zobārsti. Tagad ieceltais Profesiju kameras pilnvarnieks prof. E. Ziemelis lūgs izglītības ministru noteikt tās valsts un pašvaldības iestādes un citas publiski tiesiskas iestādes un organizacijas, kas atbilstu nākamām profesionalām biedrībām, kurām būtu tiesības uzstādīt kandidatus kameras pirmajam sastāvam, kādu sarakstu jau tuvākās dienās izsludinās «Valdības Vēstnesī», pēc kam tad, jau līdz Ziemassvētkiem, iecels 150 aktivos kameras locekļus.

Tādus pašus uzdevumus veicis Rakstu un mākslas kameras pilnvarnieks red. J. Druva, pie kam katra iestāde dos 3 un katra organizacija 10 kandidatus, no kuru vidus sabiedrisko lietu ministrs iecels kameras locekļus. Rakstu un mākslas kamerā ietilpst Nacionalā opera, Nacionalais teatris, Dailes teatris, konservatorija un mākslas akademija, un šādas biedrības: Latvijas preses biedrība, Rakstu izdevēju un tirgotāju biedrība, Muzikas biedrība, Tēlojošās mākslas biedrība un Skatuves darbinieku biedrība.

Abu kameru dalībnieku skaits ir ļoti prāvs, pie kam abu kameru vadības uzdevumus sevišķi sarežģītus un atbildīgus dara tas, ka kamerās apvienoti atsevišķi kulturas darbinieki, kuri katrs par sevi ir jāvērtē kā radoša personība un šo personību radošā aktivitate jāsaskaņo vienotā Latvijas kulturas politikā.

Tā tad ar jauno gadu būs noorganizētas arī abas Kulturas padomē ietilpstošās kameras, un valsts kulturas darbs uz priekšu tiks virzīts stingri organizētā veidā.

3.712.000 latu agronomiskai palīdzībai.

Lauksaimniecības kulturas veicināšanas darbam mūsu zemē allaž piegriezta izcilus vērība, arī jau pirms valsts pastāvēšanas laikiem. Nupat Valmierā 40 gadu darba atceri svinēja viena no visvecākām un rosīgākām lauksaimniecības biedrībām — Hermaņa Enzeliņa vadītā Baltijas lauksaimnieku biedrība, kas agrāk saucās Kauguru lauksaimniecības biedrība. Visās šajās biedrībās noritēja plašs idejisks un agronomiskās palīdzības darbs, kurš vēlāk koncentrējās visas Latvijas mērogā strādājošā Latvijas Lauksaimniecības centralbiedrībā, bet viņas uzdevumus pilnā apmērā pārņēma Latvijas Lauksaimniecības kamera. 24. novembrī Jelgavā notika kameras locekļu pilnsapulce, kura pieņēma nākošā darbības gada budžetu — 3.712.000 latu apmērā, kas liecina, kādas sumas patlaban tiek izdotas agronomiskai palīdzībai, neskaitot tos bagātīgos un ļoti plašos līdzekļus, ko lauksaimniecības ražotspēju pacelšanai izdod paši lauksaimnieki un valsts. Piemēram, nosusināšanas darbos vien lauksaimnieki ieguldijuši ap 20 milj. latu. Bet mūsu lauksaimniecības attīstība rāda, cik svētīgi šie līdzekļi izlietoti, jo ražas aug ar katru gadu un vairojas lauksaimnieku ienākumi, celdami visas zemes saimniecisko rosību. Jo lauksaimniecības pacelšana ir viens no mūsu valsts saimnieciskās politikas svarīgākiem uzdevumiem, kādēļ ir panākts tāds stāvoklis, ka valsts vadībai iespējams saskaņoti kārtot lauksaimniecības attīstību visā zemē, izkārtojot dažādo kulturu sekmēšanu vienā vai otrā apgabalā, sekojot, lai lauksaimnieki ievērotu vadības noteikumus attiecībā uz sēklu šķirnēm, zemes sagatavošanu, mašinu iegādi u. t. t. Šis planveidīgais, saskaņotais darbs tad arī dod cerētos panākumus. Taisni šajā ziņā Lauksaimniecības kameras darbs ir pavisam neatsverams, tāpat, kā vispāri agronomiskā kulturas pacelšanā vienmēr lielākā augstumā, par kādu vēl tikai nedaudzus gadus atpakaļ nemaz nebija iespējams domāt.

Kopdarbības svētība.

Rīgas patērētāju biedrība «Vienība» no š. g. 27. novembra līdz 3. decembrim rīko kooperacijas propagandas nedēļu. Pasekodami «Vienības» darbam, redzēsim, ka viņai ir dziļš pamats šo nedēļu rīkot un visiem pilsoņiem likt pie sirds piegriezties patērētāju kooperacijai, jo šo pamatu dod viņas pašas panākumi. Kad 1937. g. 3. oktobrī «Vienībā» apvienojās visas Rīgas patērētāju biedrības, viņai bija 39 veikali un 1100 biedru, bet tagad ir jau 58 veikali ar 2.300 biedriem, jo ir vērts būt «Vienības» biedrim, — tie saņem garantētu 2 proc. dividendu, pērk tikai pirmā labuma preces un tās ir 3 līdz 20 proc. lētākas, kā privatos veikalos, pie kam raksturīgi, ka tur, kur tuvumā ir «Vienības» veikals, preču cenu pazemina arī privatie pārtikas veikali.

Atkarībā no iepirkumu daudzuma, biedri saņem arī premijas, tā kā 50 latu lielā «Vienības» paija ir iegūstama gandrīz nemaz paša naudu neizdodot. Bez «Vienības» arī visi citi kopdarbības pasākumi pēc 1937. g. 17. jūnija likuma par kopdarbības sabiedrībām un to apvienībām uzrāda iepriecinošas sekmes. Ja patlaban Valmierā, Baltijas lauksaimnieku biedrības 40 gadu atceres svinībās teiktajā runā Valsts Prezidents sacija, ka mums jācenšas rast apmierinošu izlīdzinājumu starp lauksaimnieka izdevumiem un viņa ieņēmumiem (jo izdevumi ar katru gadu aug — par mašinām, algām, kulturas prasībām, bet ieņēmumiem ir ciešas robežas), tad viens no līdzekļiem, kā to panākt, varētu būt taisni kooperacija, kas iespējami saīsina ceļu starp ražotāju un patērētāju. Lauksaimnieki arī ir to sapratuši un arvien vairāk piegriežas kopdarbības pasākumiem. Patērētāju biedrību skaits gan samazinājies no 327 — 1926. gadā līdz 187 pag. gadā, tāpat veikalu skaits no 378 līdz 269 (pilsētās gan audzis no 81 līdz 130), tad biedru iemaksāto paju suma augusi no 477.000 ls uz 914.000 ls. Auguši arī biedrību kapitali no 1,6 milj. ls uz 3,1 milj. ls. 1926. g. pašu līdzekļu patērētāju biedrībām bija tikai 19 proc., bet 1937. g. jau 44 proc., kam ir ļoti nopietna nozīme no sekmju un uzplaukuma viedokļa. 1926. g. 327 biedrībās pārdotas preces par 28,3 milj. ls, bet pag. gadā 187 biedrībās par 29 mil. ls.

Ja Rīgas strādnieks, piem., gadā izdod 730 latus pārtikai, tad apm. 20 proc. no tās sumas paņem starpnieki un faktiski tikai par 584 latiem strādnieks saņem pārtiku. Bez starpniekiem šī suma kļūtu lielāka un prece labāka. Kooperacija taisni trūcīgākiem ļaudīm laukos un pilsētās ir īstais atbalsts. Un lauksaimniekiem kooperacija dod iespēju kopīgiem spēkiem veikt darbus, kas vienam vai dažiem nav pa spēkam, kā arī palīdz labāk pārdot savus ražojumus un lētāk pirkt nepieciešamās preces. Lauksaimniecības kooperacijai iespējams ļoti plašs darba lauks, kas

Atjaunotais Zemgales tilts Rīgā.

panāktu, ka lauksaimnieks saņemtu daudz vairāk par saviem ražojumiem un tomēr arī patērētājs pilsētā preci būtu pircis lētāk, nekā agrāk viņš to varēja pirkt privatos veikalos.

Lauksaimnieka labā.

1. Lai pagastos modinātu un celtu interesi par labākām saimniecībām un sasniegumiem lauksaimniecībā, Lauksaimniecības kamera uzdevusi vietējām lauksaimniecības biedrībām līdz 1939. g. 1. janvarim izraudzīt 6 labākās pagasta saimniecības, pie kam šis skaits var būt arī lielāks, ja pagastā ir vairākas saimniecības uz vienādi augsta līmeņa. Tas ir jaunievedums, kas cels aktivitati un sacensības garu, rezultatā panākot lauku dzīves uzzelšanu.

2. Ar lielu rūpību un uzmanību Lauksaimniecības kamera gādā par lopu sērgas mazināšanos un izskaušanu mūsu zemē, un tikai pateicoties šai enerģiskai rūpībai bīstamo sērgu izdevās ierobežot, tā kā kopsumā viņas nodarītie zaudējumi nebūs tik lieli, kā, piem., mūsu kaimiņos. Saprotams, ka kamera aicina arī pašus lauku iedzīvotājus kārtīgi ievērot visus sērgas apkarošanas noteikumus un priekšrakstus. Lopkopības pārraugi tiek speciali sagatavoti rīkoties tur, kur viņu palīdzība nepieciešama pie lopu turēšanas apstākļu labošanas vai pie dezinfekcijas un ārstēšanas.

3. Viss iespējamais tiek darīts, lai atbrīvotu mūsu pašu zemes strādniekus lauksaimniecībai. Piem. būvniecībā nodarbināti taisni vasaras mēnešos 6600 strādnieki. Ar būvniecības darbu mechanizēšanu lauku vajadzībām, pēc izdarītiem aprēķiniem, būtu ietaupīti apm. 3000 strādnieki. — Arī ceļu darbiem Šoseju un zemesceļu departaments sāk ievest jaunas mašinas. Viena tāda mašina, kas gan izmaksā ap 137.000 ls, atvieto kādus 100 strādniekus. Tā tad arī te paredzami darba roku ietaupījumi, un samazināsies no ārzemēm ievedamo laukstrādnieku skaits, pēc kā mēs jau tik ilgi cenšamies.

4. Š. g. 8. novembra sēdē ministru kabinets pieņēma dažus pārgrozijumus kreditu nolikumā, kas nāk par labu lauksaimniekiem. Vispirms no 200.000 ls, cik nepieciešams spirta kopdedzinātavu būvei un iekārtošanai, 50.000 ls sagādā paši biedri, bet pārējo dod zemes banka. Aizdodamās sumas lielumu noteiks finansu ministra iecelta komisija. Ja šīs komisijas noteiktā suma būs mazāka par bankas izsniegto, tad starpību norakstīs no dzīves atjaunošanas fonda, tāpat, kā no šī fonda likvidacijas gadijumā norakstīs daļu, ko dedzinātavas īpašnieki nespēs segt, ja suma nepārsniegs 5000 ls. Otrs pārgrozijums attiecas uz nekultivētām zemēm, par kurām zemes bankas atvieglotie aizdevumi bija 6 gadu laikā atbrīvoti no augļu un deldējuma maksājumiem. Tagad šie 6 gadi pagarināti vēl uz 3 gadiem, lai dzīvotspējīgās saimniecības varētu nostiprināties.

5. Par diezgan ienesīgu nozari lauksaimniekiem izrādijusies ārstniecības augu audzēšana, kas patlaban gan aizņem tikai 500 ha (kumelītes, baldrianus un piparmētras, baltās sinepes, magones). Jo ir garantēta visu audzēto un ievākto augu un drogu uzpirkšana. Pag. gadā uzpirkti 168.153 kg augu par 197.330 ls, kas ir liels pieaugums, salīdzinot ar 1935.-36. g., kad uzpirka tikai 5.552 kg par 8.177 latiem.

. Kā jau Valsts Prezidents savā Valmieras runā tikko aizrādija, tad viens no atrisinamiem uzdevumiem ir atrast apmierinošu izlīdzinājumu starp lauksaimnieka izdevumiem un ieņēmumiem, t. i. par lauksaimnieka darba atmaksāšanos, rentabilitati. Valsts statistiskā pārvalde organizējusi lauksaimniecības rentabilitates statistiku, lai noskaidrotu, kā rentējas lauksaimniecībā ieguldītais kapitals, kādi ir lauksaimnieku ieņēmumi un izdevumi, kāda ražojumu pašizmaksa, apgrozība, izvērtēšana. Šim nolūkam visā valstī izraudzītas rentabilitates statistikas saimniecības, kurām būs jāved sīki pārskati. Šo korespondentu ir jau ap 140. Jau šogad parādīsies pirmās ziņas par lauksaimniecības ienesību pēdējos 10 gados. Šai statistikai svarīga nozīme lauksaimniecības kulturas celšanā.

7. Ka lauksaimnieku pūliņi ražu celšanā nav bijuši velti, to rāda jaunie skaitļi par augušiem lauksaimnieku ienākumiem. Visumā par saviem ražojumiem lauksaimnieki 1937. gadā saņēmuši 42,6 milj. latu, bet šogad 52,7 milj. latu, t. i. par 10,1 milj. ls vai 23,7% vairāk, kā pagājušā gadā. Nepārprotami, ka šis lauksaimnieku ienākumu pieaugums izskaidrojams ar sekmīgo ražu celšanu laukkopībā un lopkopībā. Pieaugums ir kā ieņēmumos par labību, sēklām, pārdotiem lopiem, tā arī par cukurbietēm, kartupeļiem, ādām, vilnu u. c.

Jauni svarīgi saimnieciski uzņēmumi.

Jaunā latviešu saimnieciskā uzņēmība, kur valda nevien parsonīgās peļņas aprēķini, bet daudz lielākā mērā vispārīgi nacijas saimnieciskās labklājības apsvērumi, iet arvien tālāk savos panākumos, savu iespaidu sferu paplašinot ar jauniem uzņēmumiem. Piem. pagājušā nedēļā nodibināta jauna akc. sab. «Dzirnavnieks», kas tūdaļ pārņēmusi divas no lielākām Rīgas dzirnavām — Raņka un Šteina dzirnavas. Ar to nu būs novērsta sadrumstalotība ražošanā un miltu nevienādā kvalitatē, jo jaunais uzņēmums spēs ražot tādu daudzumu miltu, kas apmierinās visas Rīgas vajadzības. Miltu rūpniecība līdz šim atradās pilnā mērā svešļautiešu, galvenā kārtā žīdu rokās, un latviešu līdzdalība šajā nozarē sasniedza tikko 10 proc. Tā tad mūsu pamatbarības — maizes ziņā mēs visu laiku esam bijuši atkarīgi no svešlautiešu peļņas u. c. aprēķiniem, kam nu būs darīts gals.

Nodibināta arī akc. sab. «Apavi», kas regulēs cenas un vispāri teiks savu vārdu vienā no visnepieciešamākā plašo masu patēriņa priekšmetu ražošanas. Jaunā sabiedrība darbosies Liepājā, un viņa nodarbosies kā ar rūpniecību, tā tirdzniecību savā nozarē, ierīkojot fabrikas un darbnīcas apavu u. c. ādas preču izgatavošanai, un veikalus un aģenturas to pārdošanai Latvijā un ārzemēs. — Savu darbību no agrāk nodibinātām sabiedrībām nolēmis paplašināt «Rīgas vilnas rūpnieks», iegūstot jaunus īpašumus un uzstādot vairākas pavisam modernas mašinas. Sevišķa rosība paredzama lauksaimniecības ma-

Valsts svētkos karogotās galvaspilsētas ielas.

pret savu un savu tuvinieku veselību un ved uz pozitivām pārdomām par tautas dzīvā spēka sargāšanu un kopšanu, kam kalpo higiena un medicina. Varam tikai būt pateicīgi kā valdībai, tā Veselības veicināšanas biedrībai, ka viņas izlietojušas 40 gadu atceri, kopš radija atklāšanas un sarīkota šī izstāde, tāpat, kā vēža apkarošanas nedēļa, jo nekad nav par daudz un nekad nav par bieži runāt par tautas veselību, par viņas dzīvo spēku.

Latviešu kapitala ievērojami panākumi.

Partiju laikā līdz bezdibeņa malai novestā mūsu zemes saimniecība tagad ir atplaukusi līdz nepazīšanai, ja to salīdzinam ar laiku pirms 1934. gada. «Mūsu saimnieciskās politikas uzdevums ir saimnieciskās dzīves nostādīšana uz drošākiem pamatiem, saimniecisko ieguvumu, sasniegumu un labumu nodrošināšana iespējami lielākam iedzīvotāju skaitam», tā Valsts Prezidents formulēja valsts saimnieciskās politikas uzdevumus, tam vēl piebilzdams, ka tās saimniecības nozares, kur straujāk un vieglāk uzkrājas nacionalās bagātības, kā tas notiek rūpniecībā un tirdzniecībā, ka šīs nozares jādara pieejamas arī latviešiem, kur līdz šim viņu līdzdalība bija samērā visai niecīga.

Lielā un tālu tverošā saimniecības reforma sākās ar kredita sistemas pilnīgu pārkārtošanu, kas ir izdevies tik spīdoši, ka patlaban no visiem Latvijas kreditiestāžu kapitaliem 96 proc. atrodas mūsu pašu pilsoņu rokās, kā patlaban presei paskaidro Latvijas kredītbankas direktors Andrejs Bērziņš, uzsvērdams, ka šī kredita reforma vispirms ir panākusi iedzīvotāju uzticības atjaunošanu kreditiestādēm, kas dod iespēju uzkrāt tautā atrodošos brīvos līdzekļus un tos izlietot kā apgrozības kapitalu mūsu tautsaimniecībā, no kuras rosības un uzplaukuma lielu labumu gūst paši naudas noguldītāji, krājēji. Bez tam mūsu tautsaimniecība atbrīvota no ātras peļņas kārā klejojošā ārzemju kapitala, kuram ar mūsu zemi nav nekādu citu saistību, kā tikai vēlēšanās iegūt iespējami lielāku peļņu. Ja 1935. g. darbojās 13 akciju komercbankas ar 18,5 milj. latu lielu kapitalu, no kura 68 proc. piederēja ārzemniekiem, tad tagad ir tikai 7 tādas bankas ar 56 milj. latu kapitala, no kura 96 proc. pieder Latvijas pilsoņiem. Tas ir ārkārtīgi nopietns un svarīgs panākums nevien saimnieciski, bet arī no nacionalo interešu viedokļa, jo kapitals kalpo tam, kam tas pieder.

Ar Latvijas kredita bankas nodibināšanas reformas ideja dabuja savu konkreto veidu un latviešu kapitals savu varu, jo no 56 milj. latu kapitala kopsumas vienai pašai Latvijas kredītbankai pieder 40 milj. latu, Latvijas zemnieku kreditbankai 10 milj. ls, bet

šinu ražošanā, jo Zemkopības ministrija noteikusi mašinu skaitu, kādu ražos mūsu fabrikas nākošās sezonas vajadzībām, un proti: 4000 zirgu grābekļus, 2000 kartupeļu rokamās mašinas, 300 rindu sējammašinas, 300 siena šķūres, 300 mākslīgo mēslu sējammašinas, 200 ecēšas, 100 kultivatorus, 20 traktorus, 300 traktora arklus, 200 salmu krāvējus, 600 darba ratus un 7000 piena kannas. Citas mašinas joprojām būs jāieved no ārzemēm.

Aizdevumi amatniekiem.

Nodibinot Latvijas amatniecības kameru, nacionalā valdība bija atzinusi, ka mašinizētā rūpniecība nebūt nav iznīcinājusi amatnieka darbu, kas tiek strādāts cilvēku individualai gaumei un daiļumam. Un amatniecība nevien izrāda krietnas dzīvības zīmes, bet vēl vairāk — tā piedzīvo pilnīgu atdzimšanu, kā to nesen redzējām amatnieku ražojumu paraugu izstādē. Un nav nevienas zīmes, kas vēstītu pretējo. Drīzāk gan sagaidams, ka ar kulturas līmeņa pacelšanos un cilvēku gaumes uzlabošanos amatniecības nozīme un svars celsies vēl vairāk. Ja ir atzīta tāda amatniecības nozīme, tad saprotami, ka valdība arī gādā, lai viņa būtu strādāt spējīga. Viens no svarīgākiem sekmīga darba faktoriem ir vesелīgi kredita apstākļi, jo amatniekam daudzreiz nav piemēroti vispārīgie kreditiestāžu noteikumi, ne arī parastās aizņēmumu procentu likmes. Tādēļ ministru kabinets š. g. 8. novembra sēdē pieņēma likumu par valsts ieguldijumiem amatnieku krājaizdevu sabiedrībās, **kurš nosaka, ka amatniecības atbalstīšanas nolūkā Finansu ministrija var no viņas pārziņā esošiem valsts kapitaliem un fondiem līdz 1,5 milj. ls** ieguldīt aizdevumu vai pabalstu veidā amatnieku krājaizdevu sabiedrībās, pie kam šie līdzekļi izsniedzami minētām sabiedrībām tieši vai ar Latvijas amatniecības kameras starpniecību. Par ņemamo aizdevumu procentu lielumu lems ministru kabinets uz finansu ministra priekšlikumu. Par nepieciešamo krājaizdevu sabiedrību skaitu Finansu ministrija, kā pie likuma paskaidroja finansu ministrs, jau parūpējusies, atlika vēl šīm iestādēm piešķirt lētos apgrozības līdzekļus, kas vislabāk panākams ar valsts naudas ieguldijumiem amatnieku krājaizdevu sabiedrībās.

Veselības aizsardzībai.

Par tautas veselību mūsu zemē ir allaž bijusi dzīva interese, tāpat, kā katrā kulturas tautā. Pie kam pie mums šo interesi veicina vēl mūsu zemē, mūsu ģimenēs ierastā tīrība, kā arī apsvērumi vai nojautas, ka mums savi spēki jāsaudzē nākošiem uzdevumiem un varbūt iespējamām nākošām cīņām, jo skaitliski esam viena no mazajām tautām. Valdība netaupa līdzekļus veselības aizsardzībai un slimību apkarošanai un arī sabiedrības modrība šajā ziņā ir laba. Nesen valdība atvēlējusi 50.000 latus radija iegādei un izstrādājusi plašo veselības aizsardzības likumu. To pašu interešu mudināta Veselības veicināšanas biedrība sarīkoja starptautisko vēža apkarošanas nedēļu ar izstādi, attiecīgiem priekšlasījumiem un ierosinājumiem. Blakus šai izstādei bija sarīkota arī neredzamo staru atklāšanas piemiņas izstāde, godinot Pjera un Marijas Kirī, Rentgena un Herca piemiņu, jo viņu atradumi cilvēcei darijuši tik daudz laba. **Reizē šī izstāde propagandē daudzas mediciniskas atziņas un vēl modrāku dara tautas vērību**

pārējām 5 kopā 6 milj. latu. Tas rāda Latvijas kreditbankas lielo nozīmi mūsu zemes saimniecībā. Un tikai ar šīs bankas palīdzību bija iespējama jauno akciju sabiedrību vadīšana, kas ir spēcīgais ierocis latviešu rokās mūsu tautas saimnieciskā spēka celšanai.

Vēsturisko dokumentu vērtība.

Ar ļoti svarīgo aicinājumu sabiedrībai nāk klajā Latvijas vēstures instituts, proti: instrukcija dzīvojamo ēku bēniņu telpu pielāgošanai pret uzbrukumiem no gaisa nosaka, ka viena gada laikā no instrukcijas izsludināšanas dienas, t. i. līdz 1939. g. 23. septembrim, visā valstī pakāpeniski no bēniņu telpām jāizvāc visi degošie nederīgie priekšmeti, starp citu arī veci papiri, vecas grāmatas, aktis u. t. t. Tā kā telpu šo veco mantu novietošanai pa lielākai daļai nebūs, tad, acīmredzot, ļaudis tās sadedzinās. Bet šiem vecaciem rokrakstiem un grāmatām dažkārt var būt liela vēsturiska nozīme. Bijušās valsts un pašvaldību ēkas, kas tagad pārgājušas privatās rokās, iespējams atrast pat jau par zudušiem turētus vecus archivus vai to daļas. Tāpat liela nozīme var būt dažu privatpersonu veciem rokrakstiem, sevišķi, ja šī persona bijusi kāds pazīstams rakstnieks, māslinieks, politiķis, sabiedrisks darbinieks vai tml. Arī starp vecām grāmatām var gadīties grāmatas, kas jau ir bibliografisks retums. Tādēļ Latvijas vēstures instituts aicina visus, kam jārūpējas par instrukcijas izpildīšanu, šos vecos rokrakstus un grāmatas neiznīcināt, bet par tiem ziņot vai tos nodot institutam. Ja tādu rokrakstu vai grāmatu kādā vietā daudz, instituts sūtīs uz vietas savus specialistus visu pārbaudīt.

Saprotams, ka šo, instituta aicinājumu paklausot, būs paglābti no bojā aiziešanas daudzi svarīgi dokumenti un bagātīgi pieaugs mūsu archivu materiali. Nelaime tikai tā, ka ļaudis lielāko tiesu pret šādiem aicinājumiem ir visai vienaldzīgi, un, domājams, tāds pats liktenis būs šim instituta aicinājumam. Vai tādēļ nebūtu laiks šādus vēsturiski svarīgus rokrakstus, grāmatas, piezīmes un tml. pasludināt par publiski svarīgiem dokumentiem un uzlikt par pienākumu namsaimniekiem, un arī dzīvokļu īrniekiem, šādus vecus rokrakstus, grāmatas u. c. reģistrēt obligatoriski un ziņot Latvijas vēstures institutam. Tikdaudz apzinības un arī inteliģences tak gan var prasīt no katra namsaimnieka. Un var prasīt arī tik daudz pūliņu un intereses.

Lai nebūtu ilgi jāgaida uz atbildi tiem, kas būs iesnieguši reģistrētos dokumentus (jo ļaudīm nebūs kur tos novietot), var jau izsludināt vienu, divus vai pat trīs mēnešus par obligatorisko nodošanas laiku (varbūt pat vēl ilgāku laiku var atļaut), un šajā laikā Vēstures institutam palīgā raidīt visu inteliģenci, kas spēj orientēties veco rokrakstu un grāmatu vērtībā, jo instituts viens ar saviem darbiniekiem nespētu galā tikt. Tikai šādā piespiedu ceļā patiesi izdosies atrast daudz svarīgu lietu.

Izmantojot gadijumu, kad runa ir par vēsturisku dokumentu svarīgumu, gribas vēl un vēlreiz atgādināt, ka tāds pats bojā aiziešanas liktenis draud ļoti daudziem dokumentiem un rokrakstiem no brīvības cīņu un no strēlnieku laikiem. Armijas štabs gan nesen publicēja aicinājumu visiem brīvības cīņu dalībniekiem un tā laika darbiniekiem nodot štaba rīcībā pie viņiem esošus dokumentus, rokrakstus, dienasgrāmatas, piezīmes u. c. Bet droši var apgalvot, ka tagad šo aicinājumu gandrīz visi ir jau aizmirsuši. Šai nopietnai un svarīgai vajadzībai jārada pastāvīga iestāde, kas praksē izstrādās veselu sistemu un arī metodes, kā pie šiem dokumentiem tikt. Citādi nekas nebūs līdzēts. Bet šī lieta ir patiešām tik svarīga, ka neatliekami vajadzētu atrast izeju un darbu nekavējoties sākt. Varbūt pamatā liekot to pašu Armijas štaba iesākto darbu un pie štaba arī atstājot darba turpinājumu, tikai to apgādājot ar nepieciešamiem naudas līdzekļiem, kādi vajadzīgi tik plašam darbam. Varētu būt runa arī par tāda instituta dibināšanu ar sabiedrības turīgākās daļas atbalstu, izstrādājot šāda atbalsta organizaciju. Bet tas tikai ierosinājumam. Taču darbs nebūtu kavējams.

Rīga 18. novembra naktī.

T. Veicherts

Mēneša apskats

Šā gada 7. novembrī Parīzē atskanēja revolvera šāvieni, kas spēji atbalsojās ar dziļām un tālejošām sekām starptautiskajā dzīvē. Lieta tā, ka kādas pāris nedēļas pirms tam vāci uzsāka plašā mērā Polijas žīdu izraidīšanu no savas zemes: neskaitamas ģimenes tika nosūtītas spaidu kārtā un ceļā līdz robežai un no turienes pārraidītas uz poļu teritoriju. Tad nu kāds Parīzē dzīvojošs poļu žīds Grīnšpans iegājis augšminētajā dienā Vācijas vēstniecībā un ar vairākiem revolvera šāvieniem smagi ievainoja sekretaru fon Rātu, kas drīz pēc tam arī mira. Savu terora soli uzbrucējs motivēja ar vēlēšanos atriebties par žīdu ciešanām un vajāšanām Vācijā.

Dažas dienas pēc aprādītā atentata visā Vācijā uzliesmoja žīdu grautiņi, kas izpaudās sinagogu dedzināšanā, veikalu demolēšanā, apcietināšanās u. c. varas darbos. Vācu valdība bez tam vēl uzlika visiem žīdu tautības piederīgiem, t. i. saviem pilsoņiem, 1 miljardu marku lielu kontribuciju un ar īpašiem dekretiem noliedza žīdiem sākot ar 1939. g. 1. janvari ieņemt kaut cik iespaidīgākas pozicijas Vācijas saimnieciskajā dzīvē. Arī citi likumdošanas akti un administratīvie soļi padara žīdu eksistenci Vācijā ārkārtīgi grūtu un sūru. Tā tad Grīnšpana revolvera lodes liktenīgi ķēra paša šāvēja tautas un cilts brāļus.

Angļu sabiedrība un parlaments krasi reaģēja uz notikumiem Vācijā un nostājās vajāto žīdu pusē. Tas pats sakams par Ziem. Am. Savienotām Valstīm, kuras vēstnieks pat atstāja Berlīni, bet vācu sūtnis Vašingtonā kāpa kuģī un devās atpakaļ uz savu dzimteni. Vārdu sakot, vācu - angļu un vācu - amerikāņu attiecības spilgti izpaudās preses naidīgos rakstos un valstsvīru skarbajās runās. Tai pašā laikā vācu laikrakstu slejās atkal pastiprinājās kampaņa par karā zaudēto koloniju atgūšanu, kas vēl spējāki satrauca angļus un arī frančus. Šinī jautājumā Francijas ministru prezidents Daladjē un vēlāk arī Anglijas koloniju ministrs Makdonalds atklāti deklarēja, ka par agrāko vācu koloniju atdošanu nevarot būt nekādas runas, jo aprādītās problemas atrisināšana nevarot notikties bez Tautu savienības lēmuma, bez citu ieinteresēto valstu un arī bez pašu iedzimto piekrišanas. Novembra mēn. sākumā Dienvidafrikas unijas apsardzības ministrs Pirovs apmeklēja Vāciju, pēc tam Beļģiju, Franciju un Angliju, cenzdamies noskaidrot šo valstu viedokļus kolonialās problemas revidēšanas lietā. Viņš pat bija uzmetis un izstrādājis attiecīgo projektu, kas paredzēja atšķelt no franču un beļģu Afrikas īpašumiem apgabalus, kurus Eiropas nomierināšanas labā varētu upurēt un nodot Vācijai. Bet šis plans neatrada piekrišanu ne pie vienas no ieinteresētām pusēm, tā kā koloniju jautājums tagad atkal izvirzījies Rietumeiropas politisko strīdu un nesaskaņu priekšplanā.

Pēc angļu - itaļu izlīguma ratificēšanas un apstiprināšanas Anglijas parlamentā, līdzšinējais saspīlējums abu valstu sadzīvē ievērojami mazinājās un atslāba, neraugoties uz to, ka starp angļiem un itaļu sabiedroto Vāciju pieauga iepriekš aprādītie attiecību skarbumi. Reizē ar to angļu valdība paziņoja, ka nākošā gada janvara vidū uz Romu dosies oficialā braucienā un apmeklējumā ministru prezidents Čemberlens.

Tad, 23. novembrī Parīzē ieradās Anglijas valdības galva Čemberlens un ārlietu ministrs lords Halifakss. Sākumā pastāvēja cerības, ka šai vizitei un ar viņu saistītām apspriedēm būs svarīga starptautiska nozīme, piem. Eiropas tālākā nomierināšanas plana izstrādāšanā, Spānijas problemas atrisināšanā u. t. t. Bet iekšpolitiskie notikumi Francijā, kā arī vācu-angļu saspīlējums diemžēl licis vājināt vai sašaurināt minēto apspriežu programas vērienu. Cik no laikrakstu slejām spriežams, tad Parīzes sarunās panākta vienošanās par ciešāku un saskaņotāku sadarbību starp Franciju un Angliju militarā laukā.

Pēc Minchenes konferences bija gaidams, ka Francijas un Anglijas savstarpējā sadzīvē iestāsies draudzīgas sadarbības posms ar līdzšinējo nesaskaņu un asumu likvidēšanu. Tiešām, novembra sākumā Romā ieradās Francijas vēstnieks, kas bija akreditēts pie «Italijas karaļa un Etiopijas ķeizara», un itaļu presē jau izzuda naidīgais tonis pret frančiem. Diemžēl, 30. novembrī, kad uz pēdējo sēdi sanāca Italijas parlaments, kuru sākot ar nākošā gada martu atvietos fašistisko korporaciju palata, pēc ārlietu ministra grafa Čano runas no deputatu soliem atskanēja saucieni — «Mēs gribam Tunisiju un Korsiku!» Tādi pat saucieni pildija Romas u. c. pilsētu ielas, kur lielie manifestantu pūļi bez tam vēl prasija Nicas un Džibutijas atdošanu Italijai. Līdz ar to itaļu presē atjaunojās pret Franciju vēl nepieredzēta naida kampaņa, kuras lozungs ir Tunisijas, Korsikas, Nicas un Džibutijas atraušana frančiem. Nav šaubu, ka tamlīdzīga agresija pārsteidza Franciju un radija visos iedzīvotāju slāņos dziļu sašutumu pret fašistisko Italiju. Korsikā un Tunisā atkal notikās iespaidīgas pretitaļu demonstracijas, bet visa franču prese vienprātībā noraida un nosoda itaļu teritorialās pretenzijas un saka, ka franču tauta esot gatava kurā katrā brīdī ar ieročiem rokās aizstāvēt savu teritorialo vienību un kolonialo impeiju. Anglija, bīdamās no jauna konflikta iespējamībām Viduseiropā, centusies ieteikt Romai apvaldīt minēto kampaņu, bet itaļu valdība atbildējusi, ka aprādītās manifestacijas esot pilnīgi

Sabiedrisko lietu ministrs A. Bērziņš un aizsargu priekšnieks pulkvedis K. Prauls pie Lietuvas valsts prezidenta A. Smetona š. g. 18. novembrī.

spontanas un ka viņa tās neesot ne mazākā mērā ietekmējusi vai organizējusi... Vārdu sakot, pie Eiropas dienvidus padebešiem šī gada beigās draud savilkties jauni starptautisko sarežģijumu mākoņi, kuriem var būt bīstamas sekas, ja saprāts izrādītos bezspēcīgs tos likvidēt un izbeigt.

Gandrīz tai pašā laikā, kad Italijas pilsētu bulvarus pildija naida kliedzieni pret Franciju, Parīzē 6. decembrī ieradās Vācijas ārlietu ministrs fon Ribentrops, lai kopā ar franču ārlietu vadītāju Žoržu Bonē parakstītu deklaraciju, ka abu valstu robežas Eiropā esot galīgas un ka savus konfliktus tās apņemas nokārtot miera un saprašanās garā. Saka, ka šis svinīgi parakstītais akts un dokuments ievada jaunu posmu Francijas un Vācijas attiecībās un izbeidz visu līdzšinējo pēckara gadu naida atmosferu starp abām kaimiņu tautām. Citi atkal apgalvo, ka Parīzes deklaracija nesniedzot nekā jauna, jo atstājot vācu pretenzijām koloniju jautājumā pilnīgu brīvību, un bez tam, dodama Berlīnei drošību rietumos, padarot viņu brīvāku austrumu un dienvidu virzienā...

*

Novembrī Francija piedzīvoja asu iekšēju krizi, kas ārzemēs modināja dibinātas bažas par franču socialo un politisko mieru, 13. novembrī finansu ministrs Reino publicēja veselu virkni dekretu, kurus uz ārkārtējo pilnvaru pamata valdība bija pieņēmusi valsts saimnieciskā un finansialā stāvokļa uzlabošanai. Starp citu attiecīgais likums par darba laiku principā gan patur 40 stundu darba nedēļu, bet šīs stundas sadala uz 6 dienām, kamēr līdz šim strādniekam bija jāstrādā tikai 5 dienas. Kā šis, tā arī citi dekreti nebija patīkami kreisajai arodu savienības vadībai, kas vērsās ar asu kritiku pret jauno likumdošanu, apzīmējot to par tādu, kas ievērojot vienīgi kapitalistu un uzņēmēju intereses. Arodorganizaciju vad'ba, komunisti un arī socialisti prasija Reino dekretu atcelšanu, piedraudot pretējā gadijumā ar ģeneralstreiku. Valdība, protams, nepiekāpās un ļāva arodniekiem izsludināt uz 30. novembri ģeneralstreiku visā Francijā. Minētā diena tomēr pierādija franču strādnieka saprātu, kas neļāvās sevi vazāt aiz deguna no internacionalistu barvežiem un juku cēlājiem: izsludinātais ģeneralstreiks cieta neveiksmi un sabruka, līdz ar ko 30. novembrī ievērojami nostiprinājās Daladjē valdības pozicijas.

Šķiet, ka Čechoslovakija tagad ir nokārtojusi savus robežu jautājumus ar Vāciju un Poliju. Nemiera pilns stāvoklis tomēr vēl valda Karpatoukrainā, kur joprojam nav izbeigušies dažādie terora un varas akti. Arvienu vairāk Čechoslovakija turpina slīdēt Vācijas ietekmes aplokā, par ko liecina daudzas saimnieciskās, politiskās un kulturalās sadarbības konvencijas, kas pēdējā laikā noslēgtas starp Prāgu un Berlīni. 30. novembrī tautas vietnieku nams izvēlēja jauno republikas prezidentu Dr. Emilu Hachu, pēc kam atkāpās ģen. J. Sirovija valdība, dodama vietu Rūdolfa Berāna kabinetam, kur par ārlietu ministru paliek arī uz priekšu Dr. Chvalkovskis. Līdz ar to notikās attiecīgās personala pārmaiņas arī Slovakijas un Karpatoukrainas novadu valdībās.

Novembra vidū pārmaiņas piedzīvoja arī Ungārijas valdība: Imredija pārkārtotais kabinets solas būt mērenāks nekā iepriekšējais, un viņā iztrūkst līdzšinējais ārlietu ministrs Kanja, kas, kā zinams, izrādija diezgan lielu nepiekāpību un neiecietību sarunās ar Čechoslovakiju.

Mēneša vidū Rumānijas karalis Karols devās oficialā vizitē uz Londonu, pēc kam apmeklēja Franciju un Vāciju. Valdniekam atgriežoties savā zemē, tur iestājās stipra politiskā krize, kas nav izbeigusies vēl tagad. Tā sauc. «dzelzgvardisti» jeb rumāņu fašisti, kas doktrinarā un programarā ziņā pakļauti stiprai vācu un itaļu ietekmei, pēc sava vadoņa Kodreanu ieslodzīšanas cietumā, neizbeidza darbību, un viņu pēdējā laika terora akti dziļi satrauca visu rumāņu sabiedrību. Beidzot, par bēgšanas mēģinājumu no apcietinājuma, policijas lodes ķēra mēneša pēdējās dienās pašu Kodreanu un vairākus viņa galvenos līdzgaitniekus. Uz lidera nāvi «dzelzgvardisti» atbildēja ar jauniem varas aktiem, kam sekoja teroristu vajāšanas, apcietināšanas un daudzi nāves sodi. Bīstamais stāvoklis vēl nav likvidēts,

Latvijas 20 gadu svinības Kauņā.

bet valdība apņēmusies visiem iespējamiem līdzekļiem apspiest un iznīdēt minēto fašisma kustību.

Novembra sākumā notikās parlamenta un senata vēlēšanas Polijā, kas valdības partijai jeb nacionalās apvienības nometnei sagādāja jaunu uzvaru. Tad, 27. novembrī Polija un Padomju Savienība panāca vienošanos par līdzšinējā neuzbrukšanas līguma pagarināšanu līdz 1945. g., par tirdzniecības sakaru paplašināšanu, un apņēmās visus robežu strīdus kārtot miera un sarunu ceļā. Šī vienošanās uzskatama par svarīgu soli uz abu kaimiņu valstu attiecību uzlabošanu un daudz mierīgākas atmosferas radīšanu arī pārējā Austrumeiropā.

14. novembrī Lietuvā notikās valsts prezidenta vēlēšanas, kur šim augstajam amatam elektoru sapulce no jauna izraudzija uz 7 gadiem līdzšinējo tautas vadoni Antānu Smetonu. Tad, 5. decembrī V. Mironas valdība pieredzēja ievērojamas personala pārmaiņas, no kurām atzīmējama ārlietu ministra Lozoraiša atkāpšanās un agrākā sūtņa Rīgā, J. Urbša iecelšana par minētā resora vadītāju.

Mēneša beigās uz Stokholmu un Kopenhagenu devās mūsu ārlietu ministrs V. Munters, bet pēc šīm oficialajām vizītēm ministra tālākais ceļš veda uz Londonu, kur viņam bija ar angļu valstsvīriem — Čemberlenu, lordu Halifaksu u. c. svarīgas apspriedes, sevišķi Anglijas - Latvijas saimniecisko sakaru paplašināšanas jautājumos. Londonas prese ar lielu gandarijumu atzīmē mūsu ministra braucienu un izceļ vēl to apstākli, ka viesi pieņēmis audiencē arī Lielbritanijas valdnieks — karalis Džordžs 6.

•

10. novembrī Turciju piemeklēja dziļas nacionalas sēras ar viņas prezidenta Ataturka nāvi. Aizgājušais vadonis un valstsvīrs bija modernās Turcijas izcīnītājs un radītājs, kas savu tautu uzvedis uz Eiropas civilizacijas ceļa. Viņš baudija nedalītu godbijību visos iedzīvotāju slāņos, kas ieskatija, ka Ataturks nevien atguvis pasaules karā uzvarētai Turcijai cienīgu vietu pārējo valstu saimē, bet nodrošinājis zemei mieru un labklājību. Par viņa pēcnācēju un darba turpinātāju izraudzīts ģen. Ismets Inonu — viens no ievērojamākiem turku karavadoņiem un diplomatiem.

M A N A   M Ā J A

Informacija un ierosinājumi

Tas jāzin par mutes un nagu sērgas apkarošanu.

Ja pie mājkustoņiem (govslopiem, aitām, kazām un cūkām) parādas mutes un nagu sērga, tad saimniekam ne vēlāki par 24 stundām jāziņo vietējam veterinarārstam vai policijai, pie kam mājlopi jātur kūtīs līdz veterinarārsta ierašanai.

Mutes un nagu sērgas pazīmes: paaugstināta temperatura, ēstgriba pamazināta, siekalošana, tulznas uz mutes, lūpu un mēles gļotādām, nagu starpām un uz nagu valnīša; tulznām pārplīstot rodas vātis.

Par nogalinātiem lopiem lauksaimnieki saņem atlīdzību pēc Zemkopības ministrijas noteiktās takses.

Katra pāreja un kustība pa sērgas rajona robežu noliegta, izņemot dzelzceļu satiksmi. Iedzīvotājiem stingri jāievēro veterinarārsta un policijas noteikumi un norādijumi. Vainīgos par noteikumu neizpildīšanu iekšlietu ministrs var sodīt ar naudas sodu līdz Ls 500,—.

Mutes un nagu sērgas dīgļu iznīcināšanai lieto 1—2% ziepju zāļu, 4% duramina vai 5% kaļķa šķīdinājumu (kaļķa pienu) 1% ziepju zāļu šķīdinājuma pagatavošanai jāņem uz 1 litru ūdens 15 g ziepju zāļu vai uz 1 spaini (13 litri) ūdens 200 grami ziepju zāļu. Divprocentīga šķīdinājuma pagatavošanai jāņem divreiz vairāk ziepju zāļu.

Kaļķa piena pagatavošanai jāņem uz 1 daļu svaigi dzēsta kaļķa 20 daļas ūdens.

Duramina šķīdinājums jāsagatavo, ņemot 400 g duramina uz 10 litriem ūdens vai 4 kg — uz 100 litriem ūdens. Lai duramins labāki izšķīstu, tas siltam ūdenim jāpieber pamazām, rūpīgi un atkārtoti maisot. Pagatavoto šķīdinājumu pēc 10 minūtēm var lietot dezinficēšanai. Pirms dezinfekcijas dzīvnieks vai priekšmets rūpīgi jānotīra un jānomazgā.

Lai izsargātos no sērgas ievazāšanas, sērgu apdraudētos rajonos pie kūts durvīm jānovieto kāju dezinficēšanai 1% ziepju zāļu šķīdinājumā piesātināti īpaši kājslauķi. Tie pagatavojami izveidojot dēļu kasti sliegšņa garumā un 1 m platumā ar 20 cm augstām malām. Kaste līdz pusei jāpiepilda ar kūdru vai zāģu skaidām, kas pārklājamas ar parasto kājslauķi vai salmu sedziņu. Tā sagatavotā kastē jāielej 1% ziepju zāļu šķīdinājums tādā daudzumā, lai, uzkāpjot uz kājslauķa, zābaku zole iegrimtu šķīdinājumā. Kājslauķi jāpasargā no lietus. Bez tam kūts durvju priekša ikdienas jāapkaisa ar svaigi dzēstu kaļķi. Svešām personām jāliedz ieiet kūtīs.

Piena trauki: spaiņi un citi priekšmeti sērgas rajonā un aizsargu joslā pēc izmazgāšanas un izberšanas ar sodā šķīdinājumu jāizplaucē karstā ūdenī vai tvaikos. Satiksmes līdzekļi pēc pārvadāto preču izkraušanas jānomazgā ar ziepju zāļu šķīdinājumu.

Mainoties strādniekiem saimniecībās, sevišķi ārzemju, kad tie atgriežas no atvaļinājumiem, jādezinficē apavi un drēbes. Apavi jānomazgā siltā ziepju ūdenī, ņemot uz 1 litru ūdens 30 g ziepju un pēc tam jāiemērc 10 minūtes 4% duramina vai 1% ziepju zāļu šķīdinājumā. Drēbes, kuras nevar mazgāt, jādezinficē karsti izkurinātas pirts tvaikos. Darba drēbes jāizmazgā karstā ziepju ūdenī.

Pabalsti lopkopības veicināšanai.

No š. g. 1. oktobra līdz 1939. g. 31. martam Latvijas Lauksaimniecības kamera lopkopības veicināšanai var izlietot no lopkopības veicināšanas fonda līdzekļiem:

1) Pērkot buļļus vaislas buļļu staciju ierīkošanai, var piemaksāt no fonda līdzekļiem par katru bulli, kas novērtēts pirmā šķirā Ls 300,—, bet otrā šķirā Ls 200,—.

Par pirmās un otrās šķiras vaislas buļļiem, kurus pērk lauku pašvaldību iestādes ar viņu budžetos paredzētiem līdzekļiem, apvidiem, ar mazāk izkoptu lopkopību, saziņā ar Lauksaimniecības pārvaldi, var no fonda līdzekļiem izmaksāt līdz 10% vairāk par minētām sumām.

2) Pērkot putnus vaislas putnu audzētavu ierīkošanai, var piemaksāt par katru vaislas vistu, kuras priekšteču dējība trīs paaudzēs, kā no tēva, tā no mātes puses, ne zemāka par 180 olām gadā, līdz Ls 7,—, ar ražību 130 olas gadā — līdz Ls 5,—, bet ja priekšteču dējība nav zinama — Ls 3,— gab.

Par katru vaislas tītaru līdz Ls 7,—, par vaislas zosi līdz Ls 8,— un par vaislas pīli Ls 4,— gab.

3) Pērkot kuiļus vaislas kuiļu staciju ierīkošanai, var piemaksāt ne vairāk par Ls 120,— par katru kuili, kura priekšteči pārbaudīti vaislas un ciltsvērtības pārbaudē un ne vairāk par Ls 75,— par kuili, kura priekšteču vaislas un cilts vērtība nav pārbaudīta.

4) Pērkot trušus, vaislas trušu audzētavu ierīkošanai, var piemaksāt par katru trusi Ls 6,—.

5) Pērkot teķus un aitas vaislas teķu staciju un citu audzētavu ierīkošanai, var piemaksāt ne vairāk par Ls 60,— par katru teķi un ne vairāk par Ls 45,— par katru vaislas aitu.

Ūdens piegādes plani.

Latvijas Lauksaimniecības kameras technikas un lauku labierīcības nodaļa izstrādā ūdens piegādes un kanalizacijas planus un izdara maksas aprēķinus lauksaimniekiem un pagasta pašvaldību iestādēm. Uzmērījumu izdarīšanai, kā arī norādījumu sniegšanai uz vietas izbrauc LLK techniķi.

Laukstrādnieku skola.

Ar 1939. g. janvari Latvijas Lauksaimniecības kamera atvērs Košķelē laukstrādnieku sagatavošanas skolu. Tagad Latvijā darbojas 7 laukstrādnieku skolas: Jaunpils, Smiltenes, Laidzes, Mežotnes, Liepupes, Lubezeres un Ligutu.

Jauna grāmata.

Nupat iznākusi A. Punkas apgādā agr. H. Veldres grāmata «Dējējvistu ēdināšana». Grāmatā viegli saprotamā veidā sniegti pārdomāti padomi vistkopībā. Ieteicama ikvienam lauksaimniekam. Maksā Ls 1,—.

Lauksaimniecības mašinu izstāde Jelgavā.

Lauksaimnieka gada grāmata.

Latvijas Lauksaimniecības kameras izdevumā iznāk. 1939. g. Lauksaimnieka gada grāmata ar kalendariju, plašu tabularo daļu un vērtīgu rakstu pielikumu. Tā nepieciešama ne tikai ikvienam lauksaimniekam, bet arī sabiedriskam darbiniekam. Maksā Ls 1,—.

Gada laukstrādnieku — ģimenes apgādnieku nodrošināšana slimības gadijumos.

Gada laukstrādniekus — ģimenes cilvēkus ieskaita slimo kasēs, ja viņi saņem ģimenes piemaksas no valsts līdzekļiem. Lai ieskaitītu slimo kasē, laukstrādniekiem — ģimenes cilvēkiem pastāvīgi jāstrādā valsts, pašvaldības vai privātās lauksaimniecībās. Tie laukstrādnieki, kas ģimenes piemaksas nesaņem pēc pastāvošiem noteikumiem, nevar tikt ieskaitīti slimo kasēs. Par lauku darbinieku slimo kases dalībnieku strādnieks skaitās no tā mēneša pirmās dienas, no kuras vietējā pašvaldība aprēķina ģimenes piemaksas. Līdzdalība slimo kasē izbeidzas: 1) pēc viena mēneša, skaitot no dienas, kad dalībnieks izbeidz darbu lauksaimniecībā, vai ātrāk, ja viņš uzsāk darbu citā darba nozarē; 2) pēc trim mēnešiem, skaitot no dienas, kad pārtraukta ģimenes piemaksu izmaksa un laukstrādnieks turpina strādāt lauksaimniecībā un 3) ar dalībnieka nāvi.

Slimo kase naudas pabalstu izsniedz: 1) slimības gadijumos, ja tie saistīti ar darba nespēju, 2) dzemdības gadijumos un 3) mirušo dalībnieku apbedīšanai.

Naudas pabalstu slimības gadijumos izmaksā, ja slimo kases dalībnieka darba nespēja ilgst vairāk par 7 dienām, sākot ar 4. darba nespējas dienu 60% apmērā no noteiktām algas normām, kuras ir šādas: vīriešiem Ls 600,— gadā, vai Ls 50,— mēnesī, bet sievietēm Ls 420,— gadā, vai Ls 35,— mēnesī. Algu normās ieskaitīta kā darba alga naudā, tā arī naturalā atalgojuma vērtība. Naudas pabalstus slimo kases dalībniekam aprēķina no tās algas daļas, kuru viņš no darba devēja saņem naudā. Ja alga naudā ir mazāka par Ls 15,— mēnesī, tad pabalstu aprēķina no šīs sumas.

Dzemdību gadijumā slimo kases dalībniecei izsniedzams vienreizējs naudas pabalsts Ls 25,—. Dzemdētājas uz ārstu atzinuma pamata var pārtraukt darbu 3 nedēļas pirms un 3 nedēļas pēc dzemdībām. Par slimības vai dzemdības atvaļinājuma laiku darba devējam dalībniekiem, dalībniecēm alga nav jāmaksā. Slimo kases dalībnieka vai viņa apgādājamā ģimenes locekļa saslimšanas gadijumos, kad slimie paši nespēj līdz ārstam noiet, darba devējam jādod par brīvu zirgs slimnieka vai ārsta pārvešanai.

Par slimības laikā sniegtām naturalijām dalībnieka-ces slimības vai dzemdību atvaļinājuma laikā slimo kase darba devējam, sākot ar 3. dalībnieka darba nespējas nedēļu atlīdzina izdevumus, bet ne vairāk kā 60% apmērā no noteiktām algu normām, atskaitot to daļu, no kuras aprēķināts naudas pabalsts kases dalībniekam. Slimo kase šo pabalstu normu var samazināt, ja dalībnieks ārstējas slimnīcā, sanatorijā vai tamlīdzīgā ārstniecības iestādē.

Slimo kases dalībnieku nāves gadijumā slimo kase izmaksā atraitnei vai bāriņiem Ls 100,—. No šī pabalsta sedzami arī apbedīšanas izdevumi. Naudas pabalstu par darba nespējas laiku slimības gadijumā izsniedz uz ārsta apliecinājuma pamata.

Anna Puriņa

Kaladu, kaladu!

Ziemassvētki sabraukuši
Rakstītās kamanās.
Eit' laukā, saimenieki,
Saņemiet Ziemassvētkus.
D. 33288.

Tā latvietis saņēma savus dižākos gadskārtas svētkus — Ziemassvētkus, kas pagrieza sauli atkal uz Dieva ceļa pretim pavasarim.

Drūms un garš liekas laiks no Mārtiņa dienas — ziemas sākuma līdz Ziemassvētkiem. Saules ceļš kļuva arvienu īsāks, un tā vien likās, ka nakts garums un tumsa pārspēs dienu un gaismu.

Zemu, zemu saule tek.
Tik ar roku neaizsniedza,
Dieviņ, tavu likumiņu,
Kā zemē nenokrita.

Bet tad, vistumšākajā laikā, Dieva dēli paceļ apkritušās saules kamaniņas, un saule pagriežas uz kalna pusi. Šo gaismas pagriešanos ziemas vidū svinēja visas tautas, bet it sevišķi tās, kurām no saules siltuma nāk viss dzīves labums. Tādēļ latviešu sētās Ziemassvētkus vienlīdz gaida kā lielie, tā arī mazie:

Ai bagāti Ziemassvētki
Lejiņā nogājuši!
Tekam veci, tekam jauni
Velkam svētkus kalniņā.
D. 33248.

Daiņas pauž, ka šai gaismas uzvaras brīdī piedzimis Dievs.

Ziemassvētki, Liela diena,
Tie Dievam lieli svētki;
Ziemassvētkos Dievs piedzima,
Lieldienā šūpli kāra.
D. 33295.

Tāpēc ikgadus Ziemassvētkos Dievs nāk sērst ikviena latvieša sētā. Šis Dieva atnākšanas brīdis ir dziļi nopietns un svēts.

Klusiet jauni, klusiet veci,
Dievs ienāca istabā;
Dievs ienāca istabā,
Vaicā nama saimenieku.
D. 33271.

Savam vismīļākam un dižākam viesim katra māja steidz atvērt durvis.

Laužiet skalus, pūtiet guni,
Laidiet Dievu istabā;
Dieviņš stāv aiz vārtiem
Nosvīdušu kumeliņu.
D. 33275.

Ziemassvētkiem izbeidzoties mūsu senčiem sākas jaunais gads, tamdēļ šai laikā notikusi algas izmaksa kalpiem un kalponēm.

Nu, tētiņ, Ziemassvētki,
Sēsties galda galiņā;
Dod kalpam kalpa tiesu,
Meitām baltas villainītes.
D. 33284, 2.

Jautrības un pārsteigumus svētku vakarā sagādāja ķekatu (būdeļu) ierašanās. Ķekatas atnesa līdzi ne tikai dziesmas un dančus, bet pēc sena ticējuma arī laimi un sekmes nākošam gadam. Tamdēļ tās tika visur gaidītas, priecīgi uzņemtas un pamielotas. Galvenie būdeļi bija: vilks (simbolizē tumsu) un kaza (simbolizē gaismu). bez tam vēl raksturīgākās maskas bija garā sieva, mazais vīriņš, dzērve, nāve, čigans un citi. Būdeļi (ķekatas) bieži vien vilka līdzi saknainu bluķi vai celmu, kuru tad vēlāk kopīgi sadedzina. Pēc veca ticējuma, šis bluķis nozīmējot iepriekšējā gada grūtības, slinkumu un tumsu.

Iemīļota Ziemassvētku izdarība ir minēšana un zīlēšana, ko nesīs jaunais gads. Tanī piedalijās visi. Saimnieki jaunajā gadā min labu ražu, paklausīgu saimi, pārticību, vecie ļaudis — veselību, ganiņi jauku siltu vasaru, bet jaunie puiši un meitas — mūža draugu.

Jaunas meitas kaķi svēra
Ziemassvētku vakarā;
Ja svērs kaķis puspodiņa,
Tad vez's meitas šoruden.
D. 33262.

Vai atkal:

Eima bišu klausīties
Ziemassvētku vakarā,
Ja bitītes daiļi dzieda,
Tad būs silta vasariņa. D. 33256.

Līdzīgi, kā Jāņa dziesmām dzied līgo, latviešu Ziemassvētku dziesmām katras rindas beigās dzied kaladu vai kalado. Šis piedziedājums nozīmē laika maiņu — laika griežus. Sanskritā «kale» nozīmē laika dieve un šī vārda sakne vēl tagad atrodama latiņu vārdā — kalendars.

Nevienus citus gadskārtas svētkus latvieši nesvinēja tik ilgi, kā dižos Ziemassvētkus. Dainas min 3—6 dienas. Tamdēļ saimnieces jau laikus cepa un vārija svētku mielastam, lai pietiktu ko galdā celt saimei un cie-

Latvisks Ziemassvētku galds.

miņiem un lai svētku dienās nevajadzētu nodarbināt kalpones. Ziemassvētku mielastu klāja neskopojoties. Visbiežāk dainās pieminētie ēdieni ir cūkas šņukurs, zirņi, pupas, koča jeb kūča, desas, pīrāgi, plāceņi u. c.

Attecēji, man māsiņa,
Ziemassvētku vakarā;
Došu koču, došu zirņus,
Došu cūkas smecerīti.
F. 191, 7114.

Daudziem šiem ēdieniem ir simbolistiska nozīme. Tā cūkas šņukurs atgādināja, ka šie svētki ir arāju svētki. Bez tam, cūka pie daudzām āriešu tautām tika uzskatīta par laimes kustoni, sakarā ar ko, vēl tagad uz jaungada apsveikumiem, blakus četrlapainam āboliņam, zīmēts sivēns. Desas tika uzlūkotas kā gadskārtas simbols, jo abi viņas gali, apmetuši līkumu, atkal sastopas.

Cūkas šņukuru, (žāvēta cūkas galva) mielastam sagatavoja novārot. Ēd cūkas šņukuru ar ceptu kartupeļu, mārrutku, skābu kāpostu, vārītu zirņu vai pupiņu piedevām.

Koču gatavoja no piestā nolobītiem miežiem (tagad no rupjām grūbām). To gatavoja divējādi: kā sāļu un kā saldu ēdienu (Latgalē).

Pirmā gadijumā nolobītos miežus viegli apgrauzdēja, tad ūdenī vai gaļas novārijumā sautēja mīkstus. Kā aizdaru lika žāvētu speķi vai taukus un labākas garšas dēļ — sīpolu. Gatavai kočai jābūt irdenai, bez lieka šķidruma. Otrā gadijumā miežus (grūbas) pamatīgi izmērcēja vai izsautēja mīkstus un pārlēja ar medus vai cukura (vēlāk) ūdeni.

Gaļas desas rūpīga saimniece jau sagatavoja ap Mārtiņa dienu, kad kāva un pārstrādāja uzturam barotos lopus. Gatavoja šīs desas apaļos līkumos un viegli apdūmotas saglabāja skurstenī vai pieliekamā līdz Ziemassvētkiem. Mielastam sagatavoja ceptā vai vārītā veidā. Ēda ar kāpostiem vai mārrutkiem.

Ja ēdāju skaits Ziemassvētku mielastam bija liels, saimniece vēl no gaļas ēdieniem galdā cēla ceptu vai vārītu cūkas šķiņķi.

Zirņus un pupas galdā lika novārītus vai taukšķētus. Taukšķēšanai domātos zirņus labi nomērcē, notecina un nelielā sviesta vai tauku daudzumā apgrauzdē.

Iecienīts saldais ēdiens Ziemassvētkos bija biguzis. To gatavoja no rupjas nobriedušas rudzu maizes. Maizi sadrupināja vai sagrieza gabaliņos, un pārlietu ar saldinātu dzērveņu sulu vai medus ūdeni, pasniedza galdā. Ziemassvētku pīrāgus gatavoja no rupjiem (vēlāk arī no smalkiem) kviešu miltiem ar žāvētu speķa pildijumu. Plāceņus gatavoja no rupjiem vai miežu miltiem, bet karašas un raušus no smalkiem miltiem. Aizdaru katra nama māte šiem svētku cepumiem pievienoja pēc vēlēšanās un rocības.

Ziemassvētku dzēriens — salds alus un salds piens.

Ziemassvētku galdu klāja ar baltu lina galdautu un rotāja baltām svecēm, egļu skujām (simb. dzīvību) un salmiem — izkultām vārpām, kas simbolizēja mirušo dabu. Skuju zarus sakārtoja uz galdauta vai kārtoja kopā ar vārpām puķu traukos. Ar skujām apvija arī svečturus, tāpat ar tām izspraudija telpas griestus un sienas. Salmus sakārtoja ar tukšajām vārpām kopā un savija vaiņagos vai sasēja kūlīšos, ar kuriem tad rotāja galdu un visu telpu. Istabas griestus vēl izpuškoja ar puzuriem, saulītēm un važiņām (gatavošanu skat. iepriekšējā «Aizsarga» numurā).

Tā latvietis šos vismīļākos svētkus sagaidija senās dienās, tā tas gaida tos atkal, kad latvju zemē no jauna uzgavilē mūsu sentēvu tikumi.

J. Malovka.
15. Liepājas a. p. f. a. instr.

Aizsargu vingrošanas sacīkstes

Ikviena sporta sacensību var uzlūkot kā pārbaudi.

Dažāda veida sporta sacensības ļauj tās dalībniekiem pārbaudīt savas spējas, gatavību attiecīgai darbībai, salīdzinot to ar citu sacensību dalībnieku spējām un sasniegumiem. Sacīkšu nozīme kļūst jo pilnīgāka, ja tā ir rūpīgas sagatavošanās noslēgums. Gatavojoties sacīkstēm, var pilnībā izveidoties daudz svarīgas cilvēka rakstura īpašības, — drosme, uzmanība, neatlaidība, nosvērtība, apķerība un citas, kam ir ļoti liela nozīme katra pilsoņa personīgā dzīvē un darbā.

Labi organizētas sacīkstes kļūst par lielisku propagandas līdzekli, veicinot attiecīga sporta veida izplatīšanos visplašākās tautas masās.

Vingrošanas sacīkšu atšķirība no citu veidu sacīkstēm.

Mums pazīstamajās vieglatletikas, riteņbraukšanas, šaušanas, slēpošanas, arī sporta spēļu un līdzīga veida sacīkstēs, sportista vai komandas sasniegumu viegli izmērī ar mēru — pulksteni, metru mēru, vai arī uzvaru vai zaudējumu noteic izcīnītie punkti, t. i. iesistie vārti (futbolā), iemestie grozi (basketbolā), trāpijumi mērķī (šaušanā) u. t. t.

Visos šajos sporta veidos sasniedzamais mērķis ir skaidri saskatams. Sportistam, komandai atliek vienīgi izraudzīties un piesavināties sev piemērotus techniskus paņēmienus, vēlamā mērķa sasniegšanai.

Minētajos sporta veidos darbībām, t. i. kustību skaistumam, saskaņai, ir tikai otrās šķiras nozīme, jo uzvaru noteic izmērijuma rezultats, — laiks, attālums, svars, u. t. t.

Uzvarētāja godu nemazina izpildītāja maz pievilcīgā stāja, kustību skaistuma un saskaņas trūkums, u. t. t.

Vingrošana, daiļslidošana, daiļlēkšana ir tie sporta veidi, kuros izpildijums ir tikpat svarīgs, kā pats rezultats — sasniegums.

Vingrošanas sacīkstēs, kur blakus rīkotāju noteiktai vingrošanas sacīkšu programai ir atļauti arī paša izvēlēti vingrinājumi, šo pašizvēlēto vingrojumu grūtība vingrotājam vēl uzvaru nesagādā, jo novērtējot vingrinājumu, liek vērā tā grūtību un izpildijuma skaistumu.

Grūti izpildami vingrinājumi, t. i. šī sporta veida augstākais sasniegums atsevišķam vingrojumam vai veselai vingrotāju grupai uzvaru sniedz tikai tad, ja vingrotājs-tāji visas (arī grūti izpildamās) darbības izpilda pareizi, pilnīgi un vingrinājuma izpildijums vērotājiem sagādā estetisku baudijumu.

Vingrotājam savos treniņos jācenšas ne tikai sasniegt, piesavināties visus iespējamos vingrinājumus, izlietot visas tās iespējas, ko sagādā šī sporta veida rīki un piederumi, bet daudz vērības jāpiegriež vingrinājuma izpildijumam, t. i. darbību norisei, saskaņai un daiļumam.

Ar vingrošanas izkopšanu, sacīkstēm aizsargu sports kļūst pilnīgāks, daudzveidīgāks. Aizsargu sportistu rindās var iekļauties jauni locekļi, kas pēc savas strukturas bij mazāk piemēroti vieglatletikai, sporta spēlēm, vai citai aizsargu organizacijā pazīstamajai sporta nozarei.

Vingrošanā varēs iekļauties arī tie sportisti, kas sporta vērtību saskata ne tikai pašā sasniegumā — rezultatā, bet darbībās un kustībās, t. i. fizisko vingrinājumu norisē.

Tiesa, aizsargu sportisti ir vingrojuši arī līdz šim, taču šī vingrošana bija vairāk domāta uzvedumiem, skatuvei, vai arī kalpoja kā palīglīdzeklis sportistu sagatavošanai kādai noteiktai sporta nozarei: vieglatletikai, slēpošanai, u. t. t.

Tagad, reizē ar pirmajām aizsargu vingrošanas sacīkstēm, vingrošana aizsargu organizacijā ir kļuvusi patstāvīga un var cerēt, ka nākotnē tā spēs izveidoties par ievērojamu nozari aizsargu sportā.

Vingrošanas daudzveidība un formu bagātība sagādā šim sporta veidam plašu izveidošanās iespēju.

Ja citos sporta veidos sasniedzamais mērķis ir ātrums, augstums, tālums, v. c., tad vingrošanā tas ir vispusīga ķermeņa attīstība, daiļums.

Novērtējot vingrošanas lielo nozīmi, aizsargu štabs ir stājies pie vingrošanas sporta noorganizēšanas visā aizsargu organizacijā.

1939. gada sākumā izvedamās sacīkstes aizsargu organizacijas mērogā, ir pirmais solis šī mērķa virzienā.

Aizsargu organizacija vingrošanas sporta izveidošanā ir sava darba sākumā.

Sacīkstēm izstrādātie vingrinājumi savā uzbūvē ir vienkārši un vingrošanas sporta piekopējiem pilsētā tie liksies pat primitivi.

Izstrādātā vingrošanas sacīkšu programa, rīku piederumu izvēle, vingrinājumu veids un daudzums tomēr ir atbilstošs apstākļiem un to daudzo vingrotāju spējām kas piedalīsies 1. aizsargu vingrošanas sacīkstēs.

Mēs esam sava darba sākumā, mums nav vēl plašas pieredzes, tradicijas un augsti kvalificētu vingrošanas apmācītāju, tālab daudziem sporta pulciņiem savās sporta apmācībās vajadzēs pārorientēties, ienest jaunas, svarīgas darba metodes, lai godam veiktu jauno pasākumu.

Aizsargu vingrošanas sacīkšu mērķis ir: modināt tautā interesi nodarboties ar fiziskiem vingrinājumiem, nodibināt pareizu jēdzienu par vingrošanu, veicināt vingrošanas sporta attīstību, izkopt vingrojošo fiziskās spējas un rakstura īpašības. Vingrošanas sacīkšu programā ir ietilpināti vienkārši augumа vingrinājumi, vingrinājumi ar smagumu — skaidu maisiņu, vingrojumi uz zviedru sola, lēcieni pāri šķēršļiem un volejbola spēle.

Vingrošanas sacīkšu programu iztirzājot jāievēro, ka katra sacensības daļa ir reizē arī programas daļa kopējam uzvedumam vislatvijas aizsargu vingrošanas svētkos.

Vingrošanas programas sagatavošana.

Katra vingrošanas sacīkšu programas daļa, kaut gan savāda savā uzbūvē, taču apmācībās pakļaujama vienai pamatprasībai — jāpiesavinās bez kļūdām, jāizpilda pilnīgi, skaisti.

Savās darbībās ikvienam vingrotājam jāiekļaujas kopēja darba ritmā. Izpildītām kustībām jāapliecina vingrošanas būtības nozīmes izpratne.

Vingrošanas programas daļas nevar izpildīt spontāni — neapzinīgi. Katru programā ietverto darbību jāiemācas izpildīt tā, lai tā vingrotājam nestu svētību un skatītājiem sagādātu estētisku baudu.

Ķermeņa vingrojums.

Ķermeņa vingrojuma sakārtojumā var saskatīt vairākas, vienu otrai sekojošas daļas. Sākumā — roku, kāju vingrojumi, vēlāk vidukļa un apvienotās roku, kāju, vidus daļas darbības, pakļautas pazīstamu melodiju ritmam.

Gatavojoties vingrošanas uzvedumam, sacensībām apmācītāja un vingrotāja uzdevums ir ne tikai iemācīties darbības viņu sakarībā, bet saprast atsevišķu vingrinājumu būtību, sasniegt vingrinājuma raksturam atbilstošu, nevainojamu izpildijumu.

Ķermeņa vingrinājumā ir sakopoti disciplinējoši, lokamības, spēka un cita veida darbības.

Vingrotājam nepieciešams katru vingrinājuma daļu izpildīt ar tai pienākošos izpratni, piem. 2. dziesmiņā: «Jūriņ' prasa smalku tīklu...» elastīgi izpildamos pietupienus nevar izpildīt stīvi, pietupoties un pieceļoties darbību pilnīgi apturot un t. t.

Norādītais vingrojums jāizpilda lokani, nepārtraukti, labā saskaņā ar pārējām ķermeņa daļu darbībām. Vingrojumā ir daudz vēzienveidīgās darbības, kas izpildāmas brīvi, t. i. bez liekas piepūles, muskuļu spēka pielietošanas. Mācoties sacīkstēm sastādīto ķermeņa vingrinājumu, jāatminas kursos un pārbaudēs sniegtie aizrādijumi un labojumi.

Vietā, kur jāizpilda vingrinājums, grupa ierodas bez liekām darbībām un figuraliem gājumiem. Grupa nostājas kolonā pa 3 retotā ierindā, 3 soļu attālumā viens no otra.

× × ×
× × ×

Pēc vingrojuma grupa slēdzas un aiziet pa visīsāko ceļu.

Vingrojums ar skaidu maisiņu.

Vingrinājumi ar smagumu ir aizsargu organizacijā jauns darbību veids.

Sastādītie vingrinājumi savā uzbūvē gan daudz neatšķiras no ķermeņa vingrojumiem. Arī te pārsvarā ir darbī-

bas ar vēzienu un lokanības vingrinājumu raksturu. Apmācībās vingrotājiem jācenšas vēzienu izpildīt pilnīgi, t. i. ļaut vēzienam noritēt brīvi, pārliecīgi nesaspraidzinot muskuļus. Bez tam jāiemācas skaidu maisiņu pareizi virzīt, mest, tvert un ripināt.

Liela loma ir darbību vienlaicīgai norisei visā grupā, vienādam skaidu maisiņa lidojumam augstumā, darbību nepārtrauktībai un kustību skaistumam.

Grupas atnākšana un aiziešana izpildāma virzoties bez liekiem figuraliem gājieniem, pārvietošanās, u. t. t. Grupa kolonā pa 2 nostādama retotā ierindā, 3 soļu attālumā viens dalībnieks no otra.

× ×
× ×
× ×

Vingrinājumi uz zviedru sola.

Vingrojot uz sola, dalībniekiem jāizpilda kopēji un savrupēji vingrinājumi.

Vingrinājumu iesākot, dalībnieki novietojas pa 3 katrā sola pusē:

× × ×
1 3 5
[sols]
2 4 6
× × ×

Pirmos trīs vingrinājumus izpilda visi kopīgi. Šie vingrinājumi — atliekšanās, kāju pacelšana u. t. t. izpildami lēni, noteikti.

Savrupējo vingrinājumu izpildīšanai grupa novietojas sola galā

× × × × × × [sols]

un vingrinājumus izpilda viens aiz otra.

Savrupējos vingrinājumos dalībniekiem jāizpilda dažāda veida līdzsvarošanās gājieni ar smagumu — skaidu maisiņu, vai bez tā.

Vingrotāja gaitai un stāvokļiem līdzsvarojot jābūt drošai, kustībām nesasteigtām.

Nākošā darbība iesākama tikai tad, kad iepriekšējā ir jau pilnīgi noslēgusies.

Vingrinājuma noslēgumu — nolecienu no sola jāizpilda lecot uz augšu, izstiepjot augumu un saskaroties ar zemi, mīksti pietupoties.

Pēc izpildītā vingrinājuma vingrotājs nostājas pamatstājā, pagriežas un drošiem soļiem atgriežas savā vietā sola galā.

Skaidu maisiņi pirms un pēc lietošanas jānovieto blakus solam labā kārtībā.

Vingrinājumu laikā skaidu maisiņi nesami un metami saskaņā ar izstrādātiem noteikumiem.

Vingrinājums uz sola noslēdzas ar lēcieniem pāri solam.

Lēcienus iesāk grupas pirmais vingrotājs, tam pievienojas pārējie. Lēcienus izpilda ar vieglu starplēcienu. Lēcienus dalībnieki izpilda visi vienā virzienā, t. i. pa labi vai pa kreisi, pāri, atpakaļ u. t. t. Lēcienus nobeidzot vingrotājs, grupa nostājas vienā pusē solam, nolīdzinas, stāv pamatstājā.

× × × × × × ←— vingrotāji
[sols] ←— sols
O O O O O O ←— bumbas

Pēc grupas vadītāja ziņojuma sacīkšu amatpersonām, saņemtas atļaujas — aizvest grupu — aiziet.

Lēcienus pāri šķēršļiem vingrotāji izpilda viens aiz otra. Pirms lēcienu izpildīšanas grupa nostādama kolonā pa vienam.

×××× — — — — —→ — — — — — ×
×

Skrējiena ceļš.

Grupas 1. un 2. vingrotājs iziet apm. 15—20 soļus uz priekšu un izveido noteikumos paredzēto šķērsli, t. i. 1 vingrotājs nostājas uz ceļiem, 2. vingrotājs noliecas uz priekšu un atbalsta rokas uz 1. vingrotāja muguras. Pirmo lēcienu izpilda 3. vingrotājs. Pēc pārteikumos paredzēto šķērsli, t. i. 1. vingrotāju, tikai nestājas uz ceļiem, ko tagad dara 2. vingrotājs, bet noliecas uz priekšu un atbalsta rokas uz 2. vingrotāja muguras.

Tālāk lēcienu izpilda 4. vingrotājs un nomaina 2. vingrotāju, uz ceļiem stājas 3. vingrotājs, u. t. t., līdz katrs vingrotājs ir izpildījis divus lēcienus.

Vingrotājam lēciens ir jāizpilda sekojoši: lēcienu sākot, vingrotājs nostājas pamatstājā, un tikai tad sāk enerģisku ieskrējienu.

Skrējiena laikā jāizvairas mainīt kājas, palēkties, u. t. t.

Ieskrējienu noslēdz spēcīgs atlēciens ar abām kājām šķēršļa priekšā.

Pēc atlēciena lēcējs atbalsta rokas uz noliekušos vingrotāja muguras, izpleš plaši kājas un lido pāri šķērslim. Lidojuma laikā kājas pilnīgi izstiepj. Kājas uz priekšu nevelk, bet, liecoties mugurā — velk atpakaļ.

Lēciena laikā atliekdamies, vingrotājs gūst iespēju augumu pilnīgi izstiept, lidot augsti virs šķēršļa un sagatavoties drošam nolēcienam.

Saskardamies ar zemi, vingrotājs nezaudējot līdzsvaru, elastīgi pietupjas. Pieceļoties taisni, vingrotājs īsu brīdi stāv pamatstājā, griežas apkārt un nomaina vingrotāju, kas veidoja šķērsli.

Visiem vingrotājiem 2 lēcienus nobeidzot, 1. un 2. vingrotājs, kas veidoja šķērsli, atgriežas grupā. Apmācību laikā lēciena izpildītāju jāpasarga no kritiena. Aizsardzību sniedz 2 vingrotāji.

Volejbola spēles aizsargu vingrošanas sacīkstēs tiks izcīnītas 2×10 minutes garos laika brīžos.

Gatavojoties vingrošanas sacīkstēm, jācenšas izkopt arī volejbola spēles techniku un cīņas garu, bumbas ievadīšanu spēlē, bumbas atsišanu, piespēli un «gremdēšanu», uzbrukšanu un aizstāvēšanos.

Spēles tempu jāiemācas kāpināt, t. i. ātri tikt pie punktu guvuma un t. t.

Neapšaubami apmācību laikā vingrotāji izdarīs daudz kļūdu un to labošanai vajadzēs daudz pacietības un laika.

Apmācību sekmīgākai norisei sākumā nebūtu ieteicams pārliecīgi pārslogot vingrojošo atmiņu un uzmanību ar katras darbības sīku jo sīku izklāstu un prasību — izpildīt katru darbību pilnīgi pareizi.

Vispirms būtu dodama iespēja vingrotājiem iepazīties ar vingrinājumu norisi un savstarpējo sakarību un tad maz, pamazām atkārtojot, uzlabot arī izpildijuma kvalitati. Tuvāki pazīdami vingrojumu raksturu un ievingrinājušies vingrotāji vēlāk sekmīgi spēs veikt ikvienu sacīkšu programas daļu.

Rakstu noslēdzot jāatzīmē, ka 1. aizsargu vingrošanas sacīkstēs izpildījuma novērtēšanā svarīgu vietu ieņem grupas sadarbība, t. i. disciplina: atnākšana, nostāšanās, vingrojuma izpildīšana un aiziešana. Darbībām jānotiek saskanīgi visai grupai, vienā laikā, vienā spraigumā.

Vienveidību var pastiprināt līdzīgi vingrotāju augumi, labi darināti tērpi, viena veida apavi, skaidu maisiņi u. t. t.

Liela ietekme novērtējumā var būt grupas vadītāja nosvērtai un saskanīgai rīcībai grupu komandējot, vai ar skaitīšanu piepalīdzot grupai veikt vingrojumu.

Vispilnīgākos panākumus sola rūpīga sagatavošanās.

Būvēsim smailītes

IV.

Smailītes kā sporta laivas taisa vieglas un ļoti slaidas. Parasti segtas, brezenta vai viegla koka apšuvi, ar vaļēju iedobumu sēdvietai airētājam, tā saukto kokpitu. Airē ar vienu divgalīgu airi. Garuma attiecības pret platumu 1:5 līdz 1:8.

Smailīte sastāv no kāriem, apšuves un klāja. Kāri ir laiviņas skelets. Vidū, pa smailītes apakšu stiepjas viņas mugurkauls — ķīlis, no kura abās pusēs uz augšu iet ribas, sauktas par brangām, kuru augšgalus šķērsām savieno klāja sijas. Lielākas izturības dēļ gareniskā virzienā bez ķīļa iebūvē vēl kalsinus. Tās ir līstes, kas savieno brangas un stiepjas visā laivas garumā no vadņa līdz vadnim. Ķīļa turpinājums priekšgalā uz augšu ir priekšvadnis, bet otrā galā pakaļējais vadnis. Ārējais apšuvums tiek ar cinkotām naglām, misiņa skrūvēm vai kniedēm piestiprināts pie abiem vadņiem, ķīļa un brangām, bet klājs balstas uz klāja sijām, margapmali un kokpita rajonā uz sevišķiem trijstūru leņķiem, kuri pa daļai izpilda siju uzdevumu.

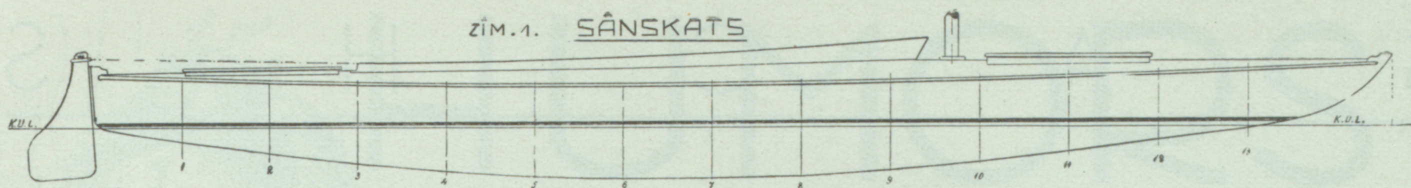
Šinī burtnīcā sniedzam mūsu lasītājiem piedzīvojuša konstruktora izstrādātu būvplanu, kas atbilst prasībām, kādas ūdenssporta cienītāji uzstāda smailītei:

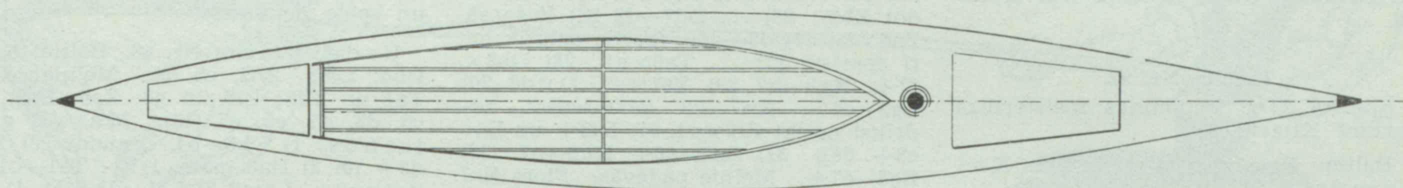
1) Viņa ir viegla, ar labu noturību (stabila).

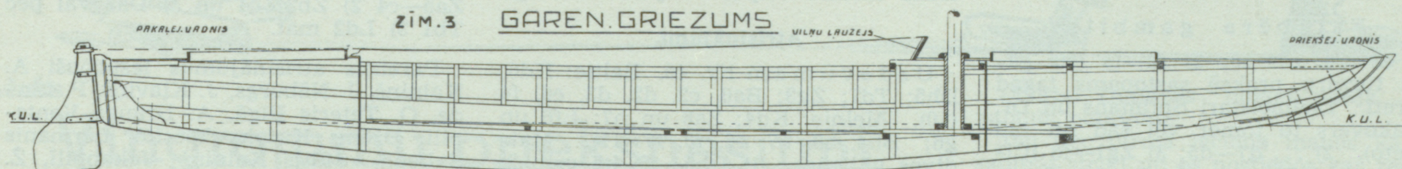
2) Iegrime nav liela (pie pilnas kravas ap 13 cm).

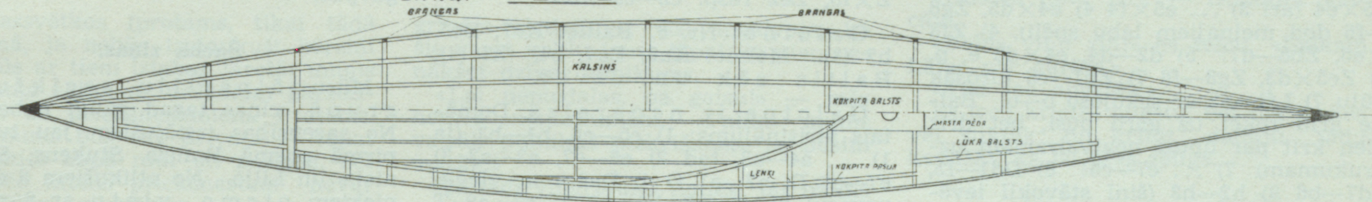
3) Paliekamais ķīlis nodrošina laterala plāksni.

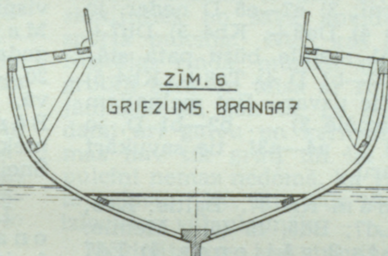
4) Gaisa tanki katrā laivas galā garantē braucējam zinamu negrimstību un dod iespēju ērti novietot līdzņemamos saiņus. Pretēji parastajām, šī smailīte labi zēģelē un var cienīgi nostāties blakus jachtām ar dziļi sēdošu ķīli. Stipri izliektais ķīlis, apaļās brangas un gludā apšuve norāda uz to, ka virsūdens daļa samērā ir pilnīga, bet zemūdens daļa ļoti smaila: rezultātā viegla slīdēšana nodrošināta arī jūras viļņos. Pirms stāties pie būves, ieteicam katrā ziņā pamatīgi iepazīties ar konstrukcijas zīmējumiem.

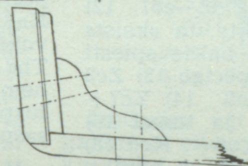

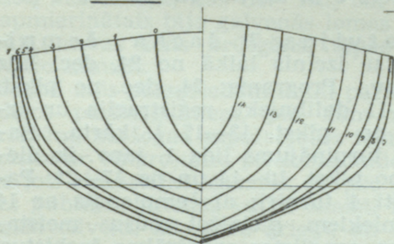

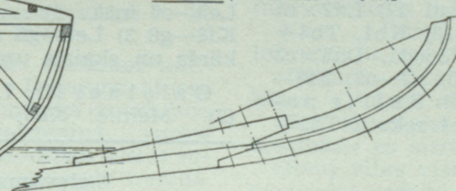

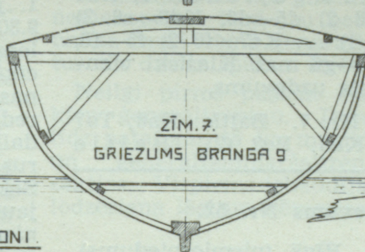

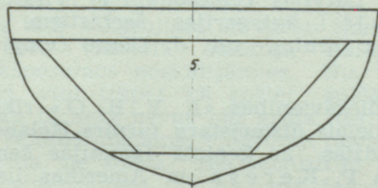

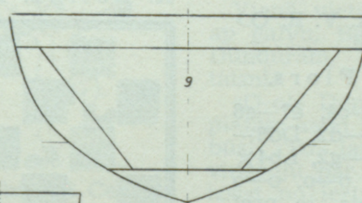

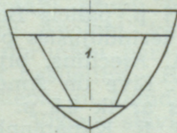

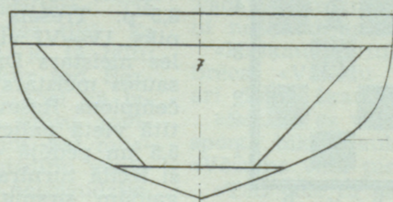

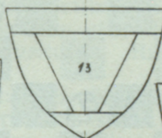

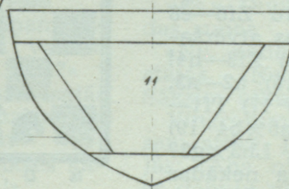

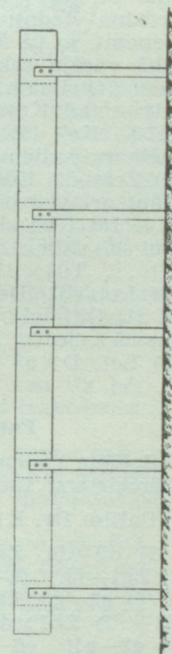

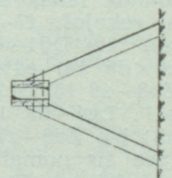

Būvi uzsāk no ķīļa, pie kam izšķir 2 veidus: a) ar ķīli uz augšu un b) ķīli uz leju.

Taisot smailīti pēc pirmā paņēmiena, vispirms uzstāda uz elliņa brangu šablonus; tiem piestiprina ķīli un vadņus, tad izliec un piestrādā brangas, savienojot tās ar kalsiņiem un margapmali. Kad apšuve piekniedēta, laiviņu apgriež ar ķīli uz leju, izņem šablonus un iestrādā klāja sijas, kokpita leņķus, masta pēdu un klāja pastiprinājumus. Ieteicam pirmo būvveidu, jo tas ērtāki izvedams un prasa mazāk darba.

(Turpinājums sekos.)

Š A C H S

Visus uz šo nodaļu attiecošos sūtijumus un korespondenci lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Ausekļa ielā 3, dz. 60.

Partija Nr. 82.

Spēlēta š. g. Padomijas meistarības turnīrā Kijevā.

Baltie: F r e i m a n i s, melnie: K o p a j e v s.

F a l k b ē r a   g a m b i t s.

1) e2—e4, e7—e5; 2) f2—f4 (šis gājiens turniru praksē sastopams tagad ļoti reti. Lielmeistari Špīlmans un Dr. Tartakovers to tomēr vēl šad un tad pielieto). 2) ... d7—d5; 3) Zg1—f3 (Čigorina turpinājums. Uz 3) e4×d5 sekotu e5—e4 ar ļoti asu spēli), 3) ... d5×e4 (arī 3) ... e5×f4 4) e4×d5, Zg8—f6 dod melnajiem labu spēli). 4) Zf3×e5, Zb8—d7! 5) d2—d4, e4×d3 e. p. 6) Ze5×d3, Zg8—f6 7) Zb1—c3 (drošāk būtu 7) Lf1—e2 ar sekojošo o—o. Baltie grib roķēt uz garo pusi, bet drīz vien krīt par upuri neatvairamam uzbrukumam) 7) ... c7—c6! 8) Dd1—f3, Zd7—b6 9) h2—h3 (šinī stāvoklī ievērību pelnija 9) Zd3—f2, Lf8—c5 10) Zc3—e4 u. t. t.) 9) ... Lc8—e6 10) Lc1—d2, Zb6 — c4! 11) o—o—o, Dd8—a5! 12) Zd3—e5, Zc4×b2! (korekts un skaists zirdziņa ziedojums, kuru baltie spiesti pieņemt, jo uz šķietami spēcīgo 13) Zc3—b5 varēja sekot Da5×a2 14) Zc7+ Kd8, 15) La5+, Kc8 un ja tagad 16) Td8+, tad K×d8 17) Z×e6+, Ke8 18) Zc7+, Ke7 19) Lb4+, Kd8 ar pārāku spēli melnajiem) 13) Kc1×b2, o—o—o! 14) Ze5—d3, Td8—d4! 15) Zd3—c1 (neglābj arī visi citi gājieni) 15) ... Lf8—a3+ 16) Kb2—b1, La3×c1 17) Ld2×c1 (vai 17) K×c1, Da3+ 18) Kb1, Tb4+ 17) ... Td4×d1 18) Df3×d1, Da5×c3 19) Lc1—b2, Dc3—a5 20) a2—a3, Zf6—e4 21) Dd1—d4, Th8—d8! B a l t i e p a d e v ā s, jo uz 22) D×e4 sekotu Td1+ 23) Lc1, D×a3 u. t. t.)

Partija Nr. 83.

Spēlēta radiosavienības «A. V. R. O.» dižmeistaru turnīrā Holandē.

Baltie: Dr. E i v e; melnie: F l o r s.

1) d2—d4, Zg8—f6 2) c2—c4, e7—e6 3) Zg1—f3, Lf8—b4+ 4) Lc1—d2, Dd8—e7 5) g2—g3, Zb8—c6 6) Lf1—g2, Lb4×d2+ 7) Zb1×d2, d7—d6 8) o—o, o—o 9) e2—e4! e6—e5 (vienīgais, jo pret draudošo e4—e5 nav citas izejas) 10) d4—d5, Zc6—b8 11) b2—b4, Lc8—g4 (daudz labāk še laikam būtu Zf6—e8 ar sekojošo f7—f5 un f-linijas atvēršanu) 12) Dd1—c2, c7—c6 13) Zf3—h4! c6×d5 14) e4×d5, a7—a5 15) a2—a3, Zb8—a6 16) Dc2—b3, De7—d7 17) Tf1—e1! Lg4—h3 18) Lg2—h1, a5×b4 19) a3×b4, Za6—c7 20) Zh4—g2, Lh3×g2? (pēc šīs nomaiņas vēl nebija nekādas vajadzības. Daudz labāk bija Zf6—g4, draudot sekojošo f7—f5. Ja par piem. 21) f2—f3, tad L×g2 22) L×g2, Zg4—h6 u. t. t.) 21) Lh1×g2, h7—h6 22) Zd2—f1! Tf8—c8 23) Zf1—e3, Zc7—a6 (melniem vairs nav nekāda laba turpinājuma) 24) c4—c5!! (izšķirošs manevrs, kas nes baltajiem pelnīto uzvaru) 24) ... d6×c5 25) Ze3—c4! (draudot Zb6) 25) ... Dd7—d8 26) Zc4×e5, Za6×b4 27) d5—d6! (baltie uzbrūk ļoti sparīgi) 27) ... Ta8×a1 28) Db3×f7+, Kg8—h7 29) Te1×a1, D×d6 30) Lg2—e4+, Kh7—h8 (acīmredzot nedrīkst notikt Zf6×e4, 31) Df5+ un D×c8+ dēļ) 31) Ze5—g6+ Kh8—h7 32) Zg6—e7+. Melnie padevās. Flors šinī izcilā turnīrā vispār cīnījās nesekmīgi.

Atrisinājumi.

U z d e v u m a m Nr. 46. Baltie: Kd6; Dh5; Td7; Zg3; Ba6, c2, d2, d3, e6, f4 (10). Melnie: Kd4; Za8 un h7; Lf6 un g6; Bb4, b6, b7, c6, f3, f7 (11). Mats divos gājienos. 1) Dh5—f5, kā grib 2) D×e5, D×f6, Dd5, Dc5, De4, Kc7, Ke7, Z×f5, Ze2 resp. c2—c3 mat.

G a l o t n e i Nr. 6. Baltie: Kc7; Be5, h2 (3). Melnie: Ka5, Ba4, b4, h3 (4). B a l t i e   s ā k   u n   u z v a r.

G a l o t n e   i r   n e p a r e i z a. Domātais atrisinājums: 1) e5—e6, b4—b3 (ja 1) ... a4—a3, tad 2) e6—e7, a3—a2 3) e7—e8 D, a2—a1 D 4) Da8+ ar vieglu uzvaru) 2) e6—e7, b3—b2 3) e7—e8 T (pārvēršas tornī; 3) e7—e8 D neder, jo pēc b2—b1 D 4) Da8+, Kb4 5) Db7+ Ka3! 6) D×b1 melnie būtu pata stāvoklī) 3) ... b2—b1 D 4) Ta8+, Kb4 5) Tb8+ un baltie uzvar. Bet melnajiem nemaz nav jāspēlē 3) ... b2—b1 D, jo turpinot ar 3) ... a4—a3! tie savukārt sasniedz uzvaru.

U z d e v u m a m Nr. 47. Baltie: Ke3; Td8 un f8; Ld7; Bd5, f5 (6). Melnie: Ke7 (1). M a t s 3 g ā j i e n o s. 1) Ld7—e8! Ke7×d8 2) d5—d6, Kd8—c8 3) Le8—c6 mat. 1) ... Ke7×f8 2) f5—f6, Kf8—g8 3) Le8—g6 mat. Klasiski vienkāršs un skaists uzdevums.

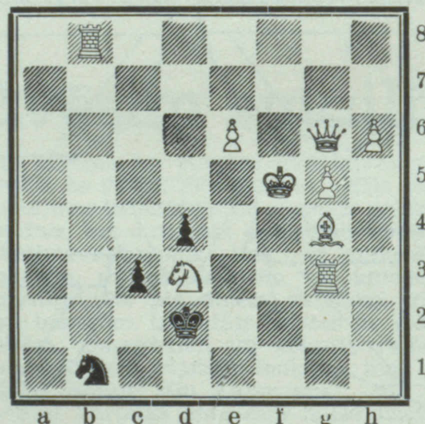
G a l o t n e i Nr. 7. Baltie: Ka6; Ta7 (2). Melnie: Kb8; Bc2 (2). B a l t i e p a n ā k   n e i z š ķ i r t u: 1) Ta7—b7+, Kb8—c8 2) Tb7—b5!!, c2—c1 D 3) Tb5—c5+, Dc1×c5 baltie ir pata stāvoklī un spēle neizšķirta.

U z d e v u m a m Nr. 48. Baltie: Kb8; Db6; Le1; Zb2, c3 (5). Melnie: Kc1; Ta1 un Td6; Lf8 un g8; Za5; Ba2, c2, c6, d3, d7, e5, e7 (13). M a t s 3 g ā j i e n o s. 1) Db6—b4, draudot 2) Z×d3+ un 3) Da3 mat. 1) ... Ta1—b1 2) Zc3×a2+, L×a2 3) Le1—d2 mat. 1) ... Za5—c4 2) Zb2×c4 un 3) Da3 vai pēc Tb1 3) Ld2 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši A. Kalniņš, J. Nāburgs, J. Kļaviņš, P. Linde, O. Teteris Rīgā, A. Draugs Ventspilī, Džēms Kazaks Viesītē, Lērmanis Salienā, Jūlijs Kalniņš Jēkabpilī, Ž. Ukavics Zvārdē un A. Kuzmins Daugavpilī.

Uzdevums Nr. 52.

K. B ē t i ņ a, Rīgā (pirmiespiedums).

Baltie: Kf5; Dg6; Tb8 un g3; Lg4; Zd3; Be6, g5, h6 (9).

Melnie: Kd2; Zb1; Bc3, d4 (4).

M a t s   t r i j o s (3) g ā j i e n o s.

Šacha ziņas.

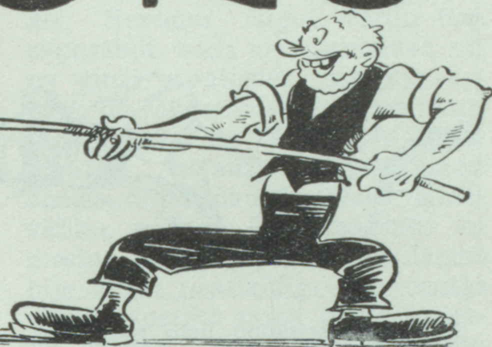
Mūsu t ā l p a r t i j u   s a c ī k š u   III g r u p ā cīņas tagad galīgi nobeigtas. No sacensībās izstājušies jau turnira pirmā posmā Runcis, Stukens, Smiltnieks un Lilje. No atlikušiem 6 dalībniekiem p i r m o   v i e t u ar 8 p. (no vispār iespējamiem 10 p.) izcīnījuši V. M e i r a n s, Kalnajos. Viņš saņem I godalgu Ls 30,—. Otro gadalgu (Ls 20,—) ar 7 p. ieguvis J. S l e ž i s Rucavā, bet trešo (Ls 10,—) ar 6 p. J. B ē r z i ņ š Krimuldā. Pārējie dalībnieki sasnieguši: M. Andrejevs 4 p., V. Šneiders 3 p. un Dr. A. Lerchis 1 p.

L a t v i j a s 7. š a c h a   č e m p i o n a t u izcīnīs laikā no 24. dec. līdz 1. janv. Programa: 24. dec. no plkst. 9.30—11 dalībnieku reģistracija un izloze, no plkst. 13—17 1. kārta. Sacīkšu turpinājums līdz 1. janv. ik dienas no plkst. 10—14 un no 17—21. Paredzēti 4 turniri: a) čempionats ar 14 dalībniekiem, pielaižot mūsu meistarus un ranglistes spēcīgākos šachistus. Sekmīgākais no nemeistariem iegūs jaunā LŠS meistara diplomu, bet turnira uzvarētājs skaitīsies par 1939. gada Latvijas čempionu. b) Virsturnirs 14 1. kategorijas šachistiem. c) Bakus turnirs, un d) Dāmu čempionats.

Radiosavienības «A. V. R. O.» rīkotais lielais **dižmeistaru turnirs Holandē** noslēdzies ar ģeniālā Igaunijas čempiona P. K e r e s a un Amerikas lielmeistara R. F a i n a (Fine) uzvāru. Viņi no iespējamiem 14 p. ieguvuši ik 8,5 p. Trešais ar 7 p. palicis Botvinniks, IV—VI vietā ierindojušies pasaules meistars Dr. A. Aļechins, bij. pasaules meistars Dr. Eive un Amerikas čempions Reševskis ar ik 6,5 p. Septītā vietā palicis J. R. Kapablanka ar 5,5 un pēdējā — Z. Flors ar 4 p. Pie šī izcilā turnira vēl atgriezīsimies. Pagaidām sirsnīgi apsveicam mūsu sabiedrotās kaimiņvalsts jauno čempionu Keresu ar viņa spožo uzvāru. Viņš tagad izvirzījies par pasaules meistarības kandidatu un viņa cīņa ar Aļechinu pasaules meistara titula dēļ notiks laikam jau nākošā, 1939. gadā.

HUMORS

Ačuks

Vingrojumu priekšnesumi

Bildes sporta dēļ zīmē E. Rirdans.

Ziemassvētkos (protams, tikai tādā gadijumā, ja nebūs izplaukuši bērziņi un nebūs ar tiem iztabas jārotā) mums paredzama eglīte ar dažādiem pārsteigumiem un priekšnesumiem. Protams, eglīte mums būs tīri privata — tāpat salasīsimies kopā radi un paziņas, bet vai tāpēc mums priekšnesumi nevar būt? Pērn, piemēram, mums bija teatra izrāde; itin smuki uzvedām vienu Šekspira traģediju. Laikam «Otello», ja nemaldos. Skatītāji apgalvoja, ka ļoti labi varēts saprast, ko katrs aktieris runā.

Tikai viens no lūgtiem viesiem gan apgalvoja, ka cūka nav varējusi saprast, kas notiek, kas nē. Nu, bet tas neapmierinātais bija galvenās lomas tēlotāja sievas sens brūtgāns, tāpēc to nav ko klausīt.

Šogad mēs pārspriedām atkal par dažādiem pārsteigumiem, pie kam nospriedām, ka šogad sapulcējušos iepriecināsim ar vingrojumu priekšnesumiem. Tas ļoti simpatiski izskatas, ja pēc eglītes publikas priekšā iznāk skaisti noauguši cilvēki, kā senie grieķi, un uzsāk tikpat kā kādu lirisku dzeju ar savām ķermeņa sastāvdaļām. Visi tad mēmā izbrīnā mutes vien iepletīs un tikai beigās iebrēksies: «Skaidra flastika, ak tu žēlīgs tētīt!»

Ka tādi vingrojumi ir varen skaisti, to mēs vienreiz aizsargu pulciņu priekšnesumos noskatījāmies. Nu, vai ziniet, viņi tikpat kā spēlēt spēlēja! Un ka tā lieta nevar būt grūta, tas arī bija skaidri manams: vingrotāji neviens ne pūta, ne šņāca. Bet ielauzīties tādos vingrojumos... ak, vai tad tas tik grūti var būt?

Vingrotāju grupu izraudzījām. Tie bija tādi Apoloni, ka turies tik! Es nemaz nerunāšu par sevi, jo tā būtu tāda kā pašlielība. Bet kur tad Bezmērs, Riepa un Dundurs. Visi kā izmeklēti. Visiem stāvi kā mūsu apvidus piena punkta vadītājam, bet muskuļi kā Donkichotam. Taisnību runājot — mūs gan neviens neizraudzija, bet vai tad te vairs vajadzīga kāda sijāšana, kad mēs paši apzinamies, kāda gracija slēpta mūsu ķermeņos? Mēs visi četri jutāmies kā uzvilktas tērauda atsperes. Vairāk gan neviens mūsu pasaulslavenajā vingrotāju grupā negribēja piedalīties; visi apgalvoja, ka šie varot kaklu lauzt tāpat, ja vien uznākšot dzīves apnikums.

«Lai nepiedalas, pa gaisu!» — mēs nemaz nenoskumām. «Paliks mums vairāk publikas piekrišanas, ja būsim mazāk.»

Kā tādi vingrojumi notiek, tas mums nebija jāstāsta; to mēs arī bijām noskatījušies no sava apvidus aizsargu sporta pulciņa. Nu, kas gan tur ir? Nostājas rindā, muzika spēlē un vingrotāji ņem un taisa ar rokām un kājām gan šā, gan tā, pa starpām locīdami arī galvu un ķermeni. Tas nemaz nav tik grūti un lai tādi sporta pulciņi nemaz nedomā, ka viņi vien var to izdarīt. Nē, šite būs tādi vīri, kas izlocīsies vēl glaunāk.

Mēģinājumus vai treniņus nekādus nepiekopām. Kad jau ņems, tad ņems uzreiz cauri vienā ģeneraltreniņā — ko tur tik daudz spēkus tērēt!

Neilgi pirms pašiem svētkiem nolikām ģeneraltreniņu. Dundurs atnesa līdz patafonu, tā ka muzika tagad bija un ģeneralfeldmaršaltreniņš varēja sākties. Vispirms iebaudījām vienu zolodzēriena lāsi un ķērāmies pie treniņa.

Nostājāmies tādā kārtībā, kā Čekijas «sokoli» savos svētkos stāv laukumā. Tad izstaipījām muskuļus. Riepa skaņi nošķaudījās.

«Nešķaudies tu!» Bezmērs viņam uzbrēca. «Vai tu priekšnesumu vakarā arī domā šķaudīties publikai acīs?»

«Bet ko es varu darīt, ja man īsajās sporta biksēs auksti?» Riepa taisnojās. «Vēsums velk pie stilbiem klāt.»

«Tad velc tu parka sporta bikses kājās, bet neizgāz priekšnesumu!»

«Nu labi, labi...»

Kā pirmo numuru ņēmām organizētu lēkāšanu pār striķi. Tam vajadzēja būt iespaidīgam skatam, kad visi vienā ritmā lēkāsim striķiem pāri.

«Sākt»! Dundurs nokomandēja un palaida patafonu.

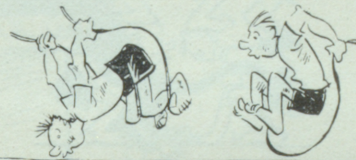
Jau pēc pirmā lēciena manas kājas sapinās striķī un es nostiepos gar zemi. Mēģinaju vēl — nekā, atkal.

«Kas ar tevi ir?» — Dundurs vaicāja.

«Velns viņu zin!» es teicu. «Laikam kājas par garām.»

«Tad lec augstāk.»

Es lecu krietni augstu, bet tad iznāca vēl sliktāk: nu krītot dabuju tādu baukšķi, ka lai tēvs žēlīgs.

Ieņēmām vēl zolodzērienu un pārgājām uz citu numuru. Nu mēs muzikas taktī plātījāmies rokām, svaidījām kājas, cilājām tās un locijām ķermeni tā, ka deguns skāra grīdu. Viss tas mums bija jādara zibeņātri, jo patafons darbojās kā kokainu sašņaucies.

«Ciet... turi... apturi lēnāk savu ložmetēju!» mēs saucām.

«Nevaru,» Dundurs raustija rokas un kājas. «Viņam atspere sabojājusies.»

«Bet tā mums nekāda ritma nav kustībās,» es aizrādīju.

«Rauj vilks visu ritmu, kad tik bērnu trieku nedabū no tādas trakošanas.» Riepa elsa.

Vienā vietā, kur nācās rokas griezt ap galvu, Bezmērs tik šmaugi ievilka Dunduram, ka prieks noklausīties taisni.

«O-o!» Dundurs apstājās un skatijās platām acīm Bezmērā. «Kas tik nu nebūs! Tu, laikam, redzi, ka es labāk vingroju par tevi, tad jau domā mani izsist no ierindas.»

«Kurš labāk vingro?» Bezmērs arī apstājās.

«Es,» Dundurs nenobijās vis no tādas runas.

«Nu, palieciet mierā jel.» Riepa uzstājās. «Ņemas abi kā mazi puikas... Sāksim atkal!»

Vingrojumu ar vālītēm nācās pavisam atlikt, jo Dundurs tūliņ noprieciājās: «Aha, nu būs mana reize! Lai tik es dabuju vālīti rokā, tad es tam Bezmēram...»

«Nē, kungi, ja šitā, tad pāriesim labāk uz miermīlīgākiem vingrojumiem. — Ģērbjaties tūliņ ciet — taisīsim vienu grandiozu piramidi,» Riepa vedināja.

E. Rirdans

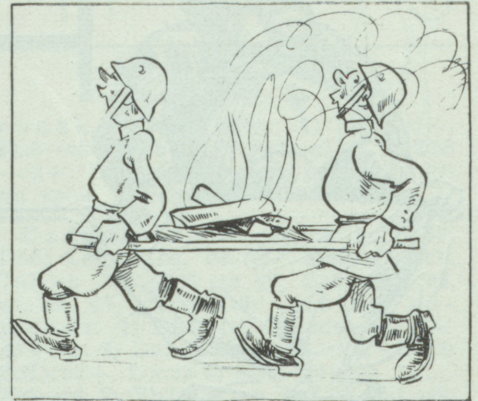
Instruktora rokas grāmata ilustracijās

237. lpp. Periskopu lieto gadijumos, kad novērošana jāizdara neizbāžot galvu no aizsegas.

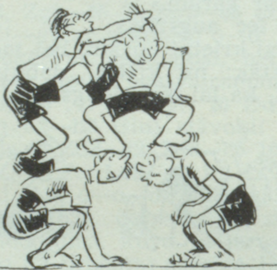

273. lpp. Pēc tam apmācamie novēro binoklī, noteiktā apvidus iecirknī, grūti saskatamus priekšmetus un pieteic novērojumus instruktoram.

300. lpp. ...vajaga piešauties citā piemērotā punktā, kur ložu trāpīšanas vieta būtu labi redzama, pēc kam pārnest uguni mērķī.

Bet ar to piramidi viņam nepavisam nevajadzēja iesākt. Mēs ar Riepu palikām apakšā par balstiem, Dundurs uzrāpās mums uz pleciem, bet Bezmērs rāpās tam uz kakla.

«Tūļājies tak ātrāk!» Dundurs sauca. «Ko tu skrāpējies ar zābakiem man gar degunu!»

«Kuš tak! Es, laikam, kāds skursteņskrāpis esmu, ka varu tik ātri uzrāpties visādos gaisa galos,» Bezmērs bārās pretim.

Uzreiz kautkas nostirkšķēja. Dundurs, Bezmēru turēdams, mīņājās kā gailis, pie kam bija aizgrūdis Riepam kāju aiz apkakles un noplēsa tam pletkreklu kā tāsi.

«Kad jūs tādi draņķi esiet, tad lai vilks jūs rāvis!» Riepa noskaitās un izstājās no piramides.

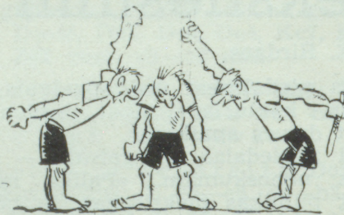
Vai es abus tēviņus varēju uz saviem pleciem noturēt? Zinams, ka nē. Es gan skraidiju šurp un turp pa plašo telpu, gribēdams līdzsvaru noturēt, ta-

ču beigās visi trīs iebraucām kaktā, kā fabrikas skurstenis, ko saspridzina ar dinamitu. Pieminams vēl, ka visnopietnāk cieta Bezmērs. Viņš ilgi sēdēja kaktā un skaitija: «Īsta tatāru orda, vairāk nekas! Ja gribējāt sist nost draugu, tad varējāt gan izvēlēties citādu, daudz vieglāka veida nāvi, nekā dauzīt pret grīdu.»

Sašutumā apvainojām viens otru uz beidzamo.

«Nūdele, ne cilvēks,» Dundurs rādija uz mani. «Tāds varot otru noturēt?»

«Bet tev... vai tev pašam kādi muskuļi?» Bezmērs spaidija pakausi. «Un tāpat tam tur vāpienam,» viņš noteica uz Riepu.

«Ko nu tu runā — tev jau galva reibst pati no sevis,» Riepa atcirta. «Nezin ko tāds rāpás citam uz pleciem?»

Laime, ka neviens to nedzirdēja, kā četri stalti grieķi zākāja viens otru.

Bet Ziemassvētkos eglīte paliks bez vingrojumu priekšnesumiem, to es droši zinu.

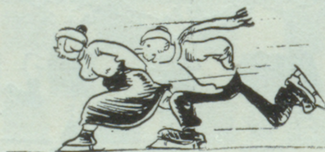
Kuri-Beri

Ziemas prieks

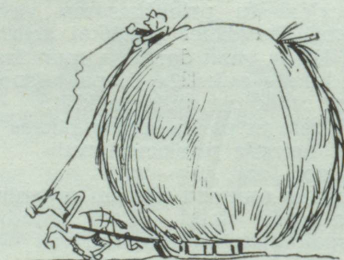
Tikko zemi apklāj sniegs,
Katram ir savs patiess prieks.

Sniega vīru sētmalā,
Uzcelt milža augumā.
Slēpes sev pie kājām siet,
Un pa laukiem, pļavām skriet.

Slidotavās slidināties,
Pārslām līdzi lidināties.
Arī mūsu bērītim,
Riksis slaidāks kā līdz šim.

Jo kad sniega pārslas krīt,
Vezums daudzkārt vieglāk slīd.
Ezers ar' nav tukšs. Tur stāj's
Vecais Krišus — bļitkotājs.

Zivju zupai ziemā ar
Āliņģos daudz atrast var.
Bet kad nosarmojis viss
It kā kādā teikā viz,

Parau, fotografi nāk,
Un nu tikai knipsēt sāk.
Kņaks un kriks! Un kņiks un kņaks!
Viens par otru burvīgāks.
Ziemas skats tiek ķertin ķerts
Un uz mūžu filmā tverts.
Ak, kāds prieks tad sirdī mīt,
Tādas bildes apskatīt.
Katrs atziņu tad rod,
Cik daudz dailes daba dod.

Lija Strauts

Janča balvas

Ēdamistabā, pie lielā galda, jautri sarunādamies par rītdienas eglīti, kapteiņa Zīles ģimene pusdienoja. Garaiņi griezdamies kāpa laukā no baltās zupas bļodas un, cits citam līdzās gulēja brūnie zaķa stilbi.

Maiga saviebusies strēba zupu, acis pamezdama arvien uz stilbiem. Brālis Emīls, steigā izstrēbis zupu, sparīgi iedūra dakšas brūnajā stilbā. «To nē! To tu nedrīksti! Tas ir mans...» un strinkšķēdams noripoja šķīvis, izlaistīdams zupas paltes pār visu galdu. «Es jau domāju, vai nu šodien būs tik laimīga diena, ka Maiga neko nesaplēsīs un neizgāzīs!» — neapmierināts ierunājās tēvs, lūkojoties Maigas izklaidīgajā sejā. «Ej tūlīt uz kaktu!»

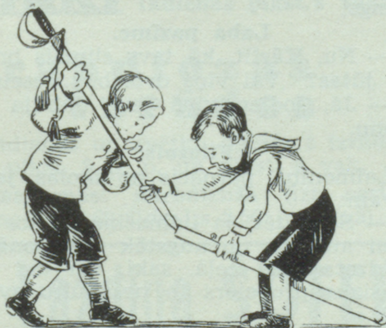
Caur pieri dusmīgi lūrēdama, Maiga stāvēja kā piekalta.

«Kādēļ tu nekusti? Labi, par nepaklausību Maigas loze un abas tradicionalās saldumu tūtes kritīs nevis viņai pašai, bet Emīlam.»

Ietarkšķējās zvans. Emīls aizsteidza ielaist. Smiekli, kņada, neparasto balsu skaņas saaicināja gaitenī visu Zīles ģimeni. Bija iebraucis no laukiem tēva brālis ar savu dēlu Janci (Emīļa un Maigas brālēnu).

Pēc sirsnīgas sasveicināšanās, kad visi atkal omulīgi sēdēja pie pusdienu galda, tēvs ierunājās: «Emīl, tagad tu Maigas lozi varesi atdot Jancim.»

Emīlis rokas plaukšķinādams piekrita, jo draugam, pēc viņa domām, dāvana bija daudz nepieciešamāka, kā pūcīgai māsai.

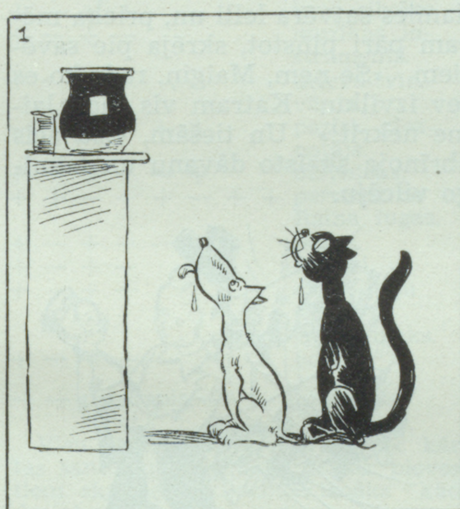

Vakars zēniem aizskrēja ātri, cilājot tēva spīdošo zobenu un citus ieročus, ar kuriem Emīlis, kā nākošais kadets, prata ļoti labi rīkoties. Arī Jancim bezgala patika visi šie spīdošie rīki un krusttēva formas tērpi, bet mācīties par karavīru Jancis vis netīkoja. Viņš labi zināja, ka mājas un zemi, ko tik ļoti kopa un mīlēja tētis, viņš nekad nepametīs.

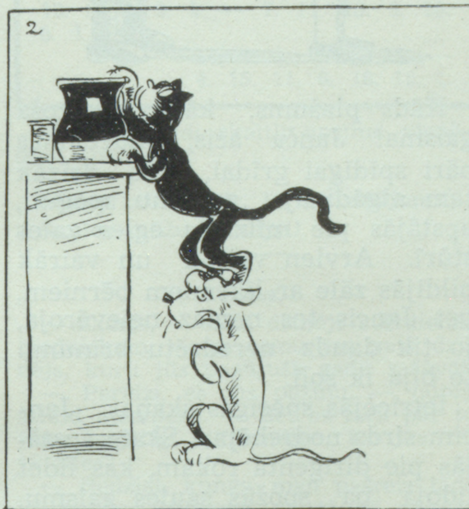
Visu vakaru Maiga uzlūkoja Janci kā savu niknāko ienaidnieku. Nevienu laipnu vārdu tam nepasakot, nedz arī pasmaidot, viņa glūži sapūtusies staigāja apkārt, pievākdama visas savas mantas, lai tikai šis svešais pie kādas mantas nejauši nepieskārtos. Jancis, nojauzdams māsīcas nelabvēlību, meklēja izlīdzināšanās iemeslus — bet velti. Kaut Jancis bija stipri neatlaidīgs un centās visādi izpatikt savai nepiekāpīgajai māsīcai, tak tomēr redzamu panākumu viņu kopējai draudzībai nebija līdz pat eglītes vakaram.

E. R.

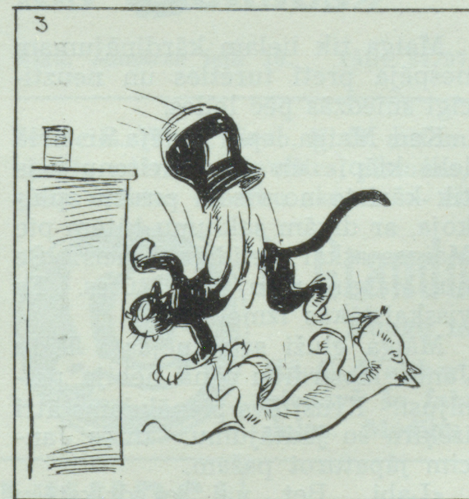
KRĒJUMLAIŽU DĒKA

Ņuris līdz ar Duksi sēro,
Galvas pacēluši vēro:
Tur uz skapja dikti jauks
Kārdinot sēd krējumtrauks.

Draugi spēkus kopā liek,
Lai pie našķa mantas tiek;
Duksis ņuri gaisā slien:
«Cel nu podu zemē vien!»

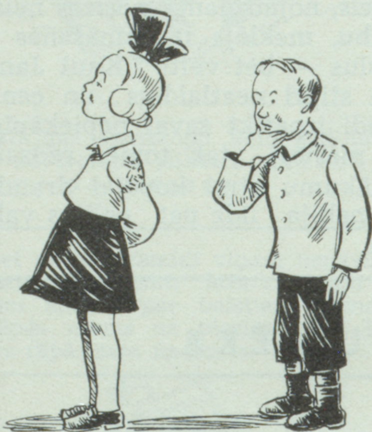

Lai gan Ņurim ar labs nags,
Tomēr krējumpods ir smags;
Ņurim ķepas tirpst tūlīt,
Tas ar podu zemē krīt...

Krējumlaižas bailes jūt,
Nu par blēņām ies tiem grūt.
Krējums beigts un saplēsts pods —
Kaut jau garām būtu sods!
L. Š.

Pat arī tad vēl Maiga sabozusies turējās savrūp, kad puiši rokās sadevušies tuvojās virsnieku klubam, kur divi dižgabali, ar mīksto sniega segu apklāti, kā pūķi gariem kakliem lepni sveica atnācējus. Tēvs, pirmais droši paiedams tiem garām, atvēra smagās durvis un ielaida visus savādajā pasaku zemē. Trauksmainā steigā izģērbušies, zēni iegāja zalē.

Kāds plašums, kāda mirdzoša gaisma! Janča acis, slīdēdamas pāri spīdīgai grīdai, kas drīzāk tam atgādināja zeltainu spoguli, apstājās pie milzīgās egles zales stūrī. Arvien vairāk un vairāk pildijās zāle ar līksmiem bērniem, bet Jancis tos nemaz neievēroja, jo tik daudz neredzētu brīnumu te bija ik solī.

Ietrīcējās spēcīgas skaņas. Jancim sirds nodrebēja. Skats apstājās pie diriģenta rokām, kas lidot lidoja pa spožās saules gaismu. Ugunis nodzisa. Tūkstoš sveču gaismā iemargojās egles galā sidrabotā zvaigzne. Jancis nedrīkstēja vairs ne acis mirkšķināt, ne elpot.

Visu balsis, liegi saplūzdamas ar orķestri, dziedāja: «Klusa nakts, svēta nakts.» Tālus ceļus izstaigāja Janča domas, sekodamas līdzi mācītāja teiksmainajam stāstam par Kristus bērniņu un trim gudrajiem.

Tad stipri ierunājās garš un spēcīgs Ziemassvētku vecis, kas stāvēdams augšējā balkona stūrī, lielu žagaru slotu rokā, laipni smaidija. «Nu, bērni, vai jūs mani gaidijāt?» Spēcīgs «Jā!» no visām mutēm lidoja uz augšu. «Esmu noguris, jo tālus mežus esmu izstaigājis un atnesis jums pilnus maisus ar raibu raibām dāvanām. Bet šoreiz došu tikai paklausīgiem bērniem. Vai kāds starp jums nav nepaklausīgs?» Īss klusuma brīdis aplidoja bērnus. Kuplo žagaru slotu kratīdams, Ziemassvētku vecis ziņkārīgi noliecās pār margām un no jauna ievaicājas:

«Vai tik starp jums nav daudz pinkšķētāju?!»

«Nē! Nē! Nē!» vesela smieklu brāzma atlidoja pretī. Parādijis lielo maisu bērniem, vecis elsdams, pūzdams kāpa lejā.

Pēkšņi zālē tapa atkal gaišs. Ienāca Ziemassvētku vecis; sākās mantu dalīšana. Ar nepacietību bērni stājās rindās, lai sagaidītu savu kārtu un sameklētu stikla laimes ratā vislaimīgāko numuru. Jancis, likdams roku laimes ratā, pievēra plakstus. Pēc dažiem mirkļiem liela lelle izplēstām rokām tiecās uz to. Jancis pateikdamies satvēra lelli un, prieka mēram pāri plūstot, skrēja pie savējiem. «Še ņem, Maigiņ, redz ko es tev izvilku. Katram vis šāda laime nekrīt!» Un tiešām, visu acis abrīnoja skaisto dāvanu un laimīgo vilcēju.

Maiga tik lielam kārdinājumam nespēja pretī turēties un neuzticīgi sniedzās pēc lelles.

Kad Maiga lepni sēdēja ar lielo lelli klēpī un citu meiteņu acis tik kāri to no visām pusēm aplūkoja, ar divām saldumu tūtēm pie Maigas atkal pielidoja Jancis: «Še nu, Maigiņ, ņem savas tūtes. Es visskaistākās izmeklēju.»

Maiga gluži sakaunējās. Tādu Janča labsirdību viņa nebija pelnijusi. Krusttēvs pienākdams ātri izšķīra šo jautājumu: tūtes Jancim jāpaturot pašam.

«Labi. Bet vai es drīkstēšu Maigai dot pusi no tām?» «Ja tev liekas, ka viens tās nevarēsi veikt, tad dod kādu drusku Maigai.» Noteica krusttēvs, piegriezdamies atkal citu sarunām.

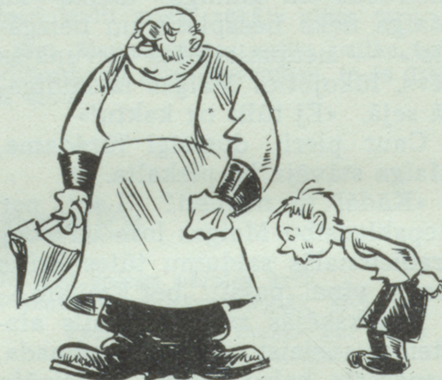
Maiga, kautri plakstus nolaidusi, gribēja atteikties no saldumiem, bet nevarēja vārdus dabūt pār lūpām. Visu vakaru pateicības pilniem skatiem viņa raudzijās Janča dzidri zilajās acīs, kas arvien nesa sevī prieku un sauli.

Uz māju ejot, Maiga ne soli neatraudamās turējās Jancim līdzās. Arī pārējās Rīgā pavadītās svētku dienas Maiga bija tam vislabākais un uzticamākais draugs.

Kad pienāca laiks braukt atpakaļ uz laukiem, Jancis iekāpa vilcienā apbalvots visskaistākām un vērtīgākām Ziemassvētku balvām: pasakaini skaistām atmiņām un jaunā drauga uzticīgu sirdi.

KAM PATĪK SMIETIES

Bērna prāts.

Māte saka Jancītim:

— Aiztec, dēliņ, un palūko, vai miesniekam ir cūku kājas.

Pēc brītiņa Jancītis jau ir atpakaļ.

— Nevarēju saskatīt, māmiņ, — viņš nevainīgi saka: — miesniekam bija zābaki kājās.

Skolā.

— Tā tad, pulveri izgudroja Bertholds Švarcs; un ko atrada Kolumbs?

— Olu, skolotāja kungs!

Pēc paraduma.

— Tā tad, bērni, brīvdienās uzvedaties labi un novēlu jums atgriezties skolā prātīgākiem...

— Paldies, jums tāpat, skolotāja kungs!

Laba pazīme.

— Nu, Kārlīt, kā tavs slimais brālītis jūtas? Vai viņš drīz būs vesels?

— Jā, šodien viņš jau dabūja pērienu.

Filozofs.

Laimoniņš, pārnācis no skolas, jautā tēvam:

— Saki, tēt, ja lidmašīna laistos arvien augstāk un augstāk un nonāktu beidzot piena ceļā, saki, vai tad lidmašīnas propelers to nesakultu sviestā?

Atbildīgais redaktors: Pulkvedis-ltn. J. ĶIKULIS. **Izdevējs: Aizsargu štabs, »ŽURNALS AIZSARGS«.**

Grāmatspiestuves A/S «ROTA» Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40 14959

Atjautības uzdevums Nr. 19.

(V. B.)

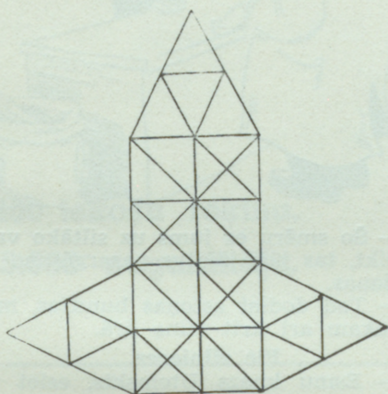

Figura sastāv no 36 trīsstūriem. Ar vienu zīmuļa vilcienu, to no papira neatņemot, jāapvelk apkārt visu trīsstūru malas, tikai ar nosacijumu, kā pa reiz apvilktu malu otrreiz vilkt vairs nedrīkst.

Dubultmīkla Nr. 20.

(V. B.).

+ — + — +	putns.
— — + — +	izplatītāka iedobumu forma.
+ — + + — + —	garīga iestāde.
— + — +	putns.
+ — + +	tuvs cilvēks.
+ — + —	muzikas instruments.
+ — + —	krievu vīr. vārds.
— + + — + +	pazīst. gleznotājs.
+ — + + — +	dzīvnieks.
+ + — + + — + +	persona no Raiņa lugas.
+ — + + — +	putns.
+ — + —	cilvēki.
+ — + —	slav. itāļu skatuves mākslinieks.
+ — + —	ēdiens.

— — patskanis, + — līdzskanis.

Visu atrasto vārdu burtus pēc kārtas sanumurējot, un pa zemāk pievestiem skaitļiem izliekot, iznāks kāds dzejojums un viņa autors.

Piezīme: vārdu burtus pa skaitļiem izliekot dažas garumzīmes atmetamas.

8. 2. 4. 19. 6. 1. — 14. 4. 13. 17. 11. — 5. 11. 13. 6. 1.
9. 4. 2. 8. 13. 4. 2. 10. 6. 19. 6. 1.
12. 2. 3. 15. 2. 4. 13. — 14. 2. 1. 6. 1. — 1. 2. 18. 15. 2. 1.
12. 2. 3. 2. 1. — 7. 11. 15. 2. 16. 6. 1.
14. 4. 9. 1. 17. 11. — 4. 15. 11. 6. 18. 15. 1.

P. S. Vienādi skaitļi apzīmē vienādus burtus.

Saules mīklas Nr. 18. atrisinājums.

Saules mūžu Latvijai!

Avanss.

— Kungs, — saka dzinējs svētdienas medniekam, — es esmu tas pats dzinējs, kuru jūs pagājušā gadā sašāvāt.

— Pareizi, es jūs pazinu, — laipni atbild mednieks. — Bet es taču par to jums bagātīgi atlīdzināju! Ko jūs vēl vēlaties?

— Redziet, kungs, man pašreiz tāds kā naudas trūkums, un tā kā nākošo svētdien atkal notiks medības, kurās arī jūs ņemsiet dalību, tad es gribēju jūs lūgt, vai jūs nevarētu man jau tagad izsniegt mazu avansu?

Arī kompliments.

— Jaunkundz, ja jums nocirstu abas rokas, jūs būtu gluži līdzīga Milosas Venerai!

Drogu veikalā.

— Šo smēru es jums uz siltāko varu ieteikt, tas jūsu matus pasargās no izkrišanas.

— Tad dodiet astoņas bundžas, man kažokam arī krīt vilna ārā.

Pie zīlnieces.

— Esmu kņazs Utomskis, esiet tik labi un pastāstiet, kas man sagaidams nākotnē.

— Kārtis, kņaz, vēsta sliktas ziņas: jūsu sieva būs neauglīga, bet jūsu veikalu darīšanās būs smagi sarežģijumi un jūs paši mirsiet nedabīgā nāvē.

— Cik labi, ka biju uzmanīgs! Es patiesībā nemaz neesmu kņazs Utomskis, bet — Levensons.

Piedāvājam **aizsargu nodaļām**

augstākā labuma bruņu cepuru aizsargkrāsu, lidmašinu lakas un mašinu lakas krāsas, lauksaimniecības mašinu atjaunošanas vajadzībām.

«AUGUST RITTERBERG»

LAKU FABRIKA

Rīgā, Aizsargu ielā 57. Tālrunis 92360.

JUVEĻU DARBNĪCA

J. JĒKABSONS

Rīgā, Aizsargu ielā 39.

Dārgakmeņu iestrādāšana dažādos veidos.

KINO

«Lielais Parks»

LĒTĀKAIS CENTRA KINO!

Mūsu reklama — lētas cenas, labas filmas.

A-S Rīgas vilnas rūpnieks

Lielnoliktava Rīgā, Tirgoņu ielā 18, tālr. 21934.

Aizsargu un aizsardžu drānas
Lakati. Segas.

Sērkociņu skaliņu eksporta centrales

AKCIJU SABIEDRĪBA

Rīgā, Kaļķu ielā 1, dz. 11.

A. R. Ieviņš

Krājumā dažādi **muzikas instrumenti, elektriski apgaismošanas un saimniecības ķermeņi.** Atbildīgi remontē **pūšamos, stīgu** un citus instrumentus.

Rīgā, Elīzabetes ielā 22 (pie Marijas ielas. Agrāk stacijas laukumā 5).

ZĪDA AUSTUVE

«LATREKORDS»

Lejas ielā Nr. 20.
Tālrunis 91968.

A/S Rīgas kokvilnas manufakturas sabiedrība

Strazdumuižā — Rīgā, Parka ielā 4.

ŠUJAMIE DIEGI

Valsts dzelzceļu ceļojumu birojs

«CELTRANS»

Rīgā, Aspazijas bulv. 4. Tālr.: 22124, 22301, 32106.

NODAĻAS: **LIEPĀJĀ** un **DAUGAVPILĪ.**

Visāda veida ārzemes satiksmes biļetes un visplašākā informacija ceļotājiem. Pakalpojumi ekskursijām un atsevišķiem ceļotājiem, apgādājot viesnīcas, pansijas un pavadoņus. — Dažādu ekskursiju un turistu vilcienu noorganizēšana. Valutas maiņa.

TIRDZNIEC. un RŪPNIEC. AKC. SAB.

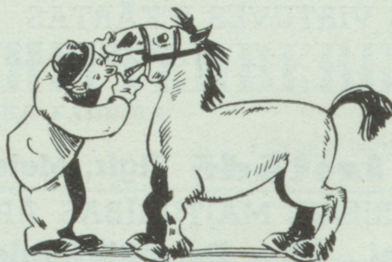
«ĶIEĢELNIEKS»

pārvalde, Rīgā, 15. maija lauk. 1, dz. 6
tālruņi: 21330, 32821; tekoši rēķini: Latv. zemn. kred. b-kā 385, pastā 10055

SPECIALITATE: **krāsainie fasades ķieģeļi, drenu caurules, klinkera grīdu un sienu flīzes.**

BANKAS KANTORIS **ARONS ŠMULJĀNS,** **Rīgā, Valdemāra ielā 19.**

Nederīgs kustonis.

Kādam lauksaimniekam vajadzīgs zirgs. Viņš ierodas tirgū, kur izrauga skaistu zirgu un sāk pie viņa pārdevēja apvaicāties par kustoņa īpašībām:

— Šo zirgu es varu jums no sirds ieteikt, zirga pārdevējs apgalvo. — Viņš ir tik izturīgs, ka norikšo 25 kilometrus bez atpūtas.

— Nē, tādā gadijumā viņš man neder, jo no manas mājas līdz pilsētai ir tikai 8 kilometri.

Skaidrā naudā.

Baskājis gleznotājs Irbe ienāk Jelgavas-Rīgas linijas autobusā un noklāj ar savām bildēm divas sēdvietas.

— Šī viena man, bet tā otra bildēm, — viņš pasažieriem paskaidro, un pats steidzas ātrāk atkal ārā.

Durvīs viņš tomēr atgriežas:

— Es aizskriešu tikai pēc avīzes. Pasakiet, lūdzu, ka šīs vietas aizņemtas. Es tūliņ būšu atpakaļ un maksāšu skaidrā naudā.

Nav zinājis.

— Vai, bērniņ, tu esi iegriezis sev pirkstā!?
— Jā, māmiņ...
— Un tu nemaz neraudi?
— Es, māmiņ, nezināju, ka tu esi mājās...

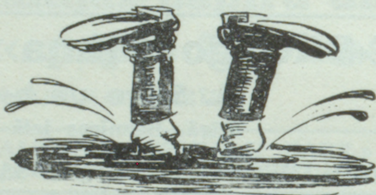
Neiespējami.

Tēvs iegrimis darbā, kad pēkšņi to pārtrauc Jurīša sauciens:
— Skaties, tēt, kāds liels zirneklis pie griestiem!
— Kas tad tur sevišķs? Nomini viņu ar kāju un netraucē mani darbā!

Restoranā.

— Viesmīl, vakar bifsteka gabals bija taču daudz lielāks!
— Tas nekas, kungs, šis te ir sīksts un jūs to ēdīsiet daudz ilgāk, kā vakarējo!

Nevarēja.

Poļu laukstrādnieks iekrita vircas bedrē. Citi viņu bija pamanījuši un izvilkuši. Nomazgājies, notīrījies viņš gāja istabā. Saimnieks jautāja:
— Dziļi iekriti?
— Līdz ceļgaliem.
— Un tad nevarēji pats izrāpties laukā!?
— Nevarēju. Iekritu uz galvas.

Garlaicība.

Viņi sastrīdējās. Par niekiem, par sīkumiem. Viņš uzaicināja viņu pie sevis, bet viņa gribēja iet uz kino. Vārds pa vārdam — viņš sāka pārmest viņai neuzticību, viņa viņam — egoismu.
— Ak, nerunā! Pietiek. Es negribu vairāk nekā dzirdēt, — viņas balss aizlūza no sakāpinātām dusmām.
— Kā vēlies, — viņš apvainojās un soļoja viņai klusēdams blakus.
Tā viņi staigāja labu laiku.
Alejas galā viņš piepeši apstājās.
— Tas tomēr paliek garlaicīgi. Paklau', paklusēsim tagad par ko nebūt citu.

Nu prasi.

— Ko? Jūs tagad gribiet braukt uz Afriku? Apdomājiet, tur patlaban četrdesmit gradu liels karstums ēnā.
— Ēnā? Kam tad man tur jādzīvo ēnā?

Bez uzvilkšanas.

— Kā jums, kundze, patīk šis pulkstenis? Viņš iet astoņas dienas bez uzvilkšanas.
— Ko jūs sakiet! Un cik tad ilgi viņš ies, ja viņu uzvilks?

«Audzināšana».

— Arnold, kur palicis mūsu Laimoniņš?
— Viņš ieskrēja dārzā, mīļā.
— Paskaties, ko viņš tur dara un aizliedzi viņam to.

Uzjautrinājums.

— Vai tavs vīrs vienmēr tik nopietns?
— Nē, divas reizes gadā viņš smejas no visas sirds. Tas ir tad, kad parādas jauno dāmu cepuru modeļi.

Auto vainīgs.

— Minna, es zvaniju, bet jūs neatnācāt. Vai jūs nedzirdējāt zvanu?
— Nē, varbūt tajā laikā brauca garām kāds auto.
— Bet es taču piecas reizes zvaniju!
— Tā tad, droši vien, pieci auto būs pabraukuši garām.

Tikai viņu.

— Es nesaprotu, Mirdziņ, ko tu esi savā Ansī atradusi. Ne viņš mīl sportu, ne teatri, ne muziku, ne grāmatas...
— Viņš mīl tikai mani!

Labs padoms.

— Ko jūs teiktu, jaunkundze, ja es lūgtu jūsu roku, neskatoties uz to, ka mēs esam pazīstami tikai dažas dienas.
— Es jums atbildētu: neatstājiet uz rītdienu to, ko jau vakar varējāt izdarīt.

«Eņģelis».

— Mans līgavainis teica, ka seja man līdzinoties Rafaeļa eņģeļa sejai.
— Tas tiesa! Rafaeļa eņģelim seja tāpat notriepta krāsām.

Kuri-Beri

Berkšīras cūka

Mūsu augstskolas lauksaimniecības fakultates profesors A. B. bija reti jaukas dabas cilvēks. Studenti viņu ļoti cienija, bet atgadijās arī tādi, kas mēģināja izmantot viņa labsirdību un gāja uz eksameniem nesagatavojušies.

Reiz tādam riskētājam uz labu laimi profesors jautā:

— Pastāstiet man par Berkšīras cūku.

Students nokrīt kā no plaukta. Taisni par to viņš nav lasijis.

— Nu, ko nebūt, — profesors mudina, — sakiet vismaz, kāda šai cūkas sugai spalvas krāsa?

— Balta, — students droši atbild.

— Jā, gandrīz, — profesors tikko manami sarauc pieri, — bet tomēr ne gluži balta, maķenīt tumšāka!..

— Ak, jā — pareizi! Pelēka, profesora kungs! — students steidzas izlabot.

— Arī ne īsti pelēka. Pelēks nebūs pareizais apzīmējums. Vēl druscin tumšāka...

— Nu es atceros! Brūna, profesora kungs.

— Arī tas nebūs īstais tonis. Ņemiet vēl druscin tumšāku... Jo, redziet, tās berkšīras cūkas ir pavisam tumšas, nu gluži melnas, es jums saku, vēl melnākas, kā jumta darva! Saprotiet, kā īsts piķis...

Students pietvīkst, it kā kāds būtu viņam uzgāzis kausu karsta ūdens.

— Nu, un — kāds šai cūkai deguns?
— Garš, profesora kungs.
— Nē, netrāpijāt. Īss.

Students redz, ka nāvīgi iegāzies, un tādēļ arī saņemas.

— Nekā, profesora kungs. Garš.

— Kā tā? — profesors izbrīnējies paceļ acis.

— Jo viņa šoreiz man parādija garu degunu. Vai atļausiet, profesora kungs, eksaminēties citu reizi?

— Labprāt. Un ceru, ka tad viss notēlosies gaišākās krāsās.

Projām ir!

MAKSĀ 50 SANT.

J. Ozola uzņ.

Ziemas vakars.